

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÇAĞDAŞ KÜRESEL MEDENİYET

Anlamı/Gelişimi/Konumu

*Çağdaş Küreselleştirilen
İngiliz-Yahudî Medeniyeti*

Ş. TEOMAN DURALI

dergâh yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÇAĞDAŞ KÜRESEL MEDENİYET

Anlamı/Gelişimi/Konumu

*Çağdaş Küreselleştirilen
İngiliz-Yahudî Medeniyeti*

Ş. TEOMAN DURALI

BİRİNCİ BASKI : KASIM 2000

ISBN: 975-7032-92-1

***Çağdaş Küresel Medeniyet*, A Ajans tesislerinde hazırlanmış ve basılmış,
Güven Ciltevi'nde ciltlenmiştir.**

SUNUŞ

“Küreselleşme” kavramı, ilk defa yeryüzünün her yanında hayatı etkileyip, belirleyen bir medeniyet anlayışı olarak “insanoğlu”nun karşısında iktisadî, siyasî ve kültürel yönleri olan bu çok boyutlu sürece, karşı ideolojik kuşklar da var. Sanayileşme, kapitalist ekonomi, modernleşme, sekülerizm, liberal demokrasiye dayalı yeni bir siyasî kültür, iktisadî alanda millî devletlerin sonu, devlet dışı ilişki ve iletişim ağıları, kompleks ve karşılıklı ticarî bağımlılık, kültürel değer kaymaları ve bu anlayışların yeryüzündeki insanların farkında olmaları. “Küreselleşme” modernleşme sürecinin bir kırılması mı, bir sürekliliği mi?

“Küreselleşme” kavramının isim babası olduğu ileri sürülen sosyolog Roland Robertscn’a göre küreselleşme: “Dünyanın sıkıştırılması ve bir bütün olduğu şuurunun artmasıdır.” Tasmanya’da Prof. Malcolm Waters’a göre de küreselleşme “Toplumsal ve kültürel düzenlemeler üzerindeki coğrafya ile ilgili sınırların ortadan kalkma süreci ve insanların da bu sürecin farkında olmaları”dır. Günümüzdeki önceliği; okyanuslar ötesi coğrafî keşifler, Hristiyanlığın kapitalizmin gelişmesine paralel yaygınlık kazanması, sanayi devrimi, sömürgeci hareketler, bir sanayi mamulünün dünyanın her yanında alınıp / satılması, Avrupa kültürünün evrenselleşmesi, makinanın ezici üstünlüğüne iletişim araçlarının üstünlüğü de katılması sağlanmıştır. Bu evrede mal ve hizmet ticareti, finans piyasaları, özel teşebbüs ve mülkiyet gibi kapitalist kurumlar küresel ölçekte faaliyet göstermekte, mübadeleler gerçekleşmekte, millî devletler milletler arası kapitalizmin pençesine düşmektedir. “Küreselleşme” modernlikten kopuş olmayıp, süreklilik arzeden ileri bir modernleşmedir. Liberal / kapitalist / demokratik sistemin tüm dünyaya egemen olmaya başlaması yeni anlayış ve kavramları da beraberinde getirdi: İnsan hakları, sivil toplum, sekülerizm, ferde öncelik ve refah. Fransız İhtilali “eşitlik, hürriyet, kardeşlik” ilkeleri getirmişti. Din dışı Batı Avrupa medeniyeti “aklı” eşsiz kılmıştı. “Küreselleşme” bu kavramları daha ilerilere götürmektedir.

Ülkemizde fikir hareketlerinin cılızlığı, felsefî düşüncenin Batı aktarmacılığına dayandığı günümüzde, Teoman Duralı millî kimliğimizi ve düşünce dünyamızı yeniden inşa etme cehdi içindedir. Elinizdeki eser de Çağdaş Küresel Medeniyetin, adlandırılması, anlamı, konumu, tarihi ve sistemik yönden tahlili yapılır.

makta, küreselleştirilen medeniyetin kaynakları incelenmektedir. Fikir dünyamıza ufuk açacak bu çalışmalar umud vericidir. Küreselleşme humması ile karşı karşıya kaldığımız tehlikeli gidişten kurtulmak, sahip olduğumuz değerlere, Büyük Kitabın ve Büyük “Muallim”in öğretisine sarılarak mümkün olacaktır.

DERGÂH YAYINLARI

“Savaş, her şeyin, herkesin atasıdır, hakanıdır;
Kimisini tanrı (kahraman), kimini (gelişigüzel) insan,
Kimini köle, kimini de hür kılar”.

(“Polemos panton de basileus,
kai tous men theous edeikse tous de anthropous,
tous men doulous epoiese tous de eleutherous”).

Herakleitos (53~54/44B)

Soyu tüklenen savaşçılardan rahmetli büyük dayım (babamın dayısı, Çerkez lakaplı) Hasan Amca'nın değerli anısına sevgi ve saygılarımla.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda fehmi ve ilmiyle yol göstermiş olan hocam Profesör Dr Sayın Ahmet Yüksel Özemre, bana elverişli çalışma ile araştırma ortamını sürekllice sağlamış International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC) ile onun müdürü Profesör Dr Sayın Syed Muhammad Naquib Al-Attas beğefendilere; yardımlarını esirgememiş bütün dostlarıma; ve nihâyet kitabı basıp yayımlamak gibi zahmetli bir işi üstlenmiş bulunan *Dergâh* yayımevinin, başta Sayın Ezel Erverdi beğefendi olmak üzere, çalışanlarına teşekkürlerimi arz ediyorum.

Kuala Lumpur/ MALEZYA, 1999

İçindekiler

GİRİŞ/ 13

- A- ÇALIŞMANIN MÂHİYETİ HAKKINDA/ 15
- B- ÇALIŞMAYLA İLGİLİ BÂZİ MÛLÂHAZALAR/ 16
- C- ADLANDIRMA/ 18
- Ç- İNGİLİZ-YAHUDÎ TERKÎBİNİN ANLAMI/ 20

II- KÜLTÜRDEN MEDENİYETE/ 29

III- İSLÂM: YENİÇAĞIN BAŞLANGICI/ 39

- A- ESKİ ZAMANLARDAN YENİ ZAMANLARA/ 41
- B- YENİ ZAMANLARIN BAŞ BELİRLEYİCİSİ: TEK TANRILI-VAHİY DİNİ İLE FELSEFE-BİLİM/ 47
- C- TEKTANRILI VAHİY DİNİNİN ANAÖRNEĞİ: İSLÂM/ 49
- Ç- YENİÇAĞA DOĞRU/ 52

VI- YENİÇAĞ DİNDİŞİ BATI AVRUPA MEDENİYETİ/ 57

- A- DİN ESASLI ÂLEMANLAYIŞINDAN DİNDİŞİ DÜNYAGÖRÜŞÜNE/ 59
- B- TARİHİ YENİDEN SINIFLAMA DENEMESİ/ 63

V- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİ/ 67

- A- AVRUPA MEDENİYETİ TARİHİNİN BAŞLANGICI: ROMA/ 69
- B- ROMADAN LONDRAYA GİDİŞTE ARA DURAK: PARİS/ 74
- C- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN ANA MERKEZİ: LONDRA; BAŞ MİHRÂKI: Farmasonluk ('Serbest Yapı Ustalığı') ve ÖNCÜ ETKİNLİKLERİ: İktisât ile Sanayi/ 78
- Ç- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN TEMEL DÜNYATASAVVURU: Maddecilik – Mekanisizm/ 88
 - 1. Esas: Akılcılık – Deneycilik/ 88
 - 2. Esas: Benlik – Bencillik/ 99
- D- ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN Ana IDEOLOJİSİ: Hürriyetçilik - Sermâyecilik/ 101
 - 1- İmân/ 101
 - 2- Dogma, Öğreti, İdeoloji/ 102
 - 3- Sermâyecilik/ 104
 - 4- Küreselleştirilen Çağdaş İngiliz-Yahudî Medeniyetinin, dolayısıyla da Sermâyeciliğin Tarihteki Konumu/ 107

- i- İngiliz-Yahudilik ile Ana İdeolojisini Küreselleştiren Etken/ 107
- ii- Din – Dindışının Birbirlerine Karşı Mevzîlenişleri/ 108
- iii- Manevî İnsana Karşı Maddî Beşerin Mevzîlenişi/ 112
- 5- Hürriyetçi Sermâyeciliğin Sunî Seçeneği: Toplumculuk/ 113
- 6- Öngörülmemiş Tepkiler: Faşizm ile Millî Toplumculuk/ 114
 - i- Organicism-Romantiklikten çıkan yol/ 114
 - ii- Romantiklikten Faşisme/ 116
 - iii- Faşizmden Millî Toplumculuğa/ 118
- 7- Dinin yerini İdeolojinin alması ve bunun Etkileri/ 124
 - i- Klasik Mekanik Temelli Yeniçağ Dindışı Batı Avrupa Medeniyetinden Evrim Biyolojisi Temelli Çağdaş Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî Medeniyetine/ 124
 - ii- Millî Toplumculuğun Dayanaklarından Evrimcilik/ 126
 - iii- Millî Toplumculuğun Dayanaklarından bir diğeri: Irkçılık/ 126
 - iv- Irkçılığın Devindiricileri/ 127
 - v- Irkçılığın Bilimdışılığı/ 130
 - vi- Çağdaş Avrupaya mahsûs İdeolojik Irkçılığın Geçmişteki İki Kaynağı/ 133
 - a) Yahudilik/ 133
 - b) İngiliz/ 139
 - c) Köprü/ 142
- 8- Maddecî–Mekanisist–Dindışı Dünyagörüşünün Beşer Tipi: Maddîyâtçı İkisâdiyâtçı Adam (Homo economicus)/ 143
 - a) Siyâsî ile İktisâdî Amaçlar uğruna kötüye kullanılan Din/ 143
 - b) Üstün olanlar ile Olmayanlar/ 144

E- SEÇENEKSİZ BİR MEDENİYETLE ve ONUN İDEOLOJİSİYLE Mİ KARŞI KARŞIYAYIZ?/154

VI- ÜMİT/ 179

HARİTALAR İLE ŞEKİLLER/ 195

DİZİNLER İLE SÖZLÜK/ 199

KAYNAKLAR/ 233

I GİRİŞ

A

ÇALIŞMANIN MÂHİYETİ HAKKINDA

1996 da basılmış olan “*Yeniçağ Dindışı Avrupa Medeniyetinden Çağdaş Cihânşumûl İngiliz-Yahudî Medeniyetine*” başlıklı kitabımızın adı, hem uzun hem de çalışmada bildirilmek isteneni yetesiye anlaşılır kılmamış olduğu gelen eleştirilerden ortaya çıkmıştır. Çalışmanın hem taşıdığı savın mâhiyetini hem de ele aldığı sorunlar ile konuların anlam bütünlüğünü daha sağınca yansıtacağını düşündüğümüz “*Çağdaş Küresel Medeniyet*” adını kitaba üst başlık olarak uygun görüyoruz.

Üst başlığın yanı sıra, “*Çağdaş Küresel Medeniyet*”in konuca işlenişi ve bunun tabîî sonucu olarak bölümler ile alt bölümlerin başlıkları da “... *Çağdaş İngiliz-Yahudî Medeniyeti*”nkisinden farklıdır. Her şeyden önce, “*Çağdaş Küresel Medeniyet*”te öne sürülüp savunulan savın arkaplanı ile gerekçelerini oluşturan tarihe ilişkin tesbitler ile açıklamalar, “... *Çağdaş İngiliz-Yahudî Medeniyeti*”nde yer alanlara oranla bir haylî fazladır. Tabîî, şurası da var ki, adı anılan iki kitabın ana fikri yahut savı birdir, aynıdır. İmdi, aynılık ile farklılık hususlarını göz önüne aldığımızda, “*Çağdaş Küresel Medeniyet*”in, selefi “... *Çağdaş Cihânşumûl İngiliz-Yahudî Medeniyeti*” kitabının artık yalnızca ‘gözden geçirilmiş ikinci bası’ olmayıp onun, gerek tâlî savları güçlendirilmiş gerekse konuca çeşitlendirilmiş devâmı olduğunu görürüz.

B

ÇALIŞMAYLA İLGİLİ BÂZİ MÜLÂHAZALAR

a) Çalışma boyunca kullanılan ve önerilen özgül deyim, deyiş ile terimlerin başlıca genelgeçer kültür dillerinden Osmanlı Türkçesindeki (OsmT); Arapcadaki (Ar); İbrancadaki (İbr); Yunancadaki (Y); Latincedeki (L) —Klasik Latince (KL), Hıristıyanlaştırılmış Ortaçağ Latincesi (OrL) ile Yeniçağın Geç Latincesi (GeçL)—; Fransızcadaki (Fr); İtalyancadaki (İ); İspanyolcadaki (Isp); Portekizcedeki (Por); Ruscadaki (Rus); Felemenkcedeki (Fel); Almanca (Alm) ile —en çok da— İngilizcedeki (İng) karşılıkları, gerektilce, kere (...) içerisinde verilmektedirler. Böylesi terimler ile deyişler, Türkçe bildirişenlerin dil bilincine yerleşinceye değin, bu tavrımızı ısrarla sürdüreceğiz.

Önerilen —yalnızca Türkcede değil, gerektilce İngilizcede bile— terimler, sunulan tarifler ile belirlemelerin çoğu, ilk kez bu çalışmada ortaya koyulmaktadır. Bundan dolayı bunların karşılıkları alelumûm sözlüklerde boşuna aranmamalıdır.

b) Önerilen, mecâzlı anlamıyla kullanılan yahut vurgulanmak istenen terimler ile deyişler, tek çentikli tırnaklar arasında, ‘...’ gösterilmektedirler.

c) Alıntılar, çift çentikli tırnaklar, “...”; alıntılarda yapılmış atıflar ise, tek çentikli tırnaklar, “...”, arasında yer alırlar.

ç) Önemli terimler ile deyişler, *eğri*, çok önemliler ve tarih boyunca kutsal kabul edilmiş olanlarsa, **koyu** (İng bold) yazılmaktadır.

d) Sesliyle başlayan takı olabilecek kelimeler, sesliyle biten bir önceki kelimenin gövdesine ulanırlar; örnek: ‘Bu ise’ → ‘Buysa’... Bununla birlikte, ‘o ise’, ‘hâlbuki’ anlamına gelen ‘oysa’yla karıştırılabileceğinden, ‘o ise’ tarzında yazılmağa devâm olunur.

e) Terimlerde uyguladığımız ayrı ayrı sözleri bitiştirmek kuralını, Osmanlı Türkçesinde geçen terimleşmiş tamlamalara dahî teşmîl ediyoruz: ‘Sath-ı mâil’ değil, ‘sathımâil’, ‘teşkilât-ı esâsiye’ değil, ‘teşkilâtiesâsiye’...

ñ) Kitabın dilbilgisiyle, imlâ ve usulpla ilgili özelliklerine ilişkin diğer ilke ile açıklamaları, “*Biyoloji Felsefesi*” başlıklı kitabımızın başlarında yer alan “Açıklayıcı Hususlar” bölümünde bulabilirsiniz.

g) Başlıca kısaltmalar:

- Bkz: Bakınız —etkilenmekle birlikte, doğrudan doğruya alıntılıyıp çift turnaklı çentik içerisinde göstermeden yararlandığımız görüş veya düşünce;
- Krz: Karşılaştırınız —her ayrıntısına katılmamakla birlikte, zikretmeğe değer bulduğumuz görüş yahut düşünce.
- A.g.e: Adı geçen eser.
- A.g.y: Adı geçen yer.
- Syflr: Sayfalar.

ğ) İşâretler:

- Bitişik yazılırsa, olağandışı uzun olacağından, bir terimi dile getirmek üzere biraraya getirilmiş birbirini tamamlayan iki ismin, arasına ‘kısa çizgi’ koyulur: ‘felsefe-bilim’, ‘İngiliz-Yahudî’ gibi;

-Terimleşmiş iki isim, bir ‘üstterim’i ifâde edebilsin diye aralarına ‘orta uzunlukta çizgi’ çekilerek bitişik yazılır: ‘Madddecilik–Mekanisizm’ gibi;

-Bir terimi yahut ‘üstterim’i dile getirmemekle birlikte, ortak konuya işâret eden iki yahut daha fazla terim, aralarında ‘uzunca çizgi’ bulundurularak ayrık yazılır: ‘üreten – üretim – üretim araçları ilişkisi’ gibi;

-Zıtlığı tebâruz ettirmek maksadıyla da, terimler, aralarına ‘uzunca çizgi’ çekilerek ayrık yazılırlar: ‘üretim – tüketim ilişkileri’ gibi;

-Bir cümlede dile getirilen esas anlamı daha aydınlık kılmak amacıyla onun ortasına yahut sonuna iştirilen ek açıklamalar ‘çok uzun çizgi’yle belirtilir:

‘Yeniçağın başlarından — 1500lerin ilk yansından— itibâren’ gibi;

-Türkcede kullandığımız bir sözün yahut deyim, Çalışmamızda başvurduğumuz ecnebî dillerdeki karşılığını ‘(...)’ işâretiyle gösteriyoruz;

-Kere ‘(...)’ içerisindeki kere, ‘|...|’ şeklindedir.

C

ADLANDIRMA

a) Ad, özün dile getirilmesi, dil yoluyla temsilidir. Adını bilmediğimizi dile getiremeyiz. Yanlış yahut eksik biliyorsak, merâmımızı doğru yahut tam ifâde edemeyiz. Bu hâl, öncelikle günümüz medeniyeti için söz konusudur. Yaşayışımızı her cihetten tayîn etmek iddiasındaki çağdaş medeniyet nedir, kim/ler ne zaman, nerede, nasıl belirledi? İşte, işbu çalışmamızda üstünde duracağımız esas sorular bunlar olacak.

b) İmdi, burada *medeniyete*, bâhusus *Çağdaş* olana ilişkin *sav* taşıyan bir *tarih felsefesi* çalışması söz konusudur. Tarih felsefesi, felsefe-bilim ‘ağacı’nın en önemli ‘dal’larındanıdır.

c) *Tarih felsefesi*, bir *bilim* olarak *tarihin bilim teorisi* ile *tarih metafiziği* olmak üzere iki kola ayrılır. *Bilim* olarak *tarih*, konusu olan toplumların *geçmişleri*-ni belirli kıstas/lara yahut bir bakış açısına göre dönemlere ayırır. Dönemler üzerinde uzmanlaşan tarihin bilim kolları, alanlarına giren olayları tasvîr ile tahlîl ederler. Yer yer neden – etki bağıntılarını kurmaktan da geri durmazlar. Bilim olarak tarihe konu olan olaylar ne çeşittendirler; bunlar, nasıl ele alınırlar; işleme yöntemleri nedir; belgeleme, gerekçeleme, sınama, akılyürütme ile dönemleme işlemleri nasıl gerçekleştirilirler, cinsinden sorular, tarihin bilim teorisi tarafından cevaplandırılmağa çalışılırlar. Nihâyet, tarih metafiziği, geçmiş, geçmişin bilgisi, topluluk, toplum, sınıf, zümre, gelenek, görenek, hukuk, kültür, medeniyet gibi, insanlığı özden ilgilendiren sorunlu kavramların anlamlarını bulgulayıp irdeler; ilerileme, gelişme, gerileme diye olaylar, haddizâtında, var mıdır; varsa, nasıl ortaya çıkarlar, sorularıyla uğraşır.

ç) Bir felsefe-bilim çalışmasıysa, öncelikle tarîfe, tahlîl ile terkîbe dayanır. Sav taşıyan felsefe-bilim çalışmalarının ‘yüreğ’i *metafizik* ‘atar’. Felsefe-bilimin metafizik ‘yüreği’nde düşünceler, ‘gidimli’ (Fr discursif) tarzda yürütülürler. Bu da, sıkı bir biçimsel mantık düzeni demektir. Gidimli düşünce silsilelerinin baş-

ta gelen özelliği, işlenen ana savın yahut savların, değişik bağlamlarda tekrar tekrar karşımıza çıkabilir oluşudur. İşte, bundan dolayı, bu çalışmada dahî, ana savlarla, öyleki kavramlar ve önermelerle farklı vesîlelerle müteaddit defa karşılaşmak şaşırtıcı olmamalıdır.

d) Çalışma, medeniyeti ele alıp işleyen esasında bir *tarîhî metafizîği* olmakla birlikte, felsefe-bilimin ahlâk ile bilim alanları ve onun dışında kalmasına rağmen, ‘kapı komşusu’ durumundaki dinle dahî içten içe ilgilidir. İlgi alanının bunca yayılıp genişlemesiye, Çalışmamızı, hâliyle, bir haylî karmaşıklştırmaktadır. Sav ile konu dokuları gereği, Çalışmanın böylesine karmaşıklaşması, onu girift bir bölümlemeye tâbî tutmamız zorunluluğunu doğurmuştur.

İNGİLİZ-YAHUDÎ TERKÎBİNİN ANLAMI

a) Tarihte ilk defa yeryüzünün dörtbir yanında hayatı etkileyip belirleyen bir medeniyet olayıyla karşı karşıyayız; hattâ, iç içeyiz, demek daha yerinde olur.

Bu medeniyeti öz tabiatına uygun tarzda adlandırmamışlığımız, genelde, dünya çapında, öncelikle de, Türkiyede ona ilişkin açık bir fikrimizin oluşmamasına yol açmaktadır. Kâh Batı, kâh Avrupa... zaman zaman da çağdaş diyoruz. Bunlardan ‘Batı’, yön belirtir; ‘Avrupa’, coğrafyaya; ‘çağdaş’ ise tarihe ilişkin sözlerdir. Hâlbuki bizim burada gereksediğimiz, medeniyete alem olacak deyimdir.

b) Tarihin önde gelen medeniyetlerinin yer almış olduğu vâsiî mekân Avrasya anakarasıdır. Afrika ile Amerikanın tersine, Asya ile Avrupa, coğrafi bakımdan birbirlerinden bağımsız kıtalarmış görünümünü sunmazlar. Birbirlerinden, sâdece, sînelerinde teşekkül etmiş ve tarihe damgasını basmış medeniyetlerden türemiş beşerî ilişkiler yumağı ile zihniyetlerin derin farklılıklarından ötürü ayrılmışlardır.

Asyanın en doğusu ile güney doğusunda Beşinci bine doğru yer almağa başlayan pirinç tarımı dolayındaki yerleşim, *Doğu medeniyetleri câmiasının* beşiği olmuştur. Asyanın güney batısında yine Beşinci bin dolaylarında buğday ile arpa ekiminin vuku bulduğu havalilerdeyse, bu defa, *Batı medeniyetleri câmiasının* öncüsü Sümer kültürünün biçimlendiğini görüyoruz. Şu son andığımız mahalden peyderpey Mesopotamya, Mısır, Doğu Akdeniz — Fenike, Filistin ile İsrail —, Hıristıyan ile İslâm ve nihâyet Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetleri çıkıp serpilmişlerdir. 1400lerin sonlarından itibaren Hıristıyan medeniyetinden türeyen, 1600lerin ikinci yarısından sonra ona yeğînlikle karşı çıkarak biçimlenmeğe koyulan *Yeniçağ dindışı Batı Avrupa* medeniyeti, kendi devâmı sayılabilecek birini de bilkuvve bağrında taşımaktaydı.

Avrasyanın doğu yakasındaki Doğu medeniyetleri pek uzun soluklu olmuşlardır. Batıdakilere gelince; bunlar, Doğululara oranla daha kısa ömürlüdürler.

İlkçağ Mesopotamya, Mısır ile Doğu Akdeniz medeniyetlerinden itibâren, çeşitlilik öylesine artmıştır ki, birbirleri ardı sıra oluşan medeniyetlerin benzerliklerinden ziyâde zıtlıklar ortaya çıkmıştır.

Tektanrılı Vahiy Dini ile *Felsefe-bilim sisteminin* neşvünemâ bulduğu zemin olması itibâriyle *Batı medeniyetleri câmiyası*, tarihte eşsiz benzersiz bir mevkii işgâl etmektedir. Bunlardan birincisini Sâmi kavimlere, ikincisiniyse, Arîlere borçluyuz. Tektanrılı Vahiy dinlerinin ilki Yahudîliktir; ana örneğiniyse, İslâm teşkil eder. İslâmın temsil ettiği ve vucut verdiği ölçüde Tektanrılı Vahiy dini ile Eskiçağ Ege medeniyetinde biçimlenmiş *Felsefe-bilim sistem* geleneği, müteâkip medeniyetler üzerinde çeşitli etkiler icrâ etmişlerdir.

Yapısal özellikleri yüzünden *Katolikliğe* yaslanmış *Hıristiyan Ortaçağ Avrupa* medeniyeti kendi toplumsal ile siyasal bünyesinde benzersiz çalkantılar ile çatışmalara, tam manâsıyla, bir cedel sürecine sahne olmuştur. Birinci ve en şiddetli raddede mücadele Ruhbân — kutsanmış (OsmT mukaddes)— dinadamları (OrtL clerus) ile Ruhbân-olmayan (OrtL laicus) zümreler arasında vukû bulmuştur. Bunun yanı sıra, dindışı (OrL sêcûlaris)—dünyevî (OrL profânus) zümrenin kendisi de, Ortaçağın erken devirlerinden —Onuncu yüzyıldan— itibâren kendi içerisinde yeğîn çıkar çatışmalarına tanık olmuştur. Hükümdar-asilzâdeler -derebeği-toprak zâdegânı. Bu durum ise, Ortaçağın sonları ile Yeniçağın başlarında —demekki, 1400lerle birlikte— kendisini belirgince gösterecek olan sınıf farklılaşmasının kaynağını oluşturmıştır.

Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, Hıristiyan Ortaçağ medeniyetinin tabîi uzvî uzantısı, devâmı yahut türevi olarak değil, öncelik ve özellikle Ruhbân ile Ruhbân-olmayan zümreler arasındaki yeğîn çekişmenin sonucunda ona tepki şeklinde vucut bulmuştur. Elbette anılanlardan ikincisinden birincisine değerler intikâl etmiştir. Ne var ki, Ortaçağdan Yeniçağa etki, daha ziyâde, olumsuz anlamda olmuştur. Fransa hâric, Germen dillerini konuşan Yeniçağın Batı ile Orta Avrupası, Latin dillerini kullanan Ortaçağın Roman Güney Avrupasının din esaslı değerler manzûmesini alaşağı ederek, devirerek¹ ilkece, *Tanrı* çıkışlı dini gündemdişi kılıp onun yerine, *insan dimâğının* ürünü *felsefî* temeller üstünde kendisini inşâ etmiştir.

İngiliz-Yahudî medeniyetine gelince; o, *Yeniçağ dindışı Batı Avrupa* medeniyetinin tabîi uzvî devâmı olarak da görülebilir. *Yeniçağda* başgöstermiş olan İslâhât, İnsancılık ile Aydınlanma Devrimcilikleri (Fr Révolutionisme), İngiliz-Yahudî medeniyeti çerçevesinde temellenerek kurumlaşmışlardır. Başta dinî-siyâsî-toplumsal hareketler olarak temâyüz etmişken, İngiliz-Yahudî medeniyetinde ik-tisâdî-siyâsî kurumlaşmaların —felsefeden türetilmiş— ideolojik temelleri hâli-

1 İslâhât (Fr Réformation), İnsancılık (Humanisme), Aydınlanma/cılık (Fr Siècle des lumières yahut philosophique; Alm Aufklärung), Devrimcilik (Fr Révolutionisme) - <https://rantey.org>

ne gelmişlerdir. İşte, gerek Yeniçağ dindışı Batı Avrupa gerekse ondan türemiş ve çok daha keskince, belirgince biçimlenmiş olan Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetleri, insanın biçimselci düşünme-bilme yetisini² esas almışlardır. Bütün öteki kültürler ile medeniyetlerin benimsemiş bulundukları Tanrıci ve doğayışkın³ dayanak yerine, İnsancı–dünyacı⁴ pâyândâyı gündeme sokmuşlardır. Yeniçağ dindışı Batı Avrupanın kurumlaşmış felsefesi, René *Descartes*’ın (1596 – 1650) çıkarıcı *res extensa* kavrayışını (Fr&İng conception) esas almak ve bu kavrayışın gereği olarak da, bilimin —aklî klasik mekaniğin— işleyişini örneklemek sûretiyle hayatın ve dünyanın tüm köşe bucağını izâh etmeğe kalkmıştır. Buradan da Maddecî–Mekanistik dünyatasavvurunu üretmiş ve nihâyet adı geçen dünyatasavvurunun üstünde belirlenimi gevşek kalmış, demekki, sıkı sıkıya tarîf olunmamış bir ideoloji olan İnsancılık–dünyacılığı inşâ etmiştir. İnsancılık–dünyacılığı, *Sécularisme-Positivisme*in diğer bir deyimlendirilişi şeklinde kullanıyoruz.

İngiliz-Yahudî medeniyetindeyse, İnsancılık–dünyacılık, ideoloji olma vasfını kaybedip dünyagörüşü hâline gelmiştir. Adı anılan dünyagörüşünün içerisiyse, insanın maddî ilişkiler ağıyla doldurulmuştur. Başka bir anlatımla, yalnızca dünyaya yönelmiş hâlde yaşayan insanın, yalnızca–dünyaya–yönelik–yaşayışını oluşturan doku, maddî ilişkiler ağından ibârettir. Bu derekede mütâlea ettiğimizde de, insanı, İslâmî bir deyişle, beşere indirgemiş oluruz.

İngiliz-Yahudî medeniyetinin kurumlaşmış felsefesi⁵, İnsancı–dünyacı dünyagörüşünün içerisini maddî ilişkiler ağıyla doldurmakla kalmayıp onu da açmış, açıklığa kavuşturmuştur. İngiliz-Yahudî medeniyetinin indinde maddî ilişkiler ağı, üretim – tüketim dengeleriyle dokunmuştur. Üretim – tüketim dengelerini ele alıp işleyen zanaat, iktisâttır. Şu hâlde söz konusu medeniyetin maddî ilişkiler ağı, haddizâtında, iktisâdîdir. Ancak, bu, alışlagelinmiş iktisât⁶ değildir. Geliştirilmiş olan, bir alışlagelinmemiş iktisât modelidir⁷; devrimcidir. Alışlagelinmiş iktisâtta, varolan temel ihtiyâçlara göre üretilir. Buradaysa ilkin, ihtiyâçlar üretilir; başka bir deyişle, tüketim kamçılanır. Kamçılandıkça, tüketim artar. Çeşitte ve miktarda tüketim büyüdükçe, üretilenlerin de türleri, nitelikleri ile nice-likleri habire artacaktır. Demekki, üretim, tüketimin talepleri doğrultusunda hareketlenmektedir. Böylelikle gördüğümüz, hızı habire artan üretim – tüketim ile tüketim – üretimin dialektik helezonlu gidişidir. Bu gidişin biricik hedefiyse, durmadan dinlenmeden yükselen kâr paylarıdır. Üretim – tüketim bağıntılarını

2 Fr capacité cognitive formalistique humaine.

3 Fr transcendé-la-nature.

4 Fr Humaniste–physicaliste.

5 Söz konusu kurumlaşmış felsefe geleneğinin öncü, nirengi filosofları: Thomas *Hobbes* (1588 – 1679), David *Hume* (1711 – 1776), Adam *Smith* (1769 – 1839), Karl Heinrich *Marx* (1818 – 1883).

6 Fr économie conventionelle.

7 Fr modèle inconventionnel de l'économie. Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

dalgalanmalardan, sallantılardan kurtarmak maksadıyla da, onları sağlam 'kazığ'a bağlamak zorunluluğu doğmaktadır. Bu sağlam kazık da, bir kurmaca değer⁸ olan paradır. Üretim için zorunlu olan para miktarıysa, sermâye diyoruz. Üretim için elzem olan parayı üretip elinde tutan *Ben* isem, tüketilecekler de ancak *Bende* aranılacaktır. Başka bir ifâdeyle, üretimin kaynağı ile tekeli *Benim* artık. Madem üretimin kaynağı ile tekeli *Benim*, o hâlde, dünya da elimde sayılır. İşte, *üretimin* anahtarı demek olan *para miktarını* toplayıp elde tutmak ve *kâr payını* dahî durmadan artırmak esasına dayalı *ideolojinin* adıyla, *Sermâyeciliktir* (Fr Capitalisme).

Kâr paylarını durmadan artırmanın, tüketimi alabildiğine kamçulamaktan, dolayısıyla da, üretimi sürekllice hızlandırıp yükseltmekten geçtiğini bildirmiştik. Bunun içinse, olabildiğince geniş çevreleri '*Benim* tayîn ettiğim *tüketim* türlerine alıştırmam gerek'⁹: Eğitim-öğretim tekeli.¹⁰ 'Eğitip öğretmek yoluyla olabildiğince geniş çevreleri *ürettiklerime* alıştırmak yetmez'. Bir de, '*ürettiklerimi* satınalabilecekleri seviyelere onları yükseltmem lâzım.' İşte, *Marshall* türünden mâlî yardımların nedeni. Ne var ki, sözünü ettiğimiz seviye, '*Benim ürettiklerimin* satın alınması gücüyle sınırlı kalmalıdır.' Aksi tadîrde, '*kâr paylarım* sınırlanır.' İşte, 1997de Japonya ile Güney doğu Asyada yaratılan mâlî bunalımın nedeni. '*Kâr paylarımı* durmadan artıran *üretim* etkinliğini tek başıma gerçekleştiremem.' Bunun için de '*Benim* dışımda biri/leri/ne ihtiyâç duyarım.' Bu birisi yahut birileri de, 'antlaşmalı ortaklarımdan, yânî İngiliz-Yahudî çevresinden yahut *Benim* kurduğum bir cihânşumûl teşkilâtta — :*Farmasonluk* — *Bana* sadâkat ve muhabbetle merbût kişiler olmalı ki, onları sürekllice denetimim altında tutabileyim.' '*Cihânşumûl kâr paylarına Benimkilerin* dışında kalanları ortak edemem.' İşte, Birinci, özellikle de İkinci Dünya Savaşlarının nedeni.

'*Kâr paylarımı* sınırsızca yükseltmem, *ürettiklerimi* habire daha da bahâlî kılmak sûretiyle gerçekleştiremem.' Zirâ o durumda, '*Benim* ve menfaat şebeke-min, başka deyişle, ortaklarımdan dışımda kalan müşterilerimin mâlî gücü gün gelir *Benimkisini* aşması tehlikesiyle karşılaşabilirim.' Bundan dolayı, üretilenin hammaddesi, olabildiğince ucuza elde edilebilmelidir. Bu da, ancak '*Kendimden* fersah fersah aşağı addettiğim kimselerin ve onların yaşadığı ülkelerin nâmîhesâbına kullanılmasıyla olabilir': *Sömürü* (Fr exploitation) ile *Sömürgecilik* (Colonialisme). '*Kendilerinden* ucuza, öyleki bedâvaya elde ettiğim hammaddeden *ürettiğim* mamûlu sonunda onlara satarım.' 'Bunu temîn maksadıyla ilkin ülkele-rini, ardından da yeraltı ile üstü kaynakları ile servetlerini doğrudan — maddeten, kuvvet kullanarak — yahut dolaylı yollardan — kültürlerini yıpratıp yıkarak — ele

⁸ Fr valeur fictive.

⁹ 'Küreselleştirme' (Fr&İng globalisation), kazanç hırsının yarattığı iktisâdî-siyâsî dünya çapındaki zorlamalar şeklinde kendisini gösteren süreçtir.

¹⁰ Fr monopôle de l'éducation. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

geçiririm.’ Kültürü harâb olmuş bir toplumun, maddî direnci de kırılır. İşte, bir tarafta maneviyâtı silinip maddî direnme gücü sıfırlanmış, dolayısıyla da, sömürgeleştirilmiş bir dünya, öbür yandaysa, yeryüzünün tek mil nimetini devşiren bir anavatan (Fr métropole): *Imperyalizm*.

Sömürülenler, Sömürgecilerin işbirlikçileri dışında kalan sömürge ahâlîsinden¹¹ ibâret değildir. Anavatan toplumunun bir bölümü de böyledir. Gördüğü işin semeresine, böylelikle de, mülkiyetine yabancı kalan,¹² küçük memur, rençber, amele ile işçi neviinden, bu insanlara *emekçi* (Fr prolétaire) diyoruz.

Toparlarsak: 1300lerin sonu ile 1400lerin başları *İtalyasında* belirip ardından Fransa başta olmak üzere Batı Avrupaya kayan *Yenidendiriliş* (Fr Renaissance) hareketiyle başlatılan Yeniçağ Batı Avrupa medeniyeti, insanı ve doğayı aşkın esaslara dayanmağı terkederek, Tanrısallıktan koparılmış akıl temeli üstünde yükselmeğe gayret göstermiştir. Bilâhare, barındırdığı en önemli ve canlı kültürlerden, kendi başına buyrukluğu ve girişimciliğiyle temâyüz eden ve tarihî şartların berâberinde getirdiği Yahudî sermâyesini dahî yedeğine alan İngilizlik, 1600lerin ortalarından itibaren medeniyet boyutlarını kazanmağa yüz tutmuştur. Başlı başına medeniyet olma vasıflarını arzeden bu muazzam kültür sürecini, ana özelliklerinden ötürü, İngiliz-Yahudî şeklinde adlandırıyoruz. İnsancılık ile Islâhatçılık neviinden devrimci akımlardan da derinlemesine etkilenen bu medeniyetin kendisine has şartları çerçevesinde, ideolojilerin ilki olup günümüzde insanlığın tümünü biçimlendiren Hür Sermâyecilik, iktisât esaslı bir felsefe sisteminin verisi olarak vucut bulmuştur. Hür Sermâyecilikten ise, Toplumculuk (Fr Socialisme) ile Ortak-mülkçülük (Fr Communisme) doğacak. Ona ve dayandığı Maddecilik-Mekanisizm dünyatasavvuruna karşı tepki olarak da, kökleri Romantizm denilen dünya-görüşüne dek geri giden Faşizm ile Millî toplumculuk ortaya çıkmışlardır.

Yine bu medeniyetin siyâsî, iktisâdî, kültürel, toplumsal ve eğitsel sistemli birliği ile bütünlüğünü sağlayan ve yeryüzünün tüm köşe bucağına yayılmış ve kuruluşu 1700lerin başlarına değin gerisin geriye giden bir de merkez teşkilâtı vardır; o da *Farmasonluktur*.

İngiliz-Yahudî medeniyeti ile onun temel ideolojisi olan Hür Sermâyeciliğin, iki yüz elli yıllık tarihî serüveni içerisinde, fikren de — benimsenen nisbî eleştirme-tartışma serbestliği sâyesinde— maddeten de —meydana getirilen sanayi devrimiyle— ortaya çıkan yeni şartlara olağanüstü raddede ayak uydurma istidâtına kavuşmuş olduğunu görüyoruz. Bu medeniyet, kendisini biçimlendirmiş bulunan felsefî sistem insicâmını¹³ askerlik sanatından tutunuz da eğitim ile öğretime dek varan geniş bir yelpâzede gösterir. Bu cümleden olmak üzere, biçimselleştirilmiş mantık çerçevesinde düşünme tavrını onun erişebileceği en üst aş-

11 —yânî, köleler ile yarı-kölelerden—

12 *Yabancılaşma* (Alm Entfremdung; Fr aliénation).

13 Fr cohérence du système philosophique. <https://rantey.org>

maya ulaştırmıştır. Nitekim, bu bağlamda, karşılaşılan ve karşılaşılabilecek olan tüm maddî, öyleki nefsi (Fr psychique)¹⁴ ve toplumsal sorunlara dahî, ilahiyâtla bağları kesilip tamamıyla sekülerleştirilmiş *felsefe sistem düşüncüsü* kılavuzluğu ile güdümündeki *bilimden*, onun yöntemleriyle iş gören *fenden*, nihâyet *fenin* de, *Sermâyecî iktisâdî* hedefler doğrultusundaki uygulaması anlamındaki *sanayiden* çözüm getirmeleri beklenmektedir. Çözümler, genelde, insanlığın hayrı doğrultusunda tasarlanmazlar. Filvâkî, bu çeşit bir tasarlama, Maddecî-Mekanisist-dindışı-Positivci Hür Sermâyeciliğin esaslarına zâten aykırıdır. Tabiatıyla, rakîp menfaat öbeklerinden her biri, kendi çıkarlarına uygun çözümün bulunmasını bekler. Rakîp menfaat öbekleri, birbirlerinin hasmıdırlar. Rakîplik ile hasımlık, çekişme ile sürtüşme, haddizâtında, İngiliz-Yahudî medeniyetini oluşturan o iki ana cephe, yânî, İngilizlik ile Yahudîlik arasında başgöstermiştir. Elân dahî devâm etmektedir. Ama 'kol kırılır, yen içersinde kalır' misâli, yeğin didişmeler dahî, genellikle, 'rekâbet gereğidir' paravanası arkasında gizlenir, geniş çevrelere de ifşâ olunmazlar. Fakat ne vakit ufukta bir tehlike beliriverirse, başta İngilizlik ile Yahudîlik olmak üzere, o âna değin birbirlerinin kuyusunu kazmakla meşgûl bütün bu rakîpler, kurt sürüsü zihniyetiyle, zorluğu yeninceye değin güç birliğine giderler. Sıraladığımız bellibaşlı bütün bu etkenler, İngiliz-Yahudî medeniyetinin günümüze değin sürmüş yenilmezliğinin de nedeni olmuşlardır.

c) Geçmişte olduğu gibi, şimdilerde de İngiliz-Yahudî medeniyetinin tek bilkuvve (Fr potentiellment) rakîbi ile hasmı İslâm medeniyetidir. Klasik bilfiil (Fr actuellement) hâliyle inkırâz bulmuş olduğundan, İslâm medeniyetinin, yeni baştan inşâsı gerekmektedir. Bu iş ise, hâlihazırda tek merîf medeniyet İngiliz-Yahudî olduğundan, onun şablonuna uygun şekilde ve inkırâz bulmuş Klasikten esinlenerek becerilebilir.

ç) Pek önemli bir husus, çalışmanın başlığında geçen ve ana sorunsallığını oluşturan İngiliz ile Yahudî terimleriyle ilgilidir. Bunlar, doğrudan doğruya belli kavimlere veya din topluluklarına işâret etmemektedirler. Burada yapılan, o kavimlerden çıkıp gelişmiş kültür yapıları ve bunların çağdaş hayat ile dünyaya etkilerinin incelenmesidir. Bundan dolayı çalışmamızda, Irkçılık, Kavmîyetçilik ve bunlarla aynı düzlemde mütâleâ edilebilecek Yahudî-düşmanlığı (Fr Antisémitisme) türünden sapık görüşler ile aranırların izini sürmeğe kalkmak boşunadır.

d) Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile Çağımızın Küreselleşmiş İngiliz-Yahudî medeniyetleri incelenirken, Klasik İslâm medeniyeti ve onun Kendisinden kaynaklandığı Tektanrılı Vahiy dininin çıkış noktası olarak alınması, burada karşılaş-

14 *Nefs* (İng psychy), İngiliz-Yahudî medeniyeti ve onun aslî ideolojisi durumunu arzeden Hür Sermâyeciliğin en önemli pâyândâ ideolojisi görünümündeki Sekülerizm-Positivism bağlamında, maddî işleyişler (Fr mécanismes matériels) zemininde mütâleâ olunur. Nihâyet, nefsi, maddî işleyişler zemininde ele alıp inceleyen kurmaca bilimin (Fr science fictive) adı da, psikolojidir.

tırmalı özelliği ağır basan bir çalışmanın belirmesine yol açmıştır.

e) Felsefe sistemi çerçevesinde teşkilâlanabilmiş, demekki felsefîleşmiş medeniyete¹⁵ mensup toplumun en belirgin niteliği, anlamları sınırlanmış, belirlenleştirilmiş, seçik bir kavramlar örgüsüyle donanmış dile mâlik olmaktır. Bu meselenin baş ilgilisi, sorumlusu ve öncelikli ödevi 'kavram kuyumculuğu' olup mesleği icâbı geçmiş felsefe sistemlerini öğretmekle yükümlü felsefeci ile varolan sistemleri analiz eden yahut, gücü yetiyorsa, sistem kuran filostoftur. Bunun tersi, felsefeden yoksun kültüre yahut medeniyete bağlı toplumların dilleri için söz konusudur. O çeşit diller, daha ziyâde tasavvur yüklüdürler. Sonuçta kavram dağarları yönünden yoksul olup barındırdıkları kavramlar dahî, belirlenimce pek cılız kalırlar. Aynı şekilde, felsefîleşmiş kültür yahut medeniyette yer almakla birlikte, olağanüstü değişim sancılarıyla bunalan yahut bililtizâm bunaltılan toplumun kavram dili de karışıktır, kargaşaya boğulmuştur.¹⁶ Böyle bir durumda kavramlar arasındaki sınırlar silikleşir, anlamlar karışır. Bu da, insanların yeme, içme, savunma, üreme çeşidinden dirimsel (İng biotic) olanın yanında, temel kültür ihtiyâcını temsil eden bildirişmeyi zaafa ve ârizaya uğratar. Bildirişmenin zaafa ve ârizaya uğradığı zaman ve mekânlarda, toplum felcolur.

f) Tarihî zaman, iki kesitten müteşekkil mütâlea olunabilir: *Kadîm zamanlar*

15 *Felsefîleşmiş kültür* yahut *medeniyet* deyimimizin, Rus asıllı Amerikalı toplum araştırmacısı (Fr sociologue) Pitirim A. Sorokin'in (1889 – 1968), 1930larda belirlemiş bulunduğu *idealist culture* (ülkücü kültür) ile *ideational culture* (fikir kültürü) deyimleriyle örtüştüğü cihetleri vardır. Deyimlerden birincisiyle Sorokin, "duyu ile düşünce değerlerinin terkibince belirlenmiş bir kültür tipini" kasdetmiştir. Böyle bir kültürde "maddî olduğu kadar zihnî değerler önem taşır. Öyleki, zihnî olanlar, git gide maddî olanların dahî üstünde yer alırlar." Sorokin, "maddî olmayan, doğayı aşkın, üstün değerlerden örülmüş kültür çeşidine *ideational culture*" demiştir. *Ideational culture* (fikir kültürü), yaşama seviyesini yükseltmeğe yönelik dış çevrenin değişikliklere uğramasından etkilenmesi bakımından *duygusal kültürün* (İng sensate culture) zıddıdır —bkz: Wolfgang J. Koschnick: "*Standard Dictionary of the Social Sciences*", I.cilt, 283.&284.syflr; Sorokin'in terimlerine Türkçe karşılıkları tarafımdan verilmiştir. Burada *felsefîleşmiş kültürden* anladığımıza gelince: *Felsefe-bilimin* kurumlaştığı toplumlarda oluşturulan maddî – bedenî – zihnî yaşama şartlarında insanı rahata ve refâha kavuşturmağa yönelik uzun vadeli tasarımlara açık, akla dayalı kısmî ve umumî boyutlarda toplumsal teşkilâatlanma eğilimidir.

16 Bahis konusu durumun çarpıcı örneği *Türkc*edir. Önceleri sâdeleştirme, millîleştirme, daha sonralarıysa özleştirme sanlarıyla anılan kisveler altında, İngiliz-Yahudî kültür imperyalizmi, Türkceyi, evveleminde, gerek din gerekse medeniyet bakımından İslâmın kazandırmış olduğu dil değerleri ile özelliklerinden yoksun kılmanın mücadelesini yürütmüştür. Bu, genel bir İslâmsızlaştırma (Fr déislamisation) hareketinin ilk köklü, can alıcı adımını teşkil etmiştir. Türkceenin İslâmsızlaştırılması, Yazı devrimiyle işe koyulmuş, çağlar boyu el emeği göz nuruyla dokunmuş bedîî (Fr esthétique) değerler ve tasavvurlarla yüklü yürürlükteki yerleşik sözlerin, tamlamalar ile terimlerin, içsiz, nesebi gayrisahîh, uyduruk olanlarla değiştirilmeleleriyle de, tabiatından inhirâf etmiş hilkâtgaribesi yeni sözümona bir dilin 'imâl'ıyla sonuca ulaştırılmıştır. Bundan sonraki nihâî merhâle, Türkceenin, toptan tasfiye olunup yerini İngiliz-Yahudî medeniyetinin avarbâsına bırakılmasıdır.

(Fr les temps archaïques) ile *Yeni zamanlar* (les temps nouveaux). Ana örneği *İslâm* olan *Tektanrılı-Vahiy dini* ile *felsefe-bilim* geleneklerinin Doğu Akdeniz ile Ege havzalarında belirmeleriyle *Yeni zamanlar* başlamıştır. Bahsi geçen havzalar, *Batı medeniyetleri câmiasının* belirip geliştiği sahalardan olduğundan, *Yeni zamanların*, sözünü ettiğimiz câmianın sînesinden çıktığı ortadadır.

Yeni zamanların başlangıcı, *Eskiçağ* (Fr Antique) Ege medeniyetinden Atina kültürünün, tarih sahnesine çıkışı M.Ö. Altıncı yüzyıla rastlayan, Klasik dönemine değin uzanır.

Yeni zamanlar dahî, farklı zaman dilimlerine taksîm olunabilir. *Kadîm zamanların* son evresini teşkil eden *İlkçağın* arkasından *Yeni zamanların* ilk merhâlesi *Eskiçağ* gelir. Din, felsefe-bilim ile fen geleneklerinin yan yana, öyleki iç içe gelişmeğe koyuldukları *İslâm* medeniyeti, *Yeniçağın* sathımâilidir. *Yeniçağ* ile *Eskiçağ* arasında ve tarihte ilk defa insanlığa şâmil bir *Vahiy dini* olmak iddiasındaki *Hıristiyanlıktan* esinini ve gücünü dermiş *Ortaçağ Avrupa* medeniyetinin yer almış bulunduğu devreye de *Ortaçağ* denilir.

Onyedinci yüzyıldan itibaren Batı Avrupada dinin —imânın— ‘kere’ içerisine alınması, yâni kamu hayatının dışına çıkarılması ve yalnızca felsefe-bilimden hareketle, geçmişte benzerine rastlayamayacağımız bir *dünyatasavvurunun* tezâhürü, *Yeniçağ* dindışı Batı Avrupa medeniyetine vucut vermiştir. Bahsolunan *dünyatasavvurunu* esas ihdâs edip *iktisâda* ve *sanayi* etkinliğine dayalı bir *dünyagörüüşü* çerçevesinde *ideolojiyi* —*Sermâyeciliği*— devreye sokan İngiliz kültürü, böylelikle, Onsekizinci yüzyılın son çeyreğinden itibaren *Çağdaşlığı* başlatmıştır. Daha önce de belirtildiği, bundan böyle de ayrıntılı tarzda irdeleneceği üzere, *Yeniçağ* dindışı Batı Avrupa medeniyetinin sînesinden çıkıp serpilen İngiliz kültürü, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte başlıbaşına dünya çapında medeniyet hâline gelmiştir. Bir ölçüde Yahudî asıllı mâlî kaynaklara dayanarak ideolojisini —*Sermâyecilik*— sömürgelerinden —*Sömürgecilik*— başlayıp yeryüzünün dörtbir bucağına yayan —*Yayılmacılık* veya *İmperyalizm*— İngiliz girişimciliğinden (Fr esprit d’entreprise) doğan çağdaş medeniyete ‘Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî medeniyeti’ (Fr ‘civilisation globalisée anglo-judaïque’) diyoruz. İşte, bugün dahî içerisinde yaşadığımız bu adı anılan medeniyettir.

Tarih felsefesinin konusundan olan çağdaş medeniyet ve onun dünyagörüüşü ile anlayışı nedir, nereden kaynaklanır, ne bildirmek iddiasındadırlar; neyi temsil ederler soruları, bu çalışmada tahlilci tarzda incelenmektedirler.

Şu var ki, çalışmamızın asıl konusu olan çağımızın küreselleşmiş yahut daha doğrusu küreselleştirilen medeniyetinin kaynaklarının, boyutları ile sorunlarının incelenmesine geçmeden önce araştırmamızın temel sorunlu kavramlarından *kültür* ile *medeniyet*in, belirlenmesine girişmekteyiz.

II

KÜLTÜRDEN MEDENİYETE

Medeniyet seviyesine erişebilmiş kültürlerde gelenekleşmiş örfler, ödev – hak dengesi gözetilerek sıkıca belirlenmiş düzenlere dönüştürülmüş, buradan da *hukuk*, dolayısıyla da *kanunlar* oluşturulmuştur. Hukukun ise, aslı esası ahlâktır. Geleneklere geçmiş göreneklerdeki ahlâk, yaptırım gücü bulunmayan yaşama tarzıdır. Bu hâliyle ahlâk devingen ve akışkandır. Hâlbuki özellikle yazıyla tesbitinden itibâren hukuk, sâbitleştirilmiş bir düzendir. Hukuköncesi dönemlerde kişiler, geleneklerle aktarılagelinmiş gevşek ölçülerle örülmüş göreneklerde yaşardı. Hukukun hâkim olduğu ortamlardaysa, kanun biçimine dönüştürülmüş hâliyle yine göreneklerde, fakat bu kere sıkıca belirlenmiş ölçülerin, daha doğrusu, zorlayıcı şartlar demek olan kıstasların gölgesinde yaşanır olmuştur. ‘Gölge’nin kapsamı artık besbelirgindir. Onun kapsamında, çerçevesinde yaşamanın mükâfâtı ‘varolma ruhsatı’dır. Bunaysa ‘meşruluk’ denir. Meşruluk hudutlarında kâinî, serbestce davranılabilir —hak tanınmış şıklar arasında tercihte bulunulabilir. Sözü edilen hudutlara tecâvüz edildiğindeyse, cezâ olayıyla karşılaşılır. Bu durumda da serbestlik ortadan kalkar.

Tektanrılı-Vahiy dinine ve onun âşikâr ifâdesi olan İslâma değin meşruluk, belirgin, insanüstü ve doğaötesi kaynaktan yoksun bulunduğundan, değişkenlik ile göreliliğe açıktı. Her kültür ile medeniyet çevresinin kendisine mahsus meşruluk kabulleri ile anlayışı vardı. Göreliliği aşan evrensel anlamda ahlâk ile hukuk bağlamındaki meşruluk ancak Allah varlığına ilişkin fikir çerçevesinde ortaya çıkmış ve ona dayalı olarak geçerliliğini sürdürmüştür. Bu noktadan hareketle, dinin iç ile dış hayatımızı yönlendirdiği kabulünü reddeden Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin göreliliği aşan evrensel bağlamdaki meşruluktan yoksun olduğu mantık gereğidir. Mademki meşruluğun kaynağı ahlâk, bunun da türevi hukuk olup düzenlenişi insan elinden çıkmış görülür, öyleyse o düzenleniş, tabiatıyla zamana, zemine ve belli kültür şartlarına bağlı bulunacaktır. Böylelikle dindışı ahlâk, dolayısıyla da hukuk, mantıkca, mevzi kalmağa hükümlüdür. İnsancı-Aydınlanmacı (Alm Humanistisch-Aufklärungs~) düşünürler ile filosofların, akıl ürünü sığ ahlâk ilke ile kurallarının ve bunlardan inşâ olunmuş hukuk düzeninin pekâlâ evrensel olabileceği iddiası temelsizdir. Zirâ, ahlâkın esası ne-

residir? Dışımızdaki çevremidir? Ahlâk düzenini kurup işletirken aklın, doğal çevreden ‘ateşlenme’sinin, başka bir deyişle, etki almasının söz konusu olamayacağı öteden beri, özellikle de Immanuel Kant’tan (1724 – 1804) bu yana iyice bilinen bir husustur. Bu durumda, ya suyunu kendinde bulan değirmen misâli, ahlâk hakîkatini, aklın kendisinden menkul olduğunu bildirme neviinden saçmalığa düşeceğiz ya da onun, kaynağını akılüstü yahut doğaötesi bir orunda bulduğunu söyleyeceğiz.

Yeniçağ dindışı Avrupa medeniyeti, Onyedinci yüzyıldan beri birinci şıkkı kendisine fikrî ve zihnî zemin esas almak tercihinde bulunarak saçmalıktan hareket etmiştir. Saçmalığın kaynağı, en temel ilkeden yoksun olmak, daha açık bir ifâdeyle, *Tanrısızlıktır*. Öksüz kalmış çocuk ne ise, *Tanrısızlık* çukuruna düşmüş kişinin durumu da odur: *Terbiye edici — Rabb — ilk ve Sığılacak son mercî — Rahmân —* inkâr eden tutamaksız hâlde kendi eksik varoluşuyla baş başa kalır. Evrende yapayalnızdır, *öksüzdür*.¹⁷

Biz insanların, beden, nefis ile ruhtan oluştuğumuz bildirilmektedir. Bedenimiz, kayıtlar ile şartlara bağlıdır. Bunların dışında zaman gelir. Bizi çevreleyen dünyada canlılık işleyişlerimizi sağlayan cisimliliğimizde ve nihâyet bunları yönetip yönlendiren nefis yanımızda cereyân eden dur durak bilmez değişimleri zaman çerçevesinde değerlendiririz. Şu hâlde beden ile nefsimizin bâzı tezâhürleri bakımından bizler, zamanın hükmündeyiz. Bu da bize geçiciliğimizi, zaafımızı, yaralanabilirliğimizi (Fr vulnarabilité) şüpheyi yer bırakmamacasına göstermektedir. Varoluşca eksik olmakla birlikte, René Descartes’ın işâret ettiği üzre, eksiksizlik, mükemmellik fikrimiz vardır. Mükemmellik ile eksiklik mantıkca birbirlerinin zıttıdır. Mükemmelliğin, eksiklikten üstün olduğuyse, yine mantıkca apaçık bir hakîkattir. Bilme, kavrama, açıklama bakımından sonsuz, sınırsız güçleri de barındıran mükemmellik yönünden her anlamda sonluluk, sınırlılık, kısıtlılık demek olan eksikliğe nufuz etmek, hâliyle mümkünken, tersi, imkânsızdır.

Mükemmelliğin de Mükemmeli — Ekmel —, başka bir deyimle, *Mükemmelin* anaörneği *Allahtır*. Mükemmellik, akli aşkın âlemi tümüyle temsil eden terimdir. Bu vasfıyla dirim zeminimizin tamamıyla ötesindedir. Dirim, beşer yanımızın oturduğu tabandır. İnsanlığımızı, mükemmellik sezişine göre ayarını bulan Tanrısallık kaynaklı ahlâka borçluyuz. İşte *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî* (1207 – 1273), Tanrısallık ahlâkın, *insan yaşaması* demek olan *hayata* yol yordam gösteren ilkesi manâsındaki *edebi*, özlü biçimde şöyle belirlemiştir:

“Âdem-i zâde eger bîdebest, âdem nist. Fark der cism-i ben-i âdem ı hayvân edebest. Çeşm bikuşâ vubibin cümle Kelâmullah râ! Âyet âyet hemegi manâ-

17 Bkz Albert Camus’nün (1913 – 1960), Yeniçağ dindışı Avrupa medeniyetinin ürünü çağımız (İng contemporary) insanını bize, seçkin bir üslub ustalığıyla tasvîr ettiği, “*Le Mythe de Sisyphe / essai sur l’Absurde*” ile “*L’Homme Révolte*” başlıklı felsefe denemelerine.

yi *Kur'ân edebest* — Kişioğlu, nasipsizse edepten, âdem (insan) değildir. İnsan ile hayvan arasındaki fark, edeptir. Gözünü aç da bak cümle Kelâmullah! Âyet âyet *Kur'ânın* tüm manâsı edeptir.”

Bilimin tersine, ahlâkın esas unsurlarını vakialardan devşirmiyoruz. Bu sebeple ahlâkın, dindışı, dünyevî, vakiya dayalı izâhı yapılamamıştır. Nitekim şu şaşırtıcı durumu Immanuel *Kant*, şu unutulmaz ifâdesiyle vecîzeleştirmiştir: “Nice sıklık ve süreklilikle düşünülürse, dimâğî hep yeniden ve dahî artan hayranlık ve huşûuyla kaplayan iki husus vardır: Üstümdeki yıldızlı gökkubbe ile içimdeki ahlâk yasası.”¹⁸

2

Doğal olan süreçtir. Ona beşerî vakaların yüklenmesiyle *zaman* ‘üretilir’. Demekki doğal olan sürece karşılık zaman, beşer yapısı bir veridir. İnançların, hayâllerin, tasavvurların, umutların, nihâyet akıl ile mantığın, cansız ile canlı varolanlara ve yine insanın kendisine işlenmesi, bize *zamanı* verir. Öyleyse insanın, hem kendisine hem de hareket, süreç hâlindeki mekâna kendisini kazıması, işlemesi; yaşadığı mekân ile özünü bütünleştirmesiyle zamanı oluşturur. Görüldüğü gibi, zaman, insanın maddî, manevî yapıp etmelerinin tümü demek olan *kültürün* hülâsasıdır (Fr quintessence). Kişi, kültürü ancak başka insanlarla birarada oluşturabilir. Bu da bize *toplumu* verir. Şu hâlde ‘zaman’sız ‘kültür’, ‘kültür’süz de ‘toplum’; ‘toplum’suz ‘kültür’, ‘kültür’süz de ‘zaman’ düşünülemez.

3

Latince *cultus* yahut *cultura*, toprağın sürülüp işlenmesi, ürün vermeğe hazır hâle getirilmesi demektir. Anlam genişlemesiyle *cultura*, toplum varlığı olarak kişinin, toplumsal¹⁹ yoldan kendisi ile toplum çevresini öğrenip anlaması, doğal ortamını da işleyip yaşanabilir duruma sokması biçiminde anlaşılmıştır. Toplum varlığı kişi, kendisini öncelikle içerisinde doğduğu toplum ile onu çevreleyen doğa şartlarına uydurmağa — ‘uyarlanma’ — uğraşmıştır. Bunun mümkün görülmediği nâdir tarihî ânlarda, çoğunlukla, bunalım dönemlerinde, kişiler, güçleri yettiğince toplumsal veya doğal ortamlarını değiştirmeye girişmişlerdir. Demekki insan, ‘iki dünyalı’ bir varlıktır. Bu dünyalardan birini ‘hammadde’ yahut ‘malzeme’ durumunda karşısında buluverirken; öbürünü, karşılaştığı ‘malzeme’yi işlemek suretiyle imâl ve inşâ eder. ‘Malzeme’nin ‘işlenme doğrultusu’ baştan kesinlikle belli değildir. Bunu kişi, ihtiyaçları yönünde ‘dehâ’sının ortaya

18 “Zwei Dinge erfüllen das Gemüt mit immer neuer und zunehmender Bewunderung und Ehrfurcht, je öfter und anhaltender sich das Nachdenken damit beschäftigt: Der bestirnte Himmel über mir, und das moralische Gesetz in mir...” — Immanuel *Kant*: “*Kritik der praktischen Vernunft*”, 193.s.

19 — eğitim, öğrenim, öğretim —

koyduğu ‘reçete’ler (İng recipe) ile ‘şablon’lara (İng template) uygun tarzda becerir (İng to perform), başarır.

4

Buldukları ‘malzeme’yi maddî, manevî ihtiyaçları doğrultusunda işleyerek kültürü meydana getiren bireyler, gerek aralarında gerekse kendilerinden önceki ve sonraki nesillerle kurdukları iletişim bağlarının ana taşıyıcısı *dildir*.

5

Kültürün kurucu unsuru insan bireyini belirleyen iki temel etken vardır: Bunlardan birincisi, canlıyı beşer kılan fizik-biyotik şartlar: *Beşerleşme* (Fr&İng hominisation); ikincisiyse, *beşeri insanlaştıran kültürel-toplumsal* etkenlerdir: *İnsanlaşma* (Fr&İng humanisation). Fizik-biyotik şartlardan fizik olanlar, cansız (Fr inorganique); biyotik (dirimsel) olanlarsa, canlı vasıflarını taşırlar. Canlı (organique) vasıflı etkenlerin temelinde genetik yapılar yer alır. Genetik temel yapısıyla canlı, *tarihliliğin* ‘ön-nâme’si gibi görülebilir. Ne var ki, tarihlilik, esasında, beşerin insan cihetini belirleyen etkendir.

6

Toplum hayatının temelindeyse, *inançlar* bulunur. İnançların iki kaynağı vardır: Biri, belli bir zaman diliminde belirli bir mekânda yaşayan, başka bir deyişle, ‘ömür süren’ insanlar, birtakım olaylarla karşılaşmak durumundadırlar. Bu karşılaştıkları olayları belli anlamlandırma çerçevelerinde değerlendirirler. Buradan da kişisel *tecrübeler* doğar. Kişisel tecrübeler hevengi *yaşantıyı* verir. Kişiye kendisini başkalarından ayıracak özellikleri —*kişilik*— verecek ölçüde *luy* edindiği yaşantı verilerine *âdet* diyoruz. Kişisel yaşantıların, başkalarını da etkilemek suretiyle yayılarak topluma mâl olmalarıyla da, *görenekleşirler*.

Toplum, evveleminde görenekler doğrultusunda yaşar. Toplum temelinde itibâr kazanan kimi yaşantılar, meşru ömür sürmenin numunesi olarak kabul görürler. İşte benimsenmiş yaşantıların, öncelikle görerek taklîdinden ise görenekler oluşur. Ağızdan kulağa, özellikle de görme yoluyla nesilden nesle aktarılagelen görenekler, gelenekleşirler. Görenekler, şu hâlde, toplumu meydana getiren bireyleri yatay düzlemde birbirleriyle irtibâtlandırırken, gelenekler, nesilleri dikey çizgide birbirlerine bağlarlar. Her iki boyutta iletilenlerse, *değerlerdir*. İmdi, değerleri üreten göreneklerdir. Onların arkasında yaşantılar ile tecrübeler bulunur. Tecrübelerse, belli bir zihin çerçevesinde yorumlayıp değerlendirdiğimiz olaylardan çıkıp gelirler. İşte bu zihin çerçeveleri insana mahsus olaylar olan inançlardır. Onları da doğumdan itibâren yakın ve uzak toplum çevrelerinden ediniriz. Şu var ki toplum, başlıbaşına varolan bir varlık birimi olmadığına, tek tek bireylerin gerek varoluşları gerekse görevleri bakımından biraraya gelişleriyle ortaya çıktı-

ğına göre, inançların da, toplumun kurucu unsurları olan bireylerden neşet etmiş olmaları tabîidir.

7

Kültürün değerler örgüsü, buraya dek belirttiğimiz üzere, *doğaötesi* menbada kaynaklanan *ahlâktır*. Buysa iki doğrultuda gelişir: Bunlardan birincisi yatay durumdadır. Öbürüsüye, dikey boyut, uzak ile yakın geçmişten şimdiye değin derlenegelmiş tüm edinimleri temsil edip *gelenek* adıyla anılır. Her kişi, belirli bir gelenekler dokusunun içerisine doğar. Kişinin mensub olduğu temel topluluğun²⁰ yer aldığı iyitkâdî câmiaya, siyâsî-iktisâdî duruma,²¹ iklim şartlarına, yeme-içme biçimleri ile zevklerine göre, gelenekler, belli birtakım alışkanlıklar ile tavır alma tarzlarında tecelli eder. Kişi, çocukluğundan itibâren bunları işiterek, özellikle de görerek edinir; sonuçta bunlarla benliğini oluşturur, kısacası onları benimser. Nesilden nesle aktarılagelen geleneklerin yaşanılan zamanda hayata geçirilmesi durumuna görenek demiştik. Sonraki nesillere devredilecek değerde, güçte ve geçerlilikteki görenekler, gelenekler zincirine yeni halkalar olarak katılırlar. Yaşarlığını kanıtlamış bu çeşit görenekler *örf* diye nitelenirler. Her görenekleşen gelenek, az yahut çok değişikliğe uğrar. Bâzı gelenekler, öylesine farklılaşır ki, onların aslı, tanınmaz hâle gelip geçmişin belli bir kesitinde unutulur kalır. Bazısıysa neredeyse farklılaşmaksızın şimdiki zamanda geçerliliğini sürdürür.

8

Az yahut çok benzer ‘değer örgüleri’ni kuşatan, sınırlandıran toprak parçasına —*yurt*— yerleşen toplumlar, başta *tarım* olmak üzere, üretime geçtiler. Böylelikle, iktisât denilen olayı yürürlüğe koydular. En üst teşkilâtlanma seviyesini temsil eden *devlet* kurma becerisini (Fr&Ing performance) gösterebilmiş bu toplumların, ‘kültürler-üstü-kültür’ şeklinde niteleyebileceğimiz yapılanması, *medeniyet*²² terimiyle anılır.

Geçmişin en eski devirlerinden bu yana istisnâsız topluluklar ile toplumların tamamı, mutlaka *kültür* dediğimiz düzene mâlik olmalarına karşılık, tarihte bütün kültür toplulukları, *medeniyet* kurmuş değildir.

Medeniyetleri de, ulaştıkları siyâsî ile iktisâdî teşkilâtlanmalarındaki karmaşıklık seviyesi, bilgelikteki açıklama gücü ve zanaatlardaki vukuf ile çeşitlilik bakımından dahî başlıca iki öbek hâlinde sınıflandırabiliriz: Yüksek gelişmişlik seviyesine erişmiş olan ile olmayan medeniyetler. Yüksek bir gelişmişlik gösteren medeniyetleri tarihte Avrasya denilen kıtalar blokunda görüyoruz. Buradaki

20 —aile, kabîle, aşîret...—

21 —meselâ, sınıf, meslek öbeği...—

22 ‘Medine’: Devlet, kent.

medeniyetleriye, iki ana kümede öbeklendirebiliriz: *Sulu pirinç tarımına* geçen ‘Doğu ile Güney doğu Asya medeniyet beşiği’nden²³ neşet etmiş *Doğu medeniyetleri câmiası*²⁴ ile Mesopotamyanın güneyinde Zağros dağlarının güney batı etekleri ile Basra körfezi arasında kalan dar şeridin ve onun bitişiğinde dümdüz uzanan Şattûlarabın münbit arâzîlerinde *buğday* ile *arpa* eken ‘Güney batı Asya medeniyet beşiği’nden²⁵ çıkıp Mesopotamyanın tamamına, Mısır’a, Anadolu’ya, Arabistana, Akdeniz ile Adalardanizi (Ege) havzalarına ve bütün Avrupaya yayılmış ‘Batı medeniyetleri câmiası’.²⁶

Bahsettiğimiz medeniyetlerin oluşturdukları câmialarda özgün biçim ile yön verici olanlara ‘yıldız’, bunları izleyerek biçimlenenlereyse ‘uydu medeniyetler’ yahut ‘uydu kültürler’ diyoruz.

Bu cümleden olmak üzere, ‘Doğu medeniyetleri câmiası’nda başlıca üç yıldız —merkezî— medeniyetten, yânî, İlkçağ Çin, Hint (Vedanta) ile İslâmöncesi İran (Akhamenit) medeniyetlerinden söz edilebilir.

Bunların yörüngesindeyse, Japon ile Kore gibi, Doğu Asya; Moğol, Tibet ile İslâmöncesi Türk (Göktürk–Uygur) örneklerinde gördüğümüz Orta Asya; Vietnam, Kimer (Khmer), Siyam (Thay), Myanmar (Burma) ile İslâmöncesi Malay çeşidinden Güney doğu Asya ile Sirilanka (Seylan) gibi, Güney Asya kültürleri yahut medeniyetleri yer alırlar.

‘Batı medeniyetleri câmiası’na gelince; bunlar da, bellibaşlı on bir tânedir: 1) İlkçağ (Fr&İng Ancient) Mesopotamya —Sümer, Babil, Akat, Asur—; 2) Doğu Akdeniz —Filistin, Fenike–Kartaca, Israil-Yahudî-İbrân, Girit–Miken—; 3) Mısır; 4) Anadolu —Çatalhöyük, Hatti, Hitit, Urartu, Lidya, Frigya...—; 5) Doğunun yanı sıra, Batının da parçası olan İran (Pehlevî–Sasanî); 6) Eskiçağ (Fr&İng Antique) Ege —Atina, Isparta, İyonya, Güney İtalya, Sicilya, Makedonya, Helenistik (Efes, Bergama, İskenderiye, Urfa-Harran)—; 7) Roma; 8) Hıristiyan —Ortodoks Bizans, Gregoryenlik, Gnostiklik, Nasturîlik, Süryânîlik...— ile Ortaçağ Hıristiyan Avrupa —Katoliklik—; 9) İslâm —Arap (Dört Halife Devri, Emevîler, Abbasîler), İran (Acem), Türk (Karahanlı–Selçuklu–Osmanlı), Hint (Mogul), Mağrip (Kuzey batı Afrika), Endülüs (İspanya), Malay aralı (Açe, Cava)—; 10) Yeniçağ dindışı Batı Avrupa —Yenidendoğuş (Fr Renaissance) İtalyası, Aydınlanmacı–Pozitivcilik Fransası, Ticâretci (Fr Mercantilisme) Felemenk ile İngiltere, Dinî islâhâtcı (Fr Réformation, Protestantisme) Almanya—; ve 11) Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetleri.

Aralarındaki derin görüş ile yapılanma farklılıklarına ve gösterdikleri muazzam çeşitliliklere rağmen, paylaştıkları medeniyet beşiğinin yanında, Batı câmi-

23 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: ‘East and South-East Asian cradle of Civilization’.

24 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: ‘set of Oriental civilizations’.

25 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: ‘South-West Asian cradle of civilization’.

26 İng için öngörüp önerdiğimiz terim: ‘set of Occidental civilizations’.

asında sıralanan medeniyetlerin, İlkçağdan itibaren sergiledikleri, geçmişte benzeriyle başka bir câmiada karşılaşmadığımız, pek önemli ortak özellik olan Yahudîlik, Hıristiyanlık ile Müslümanlığın dile getirdikleri Tektanrılı Vahiy dini ile Felsefe-bilim kurumlarının meydana gelmesidir. Bu kurumlarıyla bahse konu câmia, tarihte, Eski zamanlara has doğa güçlerinin efsâneyle dayalı (Fr mythique) yorumlama çabalarını, dairevî zaman anlayışı ile örf-âdet çerçevesinde yol alan toplum hayatını geride bırakmıştır. Doğa güçlerini akla —neden – etki ilkesine— dayanarak felsefe-bilimin giriştiği açıklama denemeleriyle; kaynağını Tektanrılı Vahiy dininden alan ahlâka, dolayısıyla da hukuka yaslanmış toplum nizâmı ve düz çizgi zaman kavrayışıyla mücehhez olmağı temsil eden *Yeni zamanlar*, Batı medeniyetleri câmiasında başgöstermiştir.

İşte burada, incelememizin odağını oluşturan Çağdaş Kürelleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyeti, görüldüğü gibi, Batı medeniyetleri câmiasının bir mensubu ve elân son halkasıdır.

III

İSLÂM: YENİÇAĞIN BAŞLANGICI

A

ESKİ ZAMANLARDAN YENİ ZAMANLARA

I

Olup biten vakaları sıralamaktan —vakanüvislik— ibâret kalmayarak bunları yorumlayıp andırıştır (Fr analogique) olanlar arasında neden – etki bağları suretiyle olabilecekleri de bir ölçüde kestirmeği ödev bilen *tarihi*, bu ve benzeri yönleri ve nitelikleriyle *inşâ* eden *tarih filosofudur*. Olup bitmiş olaylardan örülmüş tasavvur dokuları, tarihtir. Olup bitmiş olaylar, ‘o’ndan, ‘sen’den, ‘ben’den bağımsızdır. Ne var ki, bunların ‘dokunma’ tarzı ve oluşturulmuş olan ‘örgü’nün biçimi kişiye bağlıdır, öznelidir. Tarih felsefesi, ‘devletleşmiş toplum’ diye tarif ettiğimiz belirli bir *milletin* kendi geçmişine ilişkin tasavvur sağlayıp geliştirir. Geçmişine ilişkin görüş edinmiş millet, maddî ile manevî gücünü ve tâkatını, böylelikle de, kimliğini anlayıp kendisini açıklamak imkânını elde eder. *Felsefe* ile ondan türemiş olan *bilimin* ortaya çıkmamış olduğu bir kültürün tarih, dolayısıyla da kimlik bilinci belirmiş olmaz. Tarih, böylelikle de, kimlik bilincinden yoksun kültürlerin vucut verdiği medeniyetler, *tarihte* değil de, *öntarih* (Fr protohistoire)²⁷ denilen dönemde yaşarlar.

Devletleşmemiş, demekki, milletleşmemiş, sonuçta da, medeniyetleşmemiş kültürler ise, tarihöncesi (Fr préhistoire)²⁸ dönemde bulunurlar. Bu dönemdeki kültürlerin bildirişme düzeni olan dilleri önemli ölçüde tasavvur yüklüdür. Bunun ise, dilin karmaşıklık ve gelişmişlik seviyesiyle ilgisi yoktur. Söz gelişi, medeniyet dili olan *Malaycada* çoğul biçiminin bulunmamasına —örnek, çiçek, *bunga*; çiçekler, *bunga bunga*...— karşılık, medeniyetleşmemiş kültürlerden *Algonkin Kızılderililerinin* —A.B.D.— dilinde iki çeşit çoğul şeması vardır: Birinci öbekte yer alan ve ‘~a’yla biten sözler ‘~aki’, ikincide ‘~i’yle bitenlerse, ‘~a-

27 Krz: Alain Dural: “La Protohistoire”, 460.-466.syflr, “L’Anthropologie”de.

28 Krz: Guy de Baughène: “La Préhistoire”, 430.-459.syflr, “L’Anthropologie”de.

li' çoğul takısı alırlar.²⁹

Tarihin en eski ve üstün medeniyetlerinden Çin'in dili, yânî, *Çince* dahî olağanüstü raddede tasavvur yüklüdür. Çin'in en eski metinlerini incelediğimizde, onlarda, aslî mefhumların (Fr notions premières) bu dildeki ifâdelerinin nasıl sağlandığını bize gösteren yeterince ipuçlarıyla karşılaşırız. Bahse konu izleri sürmek suretiyle, Çince mefhumların, tasavvur içeriklerinden ileri gelen ifâdenin inceliğine, gücü ile zenginliğine ilişkin özellikleri tesbit etmek mümkündür. Öteki önemli kültür dillerinde merâmı tam ifâde edebilmek maksadıyla isme bir tamlayıcı yahut sıfat lâzım gelir. Oysa bu, Çince bir tek belirleyenle becerilebilir. Farklı vechelerinin anlatılabilmesi için bir kavramın birden çok karşılığı olur. Meselâ, *ki*, kırıç dağ; *kang*, sivri dağ; *tsu*, yüksek dağ; *fu*, sarp yarıları olan dağ; ve nihâyet yalnızca *dağ*: *Şân*.

Su: *Şu*; derin su(lar): *Çen*; kaynar su: *Fen*; tuzlu su: *Çuo*.

Görüldüğü gibi, belli bir tasavvurun belirli bir söz karşılığı vardır. Böylelikle Çince, kavramları değişik vecheleri (Fr&İng aspects) doğrultusunda ayrıştırır. Bu da tabîî, dilin söz haznesini olağanüstü raddede artırıp zenginleştirir. Nihâyet, yazıya geçirilirken, her sözün kendisine mahsus işâreti bulunur. Böylece Çince de nice kök kelime varsa, onca da işâret yer alır. İşâretler, tarih boyunca, tekemmül etmişlerdir. Her işâretin, çok eski devirlerdeki selefi, bir resimdi. Zamanla soyutlaşarak resim niteliğini yitirip remizleşmiştir (Fr symbole).³⁰

2

Biçimsel mantık, tutarlı düşünmenin kurallarını araştırma tutumudur. Ancak genelde, her zaman biçimsel mantıkla iş görmeyiz. Tutarlı düşünmek ise, düşünme durumlarına göre değişir. Kimi zaman tutarlılık biçimce bağların gevşetilmesiyle elde edilebilir.³¹ İşte biçimce bağları gevşetilmiş düşünme-anlama tutumlarından söz açıldığında akla gelen *tasavvurdur*. Psikoloji bağlamında, tasavvur, bir nesnenin yahut evvelce algılanmış şeklin, zihinde canlandırılması anlamını taşır.³²

“Genel psikoloji uyarınca” diyor Lucien Lévy-Bruhl (1857 – 1939), “olaylar, motor, heyecânî ve zihnî olmak üzere, sınıflanırlar. Bundan da zihnin, düpedüz, bir nesneye ilişkin bir hayâle (Fr&İng image) yahut düşünceye mâlik olması tarzında tecelli eden bilgi anlaşılmalıdır. Zihin hayatımızın gerçekliğinde her tasavvur, az yahut çok eğilimleri ilgilendirir. Buna karşılık, şu yahut bu hareketi

29 Bkz: Christopher Robert Hallpike: “Die Grundlagen primitiven Denkens”, 114.s, İngilizceden Almancaya: Luc Bernard.

30 Bkz: Nicole Vandier-Nicolas: “La Philosophie Chinoise des origines au XVIIe Siècle”, 248.&249.syflr, “Histoire de la Philosophie”de, I.cilt.

31 Bkz: Nermi Uygur: “Felsefenin Çağrısı”, 54.s.

32 Bkz: İsmâîl Fennî: “Lügati Felsefiyye”, 52.sivî - <http://www.istanbulkitapcihanesi.org>

boşandırmadığı gibi, ketlemez de. Bununla birlikte, çoğu kere hiç de aşırı sayılmayacak soyutlama işlemlerinden ötürü, tasavvurun kendisi ihmâl edilip onun temsil ettiği nesneyle arasındaki esas bağlar zihinde saklı kalırlar. Tasavvur, her şeyden önce zihne yahut bilgiye ilişkin bir olaydır.³³

Zihinde algılanan nesneye yahut olaya ilişkin ‘resmin çıkarılması’ demek olan ‘tasavvur’a öncelikle ‘*biçimselleştirilmemiş mantığa dayalı düşünme tarzı*’nda³⁴ yaşayıp iş gören çocukta ve topluluklarda rastgeliyoruz. Bu çeşit toplulukların zihin hayatına “maşerî tasavvurlar” (Fr “représentations collectives”) hâkimdir. Bunları *Lévy-Bruhl*, “düşük seviyedeki toplumlar” (“sociétés inférieures”) yahut “ilkel toplumlar” (“sociétés primitives”) deyimleriyle belirlemiştir. Düşünme düzlemlerinin de “mantıköncesi” (“prélogique”) aşamada bulunduğunu; demekki tarihöncesi dönemin mantığı olduğunu öne sürmüştür. *Charles Darwin*’in (1809 – 1882), Batı Avrupa düşünce âleminin her yanında kendisini duyuran etkisine *Lévy-Bruhl*’de de rastgeliyoruz. Ruhun evrime tâbî olamayacağına inandığımızdan, ‘düşünme kuralları’nın, başka bir deyimle, ‘mantığ’ın, ‘soyoluş’ (Fr philogénétique) çizgisinde azdan çok gelişmişliğe doğru ilerleyeceği kanısında değiliz. Aslında, Yeniçağ boyunca evrim görüşünün, Batı Avrupanın, kendisinden olmayan toplumlar karşısında ırkî, siyâsî ile iktisâdî üstünlük iddialarına nice destek sağladığını bu vesileyle bir defa daha görüyoruz. Nitekim, ‘ilkel’ teriminin dahî böyle bir görevi vardır. Hiçbir toplum, enilk (İng primæval) durumunu yansıtmaz. Zamanla mutlaka irili ufaklı değişiklikler göstermiştir. Bundan dolayı ‘ilkel’ addolunmamalıdır. Tekâmülünün başlangıcında duran, değişme sürecine girmemiş bir toplum düşünülemez. Elbette, toplumlar arasındaki tekâmül, gelişme ile değişme hızı ve sıklığı pek farklıdır. Tarihte bu, öyle raddelelere varmıştır ki, kimilerinin, akli durduracak derecedeki hızı karşısında, başka bâzılarının, yerlerinde saydığı zehâbına kapılmak işden bile değildir.

Bahsi geçen “mantıköncesi” ile “ilkel” çeşidinden terimler, evrimsel soyoluş zincirinde, kimi toplumların altta kalmışlığını, gelişmemişliğini, geri kalmışlığını imâ ederler. Belli bir medeniyetin, hattâ kavmin, gelişmiş olduğu, böylece üstünlüğü, hâkim olma hakkı neviinden önyargı ile tek tarafıllığını yansıttıklarından, yukarıda anılan terimler, bilimsel anlayışa aykırıdır. Bundan dolayı, onların yerine, değerce (Fr axiologiquement) derecelenmeyen, öznellik ile önyargı taşımayan ‘*biçimselleştirilmiş mantığa dayalı düşünme tarzı*’ ile ‘*biçimselleştirilmemiş mantığa dayalı düşünme tarzı*’ deyişlerini ortaya koyup kullanıyoruz.

Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünme düzleminde karşılaştığımız *karıştırma* olayının temelinde, benzer süreçlere yahut varolanlara ilişkin tasavvurların birbirlerinden ayırdedilmelerindeki zorluk yatar. İnsan da dâhil, canlılar, sözge-lişi, bir bütün hâlinde mütâlea olunur. Bu düşünüş, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa

33 Lucien Lévy-Bruhl: “Les Fonctions Mentales dans les Sociétés Inférieures”, 28.s.

34 İng.de öngörüp önerdiğimiz deyim: ‘Unformalised logical mode of thinking’.

felsefe-bilimin düşünme biçiminin tam tersi olan ‘Tümcülük–Canlılık’ (Fr Holisme–Animisme) denilen çizgidedir. Nitekim, biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen kültürü incelemiş çağımızın önde gelen toplum–kültür filozoflarından Claude Lévi-Strauss’un (d: 1908), sözünü ettiğimiz düşünme doğrultusunun yaşama zeminindeki durumunu şöyle açıklamaktadır: “... Canlılar da, insan kadar, evrenin doğal düzenindedir. Zekâ ve heyecânla donanmış olduklarından, canlılar, insana benzerler. İnsan gibi, onlar da, dişi ile erkektir; bâzıları aile düzeninde bile yaşar. Bir kısmı belirli bir yere bağlıdır; başkaları serbestce dolaşır..; sözgelişi, Kızılderililer, tanıdıkları hayvan ile bitkilerden kendilerini özden ayırmayıp onlarla bütünlük hâlinde olduklarına inanmışlardır...”³⁵

Toplumsal düzlemde³⁶ zihince az yahut çok gelişmişlik kanısı, bilimsellikten yoksundur dedik. Topluluk genetiği bir yana, antropoloji, etnoloji ile sosyoloji gibi toplum araştırmaları bakımından bile dayanaksızdır. Nitekim, daha ziyâde ortak tasavvurların hâkim gözüktüğü dillerde kavramlar, hatırı sayılır bir yer tutarlar. Tasavvurların yüksek miktarda olması, dili kullanan toplumun gerek inanç düzeniyle gerekse doğal çevre şartlarıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. İnanç düzeni gereği biçimselleştirilmemiş mantık yoluyla düşünenlerin tasavvurları, ‘biçimselleştirilmiş mantıkla düşünenler’in³⁷ kullandıkları kavramlardan önemli ölçüde ayrılırlar. Tasavvurlu düşünme, biçimsel mantığın sıkı düşünme düzenine uymaz. Bu hususu Lévy-Bruhl, şöyle izâh etmiştir: “... İlkelin, nesneye ilişkin tasavvuru bulunur; bu tasavvurun gerçek olduğuna inanır. Ama aynı zamanda ondan hem bir şeyler bekler hem de belirli bir eylemin türeyeceğinden çekinir...” Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen, kendisini tasavvuruyla bütünleşmiş görür. Onun zihin hayatında bu derece önemli yer tutan söz konusu durumu Lévy-Bruhl, “mistiklik” diye nitelemiştir.³⁸ “Mistiklik”ten anladığı da “mantıkdışı” (Fr “alogique”) düşünme tarzıdır. Tabîi, “mantıköncesi” gibi, “mantıkdışı” terimi de, yine mantıkca yerinde değildir. Zirâ Lévy-Bruhl’e mantıkdışı gibi gözüken düşünme tarzının dahî elbette mantığı vardır. Bahsolunan inanma–düşünme tutumunun en çarpıcı doğrultusunu Lévy-Bruhl, “katılma yasası”³⁹ şeklinde deyimlendirmiştir. Bu, haddizâtında, genelde, mantığa değil, ama biçimselleştirilmiş mantığın özdeşlik ilkesine⁴⁰ aykırıdır. Bu durumu Lévy-Bruhl, şu verdiği örnekle daha bir açık kılmıştır: “Kuzey Brezilyanın Amazon yağmur ormanlarındaki Trumailer, suda yaşayan hayvanlardan oldukları kanısındadırlar. Komşuları Bororolar ise, kırmızı bir papağan olan Arara olduklarına inanırlar”. Başka bir deyişle

35 Claude Lévi-Strauss: “La Pensée Sauvage”, 52.s.

36 Fr plate-forme sociale.

37 İng için öngörüp önerdiğimiziz: ‘formalised logical way of thinking’.

38 Bkz: Lucien Lévy-Bruhl: “Les Fonctions Mentales dans les Sociétés Inférieures”, 30.s.

39 Fr “loi de participation”.

40 Fr principe d’identité. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://irantey.org>

onlar, hem Arara, hem Arara-olmayan varolanlardır. Gerçi Ararayla bütünleşmenin peşindedirler; fakat elbette, Arara olmadıklarının da farkındadırlar. Bu ikilemi aşmak ve tamamıyla 'Araralaşmak' amacıyla törenler düzenlerler. Özellikle ergenleşen gençlerin, yetişkinler topluluğuna katılmaları doğrultusunda tertiplenen ihtifâllerde çalgıların eşliğinde ve ihtilâc ettirici⁴¹ otlar aracılığıyla ve vecit hâline girinceye değin edilen rakslarla "özdeşleşme" (Fr&Ing identification) olayı gerçekleştirilir.⁴² Arara, burada, canlı bir puttur, totemdir. İhtifâllerde totem olan hayvan kesilir, eti kabîle mensuplarınca yenir. Bu yolla totemin ruhu kabîle mensupları tarafından içleştirilir. Aynı şekilde, kabîle büyüğü öldüğünde ruhu zâyî olmasın, öteki mensuplara intikâl etsin diye, vucudundan bâzı parçalar yenir.

Kabîle mensupları totemleriyle kendilerini özdeşleştirdiklerinden, birbirleriyle de bütünleşirler. Böylelikle tek tek kişilerin bireyliliği silinir gider. Artık sevinçler, acılar ve bilcümle duygu durumları ortak yaşanır olur.⁴³

Duygudaşlık o raddeye varır ki, sözgelişi, kadınlardan biri, hâmile kaldı mı, kadınlı erkekli bütün ergen kabîle mensupları şişkin göstermek amacıyla karınlarına birtakım cisimler bağlar, ortalıkta paytak paytak dolanırlar. Doğum sancıları başlayan kadının çığlıkları işitildiğindeyse, herkes, onunla birlikte bağırıp inlemeğe, sağda solda debelenmeğe koyulur. Dünyaya gelen çocuk ise, tek bir kadının, yânî, doğuranın değil, kabîledeki kadın tâifesinin ihtimâmına emânet olunur; başka bir deyişle, annelerin yanında kalınır (Fr&Ing matrilocal). Zâten bu nevi topluluklarda dölle/n/me – doğurma bağlantısı, dolayısıyla da, ata mefhumu müphem kaldığından, annesoyu (Fr matrilineal) yürürlüktedir.⁴⁴ Bu durum, top-

41 Fr euphorisant, agitant.

42 Bkz: Lucien Lévy-Bruhl: A.g.e, 78.s.

43 Bkz: Lucien Lévy-Bruhl: "La Mentalité Primitive", *Représentations collectives & Participations mystiques* maddelerine;

ayrıca bkz: Bernard Valade: "Les Mythologies et les Rites", 346.-357.syflr.

Kişiliklileşmenin (Fr personnalisation) ana pâyândası '*bireyliliğimin özbilincinde bulunmam*' durumunu yıkan en etkili silâhlar arasında *hipnos* yer alır. Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen topluluklarda sık başvurulana *hipnos*, başta dünyanın önde gelen istihbârât teşkilâtları olmak üzere, çağımızda gerek resmî gerekse öyle olmayan mercilerin çokca kullandığı olağanüstü tehlikeli insalıkdışı bir hünerdir — bkz: Armen Victorian: "Controlling the Mind: Part Two: Hypnosis and Remote Hypnosis in the Intelligence Community", 47. – 52.syflr.

Ödev duygusunu işleten *iyi* ile *kötü*yü ayırtetme yetisini sağlayan, *kişiliklileşmenin* baş devindiricisi *özbilincin* bulanması, boğuklaşması, *serhoşluktur*. *Özbilinci* bulunan, *kişiliklileşmiş insandır*. İslâm metafiziği uyarınca, *insanın zân özbilincidir*. *Özbilincin varolma tarzı, kişilikliktir*. *Özbilinci* bulunmayan, şu hâlde, *kişiliklileşmemiştir*. Böyle biri, *ödev* ile *sorumluluklarını idrâk* edemez. Bu kabîl kimseye, *Hâlis Hür İnsan* denemez. *Hâlis Hür İnsanın* kendisini 'inşâ etme'si *İslâmın* ülküsüdür. *Hâlis Hür İnsanın* kendisini 'inşâ'sı, *zân olan özbilincini* geliştirmesine bağlıdır. İmdi İnsanlaşma ülküsüne aykırı düştüğünden, *özbilincin* gelişmesini dü-mûra uğratan her etken, İslâm tarafından yasaklanmıştır.

44 Bkz: P.Gregorius: "Sociologie van de Niet-Westerse Volken", II.cilt: *Verwantschap en Huwelijk*, 104.&105.syflr. Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

layıcılıktan avcılık dönemine geçilinceye değin böyle sürmüştür. Toplayıcılık–avcılık döneminden sonra ancak *dölle/n/me – doğurma bağlantısının* kurulabildiği anlaşıyor. Bu yeni dönemle birlikte atasoyunun (patrilineal), git gide toplumlara hâkim olduğu düşünülüyor. Yine de anne olan kadının, kutsallık konumunda değişiklik meydana gelmemiştir —en azından, Çin yahut Aztek gibi, kimi büyük tarihî medeniyetlerin sahneye çıkmasına değin.

Bireyliliğin silinmesi durumu dile de yansımış görünüyor. Biçimselleştirilmemiş mantıkla düşünen kimi kabîle dillerinde birinci tekil ile çoğul ve ikinci tekil ile çoğul zamirleri, demekki, ‘ben’ ile ‘biz’ ve ‘sen’ ile ‘siz’ ayırtılmamışlardır.⁴⁵

Bireyliliğin sınırları açıkça belirlenip ‘ben’ ile ‘ben-olmayan’ arasında ayırım seçikleşmedikçe, *devletin* temel kurumu *hukukun* esası olan *mülkiyet* ile *ödev – hak* denklemi de belirginleşemez. Toplumun, devlet konumuna (Fr statutu) geçmesine koşut olarak hâkim düşünme düzleminde de biçimselleştirilmiş mantık kendisini git gide duyurur.

Ortada bulunmayan bir varolanı peydahlamakla, *anne* olan *dişi*, yahut insan söz konusuysa, *kadın*, bahsi geçen çağlarda, mucize yaratan *tanrısal – kutsal* varlık biçiminde algılanmaktaydı. Bundan ötürü, kadim dinlerde tanrılardan ziyâde tanrıçalarla karşılaşılır. Çok eski devirlerden günümüze kesintisizce ulaşabilmiş dinlerden *Hindulukta*, sözgelişi, *ineğin* ‘dokunulmazlığı’ yukarıda aktardığımız inancın kalıntısı olarak kabul olunmalıdır.

45 Bkz: Christopher Robert Hallpike: “Die Grundlagen primitiven Denkens”: II. Kollektive Vorstellungen und die Denkpraxis. PDF-Indeks, 59. <https://rantey.org>

B

YENİ ZAMANLARIN BAŞ BELİRLEYİCİSİ: TEKTANRILI-VAHİY DİNİ İLE FELSEFE-BİLİM

1

Akıl sağlığı yerinde herkes, kültür ortamının çerçevesinde düşünme kurallarının, yânî, mantığın bağlamında düşünür. Ne var ki, bunu yaparken bahse konu kuralları ya bilmez, ya göz önüne almaz ya da tam tersine, onlara titizlikle uyarak davranır. Nitekim bu, *genel mantığın* üç kolundan⁴⁶ biri olan *dilbilgisinin* kurallarını bilmeden veya bilerek *anadilini*⁴⁷ kullanmak ayırımına denk düşen bir olaydır. Kuralları bilerek bir işi becermeğe, yapmağa *bilinçlice* iş görmek diyoruz. İşte, düşünme işlemini kurallarını bilerek ve onlara uyarak uygulamayı, biçimselleştirilmiş mantığa uygun düşmek, yânî, bilinçlice düşünmek şeklinde vassıflandırıyoruz. Salt akıl işleyişlerinin dışında kalması gereken duygusalıklar ile heyecânlar ayıklanarak, mantığın ana ilkeleri bağlamında kurallı düşünme yolunun yordamının, tarihte açık seçikce ilk vazedilişi *Aristoteles*'le (384 – 322) gerçekleşmiştir. O, *biçimselleştirilmiş mantığın* üç ana ilkesini belirleyip ortaya koymuştur: Özdeşlik, çelişmezlik ile üçüncü hâlin olamazlığı. Aslında üçü bire indirgenebilir: Özdeşlik. Bundan da tek varolanın kendikendisiyle bütünlüğü anlaşılr. Her şey yahut herkes, kendikendisiyle özdeştir. Mantık yazımında (Fr&İng notation), bu, şöyle ifâde olunur: $A \equiv A$.

Bahse konu ana ilkeden de, üçüncü hâlin olamazlığı ile çelişmezlik ilkeleri türer: Bir şey yahut kimse, *varlıkca* (Fr ontiquement) belli bir zaman diliminde

46 Öbür ikisi, biçimsel mantık ile matematik.

47 Kişinin yahut toplumun, düşünüp düşlediği, konuştuğu, yazıp okuduğu; kısacası, hayatının tüm köşe bucaklarında kendisini ifâde ettiği esas dil, *anadildir*.

Kişinin annesinin kullandığı dile ise, *annedili* diyoruz.

Genellikle kişilerin *annedilleri* ile *anadilleri* örtüşür. Ancak, bu ikisinin çakışmadığı; yânî, kişinin annesinin anadili ile kendisinininkisinin uyuşmadığı durumlar da olabilir.

ya ‘bura’dadır ya da değildir. Ben, ‘şimdi’ ‘İstanbul’daysam, ‘aynı ân’da ‘Ankara’da olamam. Başka bir deyişle, ‘aynı ân’da hem ‘İstanbul’da hem de ‘Ankara’da bulunduğumu söylemem, çelişkidir. Gerçi, hayâlânemde böyle bir tasavvuru kurgulayabilirim. Ama hayâlânede kurgulananların, varlıkca kıymetiharbiyesi yoktur.

Başlangıç önermemizi tekrarlarsak: ‘Ne’ isem: *Nelik* yahut ‘kim’ isem: *Kimlik*, ‘o’yum: *Varolma bütünlüğü*. ‘Neliğim’den özge bir şey, ‘kimliğim’den başka bir kimse olamam: *Özdeşlik*, görülüyor ki, *mantığın* yanında *varlığın* da ana ilkesidir. *Aristoteles*’in indinde *varlık*, ‘bütünlüğü’ temsil eder; *düşünme* ile *varolma* şeklinde iki zıt *cevhere* ‘ayrılmaz’. İşte, bu çığır açıcı düşünme, dolayısıyla da, *varolma telâkkisine biçimselleştirilmiş mantıkla düşünme diyoruz*. Bahse konu biçimselleştirilmiş mantıkla düşünme, dilde kavram ağırlığının alabildiğine artmasını; ayrıca, kavram sınırlarının seçikce belirlenmesini sağlamıştır. Bu durumu nitekim, Arapça, Farsça, Osmanlı Türkçesi, İbranca, Çince, Sanskritçe, Yunanca, Ortaçağ Latincesi, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Rusca, Almanca ile İngilizce gibi, bellibaşlı felsefileşmiş dillerde açıkca görebiliyoruz.

2

Felsefe-bilim kadar, *özdeşlik*, *Tektanrılı Vahiy dininin* de kaçınılmaz, tavîzsiz ilkesidir. Tektanrılı-Vahiy dini ile felsefe-bilim, ana ilkede birleştikleri gibi, çelişmezlik ile üçüncü hâlin olamazlığı ilkelerini de paylaşırlar. Mütetâkib istikâmetlerinde yolları ayrılır. *Din*, *ahlâk* cihetinde, *Kant*’ın deyişle, “şartlı ve şartsız buyruklar”da⁴⁸ ve *bilgilenme* hususunda teşvikte ve yol gösterici imâlarda bulunurken; *felsefe-bilim*, evvelemerde *biçimselleştirilmiş*, ardından da *biçimsel mantık* çerçevesinde *akılyürütme* ve onun uzantısı olan *gidimli düşünme* yoluyla bilgilerin kotarılıp birbirleriyle ilişkilendirilmelerini sağlar.

Tektanrılı Vahiy dini uyarınca, Yaradan ile yaratık, Tanrı ile dünya, birbirlerinden ayrı, varlık sınırları seçikce belirlenmiş kavrayışlardır. Burada, tümtanrı-cı mülâhazalara; Kadîm zamanların görüşlerinde rastgeldiğimiz üzre, insan – doğa, ben – bendişi; tanrısallık – dünyalılık kavrayışları iç içe geçmiş, karmakarışık duruma; ve doğadışı unsurlar ile güçlerin cirit attığı bilinmeğe kapalı bir dünya anlayışına artık yer yoktur.

Din, asıl ve dar anlamda, *Tektanrı* fikrinin insanlığa tebliğ olunması — *Vahiy*— olayıdır. Ancak, anlam genişlemesiyle, ‘öte’ye işâret eden bütün *inanç* düzenlerini de kapsar olmuştur. Asıl ve dar anlamında Dinin esası, Tektanrı fikri, biçimselleştirilmiş mantıkla düşünme tarzının ana ilkesine, demekki, *özdeşliğe* tamamıyla aykırıdır. Ne var ki, bahse konu *esastan* — *temel imân*— türemiş müteâkib esaslar, ‘akla uygun’dur, ‘makul’dürler.

C

TEKTANRILI VAHİY DİNİNİN ANAÖRNEĞİ: İSLÂM

Tektanrı fikri ve onun kişileşmiş adı olan *Allah*, aklın, havsalanın, hayâlgücü ile tasavvurun fevkında olup Aşkınlığın ta kendisidir. Ama aynı ânda İçkinliğin de kendisidir. İkisi zıt kutuptur. Nitekim aynı varlığın aynı ânda iki durumda bulunması, yukarıda zikrolunmuş sebeplerden ötürü, imkânsızdır. Elbette, Mükemmelliğin ta kendisi, insan düşüncesinin kurallılığı demek olan biçimsel mantığa aşkındır. *Allah*ın zaman ile mekân koordinatlarına yerleştiremediğimizden, Onun özünü, düşünüşümüzün kurallılığı çerçevesinde kavrayamayız. Onun, Kendisini bize tanıttığı ölçüde Onu kavrayabiliriz ancak. Kendisini bize tanıttığı yer, *İhlâs Sûresidir*:

“1- O, Tek olan *Allahtır*;

2- *Allah*, Sameddir;⁴⁹

3- O, doğurmaz, doğurulmamıştır;

4- Ona denk ve benzeri olacak bir şey yoktur.”⁵⁰

“... Bu Sûrede kişiler ile milletlerin *Allah*ı kavrama konusunda öteden beri birçok kere düştükleri tuzaklar hakkında uyarılmaktayız. İlk dikkat edeceğimiz husus, Onun tabiatı öylesine ulu, kavrayış sınırlarımızın onca ötesindedir ki, felsefenin yalınkat soyut kavramı şeklinde değil de, Onu O olarak, yânî, bir Kişilik biçiminde görmemiz, Kendisini idrâk edişimizde izlememiz gereken en doğru yoldur. O, bize yakındır. Varolmamızı Ona borçluyuz... Bildiğimiz, tasavvur edebileceğimiz hiçbir kimseye yahut şeye Onun, zerrece benzerliği yoktur. Tabiatı

49 *Samed*: Kendisi hiçbir şeye bağlı ve muhtâc olmayan; buna karşılık, varlıklaşabilmek için her şeyin Kendisine muhtâç kaldığı *zâtî kudret*. Bu kavram, *Kur*’ında sâdece bir kere ve bu Âyet-te zikrolunmuştur.

50 “*Kur*’ân-ı Kerîm ve *Türkçe meâlî*”;

ayrıca: “*The Holy QUR’ÂN*, tercüme ve tefsîr: *Abdullah Yusuf Ali*;

ayrıca bkz: *Cyril Glassé*: “*The Concise Encyclopæ of ISLAM*”, 128.s. “Giriş”: *Huston Smith*.

vasıfları eşsizdir, benzersizdir.”⁵¹

İnsanlar, aralarında bedence en kuvvetli, zihince en parlak, irâdece en şaşmaz olanlar dahî, kendilerinden üstün kudrete yahut kudretlere dayanma ihtiyâcını her vakit duymuşlardır. Bu kudret kendilerine ya vahiy yoluyla kendisini bildirmiş ya da böyle bir kudreti kimi kimseler zihinlerinde kurmuşlardır. Her iki hâlde de bahis konusu kudrete yahut kudretlere kişiler, kendi beşerî veya tabîî şekillerinden, arzuları ile dileklerinden bir şeyler katıp karıştırmaktan kendilerini alıkoyamamışlardır. İlkin açıkca Vahiy yoluyla nâzil olmakla birlikte, Müslümanlık dışında, cihânşümûl dinler bile, zamanla bu karıştırma olayından masûn kalamamıştır. İşte, *İhlâs*, bizi böyle bir tehlikeye karşı özellikle uyarmaktadır: “O, doğurmaz, doğurulmamıştır”!

Varolma imkânlarını son raddelerine dek analizci tavırla gözden geçirdiğimizde, ulaşabileceğimiz en uç nokta, ya devâmdır ya da bitiş. Devâmda cüzlerin, Tümele; ‘varolma’ların, ‘Varlığ’ a bağlanması söz konusudur. Bitişteyse, cüzler, ayrıklaşıp dağılır, ‘Kargaşa’ nın karanlık dehlizinde yitip giderler. Zihin kavrayışını, yânî, tecrübelerden hareket eden gidimli düşünme edimimizi,⁵² demekki, *speklativ-olmayan metafiziği salt sezgi aklıyla*⁵³ aşarak *Tüm Varlığın*, başka bir deyişle, *Âlemin ötesi, Mutlak Varlığın, gönlümüzdeki nurunu* idrâk edebiliriz. Mutlak Varlığın, gönlümüzde ışılan Temsili, umuttur. Daha açık bir anlatıyla, *umut*, mağfireti, himmet ile rehberliği yalnızca *Ondan* beklemek ve ihtiyâç hâsıl olduğunda, bunların, geleceklerine tereddütsüzce inanmaktır.

Allah, insana üç yoldan hitâb eder: Yaratma, Vahiy — seçtiği kişiler aracılığıyla insanlığa ulaştırdığı Tebliğ — ile Vicdân — Hak yolunu göstermek maksadıyla her kişiyle, kuluyla doğrudan doğruya sürdürdüğü muhâvere. Maddeten vucut verdiği insana *Allah*, soluğunu ‘üfleme’ suretiyle *Özünden* ‘pay’ ihsân etmiş ve onu bu ‘pay almış’ hâliyle Kâinatına Halîfe tayîn etmiştir — bkz: Bakara /23 (30); En’âm /6 (165); Neml /27 (62) ile Fâtır /35 (39).

İnsanın, *Yaradanına* seslenişi de yine üç yoldan olur: Kendisine esas olan, kendisini çevreleyen doğa ile toplumu sevmekle, merak edip inceleyerek, araştırarak; ya kendi başına ya da cemâatle birarada ibâdet ederek (salât) ve nihâyet tamamiyle kişisel düzlemde *duâ* anlamında *Allaha* yalvararak (münâcât).

Gördüğü hayırlı işler, ibâdet ile duâ aracılığıyla seslendiği *Allahın* kendisini dinleyip bu seslenişlerini, yerine göre, yakarışlarını karşılıksız bırakmayacağını, insan, ümit eder — bkz: “And olsun, insanı Biz yarattık; nefsinin, kendisine fısılda-
dığı karanlık niyetleri biliriz; Biz ona şahdamarından dahî yakınız”, Kâf /50 (16).⁵⁴

51 Âyetin *Abdullah Yusuf Ali* tefsîri; şerh sayısı: 6296.

52 Fr cours discursif des idées; Alm Urteilsverfahrender Gedankengang.

53 Fr raison intuitive pure; Alm reine Vernunftsanschauung.

54 Âyetin, *Abdullah Yusuf Ali* tefsîri; şerh sayısı: 4952; ve açıklanışı: “Allah, insanı yaratıp ona sınırlı irâde bahşetmiştir. O, insanı düşünürken, insanın arzularını, duygularını kişinin kendisinden

Demekki, her insan bireyinin esas *ödevi*, hayırlı işler görmek, ibâdet etmek; *hakkı ise, ümitir. Ümit, hayattır. Ümit, devâm ettiği sürece yaşanır. Ümidin* kesildiği yerde *tragedya*, giderek *saçmalık*, sonundaysa, *intihâr* başgösterir.

bile daha iyi bilir. Allah, insana, şahdamarından da yakındır. Şahdamarı, boynun iki tarafından geçerek başdan yüreğe kanı geri götüren kalın ana toplardamardır... ‘Şahdamarından da yakın’ deyişi, kan akışının, hayat ile bilincin taşıyıcısı olmasından ötürü, derinlerimizde cereyân eden duygu hâllerimiz ile bilincimizi, Allahın, öz benliğimizden daha yakından tanıdığını dile getirmektedir”.

Ç

YENİÇAĞA DOĞRU

1

Kur'âna göre, Kur'ân, insanlığı bütün zamanlar zarfında topyekûn kucaklayan Allah Tebliğidir. Ondan önce nâzil olmuş bütün Tebliğler, Kur'ânın az yahut çok tahrîf olunmuş, saptırılmış, tozlanmış cüzleridir. O, kendisinden önce gelmiş tümünü özce kapsar. Bu sebeple, onlar ile kendisi arasında yer yer benzer bahislerin zuhuru olağandır. Nihâyet, hepsinin müellifi birdir, aynıdır. İslâma gelince; o, düpedüz Dinle anlamdaştır; ikisi, birdir. Nitekim bu husus bize Al-i İmrân Sûresinde —/3 (19)— açıkca bildirilmektedir: “Allah katında din, şüphesiz, İslâm-dır...” Şu hâlde dinlerden biri olmayıp Dinin ta kendisidir. Bir inanç düzeni, iç-erikce İslâma yaklaştığı oranda dinleşir; uzaklaştığı ölçüde dinsizleşir: “Bütün dinlere üstün kılsın diye Resûlünü kılavuzluk ödevi ve Hak diniyle gönderen Odur. Varsın, Müşrikler, bundan nefret etsinler” —Tevbe /9 (33), Saf /61 (9)... Tabîi aynı husus tek tek kişiler için de söz konusudur. Herkes, inancının sahil-liği ile sâlihliğinden kendisi sorumludur. İşte Al-i İmrânda —/3 (20)— bu, bize şöyle anlatılır: “...seninle münâkaşaya kalkışanlara, ‘benliğimi tümüyle Allaha teslim ettim; aynı şeyi takîpcilerim de yaptılar’ de. Ehlikitab olanlar ile olmayan müşriklere dahî, ‘sizler de, teslîm oluyormusunuz?’ diye sor. Oluyorlarsa, mesele yok, Hak yolundadırlar. Hakka sırtlarını çevirirlerse, sana düşen, Tebliği bil-dirmektir. Allah, kullarının hepsini görür.”

Peygâmbirlerin, öncelikle de Hz Muhammed Mustafa'nın (570 – 632) tek ödevi, *Allah Tebliğini* insanlara iletmekten ibâret değildir. Tebliğin nasıl uygulanacağını dahî, izâhla ve izâhlarını hayatın binbir vechesinde kendi yaşayışını örnek kılarak göstermekle yükümlüdür(ler). Şu durumda, genellikle sanılanın tersine, Hz Peygâmbir, edilgin bir alıcı-aktarıcı olmayıp son derece etkin bir yorumcu ve uygulayıcıdır. ‘İnsanlar, nasıl olsa belli bir görüş ile inanca saplanıp kalmışlar; artık onları inatlarından vazgeçirmek benim harcam değil’ demek, bir

vâize, bu arada, *Peygâmbere* düşmez. Sabırla ödevinin gereklerini yerine getirmek, dini bütün kişinin başta gelen görevidir. *Allah Kelâmının* gönüllerde nasıl yeşereceğini *Onun* dışında kimse bilemez. Zirâ insanların gönlünden geçeni bir tek *O* bilir — bkz: Nahl/ 16 (125-128); ayrıca şerh sayısı, 2162ye bkz.

İmdi, Dinin, yânî, İslâmın açıklama anahtarları Hz Muhammed'de ve dahî, İlim medinesinin kapısı olan Hz Ali'dedir (598 – 661). Onlar, Vefî-dâhîdir, kıscası, insanîkâmindirler; Nietzsche'nin deyişiyle üstüninsandırılar. Ne var ki, anahtarların kendileri de zaman ile zemine göre ehli-vukûfun yeniden yorumlarına ihtiyâc gösterirler. Başka bir ifâdeyle, ictihât kapıları hiçbir vakit kapanmaz.

2

Bütün Tebliğlerin ortak paydasının, *Kur'ân*, inanç düzenlerinininkisininse, İslâm olduğu söylenmişti. Bu durumda, Allah Elçilerinin, İslâm Peygâamberleri oldukları da ortadadır. Bütün Tebliğler, *Kur'âna* doğru aktığı gibi, Elçiler de, İlahî Bildiriler denizinin kendisine vahyolunduğu Resullüğün tâcî Hz Muhammed'in geleceğini müjdeleyip ona zemin hazırlamışlardır. Bu, sâdece ehlikitap dediğimiz dinlerde böyle olmayıp onların dışında kalan Hinduluk gibi inanç düzenlerinde dahî rastgelinen bir vakıdır.⁵⁵

Hz Muhammed'in, *Kur'ân* açıklaması — Hadîs— ile İslâmı bilfiil yaşamasından —Sünnet— ortaya çıkan dinin yaşanabilir hâlini ifâde eden Müslümanlıktır.

3

İslâm, *Allaha* teslîm olmak anlamındadır. Ona teslîm olup olmamak, kişinin kendi kararına kalmış bir husustur.

Kişi, hazır bilgiler ve değerlerle dünyaya gelmediğinden, içerisine doğduğu kültür–toplum ortamının da etkisiyle hayatını kendi elleriyle inşâ eder: “Allah, sizi annelerinizin karnından bir şey bilmez hâldeyken çıkarmıştır. Belki şükredersiniz diye size kulak, göz ve kalb vermiştir” — Nahl/16 (78).

Görüldüğü gibi, İslâmı birlikte hürlük, ödev – hak ve sorumluluk ilkeleri de belirlemiştir. Ahlâk ise, bu ilkelerin örgüsüdür. Bahis konusu ilkelerin başında hürlük gelir. *Kur'ân* uyarınca, insan ile hür varlık çakışır. Buna göre, insanın özü hür olmaktır. Nitekim insan, henüz bedenlenip dünyada arzıendâm etmezden önce bu vasfını konuşturmuştur: “*Rabb*inin Ademevlâdından misâk aldığını da düşünün: *Rabb*in, onların —insanlığın— sulbünden soylarını alıp sürdürmüş, onlara da, ‘*Ben, Rabb*iniz değilmiyim?’ diye sorup buna kendilerini tanık tutmuştur. Onlar ise, ‘elbette, tanışız!’ (‘kâlû: Belâ, şehidnâ’) demişlerdir...” — A'râf/ 7

⁵⁵ Bkz: Ved Prakash Upaddhayaya, Ashit Kumar Bandhopaddhayaya&Gouri Bhattacharya: “Muhammad in the Vedas and the Puranas”, Bengalceden İngilizceye tercime: Muhammad Alamgir, 4-164.syflr.

(172). Buradan da, dünyaya ister gelsin, ister gelmesin, toplu hâldeyken, ama aynı zamanda teker teker tüm insanların, *Allahlı* misâka girdiklerini anlıyoruz.

Nihâyet, 173. Âyetteyse, bizi şöyle uyarmaktadır: “Kıyâmet günü (yavm el-kiyâme’), ‘bizlerin bundan haberi yoktu’ yahut ‘ne yapalım, önceleri atalarımız Allaha şirk koştular, bizlerse, onlardan sonra gelen nesiliz; şimdi o bâtılı başlatanların yaptıkları yüzünden mi bizleri helâk edeceksin?’ itirâzını ileri sürmeye-siniz diye Allah, sizlerden bu ikrarı aldı.”

4

Kavramlar ile terimlerin tersine, özel adların, bir dilden bir başkasına tercümesi yapılamaz; özge sözel temsilcileri bulunmaz. Şu hâlde, *Allaha Allahtan* gayrı bir şey denilemez. O, Kadîm zamanlarda, insanın, özlediği, arzuladığı, düşleyip⁵⁶ de beceremediklerini yakıştırıp yüklemiş olduğu üstün güçlerden — ilah/lar-apayıdır. İlah yahut benzeri ilke/ler, insanın kendisini ölçü — İnsanmerkezcilik aldığı düzlemde, üstün becerileri⁵⁷ temsil ettiğine inanılan varlıktır.

5

Hangi özgül Hak dinine yahut geleneksel iytikât câmiasına mensub olursa olsun, dürtüst ve meşru zeminlerde yürüyen herkes, belli ölçülerde İslâm çerçevesinde *dindâr* olup *ümid insanı*dır (L homo spes). İslâmın en üst basamağında duran ise, *Kur’ân* ile *Sünnetin* öngördüğü tarzda ibâdet edip yaşayan *Müslüman*-dır. Burada, ‘en üst basamakta durma’nın, kavmî—dünyevî sıradüzeniyle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Zirâ öyle bir sıradüzeni, *Kur’ân* Tebliğine tümüyle aykırıdır. *Kur’ânın* bildirdiği, İlahî derecelenmeden başkası değildir.

İslâmla birlikte Kadîm zamanlardan⁵⁸ gelen unsurlar, ya dince yasaklanmış ya da gündemden düşürülmüştür — bâtıl iytikâtlar. Bu cümleden olmak üzere, Tanrısallık ile insanlık yahut Uhrevîlik ile dünyevîlik arasında halka gibi duran ve zulmün esas menbaı olan yarı-tanrı kahramanların, daha açıkcası, insanın insana köleliği⁵⁹ ve belli bir insan nevinin — ‘kahraman’ın — putlaştırılması yeğinlikle yerilmiş⁶⁰; doğa, hiçbir vechile duyumlanamayan periler, hayâletler, hortlak ile şer güçler gibi, uyduruk varlıklardan temizlenmiştir. İnsanlar arasındaki ilişkiler, böylelikle, Adâlet esasına dayalı hukuk çerçevesinde vuzûha kavuşturulurken, doğa da, meraktan doğan araştırma ile inceleme eylemine ve, ölçüyü, haddi aşmamak kaydıyla, insanın tasarrufuna açılmıştır — ölçüyü, haddi aşan gayri-meşru iş görüyor demektir.

56 İng to fancy.

57 İng super performance.

58 Fr temps archaïques.

59 İslâm medeniyetinde ‘kölelik’, doğaötesi kader değil, bir iktisad olayıdır.

60 Kimilerinin resmedilmesi de bu düzlemde yapılmıştır. <http://rantey.org>

İnsanın, *Allah*la doğrudan, aracısız irtibâtta olması, *Kur'ân*ın ana savıdır. Şu durumda bağlantı kişisi yahut mercii yoktur. *Allah*, *Kendisine* yardımcı, vekil-harç ve benzeri bir makamı ihdâs etmemiştir. Gönlü mühürlenmiş olandan tutunuz da *İnsan-kâmîle* varana dek insanların tümü insandır. Aralarındaki farklılıklar, derecelenme bâbındandır. *İnsan-kâmil*, demekki *üstün-insan* dahî, *Allah*ın *Öz*ünden pay almış *insan-üstü* bir varlık değildir. Elçileri bile, öteki bütün insanlar gibi, *Allah*ın yaratıklarıdır, kullarıdır: "... ve eşhedu enne Muhammeden Abdûhû ve Resûluhu".

Ayrıca: "Resûlleri onlara: 'Elbette sizler gibi biz de sâdece beşeriz' dediler. 'Nihâyet, Peygâmbirlik şân ile şerefini *Allah*, dilediğine ihsân eder. O, cevâz vermedikce, sizlere mucize de gösteremeyiz.' İnsanlar, yalnızca *Allah*a dayanıp güvenmelidirler" — İbrâhîm/14 (11).

"Senden önce gönderdiğimiz Peygâmbirlerin hepsi de yiyip içen, dolaşan insandılar. Hepinizi birbirlerinize sınıyoruz." — Furkân/25 (20).

Mutlak üstünlük ancak *Allah* – insan bağlantısında kendini gösterir. *O*, her şeyden önce, mutlak anlamda hem *aşkın* hem de *içkindir*. Buysa her çeşit fehmin, dolayısıyla da izâhın fevkındadır. *Onu* hayatın olağan, düzgün akışı içerisinde tanımazlıktan gelmemiz pek kolaydır; ve talîmâtlarını hiçe saymamız rahatlık dahî sağlar. "... Denizde sıkıntıya düştüğünüzde, *Allah*tan gayrı yalvardıklarınız, kaçıp kayboluverirler. Fakat *O*, sizi kurtarıp karaya çıkarınca da, yüz çevirirsiniz. İnsan, çok nankördür" — İsrâ/ 17 (68). Çünkü tavırlarımızın, tutum ile davranışlarımızın sürekli göz altında tutulmalarını bir yana bırakınız; fakat insan için, içinden geçenlerin, niyetlerinin — bkz: Kâf/50 (16)- dahî her dem denetlendiğine inanması ve bu inanç doğrultusunda yaşaması kadar zor başka ne olabilir! Nitekim *Hızır Muhammed*, dünyanın, mûmîne cehennem, mûnkîreyse cennet gibi olduğunu söylemiştir. Mûmîn, kendisine varoluşunun başlarında tanınmış olan hür tercihini *Allah*tan yana kullandıktan sonra, *Allah* yolunda hür-lüğünden serbestce vazgeçmiş sayılır. Dinî manâda artık hür değildir. Bundan böyle *İlahî Tebliğ* ve *vicdânî* yoluyla *Allah*la sürekli, kesintisizce baş başadır. Bu hâlin manâsını alabildiğine bütün boyutlarıyla idrâk edene dünya zorlu bir yaşama ortamı olmaksızın çıkıp cennete dönüşür; hele o kişi, varoluşça, şiddetli bunalıma girdiği zamanlarda!

IV

YENİÇAĞ DİNDİŞİ BATI AVRUPA MEDENİYETİ

A

DİN ESASLI ÂLEMANLAYIŞINDAN DİNDİŞİ DÜNYAGÖRÜŞÜNE

1

Müslümanlık, bireyin olduğu kadar, toplumun da yaşama tavrı ile uslubunu tümüyle belirler. Bundan ötürü, Müslümanlaşmış toplumların özellikleri arasındaki farkların zamanla en aza indiği bir tarihî gerçekliktir. Bu gerçeklik, Onsekizinci yüzyıldan itibaren Batı Avrupadan çıkıp yeryüzünün dörtbir yanına yayılan Milliyetçilik akımlarının, İslâm âlemini de etkileri altına alıncaya değin sürüp gelmiştir. Haddizâtında, Arnavutlar ile Boşnaklar gibi, Müslümanlaşmış olanların dışında kalan Avrupalı toplumlar, kavmî ile mahalî özelliklerini Hıristiyanlaştıktan sonra da sürdürmüşlerdir. Bu bakımdan 1789 İhtilâlikebîrle Milliyetçilik, dağınık, yine de, kendini hep duyuran bir hâlden toplumları bütünüyle belirleyen etken olmağa dönüşmüştür. Nitekim İhtilâlikebîrin, millî toplumdan murad ettiği, biçimbirliğine (Fr uniformité) eriştirilmiş, kuralı bozacak unsurlardan, istisnâlardan temizlenmiş toplumdur. Sonuçta, öncelikle Kavmî Milliyetçilik, bağrında farklılıkları, değişken unsurları barındırmayan tekbiçimli (uniforme) toplum oluşturma ülküsünün takîpcisidir.

Toplumların kavmî ile mahalî özellikleriye, Avrupanın kilisedışı dünyevî vechesi olarak temâyüz etmiştir. Daha İlkçağda Avrupa, bir yanda Romanın siyâsî ile medenî hâkimiyetindeki Latin dünyası ile onun kuzeyinde sık, soğuk ormanlarda yaşayan Germenlerin yurdu şeklinde cepheleşmiştir. Hıristiyanlığın kabulünden sonra, başta Katolikliğin merkezi İtalya — Vatikan — olmak üzere, Latin Güney batı Avrupa, Kilisenin ilahî kudretini, inişli çıkışlı dahî olsa, aşağı yukarı Onaltıncı yüzyıl ortalarına değin kıtanın her tarafına duyurmuştur. Anılan yüzyılda, Kilisenin sarsılmaz diye kabul olunan dinî-uhrevî kudretine, başta Almanya olmak üzere, öncelikle kuzey ülkelerinden gelen dünyevî yahut en azından yarı-dünyevî nitelikli meydan okumalar, hız ile güç kazandırmışlardır. Böylelik-

le öteden beri az yahut çok hüküm süren Latin – Germen sürtüşmesi daha bir şiddetlenmiştir.

2

Anaörneğini İslâm'da bulduğumuz Tektanrılı Vahiy dininin zihniyeti ile kavram dağırını üstlenen Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, dine — Hıristiyanlığa — ‘sırt çevirmiş’ tir. Bengisuyunu (OsmT âbıhayat) Doğaüstü pınardan temin etmediğini öne sürerek, Onaltıncı yüzyılın sonlarından itibaren, tarih sahnesine çıkan ilk ve tek medeniyet odur. Baştan aşağıya felsefleşmiş medeniyet olmakla birlikte, felsefenin ana odağı olan metafiziğini, özellikle Onyedinci yüzyılın sonlarından itibaren, din temeline dayandırmağı reddetmiştir. Hayatın en üst değerleri ve aslında dinî terimler olan akıl ile vicdân, başlıbaşına, muhtar birimler olarak kabul olunmuşlardır. Başka deyişle, kendinden menkûl hakikatlar olarak görülür olmuşlardır; Vahiy nevinden doğaötesi mercie uzanan bağları kesilmiştir. Böylelikle de kısır daireye hapsolunmuştur. İnsanda düşünülebilecek en genel, zorunlu ve soyut çerçevelerin — fikir — yer aldıkları ve aralarında düşünme kurallarına, yânî mantığa uygun bağların kurulduğu orun tarzında tarîf olunan akıl nereye dayanır, sorusuna, yine aklın kendisine cevabı, aklaaykırıdır. Dışarıdan edindiğimiz tecrübeler artı genetik-endokrinoloji işleyişlerimiz artı beynimizdeki sinir hücrelerinin faaliyeti eşittir, akıl, dersek, burada artık aklın kendisinden değil de, mekanik zekâ gibi bir şeyden bahsetmiş oluruz. Akla benzer şekilde, vicdânın dahî, dinle ilişkisi koptu mu, kişinin, Yaradanıyla muhâveresi kesilir; sonuçta, kendikendisiyle konuşan, demekki, varlıkca parçalanmış — şizotik — bir beşer manzarasıyla karşı karşıya kalırız. Manevî cephesi ‘yok sayılmış’, maddî-bedenî-nefsî (Ing mechanico-biotic) beşerden beklenen, ahlâka vucut vermesi değil de, zaman ile zemine göre kılık değiştirecek örfler inşâ etmesidir.

3

Toparlarsak: Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, insana başvuracağı ilk, en güvenilir, sağlam ve son mürâaat mevkii olarak akılı göstermiştir. Akıl, tektir, eşsizdir. Bütün insan hâl, hareket ile işlerini o, tayîn eder. Buna karşılık, onu kendisinden özge hiçbir güç, kudret ile merci belirlemez. Bu mutlak durumu arzeden aklın keşfine Yenidendiriliş denmiştir.

Akıl, insandadır. Onun dışında, ondan bağımsız bir kudret mercii değildir. Mademki akıl insana mahsûs bir meleke, yetidir; öyleyse, insan, aklından dolayı kendisine yöneleceği ilk, en güvenilir, sağlam ve son mürâaat mevkii olarak yine kendisini ilân etmiş oluyor. Bu düşünce tarzı ile tavrına İnsancılık denilir. Demekki insanın insana tapması İnsancılıktır. Bahse konu ‘din’in iki ana ‘mezheb’i vardır: Ya birey olarak kişi kendisine tapıyor ya da tümünden insanlığa. Bu ayırım, aslında, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî

medeniyetlerinin temel farkına işaret eder. Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinde akıl, tümünden insanlığa mahsûstur. Mantık–matematik–mekanizma, aklın gösterdiği şaşmaz doğru yoldur, Sırâtı-müstakîmdir. Bu yolun doğruluğu senin, benim, onun yorumuyla değişip zigzaglaşmaz. Kesindir. İşte, Gerekecililiğiyle Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti, ‘geçmiş zaman’ dininin izini, belli belirsiz dahî olsa, hâlâ taşır. Akıl, mantık–matematik–mekanizma yoluyla tebârüz ettirdiği şaşmazlığın yansısını ahlâkta dahî görürüz. Artık söz konusu olan mantıklaştırılmış–matematikleştirilmiş–mekanikleştirilmiş ahlâktır. Demekki insanın hâlleri, hareketleri, davranışları, sanatları, iş görmeleri, kısaca, tüm hayatı mantıklaştırılmış–matematikleştirilmiş–mekanikleştirilmiş oluyor: *Maddecilik–Mekanisizm*.

Aklı tebârüz ettiren *mantık–matematik–mekanizma* üçlüsünü potasında eriten örnek bilim, *Klasik mekaniktir*. Klasik mekanik, Aklın şaheseri ve dört dörtlük temsilcisi şeklinde kabul olunmuştur. Nitekim, Klasik mekaniğin, aklın bütün yasaları ile kurallarını yansıttığı kanâatı Yeniçağ Fransız Akılcı filosof-bilimadamlarını onu aklî mekanik⁶¹ şeklinde adlandırmaya sevketmiştir.⁶²

1500lerin sonu ile 1600lerin başında Yeniçağ dindışı Batı Avrupa Medeniyetinin *Aklı*, bir *kudretitam* idi. Onu doğru kullanan, doğayı da şaşmazcasına kavrayıp açıklayabilirdi. Zirâ Doğa dahî, Aklın temel kurallarına aykırılık göstermeyen bir dev mekanizma şeklinde kabul olunuyordu: *Gerekecilik*. 1700lerin ikinci yarısından itibaren ‘Doğa, Aklın kurallarına uygun tarzda işliyormuşcasına’ görülür yahut ‘Doğa, acaba, Aklın kurallarına uygun tarzda işler mi?’ diye sorulur olmuştur: *Eleştiricilik* (Fr Criticisme). Nihâyet, 1800lerin başlangıcıyla birlikte ‘Aklın kuralları, yalnızca İnsanın hâlleri, hareketleri, davranışları, incelemeleri ile araştırmaları için söz konusudur; *doğayı*, herhâlde, bağlamazlar; bu yüzden de, onun hakkında kesinlemelerde bulunmak saçmalamaktır’; giderek, 1800lerin sonunda, ‘içerisinde bulunduğu durum ile şartlara göre ve kendi çıkar ilişkileri uyarınca, herkes, *aklını* farklı biçimlerde işletip kullanır’ görüşü arziendâm etmiştir: *Görececilikler*. Nitekim, Eleştiricilikten Görececiliklere geçiş, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin, Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetine intikâline de denk düşmüştür. İlkinin *Aklı*, *mantık–matematik–mekanik* çizgisi doğrultusunda çalışırken, sonrakisi *kâr* zenbereği üzere kurulmuş *İktisâdî* özelliklidir. Filhakika, Yeniçağ Batı Avrupa medeniyetinin mantık–matematik–mekanik Gerekecililiğinden Çağdaş İngiliz-Yahudînkisinin Görececilikliğine geçildiği ölçüde, zihinde, hürlük alanının genişlediği kanısı uyanır. Kanı, hem doğru, hem yanlıştır. Doğrudur: ‘Kâr edeceğim sahayı bulgulamak ve oraya nasıl, ne çeşit bir işlerlik kazandıracağım hususunda aklımı kullanmakta hürüm’. Buna karşılık, ‘çalışmalarımı yahut eylemlerimi, kâr yahut kazanç gâyesine yön-

61 Fr *méchanique rationnelle*.

62 Bkz: Ilya Prigogine: “From Time to Becoming”, II. Bölüm: “Classical Dynamics”, 20.s.

lendirmekten kaçınamam!’ Başka deyişle, bütün olabilir işler ile eylemler, kâra yahut kazanmaya kilitlenmişlerdir.

İmdi, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin *Akılötesi* belirlenimlerden sökülüp koparılarak kendikendisini mantık–matematik–mekanik bağlamda belirlediğine inanılmış *özerk Aklın* zemininden *Hürriyetçilik* (Fr Libéralisme) bitip serpilmiştir. ‘Kâr edeceğim sahayı bulgulayıp oraya nasıl, ne çeşit bir işlerlik kazandıracağım hususunda aklımı kullanmakta hürüm’ düstûrundan ise, Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetinin yan yahut alt ideolojisi olan *Yeni Hürriyetçilik* (Fr Néolibéralisme) ortaya çıkmıştır. Yeni Hürriyetçilik ile onun tamamlayıcı parçası olan *Sermâyeciliğin* kaynaşmasından İngiliz-Yahudî medeniyetinin temel ideolojisi olan *Hür* yahut *Hürriyetçi Sermâyecilik*⁶³ meydana gelmiştir.⁶⁴

63 Fr Libéral/iste Capitalisme.

64 Krz: Hernan Lopez Garay: “*Algunas Reflexiones Sistemicas...*”, 113., 114.&115.syflr.

B

TARİHİN YENİDEN SINIFLANDIRILMASI DENEMESİ

Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetiyle ilgili eleştirel irdelemelerimizi burada kesip şu âna değin bildirdiklerimizden çıkardığımız sonuçlara geçiyoruz. Bundan sonraki Bölümde, çalışmamızın da ana odağını oluşturan Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetini incelerken, onun, kendisinden neşet ettiği Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin bellibaşlı kurucu unsurlarını nasıl olsa ele almağı sürdüreceğiz.

Geçmiş, alışlagelinmiş Avrupa merkezli bakış açısından farklı biçimde gördüğümüz bellidir. Nitekim, Batı medeniyetleri câmiasını, hatırlanacağı üzere, İlkçağ Mesopotamya – Mısır – Anadolu – Doğu Akdeniz;⁶⁵ Ortaçağ Hıristiyan ve bilâhare İslâm; Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ve nihâyet Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetleri tarzında sınıflamıştık. İşte bu sınıflamayı da şu aşamada tarihlendirmek suretiyle belirgin kılmanın yerinde olacağı kanısındayız. En azından Batı medeniyetleri câmiasını teşkil eden bütün kültürleri içten içe ilgilendirecek raddede hayatî önemi hâiz dönüm noktalarını esas alarak çağları tarihlendirmegi deniyoruz. Bu cümleden olmak üzere, Batı dünyasında, bildiğimiz kadarıyla, Aşağı Mesopotamya'daki *Süimerlerin*, *medeniyet* evresine ilk geçtikleri ve yepyeni bir bildirişme aracı olan *yazıyı* kullandıkları, yaklaşık, *M.Ö. 5000i İlkçağın* başlangıcı, cihânşumûl manâda ilk Tektanrılı Vahiy dini olarak Hıristiyanlığın ortaya çıkışını, yânî Hz *İsâ'nın* doğumunu da, başka bir deyişle, *Milâd*ı, sonu olarak kabul ediyoruz. *İlkçağla* birlikte *Yeni zamanlar* da başlamıştır. Şu durumda, *İlkçağ*, *Yeni zamanların* birinci evresini ifâde etmektedir. Milâd ile Hz *Muhammed'in* *Mekkedden Medineye Hicreti*⁶⁶ — 622 — arasındaki zaman dilimi-

65 Arzettiği bâzı hasletlerden —siyâsî alanda *halkidâresi* (Fr démocratie) ile zihnî düzlemde, *fel-sefe-bilim*— ötürü, aynı mütâlea ettiğimiz *Ege medeniyeti* dönemini *Eskiçağ* şeklinde belirledik.

66 *Ortaçağın* sonu, *Yeniçağın* da başlangıcı olarak 622yi, yânî, *Hicreti*, esas almak fikrini, sohbet sırasında, tarihçilerimizden Profesör Dr Sayın Mehmet *Maksudoğlu* beğden ıktibâs ettim.

niyse, *Ortaçağ* olarak adlandırıyoruz. İslâm dini esasından hareket eden İslâm medeniyetinin Medinede vucut buluşu, Yeni zamanlara ilişkin zihniyetin perçinlendiği olay olup Yeniçağın dahî başlangıcını ifâde eder. *Yeniçağ*ın, ilahîyât arkaplanını terkedip *dindışı medeniyet* düzlemine geçişi sürecinde, *Alman* ilahîyât-cısı ve filozofu Martin *Luther*'in (1483 – 1546), *Hıristiyanlıkta ıslâhât* hedefine yönelik şartları ilân ettiği, 1520 tarihi, en önemli kerteriz noktasıdır. Nihâyet, *Onyedinci yüzyılın ikinci yarısında buharlı makinenin, Kuzey batı Avrupada*⁶⁷, özellikle de *İngilterede* kullanıma sokulmasıyla başlayan *sanayiye* dayalı *üretim*le birlikte *İngiliz-Yahudî medeniyeti* ve onun 'resmî ideoloji'si durumundaki *Hür Sermâyecilik* ortaya çıkmışlardır. Bahsolunan medeniyetin, İngiltere adasından kıta Avrupasına ayak basıp orada köprübaşı tutmasıysa, 1789 İhtilâlîkebîrle olmuştur.

Kendisine bundan ötürü teşekkür borçlusuyum.

Büyük tarih ve hukuk bilginimiz *Ahmed Cevdet Paşa*'ya (1822 – 1895) bakılırsa, tarih dönemleri, Hicret esas alınmak suretiyle, *Kudîm* ile *Yeni Zamanlar* olmak üzere, başlıca iki devreye ayrılmalıdırlar: “Hele bizlere göre, asrı-Âdemden asrı-İslâma kadar olan ezmine hep târîh-i atik olup ondan sonra asr-ı cedîd başlar...” — bkz: *Ahmed Cevdet Paşa*: “Tezâkir”, *Tezkire*: 40, 242.s.; dikkatimi bu önemli kaynağa çekmiş olan dostum, Sayın Dr İhsân *Fazloğlu* beğе de teşekkür ediyorum.

- 67 Buharlı makinenin mucitleri *İngiliz* Thomas *Savery* (1650 – 1715), Thomas *Newcomen* (1663 – 1729) ile *Fransız* mühendis Denis *Papin*dir (1647 – 1714). 1789 *İhtilâlîkebîrden* kaçan *Papin*, *İngiltereye* ilticâ edip *Londrada* ölmüştür. Buharlı makine de, *İngiliz* maden ocaklarında 1650lerden itibaren kullanıma sokulmuştur — bkz: Alexander *Hellemans*&Bryan *Bunch*: “*Timetables of Science*” (cf: index); ayrıca bkz: Jeremy *Black*&Roy *Porter*: *Dictionary of Eighteenth-Century History* (cf: index).

İmdi, *BATİ MEDENİYETLERİ CÂMİASINDA TARİH BOYUNCA*
ÇAĞLARIN DAĞILIMINI çizimsel⁶⁸ tarzda gösteriyoruz:

Yaklaşık M.Ö. 150 000	KADÎM ZAMANLAR	<i>İnsanın, Yeryüzünde belirmesinden itibaren</i>
	a) Tarihöncesi...	İlksalî topluluk: Aile ile kabîle; toplayıcı, bilâhare avcı.
	b) Öntarih...	Efsâne ile zanaat (Fr&İng technique).
Yaklaşık 5000ler	YENİ ZAMANLAR	Yazı
	İlkçağ...	Devlet; Tektanrılı Vahiy dini
Yaklaşık M.Ö. Yedinci yy	Eskiçağ....	Ege medeniyeti: Halkidâresi; Felsefe-bilim.
Milâd	Ortaçağ ...	Cihânşumûl Tektanrılı Vahiy dini: Hıristiyanlık.
Hicret (622)	Yeniçağ I...	İslâm; Fen (Fr technologie).
1450lerden sonra	Yeniçağ II (Yakınçağ)...	Protestanlık; Yeniçağ dindışı Batı Avrupa Medeniyeti.
1650lerden sonra	Çağdaş	İngiliz-Yahudî medeniyeti; Sanayi; Hür Sermâyecilik.

V
ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN
İNGİLİZ-YAHUDİ MEDENİYETİ

A

AVRUPA MEDENİYETİ TARİHİNİN BAŞLANGICI: ROMA

Yeni Zamanlar Batı medeniyetleri câmiasının⁶⁹ değişik derecelerde ve farklı açılardan ortak mürâcaat noktasını teşkil eden Eskiçağ Ege — nâmidiger, Yunan — medeniyeti, Egeden ziyâdesiyle etkilenmiş gözüken Eskiçağ Latin-Roma medeniyeti, bâhusus Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile, bir ölçüde, Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetlerinin ilhâm kaynağını oluşturmuştur. Ortaçağ Hıristıyan ile Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetleri, Eskiçağ Egenin etkilerini, daha ziyâde, Roma üzerinden alırlarken, İslâm, bunlarla kısmen İran — yânî, Sasanî — yoluyla, kısmen de doğrudan doğruya muttali olmuştur.

Hem Ortaçağ Hıristıyan hem de Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetlerinin M.S. 900lerden itibaren merkez kültürü mâhiyetini kazanan Fransızlık, kendisini öncelikle yazı dili özellikleri ve uslubu, hukuk ile devlet anlayışı bakımlarından Eskiçağ Latin-Romasının vârisi olarak kabul etmiştir. Bu kabul, özellikle de 1789 İhtilâlîkebirinden sonra daha bir ağırlık kazanmıştır.

Eskiçağ Latin-Roma medeniyetinin sıklet merkezi, *Roma*, M.Ö. 753teki ef-sânevî kuruluşundan M.Ö. 510da bağımsız cumhuriyet oluşuna değin, Etrüsk krallığının hâkimiyetinde yaşamıştır. Romanın, devlet olarak tarih sahnesine çıkışı, şu hâlde, M.Ö. 510dadır. M.Ö. Dördüncü ile Üçüncü yüzyıllarda kuzeyindeki Etrurya, batısındaki Latium bölgeleri ile güneyindeki Yunan yerleşim-yerlerini (Fr colonie) ele geçirerek İtalya yarımadasının tek hâkimi oldu. M.S. Birinci yüzyıla varıldığında, Batı medeniyetleri câmiasının merkez coğrafyasının tamamı demek olan Akdeniz, Kızıldenizin kuzey, Karadeniz ile Adalardenizi (Ege) kıyılarını, bunlara ek olarak da Avrupanın batısını kaplamaktaydı. Coğrafî ölçülerle konuşursak, doğuda 40° doğu ile batıda 10° batı boylamları, kuzeyde 55

69 —demekki, Ortaçağ Hıristıyan, Erken Yeniçağ İslâm ile Geç Yeniçağ (yahut Yakınçağ) dindışı Batı Avrupanın—

kuzey ile güneyde 30° kuzey enlemleri arasında uzanan bir ülkeydi.⁷⁰ Devletin adıyla anıldığı kent, yânî Roma, başşehir olmak imtiyâzını, imparator *Büyük Konstantin*'in (285 – 337) teşebbüsüyle, M.S. 11 Mayıs 330'da İstanbul lehine ferâgat etmiştir. *Büyük Theodosios*'un (346 – 395) ölümüyle Roma, oğulları *Aradius* ile *Honorius* arasında doğu ile batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Son hükümdar *Romulus Augustulus*'un, Germen beği *Odowaker* tarafından tahttan indirilerek *Batı Roma Devletine* son verildiği 476'ya değin *Ravenna*, başşehir görevini görmüştür.⁷¹

İleride *Bizans* adını alacak *Doğu Roma Devleti*ye, başşehir *İstanbulun*, *Fatih Sultan Mehmet Han* (1432 – 1481) tarafından 29 Mayıs 1453'deki fethine değin yaşayacaktır. *Avrupa* tarihinin asıl belirleyicilerinden *Roma*, esas itibâriyle M.Ö. 510 ile M.S. 476 tarihleri arasında yaklaşık bin yıl boyunca hükümran olmuştur. *Doğu Romanın*, dolayısıyla da, *Bizansın* çöküşü, kimi Avrupalı tarihçilere göre *Ortaçağın* sonudur.⁷²

Merkezî devlet gücünü kudretini yitirmeğe yüz tuttuğu M.S. 300'lerden itibaren, Romanın hükümran topraklarına geleneksel hasmı, aşîret geleneğine bağlı dağınık yaşayan ve yaşadıkları yörenin aman vermez doğa şartlarının zoruyla olsa gerek hareketli, etkin, atılgan, dayanışmacı, savaşçı mizâcı bulunan Germenler sızmağa koyulmuşlardır. Germenlerin bu istilâ hareketlerini tek başına doğudan gelen atlı savaşçılar olan Hunlar ile onların da yerlerinden yurtlarından ettikleri Slav topluluklarının icrâ ettikleri baskılara bağlamak yanlıştır. Germenler, daha Milâttan önceki yüzyıllardan başlamak üzere, demekki Hunlar ile Slavların baskıları henüz söz konusu bile değilken, Roma hudutlarını süreklince yoklamış, hattâ zaman zaman da bunları ihlâl etmişlerdir. Ancak, merkezî devlet, siyâsî tecânüsünü muhafaza edebildiği sürece askerî gücünü kuvvetini de konuşturabilmiş, sonuçta, bu kabîl tecâvüzleri defedebilmiştir. Devletin topyekûn inkırâzıyla sızmalar da, fütûrsuzca girilen istilâlara dönüşmüşlerdir. Böylece Avrupa'nın ortası, doğusu, güney doğusu, güneyi, güney batısı ile batısı, öyleki Afrika'nın kuzey batı bölgeleri, Germen boylarının istilâlarına sahne olmuşlardır. Bunun sonucundaysa, Avrupa'nın genelinde siyâsî, iktisâdî ile askerî bakımlardan bir yığın başına buyruk devletcik ile işgâlcinin küçük bir azınlık teşkîl ettiği, istilâya uğramış yerli kavimlerinse büyük çoğunluğu oluşturduğu yeni bir nüfus ile siyâ-

70 Daha M.Ö. 260'da İtalya yarımadasında Romanın hâkimiyet sahası 134.680km², toplam nüfussuysa 3.000.000 idi — bkz: "The Times Atlas of World History".

71 Hermann Kinder&Werner Hilgemann: "dtv-Atlas zur Weltgeschichte", I.cilt, 103.s.

72 Kimi tarihçilere göre de, *Papa VIII. Boniface*'nin 1305'de *Fransız kralı IV. (Yakışıklı) Philippe*'e yenildiği vuruşmanın (OsmT muharebenin) ardından *Avrupa*da dindışı kesimin güçlenmesi, dolayısıyla da, millî devletin iyice belirmesi ve bu tür devletlerin bazısının, yeni topraklar keşfedip iskân etmesi, *Ortaçağın* kapanması anlamına gelmektedir — bkz: Konrad Fuchs&Herbert Raab: "dtv-Wörterbuch zur Geschichte", II.cilt, 531.s.

ayrıca bkz: Paul Bernstein&Robert W.Green: "History of Civilization", I.cilt, 238.s.

set manzarası ortaya çıkmıştır. Manzarada, sarışın, mâvî yahut yeşil gözlü, ak pak tenli kişilerden oluşan yöneten istilâcı boy, azınlıkta, koyu renk saç ve gözlü, buğday tenli işgâle uğramış yönetilenlerse çoğunluktadır. İşgâl olunan arâzî, kendilerini üstün insanlar olarak ilân eden aşîret yahut kabîle reisi ile yakınlarının tapulu mülkü sayılmıştır.

Açık tenli insanların derisi incedir. Damarları da bundan dolayı göze çarpar durumda olup mâvîmtrak gözükürler. İşte buna dayanarak Germen asıllı derebeğleri ile toprak zâdegânı, dirimsel farklılıklarının, öyleki üstünlüklerinin kanıtlarından biri olarak, muhtemelen Ondördüncü yüzyılda, İspanyada, kanlarının renginin bile değişik olduğuna, yânî mâvî kanlı (İsp sangre azul) olduklarına yönetilenleri iknâ etmişlerdir. 'Kudretlerini damarlarındaki asil kanda bulduk'larına dair inanç, Germen boylarını Efsâne dönemlerinden beri belirlemiştir. Bu inançlarını gidip yerleştikleri mahallerdeki insanlara dahî aşılamağa beis görmemişlerdir.

Yerli ahâlîye gelince; rençberlere geçimlerini sağlayacak birkaç dönümlük toprak ile oturdukları barınak bırakılırken, hasâdın beslenmeler için gerekli miktarın üstündeki kısmı beğе giderdi. Kıtık dönemlerindeyse, bölge topraklarının nihât mâliki ve ahâlînin efendisi olan beğ, dara düşmüşlerin ihtiyaçlarını mahzenlerinden karşıladı. Tabîî bu da, borç hânesine kaydolunur; rençberin, beğе bağımlılığı daha bir artardı. Savaş ganîmeti yahut çeyiz bahânesiyle el değiştiren arâzîlerin sâkinleri, bir efendiden ötekisine geçerdi. Buradan da yerli ahâlînin, yarı-köle⁷³ derekesinde yaşamış olduğunu anlıyoruz. Savaşlarda tutsak alınmış olanlarsa, tam köle kılınırdı.⁷⁴ Doğal yahut toplumsal bunalım dönemlerinde tabaa, beğ ile onun akrabâtaallukâtının barındıkları müstahkem mevkie (Alm Burg) sığınırdı. Bunlardan bazıları müstahkem mevkii terketmeyip orada belirli bir zanaatla işgâl eder olmuştur. Böylece zamanla müstahkem mevkide değişik işkolları teşekkül etmiş, bu da, oradaki yerleşik nüfusun artmasına yol açmıştır. Nihâyet, müstahkem mevki, beğ ile efrâdına mahsus ikâmetgâh olmaktan uzaklaşıp yerleşim birimine dönüşmüştür. Orta ile Kuzey Avrupada karşılaştığımız *Burg* sanını taşıyan şehirlerin arkasında işte böyle bir geçmiş yatar.

Türkcede *derebeğliği* sözüyle karşıladığımız bu iktisâdî-siyâsî nizâma, Ortaçağ Latincesiyle Onyedinci yüzyıl tarih felsefesinde *feudalis* denmiştir. Aslında sıfat olan *feudalis*, 'ödünç mal' demek olan *feudum*dan gelir. O ise, Almanca'nın atası Germencede *davar*, *mal*, *servet* anlamlarını taşıyan *fehundan* (Alm Vieh) gelir.⁷⁵

73 OrL servus; Fr serf; Alm Leibeigener.

74 OrL servitus; Fr esclavage; Alm Knechtschaft.

75 Bkz: Guido Gomez de Silva: "Breve Diccionario Etimologico de la Lengua Española", 300.s; ayrıca bkz: Günther Drosdowski & Paul Grebe: "Der Große Duden: Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache", 165.s;

Derebeğlikleri, Fransa, İspanya, İngiltere gibi güçlü iktidarların teşekkül ettiği devletlerde merkezin siyâsî ile iktisâdî baskısına fazlaca direnemeyip gerilemiş, 1550lerden itibaren de özerkliklerini yitirip etkisiz tarihî kalıntılar şeklinde sunî teneffüsle yaşar hâle gelmişlerdir — bu acıklı durumun nefis mizâhî tasvîrini İspanyol yazar Miguel de Cervantes'in (1547 – 1616) "*Don Quixote de la Mancha*" adlı şaheserinde bulabiliriz.

Derebeğlik, kadîm devirlerden beri sürüp gelen Germen aşîret düzeninden olan kandaşlık sâdakatına dayanırdı. Derebeğinin kendisi ata olarak kabul edilir, saygı görürdü. Zâdegân efrâdıysa, birbirlerini kan kardeşi sayarlardı. Şu durumda devlete vucut veren ülkü çerçevesinde bir bağlaşımlık derebeğliğinde söz konusu bile değildir. Başta Fransada, ardından da İspanyada, Felemek ile İngiltere'de merkezî iktidara dayalı devlet düzenleri teşekkül edip 1600lerin ortalarında iyice pekişmişlerdir. İşte bu merkezci devlet nizâmı, Derebeğliğini tarih sahnesinden çekilmeğe mecbur bırakmıştır. Ne var ki Derebeğlik, cismen ve dahî ismen ortadan kalktıktan epeyi sonraları bile, ata topraklarına bağlılık (Alm Vaterlandstreue), kan anlığı, kandaşlık, şövalyelik gibi, âdetleri ve ahlâk düstûrlarıyla, hâlâ Avrupa genelinde varlığını duyurmuştur.

Yine, erken Ortaçağda vukûu bulmuş Germen boylarının geniş çaplı istilâları sonucunda, Avrupanın hemen hemen bütün tarihî hânedânları Alman asıllı olmuşlardır.

Derebeğliği düzeninin ilk örneklerine Romanın bir iliyken Germen boylarından Frankların istilâsına uğramış olan Galyada rastgeliyoruz. Altıncı yüzyılda filiz sürmeğe başlayan bahse konu düzen, Sekizincide kabuk değiştirir olmuştur. Önceleri rençber ailesi ile derebeği ve efrâdının mübrem ihtiyâçlarına cevap verecek kapalı devre çalışan bir tarım üreticiliği yürürlükteydi. Git gide, hiç olmazsa derebeğliklerin kimisinde ihtiyaç fazlası ürün belirince, bunun değerlendirilmesi sorunuyla karşı karşıya kalınmıştır. Buradan da, yabancı etkenlerin etkisiyle farkına varılan, fakat bölgenin insanî veya tabîî kaynaklarınca karşılanamayan ihtiyâçların giderilmesi için dışarıya açılma zorunluluğu doğmuştur. Eldeki ihtiyâç fazlası mahsul ile gereksinilen ürünlerin takası cihetine gidilmiştir. Gereksinilenlerin miktarı ile çeşidi artıkcâ, bunu dönem dönem beliren ihtiyâç fazlası mahsulle karşılamak zorlaşmıştır. Buradan hareketle kimi derebeğlikleri, ihtiyâcı karşılayan üretim tarzından artıürün temin edene kaymıştır. Artıdeğer yahut artıürünü teminçinse, atadan oğla intikâl etmiş olanların yanı sıra, alışılmamış yeni işkolların icât ve ihdâs olunmuşlardır. Başta derebeğinin kendisi olmak üzere, yakın efrâdının karar mercii olduğu merkezin tasarladığı malların üretilmesi ile

ayrıca bkz: F.A.Heinichens: "*Mittelalterliches Lateinisch – Deutsches Schulwörterbuch*", 225.s;

ayrıca, Richard von Dülmen: "*Das Fischer Lexikon: Geschichte*", *Feudalismus* mad. Bkz.

değiştokuşunu öngören ticâret nizâmına *Merkantilizm*⁷⁶ denmiştir. Demekki De-rebeğliği, siyâset–toplum düzeninin iktisâdî ciheti Merkantilizm olmuştur.

Mal – mal değiştokuşunun yerini git gide mal – para, öyleki para – para mübâdelesine terkettikçe Sermâyeciliğe yaklaşılmıştır. Nitekim, işgücü ihtiyâcı artıkça, şehirleşen müstahkem mevkilere yerleşen kimileri, el emeği kol kuvveti gerektirmeyen sahalara kaymışlardır: Tefecilik, aracılık, sıgortacılık ve nihâyet idârecilik gibi. *Burg*da yaşayıp geçimini el ile kol emeğine dayanmaksızın temîn eden, fakat soylu da olmayan bu nevezhûr toplum sınıfı, özellikle Onüçüncü yüzyıldan itibaren belirmeğe başlamıştır. Öteki bütün iş güç kapıları yüzlerine dinî ve ırkî sebeplerden kapatıldığından, savaşıcı zâdegânın da, ticâreti, en aşağılık uğraşı türü gördüğünden, Yahudîler, bu yeni sınıfta sayıları git gide artarak yer alır olmuşlardır. İşte, başta Karl *Marx* olmak üzere, Ondokuzuncu yüzyıl tarih–toplum–kültür filosofları, Avrupanın geç Ortaçağına, ama özellikle de Yeniçağa mahsus bahse konu yeni sınıfına Almancanın *Bürgertum*undan Fransızcalaştırılmış *Bourgeoisie* terimini uygun görmüşlerdir. Yine, Almancada *Burg*ta oturan mânâsına gelen *Bürgerin* Fransızcaştırılmış şekli *Bourgeois*dir. İşte Sermâyecilik ideolojisinin de toplum–kültür zeminini *Bourgeois* teşkil etmiştir. Onsekizinci yüzyıl boyunca, öncelikle Fransa ile İngilterede, bir zamanların müstahkem mevkileri artık kaşarlanmış varlıklı kentsoyluların (yânî, *bourgeois*ların) ve şehre kısmetini aramak üzere akın eden topraksız kalmış çulsuzların işgâlindeydi. Mülkün neredeyse sanal mâliki zâdegân ise, denetimini yitirdikleri ‘müstahkem mevkileri’nin (*Burg*larının) bir köşesine inşâ ettirdikleri, iç kale benzeri, yeni ‘müstahkem mevki’lerine⁷⁷ maakûs talihlerine küsmüş hâlde çekilmişlerdi. Özellikle İngilterede 1700lerin ikinci yarısıyla birlikte zâdegân, yüzünü, kentsoylu uğraşılara, hayat tarzı ile dünyagörüşüne çevirmişti.

76 l mercare: Satınalmak, mercante: Tâcir.

77 Alm *Schloß*: Saray←*schließen*: Kapamak, kilitlemek, muhafaza altına almak.

B

ROMADAN LONDRA'YA GİDİŞTE ARA DURAK: PARİS

‘Farmasonlug’un (‘Serbest Yapı Ustalığı’) Selefî: ‘Tapınakçılık’ (‘Mabet Muhafızlığı’)

Hikâyenin geçmişi, Birinci (1095 – 1099) ile İkinci (1147 – 1149) Haçlı Seferlerine değin geri gider. Haçlılar, ele geçirdikleri Kudüste 1099da Hıristiyan devleti kurmuşlardır. Burada Müslüman âlimlerle de ilişki kuran bir kısım Hıristiyan rahip, bâtinî vechesi ağır basan zanaat ile ticâret loncaları ve yarı-askerî muhafız alayları vucuda getirmişlerdir. Bunlardan en tanınmış muhafız teşkilâtı Gérard Tenque tarafından 1113te kurulmuş *Hospitalarius*⁷⁸ ile Hugues De Payns ile Godefroi De Saint-Amours’ca 1119da vucuda getirilmiş olan *Templarist*.⁷⁹ İkisi de dinî-askerî (L religiosus-militaris) teşkilâttır. Bunlardan *Hospitalarius*lar, Türkcesiyle, *Ağırlamacılar*, başta Kudüs olmak üzere, Filistine gelen Hıristiyan hacılara barınma ile iâşe imkânlarını sunarken, *Templarist*ler, yânî, *Tapınakçılar*, koruma işini üstlenmişlerdir. *Ağırlamacılık* (OrL Hospitalarius) ile *Tapınakçılık* lakablı dinî-askerî teşkilâtlardan, çalışmamızla ilgisinden dolayı, ikinci anılanı burada bahis konusu kılıyoruz.

Bu asilzâde muharip (Fr chevalier) keşişler, Hz Süleyman mabedinin bulunmuş olduğu mahali kendilerine karargâh kılmış ve Filistindeki Hıristiyan mabetlerin muhafızlığını üstlenmiş olduklarından, *Tapınakçılar* yahut *Mabet muhafızları* (OrL Templares) unvânıyla anılır olmuşlardır.

1128de Papa II. Honorius ile 1139da Papa Innocens tarafından onaylanmış olan *Tapınakçılık* (İng Templary), Hıristiyan âleminde ordo (Fr ordre) biçiminde anılmakla birlikte, bu terim, İslâmın tarîkattan anladığına tam anlamıyla tekâbül

78 Fr Hospitaliers de Saint-Jean de Jérusalem; İng Knights Hospitallers.

79 Fr Ordre des Chevaliers de la Milice du Temple; İng Knights Templars, yahut, Poor Soldiers of the Temple Christ.

etmediğinden, biz onu burada teşkilât şeklinde adlandırıyoruz.

Evlenme yasağına uymak gibi, sıkı kurallarla kayıtlanmış bir manastır hayatına uygun yaşayan Tapınakçılar, tahkîm olunmuş mabetleri⁸⁰ savunma ile serhat boylarında Müslümanlarla savaşmanın yanında, zamanla önceki askerî faaliyetlerini hiç andırmayan yeni bir etkinliğe geçip bankacılık ile tefeciliğe yöneldiler. Söz konusu etkinlikleri pek geniş sahalara yayarak yürüttüler. Çıkardıkları taahhütnâmelerden⁸¹ öncelikle papalar ile hükümdarlar yararlandı. O dönemde Müslüman – Hıristiyan dünyasının bir ucundan öbürüne⁸² para, teminât mektubu yoluyla kolayca ve güvenlik içerisinde iletebiliyordu. Yine tâcir, bulunduğu yerde ödemede bulunarak taleb ettiği malları uzaklardan Tapınakçılar aracılığıyla getirtebiliyordu.

Tapınakçılar, Batı Asyada ortaya çıkmış önemli toplum ile iktisât kurumlarından etkilenip yararlanmışlardır. Bunların arasında en kayda değer olanı, İslâmın zuhûrundan iki yüz yıl sonra, Fıkıha dâhil olunmuş bulunan vakıflar ile iş ortaklıklarıdır.⁸³ Hayatî önem arzeden bu toplum–iktisât örgütlenmelerinin yanı sıra, Tapınakçılar, İslâm medeniyetinde ortaya çıkıp aşama kaydetmiş fenni, özellikle de anıtsal tarzdaki mimarlık sanatını zamanla Hıristiyan Avrupaya taşımışlardır. İran menşeli olup Hasan ibn el-Sabah (ölm: 1124) önderliğinde örgütlenecek İslâm coğrafyasının doğu kesimlerinde 1090 ile 1272 arasında tedhiş (Fr terreur) rüzgârları estirmiş, ama bu arada, Cengiz Kağan'ın (1167 – 1227) Moğol ordusuna karşı yiğitçe savaşmış Hasâşîn teşkilâtıyla da yakın temâs kurmuş, onların fikrîyatı ile dövüş yöntemlerinden etkilenmiş bulundukları rivâyet olunur.

Selâhaddîn Eyyubî (1137 – 1194), Kudüsü 1187de geri aldıktan, öncelikle de, Müslümanlar, Akraya sıkışıp kalmış son Hıristiyan devletini de, 1291de ortadan kaldırdıktan sonra, Tapınakçılar, İslâmî özellikler kazanmış, ayrıca, edinmiş oldukları hatırı sayılır miktardaki servetlerini dahî yanlarına alarak, Ortaçağın başlarından beri, Avrupada bağımsız ve birlikli (Fr unitaire) devlet geleneğini sürdürmüş iki büyük devletten biri durumundaki Fransaya — ötekisiyse, İngilteredir — varıp yerleşmişlerdir. Bilâhare, Pâyitaht Parisin o günlerde hemen yanı başında, Seine ırmağının kıyısında bataklığın kenarında bir miktar arazî satınalıp bir müstahkem mabed inşâ etmişlerdir. Dillere destân hazinelerini de bu mabette saklamışlardır. Ondördüncü yüzyıl başlarında, öteden beri savaşılan İngiltereye karşı tertiplenmiş seferlerden bitkin düşüp hazinesi ‘tam takır kuru bakır’ çık-

80 L templum munitum; Fr temple fortifié.

81 OsmT süftece; İng bill of exchange.

82 sözgelişi, *Venedikten Bağdata*

83 Tam tabîriyle, kâr – zarar ortaklığı: Mudâraaba — Bkz: Murat Çizakca: “A Comparative Evolution of Business Partnership/ The Islamic World and Europe with specific reference to the Ottoman Archives”, 109.s ve ötesi;

ayrıca bkz: Murat Çizakca: “Towards a Comparative Economic History of the Waqf System”, *Al-Shajarah*’da, I.sayı, II.cilt, 63.- 102.sylr.

miş olan Fransa, ‘meteliğe kurşun atar’ duruma düşmüştü. Devlet bütcesini nasıl rahatlatılabileceği hususunda kafa yormakta olan Kral *Yakışıklı (IV.) Philippe*’e (*Philippe le Bel*: 1268 – 1314) yakın çevresi, hemen yanı başlarındaki müstahkem mabede ve orada saklandığına inanılan hazineye el koymasını tavsiye etti. Önceleri dostca ilişkiler içerisinde bulunduğu Tapınaklılara karşı, epeyi tereddüd ettikten sonra, harekete geçilmesi için fermân çıkardı. Çok gizli tutulmasına rağmen, muhbirleri aracılığıyla Tapınaklılar, çıkarılmasından kısa süre önce fermândan haberdâr olunca, Mabette sakladıkları hazineyi kaçırdılar.⁸⁴ Ekim 1307’de, başta Üstâdiâzam (Fr Grand Maître) Jacques de *Molay* (1243 – 1314) olmak üzere, yüz otuz sekiz Tapınakçı tevkîf olundu. Çıkarıldıkları İnkisisyonda (OrL Inquisitio) ağır bedenî işkenceler ve Hz *İsâ*’ya hakaret etmek ile haça tükürmeğe zorlanmak neviinden manevî eziyetler altında sorgulanıp yargılandılar. Nihâyet, dinden imândan kopmakla, Müslümanlaşmakla, küfre, dalâlete, hattâ lûfîliğe sapmakla suçlanarak idâma mahkûm oldular. Sonunda, Üstâdiâzam Jacques de *Molay*’ın kendisi de 18 mart 1314’te idâm olundu. İlk *Papa V. Clemens*, *Tapınaklıların* tutuklanıp yargılanmalarını yerip bu işlemin durdurulmasını talep etmişse de, sonradan *IV. Philippe*’e bahis konusu davâda arka çıkmak zorunda kalmıştır. İdâmlar infâz olunduktan sonra, Tapınaklıların tek mil mal varlığı *Ağırlamacılara* (Hospitalarius) devrolunmuştur. Kudüsteki Hz *Süleyman* tapınağını temsil ettiğine inanılan Müstahkem mabet ile onu çevreleyen bütün binâlar yıkıldı. Mûteâkip devirlerde bataklık da kurutularak bahse konu mıntika Paris şehir sınırlarının içerisine alındı. Nitekim bugün, sözünü ettiğimiz mıntika, Paris’in Temple adıyla anılan bir semtidir.

Ölümünden az önce Jacques de *Molay*’ın, teşkilât —tarîkât— berâtını, kendisine halîfe tayîn ettiği Kudüslü Jean-Marc *Larménie*’ye teslim ettiği biliniyor. Teşkilâtın bütün kayıtlarını, kuralları ile şartlarını, usulleri ile muâmelelerini hâvî berâtını, Jean-Marc *Larménie* de, halefi İskenderiyeli François-Thomas *Théobald*’a 13 ocak 1324’te emânet etmiştir.

Katliâmdan kaçıp kurtulanların çoğunluğuysa, *İskoçyaya* sığınmıştır. Kaçırabildikleri servete gelince; bu da, ileride onlara sermaye olacaktır. ‘Kellesini kurtarabilmiş’ Tapınaklılar, biraraya gelip kendilerine bunca zulmü revâ görmüş, başta *IV. Philippe*’in mensubu olduğu *Capétiens* olmak üzere, Fransız hânedânlarından öc almak hususunda İskoçyada and içmişlerdir.^{85&86}

84 Nitekim, o tarihlerdeden itibaren Fransız hükûmetleri, bahse konu hazineyi, uzun süre aratıp durmuşlardır.

85 Benzer olay, Osmanlı Türk tarihinde de vukû bulmuştur. Pâdişâh *II. Mahmut* Han, *Devlet-i Ebedmüddet’in* birliği ile dirliğini zedeliyor gerekcesiyle, Şeyhülislâm *Tâhir* Efendi’nin de fetvâsını alarak haziran 1826’da *Yeniçeri* teşkilâtını kanlı biçimde lağvetmiştir. Ardından da, Yeniçerilerin bağlı bulundukları *Bektaşî* tarîkâtını aynı yılın temmuzunda yasaklamıştır —bkz: Thierry Zarconé: “Mystique, Philosophies et Franc-Maçons en Islam! Rıza Tevfik, Penseur Ottoman (1868 – 1949), du Soufisme à la Confrérie”, 87.-119.syflr.

Gördükleri zulüm üzerine Bektaşîlerin dahî, *Osmanlı* hânedânına karşı intikâm yemini etmiş ve bu cümleden olmak üzere, Meşrutîyet ile bilâhare Cumhuriyet nizâmlarının tesîsinde bilfîil yer almış oldukları rivâyet olunur. } ✕

- 86 Bkz: *Comte Le Couteux de Canteleu*: “*Histoire des Sociétés Secrètes: Les Sectes et Sociétés Politiques et Religieuses; Essai sur leur Histoire depuis les Temps les plus Reculés jusqu’à la Révolution Française*”, 89.-105.syflr;
ayrıca bkz: *Serge Hutin*: “*Gouvernements Invisibles et Sociétés Secrètes*”, 138.-158.syflr;
ayrıca bkz: *Georges Bordonove*: “*Les Templiers/ Histoire et Tragédie*”, 13.-250.syflr;
ayrıca bkz: *Régine Pernoud*: “*Les Templiers*”, kitabın tamamı;
ayrıca bkz: *Jean Favier*: “*Philippe Le Bel, Renforce du Pouvoir Central*”, 6.-9.syflr;
ayrıca bkz: *Paul Naudon*: “*La Franc-Maçonnerie*”, 9.s;
ayrıca bkz: *Ivan Gobry*: “*Comment le Roi de France Soumit la Papauté: Un Mélange de Russe et de Fermeté*”, 12.-18.syflr;
ayrıca bkz: *Jacques Wolff*: “*La Chute des Moins-Banquiers*”, 18.-22.syflr;
ayrıca bkz: *Pierre Vital*: “*L’Arrestation Spectaculaire des Templiers: Etaient-ils Innocents ou Coupables?*”, 23.-30.syflr;
ayrıca bkz: *Caulette Baune*: “*La Malédiction Frappe les Capétiens*”, 30.-32.syflr
— “*Histoire*”, no: 578, “*Le Dossier Philippe Le Bel*”;
ayrıca bkz: *Paul Bernstein&Robert W.Green*: “*History of Civilization*”, I.cilt, 225.s;
ayrıca bkz: *L.C.Pascoe*: “*Encyclopædia of Dates and Events*”, 151.s;
ayrıca bkz: “*Shorter OED*”, I.cilt, 988.s, II.cilt, 2258.s;
ayrıca bkz: “*Le Petit Robert/ Dictionnaire des Noms Propres*”, 1752.s;
ayrıca bkz: “*Dictionnaire Encyclopédique Larousse*”, 1381.s.

**ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN
İNGİLİZ-YAHUDİ
MEDENİYETİNİN ANA MERKEZİ: LONDRA**

**BAŞ MİHRAKI: ‘Farmasonluk’ (‘Serbest Yapı Ustalığı’) ve
ÖNCÜ ETKİNLİKLERİ: İktisât ile Sanayi**

1300lerin başlarında vukû bulmuş kovuşturmalardan Tapınakçılar, darmadağınık durumda Avrupanın çeşitli yörelerine göçüp türlü etkinliklerle geçimlerini temîn ederlerken; Iskoçyaya sığınmış olanlar, alışılmış sanatlardan taş, yapı ve duvar işçiliği ve ustalığına devâm etmişlerdir.

Ispanyada yaklaşık bin yıl sürmüş İslâm döneminin ardından Müslümanlarla birlikte Yahudîler de ülkeden çıkarılmış yahut din değiştirmeye icbâr olunmuşlardır. 1492de Ispanyadan, 1495de de Portekizden sürülmüş olan Yahudîlerin bir kısmı, Felemenk ülkesine ilticâ etmiş; oradan da zamanla İngiltere adasına göçmüştür. Ortaçağ boyunca Hıristiyanlarca hor görülmüş, kovuşturulup kırım uğramış Yahudîlere ticâret dışında bütün iş gücü kapıları kapalı tutulmuştur. Batı ile Doğu Avrupalı Yahudîler, Avrupada mal değıştokuşuyla meşkulken, gerek Müslüman Ispanyadaki gerekse öteki İslâm ülkelerinde yaşayan dindashları, Müslümanlığın yaygın bulunduğu bölgelerin yanı sıra, Hıristiyan toplumlarıyla dahî ticârî ilişkiler kurmuşlardır. Bu yoldan zamanla başta mal olmak üzere, para bakımından da servet sâhibi olmuşlardır. Onbeşinci yüzyılın sonları ile Onaltıncı yüzyıl başlarında zanaat ile ticârette Avrupanın en önde gelen ülkeleri hâline gelen Felemenk ile İngiltereye göçüp yerleşen bir kısım Ispanyol ile Portekiz Yahudîsi, yanlarında getirdikleri mal, para ile hünerlerini, bahsolunan ülkelerde yatırıma ve uygulamaya rahatca aktarabilecekleri ortamlar bulmuşlardır. Öncelikle de İngilterede karşılaş-tıkları iki toplulukla tarihî ortaklığa girmişlerdir: Bunlardan biri, Kıta Avrupasın-dan İngiliz adasına sığınmış Tapınakçılar; öbürüsüyse, daha Onüçüncü yüzyılda

cereyân etmiş sürtüşmelerden hânedâna karşı siyâsî ile iktisâdî cihetlerden güçlenerek çıkmış olan toprak zâdegânıdır.⁸⁷ İşte, bu üç farklı öbek, Onyedinci yüzyılın sonlarına doğru ‘buluşarak’ kelimenin tam anlamıyla bir ‘akıl izdivâcî’, daha doğrusu, ‘menfaat izdivâcî’ kuracaktır — her ne kadar, ‘izdivâc’, çiftler arasında olursa da! Sözü edilen üç unsurun yerleştiği mahal, başka bir deyişle, ‘merkez üs’sü İngiliz adasının ticârette önde gelen şehirleridir. Bunların başındaysa, Londra gelir. Toprakla uğraşmağı bırakıp şehre yerleşen, böylelikle de Yakınçağ tarihinde yeni bir toplum-iktisât sınıfını teşkil edecek olan *Kentsoyluluğun*, gündeme sokulmasında temel etken olacak bu zâdegân takımı, mal – mal ile mal – para mübâdeleleri sonucunda biriken sermayeyle *Sanayi* devriminin başını çekmiştir.

Bu arada 1400lerin ikinci yarısından itibaren Akdeniz havzası ile Batı Asya’nın önemli bir kesimine dayanışmacı-toplumcu merkezî devlet denetimine ağırlık tanıyan⁸⁸ Müslüman Osmanlı Türklerinin hâkim olması sonucunda, bölgenin önde gelen milletlerinden, henüz 1300lerin başlarında İç ile Doğu Asyaya kara ile denizden vâsıl olabilmiş İtalyanlar, ardından da İspanyollar ile Portekizliler, kendilerini Asyanın zenginliklerine ulaştıracak yeni yolları keşfetmeğe koyulmuşlardır. Bu bağlamda, açık denizlere çıkma alışkanlıklarından ötürü, başta Portekizliler olmak üzere, İspanyollar ve, özellikle, onların hizmetine giren İtalyan denizcileri, uçsuz bucaksız ummanlara yelken basmağı denemiş, bunda da son derece başarılı olmuşlardır. 1400lerin sonları ile 1500lerin başlarına varıldığında, gerek tekne inşâ sanayiinde gerekse gemicilik hünerinde (Fr&Ing navigation) kaydedilmiş kayda değer gelişmeler sâyesinde ve eşsiz cesâret örnekleri gösterilerek yeryüzünün bellibaşlı büyük denizlerinin katedilmesiyle o çağa değin⁸⁹ Avrupalının tanımadığı Amerika kıtası 1492den itibaren keşfolunup Afrika’nın batısında, güneyi ile güney doğusunda, Arabistanın güneyinde, Hint kıyıları ile Malay, yânî Doğu Hind aralında (takımadalarında) üsler kurulmuştur. 1500lerin ortalarına vardığımızda, Avrupanın Katolik Portekizi, İspanyası ile İtalyası, az sonra da, Fransası, Protestanlaşan Felemengi⁹⁰ ile İngilteresi, başta Amerika’dan taşınan altın ile gümüşle ve öteki denizasırlı ülkelerden yüklenilip getirilen

87 Hükümdâr ile toprak zâdegânı arasında uzun sürmüş olan çekişme iki taraftan birinin lehinde sonuçlanmayınca, *Runnymede* düzlüğünde 15 haziran 1215de elli üç maddelik *Yüce Ahit* (OrL Magna Carta), hükümdâr ile zâdegân temsilcileri arasında akd olunmuştur. Zamanla anayasa mesâbesine erişen bahse konu metnin aslı, o gün bu gündür, *British Museum*da muhafaza edilegelmiştir. Bir Haklar Belgesi (Bill of Rights) olan bu ahitnâme, Yeniçağ Avrupasının siyâsî kurumlaşmasında hayatî önem taşır — bkz: Sir Winston Churchill (1874-1965): “A History of English Speaking Peoples”, I.cilt: “The Birth of Britain”, 199.s.

88 Başka bir deyişle, geniş çaplı gayrimenkul mülk edinme ile fâize dayalı serâzât ticâret yoluyla servet birikimine fırsat tanımayan. } α

89 Dokuzuncu ile Onuncu yüzyıllarda İskandinav Germenleri olan Vikingler dışında. } α

90 Felemenkliler, 1568de İspanyol hâkimiyetine başkaldırırlar. Sonuçta *Felemenğin Flander* bölgesi, *İspanyol* hâkimiyetinden kurtulamazken, 1648 *Westphalia* antlaşmasıyla *Hollanda* bağımlı-

mallarla müdhiş bir servete garkolacaklardır. Portekiz ile İspanya bahsi geçen ham servetle ne yapacaklarını şaşırıp bunu çarçur ederlerken, Felemenk, özellikle de 1500lerin sonlarında İngiltere, onu mâlî sermayeye dönüştürmenin, böylelikle de zenginliğe zenginlik katmanın yollarını keşfedeceklerdir.

İngiliz iç savaşı sonunda kraliyete vucut veren asilzâde ile toprak zâdegânı sınıfları Ortaçağ boyunca birbirlerine baskın çıkma yarışından üstünlük elde edemedi. Çıkınca, uzlaşmağa varmak zorunda kalmışlardır. Asilzâdeler, toprak zâdegânının denetimi altında ülkeyi yönetmeğe devâm ederlerken, ikinciler de, soylu olamayan kesimle birlikte git gide ticârete yönelmişlerdir. Buradan da, Ruhbân zümresi dışarıda bırakılmak suretiyle, geniş bir toplumsal uzlaşmağa erişilmiştir. Sonuçta, dinî-ruhanî ve dahî asilzâde olmayan, bununla birlikte, ülke idâresinde ağırlığını gittikçe daha fazla duyuran ve mal – mal, bilâhare de mal – para mütekâbiliğine dayalı bir ticâret etkinliğini yürütecek ve kentsoylu, orta sınıf denilecek bir toplumsal yapılanma ortaya çıkmıştır. Atadan evlâda intikâl ettirilen du-rağan servet ile el emeğine dahî dayanmayan bu yeni müteşebbis zengin zümre, devingen servet birikimine yol açmıştır. İşte bu devingen servet birikimi, bir yandan dinî-ruhânî olmayan bir dünya – toplum anlayışını berâberinde getirirken, öte taraftan da iş hacmini alabildiğine büyüttü. Sonunda, köle, yarı-köle, her

sız olur. İki kesim 1815de birleşmekle birlikte, bu durum, uzun sürmeyip 1830da Felemenk, yeniden bölünür. Flander kesimi Fransızca konuşan Wallonlarla birleştirilerek Belçika oluşturulmuştur. 1300lerde Antwerpen yahut Leetwen misâli, Kuzey batı Avrupanın en önde gelen sanat ile ticâret merkezlerini barındırmanın ardı sıra düçar kaldığı uzun süreli İspanyol idâresinde daha ziyâde tarım ülkesi özelliklerini göstermeğe meyleden Flander, Katolik kalırken, Hollanda Protestanlaşmış serbest mal ticâretinden — Merkantilizmden— 1600lerin ilk yarısından itibaren mâlî sermaye — Sermâyeciliğe, bunun da uzantısı olarak Sömürgecilik ile İmperyalizme— geçmiştir. Hollanda, Ondördüncü yüzyıldan Onyedincinin sonuna değin denize dökülen irikıyım ırmak ağızlarına dev boyutlarda setler örerek topraklarını genişletip tarımca daha bir verimli kılmak, gemi inşâ sanayiinde ve kendi mamulü gemilerle Baltığın doğu kıyılı ile Kuzey batı Avrupa ve uzak Asya sahilleri arasında deniz ticâret ağı kurmak suretiyle temâyüz etmiştir. Flanderin sanat ile ticâret merkezleri, Onyedinci yüzyıl boyunca, artık, Rotterdam ile Amsterdam gibi Hollanda şehirlerine kaymıştır. Baltığın doğu kıyılarından yüklenilen tahıl, ke-reste, yün ile deri; Asyanın güneyi ile doğusundan taşınılan baharat, çay, çinî, ipek ile pamuk dokumalar neviinden mallar, İspanyol gümüşü ile altınına karşı koz olarak kullanılmışlardır. Altın, gümüş ile keresteden yoksun bulunan İslâm âlemineyse bu çeşit nesneler ihrâc olunmuşlardır. 1600lerin ikinci yarısında filiz vermeğe başlayan mâlî sermaye inkişâfına gümüş ile altının esas ihdâs olunması, bir de, sömürge edinme zorunluluğunun başgöstermesi, bu yeni yolun yol-cusu iki amansız rakîbi, İngiltere ile Hollandayı, kaçınılmazcasına karşı karşıya getirmiştir. 1652de patlak verip aralıklarla 1674e değin sürmüş İngiliz – Felemenk savaşları sonucunda Felemenk, iyiden iyiye çaptan düşerek hayalî önem taşıyan birçok sömürgesini İngilizlere kaptırmıştır: Amerikada New York ve çevresi; Güney Afrikada Kap şehri, Transvaal, Oranje Vrijstaat...; Asyada Seylan, Malaka, Singapur, Hint, Çin ile Japonyada çeşitli yerleşim birimleri; Abel Janszoon Tasman'ın 1600lerin ilk yarısında keşfettiği Avusturalya, Yeni Zelanda (Fel Nieuw Zeeland: Yeniz deniz ülkesi) ile Tasmanya (Felemenk denizci-kâşif Abel Janszoon Tasman'dan) — bkz: J.M. Roberts: "The Penguin History of the World", Netherlands mad.bkz..

neyse, varolan emek gücü, yaratılan iş hacmini dolduramaz, yoğunluğunuysa taşıyamaz hâle gelmiştir. Batı Avrupanın, 1300lerin sonlarında İslâm medeniyetinden devraldığı fen becerisi, böylelikle, 1600lerin ikinci yarısından itibaren öncelikle İngilterede başgösteren mücbir ihtiyaçlar çerçevesinde *sanayie* yol açmıştır.

Bundan böyle artık, âtil kalmağı medenî olmanın fazîletinden sayıp varlığın derinliklerine nüfuz etmeği de hayat gâyesi bilen *Hakîmin Hikmet âlemi* sona erer; onun boş bıraktığı mahali, maddenin yüzeyine çıkılarak durmadan genişleme istidâdını gösteren habire hareket hâlindeki *tüccâr – mühendis dünyası* alır olmuştur. *Hikmet âleminin* heyetiumûmîsini tersîmleyen *Eski dünyanın Klasik çağıdır*. Bu çağın kapsadığı bellibaşlı dev medeniyetler, tarihteki zuhûrları sırasıyla, Mesopotamya, Mısır, Çin, Hint, İran, Egenin Yunanı, İbrânî, Hıristiyan Avrupa ve nihâyet İslâmdır. Eski dünyanın Klasik çağının yerini alansa, Londra – Vaşington eksenî üzerine inşâ olunmuş Yeni dünya düzenidir.

Nisbeten kısa sürelerde büyük miktarda mâlî değer taşıyan malların, yalınkat beden gücü gereksinilmeksizin ortaya çıkartılması anlamına gelen ‘sanayi’, özge bir deyişle, fabrikalaşma, geçmişteki bütün öteki üretim araçları ile tarzlarından bambaşka bir olaydır. Burada ‘hammadde’ denilen işlenmemiş malzemeden mamul maddenin çıkarılması işini üstlenen cihâzlara ‘makine’; birden fazla makineyi barındıran yapılara da ‘fabrika’ denmiştir. Sanayi, şu hâlde, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin mekanik biliminde temellenen felsefe-bilim sisteminden türetilmiş Maddecî–Mekanisist dünyatasavvuru çerçevesinde oluşturulmuş yöntemler kullanılarak mekanik araçlarla maddî yapıların ortaya koyulmasıdır. Bu yolla ortaya koyulanlara mamul madde denir. Mamul maddeyse, hammaddenin, fabrika denilen mahalde bulunan makinelerin işleminden geçirilmesiyle meydana getirilir.

Makineleri çalıştıran kişiye ‘işçi’, onun ortaya koyduğu güceyse ‘emek’ denir. Başka bir deyişle, insanın makine çalıştırma gücü, emektir. İnsanın kol gücü ve el mahâretiyle makine çalıştırma edimi ve bunun toplum ile siyâset düzlemindeki yansımaysa ‘emekcilik’tir.

Mamul maddenin üretilmesiyçin elzem olan hammaddenin temîn edildiği tabî–siyâsî bölgeye ‘sömürge’ (Fr colonie) adı verilir. Mamul maddenin, para karşılığında elden çıkarıldığı mahale de ‘pazar’ (Fr marché) denir. Çoğu kere sömürge ile pazar, aynı yörede buluşmuştur. Bunun temîniyçin genellikle silâhlî devlet kuvvetleri yahut gayrıresmî⁹¹ birlikler işe koşulmuşlardır.⁹²

91 Şirketlere ait Hindistana ve Malayanın bazı illerine İngiliz tâcî hesâbına el koyan *Doğu Hint Şirketi – East India Company*, kuruluş tarihi: 1600, kısaltılmış adı: *EIC* – yahut Güney ile Güney doğu Asyada Felemenklerin ticârî İmperyalizmini yürürlüğe sokan *Birleşik İmtiyâz almış Doğu Hint Şirketi – Vereenigde Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie*, kısaltılmış hâli: *VOC*, kuruluş: 1602 – gibi.

92 (1)1498den itibaren Güney, Güney doğu ile Doğu Asya kıyılarının bâzı kesimleri ile adaların

Bundan böyle, en az masrafla en büyük kazancı elde etmek — kâr — ana he-
 dftir. Taş, toprak, maden, ağaç, insan, istisnâsız her şey, maddî ve manevî bütün
birimler ile değerler, az önce bahsettiğimiz gâyeye yönelik araçlardır. Gâyeye
 ulaşmak çabasında olan birey hâliyle beşerdir. Başka bir anlatışla, Allah tebliğin-
 de bildirilmiş tekmil değerleri temelden red ve inkâr edip kendisini bunlardan ba-
 ğımsız ilân eden ve yeni yükselen medeniyette baş rolü oynayan bireylilik duru-
 mundaki beşerdir. Bundan önceki bütün medeniyetlerde esas, câmia (Fr commu-

dan birçoğu Portekizli denizci kâşif savaşçıların fethine konu oldu. Mal – para mübâdelesine
 dayalı ticâret ile dünyayma etkinlikleriyle temâyüz eden Portekizlilerin anayurdu, 1580de Is-
 panyanın hâkimiyetine girdikten sonra, Güney Afrikadaki, Güney Arabistan ile Asyadaki sö-
 mürgeleri de teker teker ilkin Felemenklilerin, bilâhare de İngilizlerin ellerine geçmişlerdir.
 Günümüzde *İndonesya* (Yunancada *indos*[Hint|-*nēsos*[ada|-*ia*[ülke]: 'Hind-adalar-ülkesi')
 diye anılan Doğu Hind adaları (İng East Indies; Fel Oostindische eilandengroep), Portekiz idâ-
 resinin devâm ettiği Doğu Timor dışında, tümüyle Felemenklilerde kalmıştır.

(2)Devlet eliyle yürütülen faaliyetlerden ziyâde Felemenkliler, ilk zamanlar, tarihte 'Wilde Va-
 arten' diye tanınan bireysel girişimlerde bulunarak uzak denizlere yelken açmış; git gide şir-
 ket esasına dayanarak iş görmeğe yönelmişlerdir. 1600lerin ikinci yarısında Doğu Asya ticâ-
 retini tekellerine geçirmenin yanı sıra, Avrupada olağanüstü değer ve itibâr gören baharatı da-
 hî Doğu Hint adalarından taşımağa koyulmuşlardır. Felemengin Altın Çağı diye nitelenen On-
 yedinci ile Onsekizinci yüzyıllarda Amsterdam, Asya – Avrupa ticâretinin sıklet merkezi hâli-
 ne gelmiştir. Ticâret ile mâlî sermâye — fen – denizaşırı topraklara açılma üçgeni çerçevesin-
 de belirtilen dönemde Felemenk, coğrafya ile nüfus boyutlarını şaşkınlık yaratacak kertede
 aşarak sayılı kudretli ve zengin devletlerden biri olma konumuna erişmiştir. Bu durum, İngiliz
 – Felemenk savaşlarına değin sürer. 1652de kopacak fırtına, tarihte ilk yalınkat ticârî çet-
 kişmelerin savaş hâlini almasının ifâdesidir. Mâlî sermâyecilik ile buna koşut gelişen sanayi-
 leşmenin bu iki dev öncüsünün amansız çatışmaları 1667 *Breda* antlaşmasıyla sona ermiş; İn-
 gilizler, Felemenklilerin yanı sıra Fransızlar ile İspanyollardan dahî mebzûl miktarda deniza-
 şırı toprak kapmıştır. Sonuçta sömürge–pazar niteliğini gösteren yapılanmağa gitmişlerdir.
 Nisbeten boş buldukları mıntıkalaraysa, anayurttan muhacir taşıyarak yerleştirmişlerdir: Ku-
 zey Amerika — geleceğin A.B.D. ile Kanada —, Avusturalya, Tasmanya, Yeni Zelanda, Güney
 Afrika — bkz: J.M.Roberts: "The Penguin History of the World", 633. – 637.syflr;
 ayrıca bkz: Nicholas Tarling: "The Cambridge History of Southeast Asia", I.cilt, 355. –
 361.syflr.

(3)İlahiyattan kopmuş felsefe-bilim sistematğinde temellenerek teşkilâtlanmış ve gücünü sa-
 nayiden almış Sömürgeci–İmperyalist Kuzey batı Avrupa, hemen hiçbir ciddî direnmeyle kar-
 şılaşımdan dünyanın dörtbir yanını üç yüz yıl gibi kısa sayılması lâzım gelen sürede zappede-
 rek sömürgeleştirmiştir. Bu müdhîş fecî girişim, zirvesine 1890lar ile 1920ler arasında eriş-
 ceğdir. Tek kayda değer karşı koyma, İslâm medeniyeti ile davâsının sancağını taşıyan Osman-
 lı Türkünün gelmiştir. Henüz 1500lerin başlarında, Arabistanın güneyindeki Aden ile Hadra-
 mut, Hindistanın batısında kimi şehirleri, Sumatra adasının kuzeyindeki Açe ile Malaya yar-
 ımadasının batısındaki Malakayı kuşatan Portekizlilere karşı çıkan Osmanlı Türkünü görüyo-
 ruz. Osmanlı Sultanı, aralarında topunun, top dökücüsünün, istihkâmci ile mühendis in
 bulunduğuş beş yüz neferlik bir Türk deniz birliğini bol miktarda mühimmatla birlikte Açe hü-
 kümdârının yardımına göndermiştir. Bahsi geçen askerî birlik, 1566 yahut 1567de Portekizli-
 lere karşı savaşp onları defetmiş olmanın yanı sıra, Açeli Müslümanlara top dökme ile ateşli
 silâhları kullanma hünerini dahî kazandırmıştır. 1585 tarihli bir *Portekiz* belgesi, tunç dökümü
 Türk topları ile çeşitli çaptaki tüfenklerden, deniz erleri ve tahkîmât ile muhasara sanatında

nauté) iken, burada merkeze kayan tek başına oluşuyla bireydir. O, artık dünyanın odağı durumundadır. Maddî-mâlî menfaatine erişmek amacıyla ona bütün araçlar, gereçler ile yollar mubahtır. Tek başına altından kalkamayacağı güçlükleri yenmek için başka bireylerle mukavele yahut ittifak akdedebilir. Bu yeni medeniyetin en önde gelen fikir babalarından Thomas Hobbes, toplumun (Fr soci-été) bireyler arasında akdedilmiş mukavelelerden vucut bulduğunu öne sürmüştür. “Herkesin herkesle savaş”⁹³ durumunda bulunduğu bir dünyada “beşer beşerin kurdudur”.⁹⁴ Mukavele veya ittifak akdları, bu sürekli mücadele ile rekâbet ortamındaki süreli ‘ateşkes’lerdir. *Dikduran* —artık, ‘başıboş’ anlamında— *serbest beşer*,⁹⁵ kibirlidir ve dünyaya menfaatleri açısından yukarıdan bakar. Mukaveleler veya ittifâklar, işler ikmâl olunur olunmaz sona ererler. Bu, ailenin esası olan Evlilikten tutunuz da, toplumun en üst ve karmaşık teşkilâtlanışını ifâde eden Devlet yapılanışına dek uzanan bir durumdur. Mukavele veya ittifâk süreleri geçici barış zamanlarıdır.⁹⁶

İşte, Friedrich *Nietzsche*’den (1844 – 1900) *Yeni beşerin* tasvîr ve tavsîfi:

“*Ecce Homo*” (“İşte Beşer”):

“Elbette! Biliyorum aslımı esasımı:

Aynen alev, yanmağa doymayan,

Yana yana kendini bitiren.

Neyi tutarsam, ışığa kesiveriyor;

Neyi bırakırsam, kömürleşiyor.

Ben, muhakkak ki, alevim!”⁹⁷

“*Yeni Denizlere*” açılan *Yeni beşerin* durumuna gelince:

“Gitmek istiyorum oraya;

sivrilmiş mühendislerden bahsetmektedir — bkz: Nicholas *Tarling*: A.g.e., 383.&384.syflr.

(4) Açenin başşehri *Bendea*çenin Merkez camiinde, şükran ifâdesi kabîlinden, Osmanlı Türkü-
nün azîz ruhuna hâlâ yılda iki defâ mevlid okutulduğu bu satırların yazarına ocak 1993de yö-
reyi ziyâreti sırasında anlatılmıştı. } α

(5) *East India Company*den kısa süre önce, Sir Edward Osborne, Lord Burghley ve Sir Francis Walsingham’la birlikte Kraliçe I. Elizabeth’den aldığı (1533 – 1603) ruhsat ve destekle III. Murad’ın (1546 – 1595) saltanat devri sırasında 1581de *Türkiye Tüccârlar Şirketini* (The Company of Turkey Merchants) kurmuştur. Osmanlı topraklarında ticâretten pay kapabilmek maksadıyla Venediklilerle, Fransızlar ve Felemenklerle kıyasıya rekaabete giren İngilizler, adı anılan şirketle Anadolu ile Batı Asyada köprübaşı tutmuşlardır. 1800lerin ortalarına geldiğimizde etkinliklerinin, en üst seviyeye vardığını göreceğiz — bkz: Lord *Kinross*: “The Ottoman Centuries...”, 320.-325.syflr.

93 L “bellum omnium contra omnes”.

94 L “homo homini lupus”.

95 L “homo erectus liber”.

96 Bkz: José Ferrater *Mora*: “Diccionario de Grandes Filósofos”, I.cilt, 207.&208.syflr.

97 “*Ecce Homo*”:

“Ja, ich weiß, woher ich stamme! Licht wird alles, was ich fasse,
Ungesättigt gleich der Flamme Kohle alles, was ich lasse:

Güvendikçe güveniyorum kendime ve kavrayışıma.
Deniz uzanıp gidiyor alabildiğine;
Cenevizli gemim almış başını gidiyor mâvîliklere
Her şey, yeni, git gide daha da yeni gözüküyor bana
Yatmış zaman ile mekân ögle uykusuna.
Yalnızca gözün — koskoca
Bakıyor bana — sonsuzluk!”⁹⁸

Bu ‘nevzuhur’ *tragique* insanın ilişkilerinde gördüğümüz hercâîliği, avâmî söyleyişle, “öküz öldü, ortaklık bitti” atasözüyle de özetleyebiliriz. Buna karşılık, ‘eski’ *inanmış* insaninkilerini de yine *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî*’den bir mısrayla dile getirelim: “Canın canıma karışmıştır; seni inciten her şey, beni de incitir.”⁹⁹ Atasözümüz, ‘confédératif’, Faydacı ilişkileri ele verirken, *Mevlânâ*’nın mısraı bize ‘içten bütünlüklü’¹⁰⁰ olanları yansıtmaktadır.

‘Confédératif’, Faydacı (Fr Utilitariste) ilişkilerden doğan ittifakların esası, daha önce bahsi geçen ‘menfaat izdivâcî’dir.¹⁰¹ Böylesi ‘izdivâç’lardan tarihte yepyeni bir sayfa açacak boyuttakinise, *İngiliz-Yahudî İttifâkı*¹⁰² olarak adlandırıyoruz. Söz konusu ‘ittifâk’, çenber çenber, daire daire yükselen yahut genişleyen çeşitli alt birimlerin veyahut ortaklıkların meydana getirdikleri bir karma yapıdır. Birbirlerine karşıtmış gibi gözükten siyâsî, fikrî, iktisâdî hareketler ile akımların, aslında belirli bir çekirdek ‘teşkilât’tan, ‘kuruluş’tan türeyip yönlendirildikleri ilk ‘bakışlar’da göze çarpmaz.

Sözünü ettiğimiz, bilindik anlamda ‘resmen’, ‘şeklen’ ve ‘ismen’ bir ‘teşkilât’ değildir. ‘Teşkilât’ın çağrıştırdığı ‘aklîlik’le iş gören ve ‘gözlerden ırak’ bir ‘nüve topluluk’tur. İngiliz-Yahudî dünyasının İngiltere – A.B.D. merkez ekseninin iktisâdî-siyâsî-askerî-istihbârî meşru ile gayrimeşru, kanunî ile kanundışı,

Glühe und verzehr ich mich. Flamme bin ich sicherlich!”(56.s)

98 “*Nach neuen Meeren*”:

“Dorthin —will ich; und ich traue Alles glänzt mir neu und neuer,
Mir forthan und meinem Griff Mittag schläft auf Raum und Zeit —:
Offen liegt das Meer, ins Blaue Nur dein Auge — ungeheuer
Treibt mein Genuesser Schiff. Blickt mich an, Unendlichkeit!”
— “*Die fröhliche Wissenschaft*/ aus dem *Nachlaß 1871-1888*”, 385.s;
ayrıca: “*Das deutsche Gedicht*”, 269.&270.syflr.

99 *Mevlânâ Celâleddîn Rûmî*: “*Fîhi Mâ-Fih ve Mecâlisisebâdan Seçmeler*”, 167.s.

100 Fr intégrité intrinsèque.

101 Fr mariage d’intérêt.

102 İngiliz-Yahudî ittifakının tarihte muhtemelen ilk ve somut senedi, David Earl *Llyod George*’un (1863 – 1945) savaş hükümetinde dışişleri bakanı olan Arthur James Earl *Balfour*’un (1848 – 1930) çabaları sonucunda 2 kısım 1917’de ilân olunan *Balfour Bildirisidir*. Adı anılan bildiriyle Israil kavmine İngiliz idâresindeki Filistinde Yahudî millî vatani armağan olunmuştur. Nihâyet, Bağımsız Israil devletinin kuruluşu otuz yıl sonra, 1947’de gerçekleştirilmiştir —bkz: Robert John: “*Balfour Bildirisinin Ardından*”, 82.- 121. syflr; ayrıca bkz: “*Oxford Dictionary of World History*”, 53.s.

tekellerden, Farmasonluktan tutunuz da Mafiaya dek uzanan cümle güç odaklarının iplerini doğrudan doğruya yahut dolaylı olarak, son tahlilde, ellerinde tutan ‘hânedân’ boyutunda, Mellon, Carnegie, Rothschild, Rockefeller, Guggenheim, Van Duyn, Duke, McDonald, Disney gibi, kentsoylu on üç ailenin, sözü edilen ‘nüve topluluğu’nun iskeletini oluşturduğu ‘rivâyet’ olunur. Bu hânedân mesâbesindeki ailelerin önde gelen bireylerinden teşekkül etmiş, adına da *Aydınlanmış-lar* (L *Illuminati*) yahut *Âkil Adamlar Dünya Encümeni*¹⁰³ denmiş bu ‘nüve topluluk’, başta İngiltere – A.B.D. eksenini olmak üzere, insanlık ile onun yurdu sayılan yeryüzünün ‘kader’ini çizip belirleyen kararların ya arkasındadır ya da bunların onun bilgisi dâhilinde alınırlar.¹⁰⁴ Bir çeşit ‘Dünya merkez kurulu’ niteliğini taşıyan ‘nüve topluluğu’nun gözetiminde yer yer ve zaman zaman, Bilderberg¹⁰⁵ ile Davos türünden, ‘Dünya danışma meclisleri’ toplanır. Buralarda dâvet olunmuş ‘ehlivukûf sır ortakları’ yeryüzünün siyâsî, iktisâdî ve güvenlik meselelerini ele alıp tartışır, görünüşte bağlayıcı olmayan hükümlere varırlar. Tavsiye niteliğini taşıyan görünüşte bağlayıcı olmayan hükümleri, Dünya Bankası, IMF, UNESCO, NATO cinsinden milletlerarası kuruluşlar ile tabaa-devletlerin siyâsî kadroları ‘vicâhî’ye çevirirler.¹⁰⁶

Şimdi tekrar *Tapınakçıların* serencâmına dönelim: Onlardan bâzıları, bağlı bulunmaları gereken kuruluştan bağımsız hâlde, özge bir anlatışla, loncaya bağlı kalmaksızın sanatlarını icrâ etmiş olduklarından, ‘mesleğini serbestce yürüten’ anlamında, kendilerini ‘Serbest Duvarcılar’ nâmıyla nitelemişlerdir. İşte, İngiliz-

103 İng World Council of Wise Persons.

104 Latince alınıp *Illuminati* sözü, ‘Aydınlanmışlar’ yahut ‘İşığı taşıyanlar’ demektir. Bu teşkilâtın kurucusu (1776da) ile ad koyucusu, bazı iddialar uyarınca Katolikliğe dönmüş Yahudî asıllı aileden gelmiş, bidâyette Cizvit olmuş, bilâhare tarikatı ve hattâ dini terketmiş, Hıristıyanlığa, hükümdârlık ile çağının aile düzeni anlayışına karşı çıkmış bulunan Alman filozof ve din bilgini Adam *Weishaupt* (6 şubat 1748, Ingolstadt/ Bavýera – 18 kasım 1830, Gotha).

Illuminatinin ülküleri, o devrin Alman toplumunun zihniyetine son derece ters düşmüş olduklarından, 1784te yasaklanmıştır. Fransada, az sonra da İngiltere ile A.B.D.de kök salmış, *İhtilâlikebîre* fikrice öncülük ve önderlik etmiştir. *Illuminati*, öncelikle *Rothschild* ailesinin mâlî desteğine mazhâr olmuş, Ondukuzuncu yüzyılın ortalarında Farmasonluğun aslî locası hâline gelmiştir — bkz: David *Icke*: “and the Truth shall set you Free”, bölüm başlığı: “The *Illuminati*...”;

ayrıca bkz: Arthur Edward *Waite*: “A New Encyclopedia of Freemasonry”, 36. – 388.sylr: *Illuminati*

105 İlk defa Hollandanın Oosterbeek şehrindeki Bilderberg hotelinin toplantı salonunda Felemenk şehzâdesi *Bernhard*’ın (1911 -) öncülüğünde 1954te düzenlenen Bilderberg toplantıları, her yıl farklı bir Avrupa – Kuzey Amerika şehrinde yer alır. Avrupa ile Kuzey Amerikadan dâvet olunan yüz kadar önde gelen siyâset ile iktisâd adamı hayatı önem taşıyan milletlerarası ile millî – mahâlî sorunları üç gün boyunca kesin gizlilik kuralına uyarak tartışır, kararlara varırlar — bkz: “*Encyclopedia Britannica*” ilgili maddeye.

106 Bkz: David *Icke*: “and the Truth shall set you Free”, bölüm başlığı: “New World Order”.

Yahudî İttifâkının temel kurucu ve yönlendirici teşkilâtı, inşâât ustalığını vurgulayan unvânla tanınmış olan ‘Serbest Yapı Ustalığı’ anlamındaki ‘Farmasonluk’tur (Fr Franc-maçonnerie).

Farmasonların kurduğu meslek birliklerinden dördü, Londrada 24 haziran 1717de birleşmiştir. Bu birleşme sonucunda ortaya çıkan ‘Büyük Londra Locası’ (İng Grand Lodge of London), ‘Teşkilâtîesâsiye Düstûru’nu (İng Grand Chart yahut Constitution) Iskoç rahip James Anderson başkanlığındaki heyetin çalışmalarıyla telîf etmiştir. Örf, âdet, âdâbımuâşeret kuralları ile remizlerini seflelerinden devralan Farmasonlar, bunları benimseyen meslek erbâbı yanında, sahasında sivrilmiş, öncelikle de varlıklı makam mevki sâhibi kimseleri saflarına kabul eder olmuşlardır.

Farmasonlar, kendilerine tarihî öncü olarak *Hz Süleyman*’ın mabedini inşâ etmiş olan *Hiram* Ustayı almışlardır. *Ulu Usta* ise, Âlemin Yaradanı *Tanrı*dır. Evren, *Onun* mimarî şaheseridir (İng Royal Art). Daha önce de belirttiğimiz üzere, örfleri, âdetleri, âdâbımuâşeret kuralları, silsileimerâtipleri, remizleri, âyîn ile merâsim usulleri, kısmen *Ahdiatîkten*, kısmen Kadîm Kilise (Fr Eglise archaïque) ile Hıristiyanlıktan sapmış (Fr Hérétique) mezheplerden, kısmen de İngiliz gelenek ile göreneklerinden neşet etmişlerdir. Söz konusu usuller, eğretilmeler yoluyla esrârengiz ve peçeli tarzda izhâr ve ifâde edilir.¹⁰⁷ Evrenin mimarî yapısının ise, insanlık âleminde ahlâk kılığına bürünmüş olduğu kanısındadırlar.¹⁰⁸

Cihânşumûl ve beynelmilelci oldukları iddiasını güden Farmasonlar, birbirleriyle “kardeşlik” — “birâderlik” — bağıyla ilintilenmiş olduklarını öne sürerler. İmdi, Tektanrılı-Vahiy dinlerinden Yahudîlik ile Hıristiyanlıktan gelen nazarî ve tatbikî unsurların yanında, İslâm inancı ile medeniyetinde, özellikle de Onbirinci ile Onikinci yüzyılların Batınî Müslüman cemâatlardan Haşaşîn teşkilâtında ortaya çıkmış pek çok iytikâdî, fikrî ve amelî hususu, Tapınakçılık gibi Farmasonluk da dağarına katmıştır.

Farmasonluk, yukarıda hikâye olunan geçmişin, gerçekten, tabîi-uzvî verisi midir? Bu soruya müsbet cevap vermemizi sağlayacak sapasağlam kanıtlardan yoksunuz. Ne var ki, toplumlar, benimsedikleri *üilküler* doğrultusunda kendilerine *geçmişler* inşâ ederler. Nitekim, Albert Gallatin Mackey, “*Farmasonluğun Tarihî Efsânevi Menşeleri*” başlıklı kitabında, belirlememizi Farmasonluğa dahî uygularken şöyle diyor: “*Voltaire*’in, ‘*İsveçli XII. Karl*’ın *Hayatı*’nda bildirdiği, ‘tarih, inanılmaz türden hikâyelere dayanır’ önermesi olanca gücüyle, bilginlerin zamanla aksiyom değerini kazanmıştır. Bahsi geçen aksiyom, tarih eleştirici-

107 İng: “a peculiar system of morality, veiled in allegory and illustrated by symbols”.

108 Bkz: Paul Naudon: “La Franc-Maçonnerie”, 9., 13.&14.syflr;

ayrıca bkz: Alec Melloc: “Franc-Maçonnerie”, 603.-607.syflr, “Dictionnaire des Religions”da;

ayrıca bkz: Joyce M.Hawkins&Robert Allen: “The Oxford Encyclopedic Dictionary”, 559.s.

liğinin git gide kuralı şeklinde benimsenmiştir. Kolay inanır olmak, bugünlerde, felsefeye aykırı düşmek anlamına geliyor. Günümüzde bilginler, nitekim, matematik kesinliği hâvî kanıtlamalar taşıyan bir tarihi ancak kabule şâyân görüyorlar.”¹⁰⁹

Farmasonluk, haddizâtında, Batı medeniyetleri câmiasının tüm manevî ile zanaate ilişkin değerleri bünyesinde derlemiş olduğu kanâatı ile iddiasını taşır. Nitekim, geçmişini de, Batı medeniyetleri câmiasınıninkisiyle çakiştirtmağa çalışır. İşte, taşıdığı bütün o son derece karmaşık gelenekler ile dışarıdan bakanlara esrârlı görünen intisâp törenlerinin esbâbımûcibi, geçmişe sâdıklık ve onun ihyâsındandır.¹¹⁰ Bahsi geçen geleneksel kurallar arasında, bütün kadîm bâtinî tarikatların barındırdıkları, sır saklama kaidesi baş orunu tutar. Bu, hem müntesiple-
rin sıkı eğitimine¹¹¹ hem de kurumu dışarıdan gelen bozucu etkilere karşı diri ve tâze tutmağa yarar. Tabîî, zamanla siyâsî oyunların tertibinde de önemli yeri olmuştur. Hazırlıklarınızı nice gizli tutabilerseniz, oyunuzu akîm kılmak da o denli zorlaşır. Bugün bile, gerek dünyanın tümünü gerekse tek tek ülkeleri düzenleyenleri, kişiler esasında, tanımıyoruz. Zâten Farmasonluğun, teşkilât düzleminde, insanlığa nizâm verdiğini belgeleyecek açık ve doğrudan delillerden yoksunuz. Nihâyet yapabildiğimiz tek iş, karînelerden hareketle el yordamıyla yürümektir. Teşkilâtın muazzam gücü de buradan gelmektedir. Ülke özeli ile dünya genelinde kamuoyunun gözetimi ile denetiminden, böylelikle, masûndur.

Farmasonluk, belirli bir şeriâtta bağımsız, dindışı bir mahfil olarak temâyüz etmiştir. Bu yüzden de, Onsekizinci yüzyılın ikinci yarısından itibâren başta Katolik Kilisesi olmak üzere, teşkilâtlı yahut gayriresmî biçimdeki dinî çevrelerce hasım olarak görülmüştür. Nitekim *Papa XII. Clemens*, 28 nisan 1738de *In Eminenti* ‘fetva’sıyla, Katolik Kilisesi tarafından dinsiz ve putperest ilân edilen Farmasonluğu yasaklamıştır. *Clemens* yine, sözü edilen fetvayla Masonluğu benimseyen Katoliklerin aforoz edileceğini bildirmiştir.¹¹²

109 Albert Gallatin Mackey: “The History of Freemasonry/Its Legendary Origins”, 3.s.

110 Farmasonluğun remizlerine, intisâp törenlerine ve gerek sahih gerekse eîşânelerle bulanmış geçmişi hakkında mufassal bilgilerçin, Tamer Tayan’ın “Hamtaşın Evrimi” ile yine Tamer Tayan’ın “Çift Başlı Kartallı Anadoludan Skoç Ritine” bkz;

ayrıca bkz: Arthur Edward Waite: “A New Encyclopedia of Freemasonry”;

ayrıca bkz: Albert Gallatin Mackey: A.g.e.

111 Zirâ sır saklamak, becerilebilecek en zor işlerden sayılmalıdır.

112 Bkz: Audrey Baudrey: “Collins Dictionary of Dates”, 230.s;

ayrıca bkz: “AnaBritannica”, VI.cilt, 47.s.

Ç

ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDÎ MEDENİYETİNİN TEMEL DÜNYATASAVVURU

Maddecilik – Mekanisism

1. Esas: Akılcılık-Deneycilik

*Yeniçağ Avrupasında örnek bilim orununa yükselip oraya yerleşen mekanik nedensellik esasına dayanarak çalışan fiziğin yöntemi, Onyedinci yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte hayatın bütün vechelerini sarıp sarmalayan dünyatasavvuru olmağa yüz tutmuştur. Sözüünü ettiğimiz Klasik fizik uyarınca, evrendeki süreçler ile etkileşimler, makineyi andırır, makinevârî yürürler. Makinevârî yürüyen bir işleyişin, uzman kişinin gizli kapalı yönü, esrârengiz ve muammâlî tarafı yoktur. Makinevârî tarzda işleyen ezeli ve ebedî evren düzeninin temel birimiyse, zaman ile mekân koordinatlarında yer alan ölçülüp biçilebilen maddedir. İşte, *Klasik*, yâni, *Galileo–Newtoncu mekanikten* yahut *fizikten* türetilmiş dünyatasavvuru, *Maddecilik–Mekanisism* lakabıyla tanınmıştır.*

Maddecilik–Mekanisism dünyatasavvuru çerçevesinde yaşayıp eyleyen biriyçin karşılaşılan tek mil olaylar, ilkece, bilinmeğe açıktırlar. Zaman ile mekân bağlamında tesbit olunamayan, ölçülüp biçilemeyen ne varsa, ilkece, inanca taallûk eder. İnanca taallûk eden ne varsa, yine ilkece, saçmadır, dolayısıyla da kale alınmağa değmez. Zaman ile mekân bağlamında tesbit olunabilen, ölçülüp biçilebilen, giderek kişinin yararına açık görünenler, doğrudan doğruya yahut dolaylı olarak duyulara konu olanlardır. Şu durumda duyularötesi yahut duyudışı olduğu iddia olunanlar, lafıgüzâf, böylelikle de abestirler.

Maddecilik–Mekanisism, böylece, duyu verisi algılardan oluşmuş tasavvurların ortaya koyduğu¹¹⁴ *Akılcı–deneyci* dünyayla sınırlı bir anlayıştır. Burada

113 I. Ponō: ‘Koydum’, ‘ortaya koydum’, ‘yerleştirdim’←ponere: ‘Koymak’, ‘ortaya geliştirmek’

inanca, iytikâta, hele imâna; başka türlü söylersek, zaman ile mekân çerçevesini aşan, ölçüye, hesaba kitaba sığmaz; kısaca, *maneviyât* diye deyimlendirdiğimiz *îçe* ilişkin *değerler ağma*¹¹⁴ aslâ ve kat'a yer yoktur. *İçsiz insan ise, nedensel zorunlulukla Tanrıya* bağlı değildir. Bu hâliyle *maneviyât* boyutundan ârî olan insan,¹¹⁵ fizyolojik süreçler ile etkileşimlerin verisi *nefsî* (İng psychic)¹¹⁶ bir varolan olarak her çeşit fizik-kimya araştırmaya, teşrih ile açıklamaya uygundur. İnsanın embriyo-fizyolojik etkileşimleriye, evrim sürecinden rastlantı sonucunda ortaya çıkmışlardır. Bu da, *nefsî beşerin*¹¹⁷ *insanî ciherinin* bulunmadığını gösterir. İşte, *insanî beşerden ibâret sayan anlayışa İnsancılık diyoruz*. Öyleyse İnsancı insan anlayışı, yaratık yahut yaratılmış olmayan rastgele mekanik beşer görüşüyle çakışır.

Kültürün üç esası vardır: Yaşamakçin zorunlu ihtiyâçların karşılanması hüneri ki, buna *zanaat* denir; ve beşerin, hemcinsleri, canlı ile cansız doğal çevresiyle kaçınılmazcasına kurduğu ilişkiler ağı ki, bu da bize gelenekler ile görenekleri verir; ve nihâyet, Yunanlıların *Arkhiē* dedikleri, esasların da esası olan *inançlar* ki, bunlar, İslâm terim dağarında *imân* diye geçer.

Canlıların yaradılıştan belirlenmiş gen düzenlerine karşılık, insanda sürekli inşâ olunan inançlar ile bunların teşkil ettikleri nizâmlar bulunur. Kerterizlerini, *Kur'ânî Tebliğ* misâli, doğrudan yahut *Kamlıkta* (Şamanlık) gördüğümüz gibi, dolaylı şekilde Tanrıdan alan inanç düzenlerine, geniş anlamda, din diyoruz.

Tarih boyunca *din* ile *kültür*, anlamca örtüşmüşlerdir. Nitekim Arapçada kültür yahut medeniyet anlamına gelen *tamaddun* (OsmT temeddün), *din*le aynı söz kökünden gelir. Giderek, şehir devleti, kent anlamındaki medîne ile ondan türetilmiş medeniyet dahî bir köktendirler.¹¹⁸

Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin, önceki yahut çağdaşı medeniyetler ile kültürlerden bambaşkalığı, burada ilk defa insanlık âleminde din ile kültürün tümüyle ayrışmalarıdır. Daha doğrusu, din, kültürü oluşturan tabakalardan biri hâline gelmiştir. Nitekim, Karl Marx'ın iddiasına göre, din, üstyapı ku-

} 211

koymak', 'yerleştirmek' ... *Ponerenin* edilgen çatı ortaç hâli: *Positus*→*positivus*: 'Ortaya şöylece koyulmuş', 'öngörülmüş', 'kabul olunmuş' — *Positivcilik*: 'Ortaya koyulmuş olan'a, 'ortada durup da görünen'e 'inanmak', 'bel bağlamak' — bkz: Guido Gomez de Silva: "*Breve Diccionario etimologico de la Lengua Española*", 556.s;

ayrıca bkz: A. Walde: "*Lateinisches etymologisches Wörterbuch*", 11.cilt, 335.s.

114 Fr réseau des valeurs intrinseques.

115 Maneviyât boyutundan yoksun, kendisini biyo-fizik işleyişlerinden ibâret varlık olarak kabul eden *insana beşer* dediğimizi burada tekrar hatırlatıyoruz.

116 "*Psychic*: Pertaining to, or characterised by, the 'lower soul' or animal soul, as distinct from the spirit or 'higher animal' — "*Shorter OED*", 3700.s: "*Nefsî*: 'Manâ'dan yahut 'yüksek hayvan ruhu'ndan farklı olarak 'alçak ruh' yahut düpedüz 'hayvan ruhu' özelliğini taşıyan yahut da o kesimden olan".

117 Fr homme psychique.

118 Bkz: Muhammed Naquib Al-Attas: "*Islam and Secularism*", 48.&49.syflr.

rumlarından biridir.

Kültürün, dine taallûk etmeyen öteki tabakaları dindışı (Fr *séculaire*) yahut uhrevînin (Fr *divin*) zıttı anlamında dünyevî (Fr *profane*) şeklinde tavsîf olunmuşlardır. Dindışı kültürün en önemli özelliği, dinî olanın tersine, kendisine vucut veren inançların, çağdan çağa, ortamdan ortama ve bakış açısına göre değişime açık olmaları ve oluşturulmalarıdır. İlahî Tebliğle bildirilmiş mürâcaat noktalarına dayanılarak oluşturulmuş inançlar kutsaldır. Şu durumda kutsal kabul olunan inançların vucut verdikleri kültürün tamamı da kutsaldır. Duyumlanan olup bitenleri belirleyen görünmez bir güce kudrete inanılır ki, buna da *ruh* denir.

Ehlîkitab olsun olmasın, hattâ *Kamlık*, *Hinduluk*, *Burkancılık* gibi, âşîkâr Tanrı fikrini taşımayanlar dahî dâhil olmak üzere, tüm dinlerin ortak paydası, alelîlâk ruh kavrayışıdır. Herkes, zihin seviyesince, kendi *beninde* olduğu kadar, özge insanların, öyleki canlı ile cansız varolanlarda varsayılan *benlerde* de alelîlâk *ruhun* tezâhürünü, bir biçimde, görmeğe gayret etmiştir. *Ruhunun kendisini beninde duyuruşuna, hissettirmesine, basîret diyoruz.* Başka bir ifâdeyle, *basîret*, 'iç görüş'tür,¹¹⁹ 'gönül gözüyle görmedir'. 'Gönül gözüyle görme'ye, kişiyi 'içten'¹²⁰ kılar. 'Gönül gözüyle görerek' *benini* 'içten bilen', '*bilinçli*'dir. *Bilinci* kuran unsurlar, kişisel yorumlamalar suretiyle *imândan* neşet ettirilmiş *inanç*lardır. İmân/lar, zamanla toplumsallaşarak inananların ortak paydası hâline gelir. İmânın yahut imânların, toplumda yaygınlaşıp ona mâl olmalarıyla birlikte, yorumlanmaları *benler* arasında farklılık gösterir. *Yorumlamanın derecesi, toplumun zihni seviyesiyle doğrudan bağlantılıdır.* Zirveye ulaştığı toplum çeşidiyse, *felsefîleşmiş medeniyettir.* Orada artık, yorumlanma, *eleştirel* veche kazanmıştır. Felsefîleşmiş medeniyette en üst kertesine erişen zihin-kültür işleyişi, *yozlaşmanın da başgöstermesine yol açan ana etkidir.* Felsefîleşmiş medeniyetleri, böylelikle, infilâk edip 'varını yoğunu' fezâyâ ısıt ısıt saçarak en azından onun bir kesimini ışığa kesen yıldızlara benzetebiliriz.

İmân ortaklığı, 'benler'i biz kılar. O, sonuçta 'biz'i 'bizler'e, yâni, 'din kardeşliği'ne, önünde sonunda da 'İnsanlığ'a götürür. Bunun yanıdaysa, imânın anlaşılıp değerlendirilmesi ile yorumlanmasından zuhur eden *inanç farklılıklarından* da 'özgün kişilik'ler doğar. *İmân*, *Mutlak İyinin*, *Meşrunun Kelâmına* sorgusuz sorusuz bağlanmadır. Bağlanılan İmâna hâlel getirmemek şartıyla, yine onun 'yüzü suyu hürmeti'ne inançlardaki farklılıklar, hoş görülürler. Mümin, esasların esası Allahın Vahdetine inanmanın yanı sıra, imân yoldaşlarının farklı yaradılışları ile anlayışlarına dahî saygı gösterip güvenendir. 'İçten bilen'e bilinçli demiştik. *Birbirlerini içten bilerek ve sayarak* 'imân ipi'ne sarılmış bireylerden oluşmuş topluma *Dayanışmacı-Toplumcu diyoruz.*

Benin dışında olup bitenlerin duyumlanarak algılananlarıyla yetinen bilme

119 Alm die innere Sicht, innere Anschauung; Fr vision interne.

120 Alm innig; Fr intime.

türüne *bilgi* denilir. *Bilinç*, şu hâlde, ‘*benin içerisi*’ni — *ruhu* — ; *bilgiyse*, ‘*bendişi*’ndaki ‘*sath*’ları *bilmedir*. Yeniçağdan önceki kültürlerde, özellikle de medeniyetleşmiş olanlarda, bilgi de, öyleki kimisinde, onun felsefî anlamda sistemleştirilmiş durumunu ifâde eden bilim de vardı. Ancak, İspanyol filozofu José *Ortega y Gasset*’in (1883 – 1955) de bildirdiği üzere, “gerek tek tek bilimler gerekse bilimin kendisi Ortaçağda ikinci dereceden bir bilgi türü olarak kabul ediliyordu... Bir olayın, meselâ, optik tarafından tesbit olunup açıklanması, onun, henüz kabule şâyân gerçek olduğunu göstermezdi. Esas olan, evveleminde, ilahîyat ve bilâhare felsefedir... 1550lere değin bilimlerden beklenen dünyayı inşa etmeleri değildi...”¹²¹ Pekî, insan, neye yaslanarak yaşayabilmiştir. *Ortega y Gasset*’in “yaşayıp yaşatan akıl” (İsp “*razon vital*”) dediği, bizim ise ‘*aklıselîm*’ şeklinde deyimlendirdiğimiz bir mercie sırtını vermiş insanlar, *Yeniçağa* değin yaklaşık iki yüz bin yıldır yaşayagelmışlerlerdir. *Aklıselîm*, *hissiselîm*, *zevkişelîm* kişî, *mütedeyyin*¹²² insan olmuştur. *Aklıselîm* sâhibi *mütedeyyin* insan, haddini hududunu tanıyan kişîdir. Böyle bir kimse, *salt aklın* dahî nerelerden nerelere uzanabileceğini kestirir; tüm gerçekliğin onun kendi kavrayışına açık bulunmadığını kabul eder. *Salt akılla* kavrayamayıp açıklayamadığı gerçeklik kesimlerine saygıyla, hattâ huşûula eğilir.

Salt akıl, *aklıselîm*, *hissiselîm* ile *zevkişelîm*, *Aklın* bölmeleridir. *Gerek bireysel gerekse toplumsal düzlemde insan yaşamasında bu ‘bölmeler’ arasında karışıklık yahut saha ihlâlleri ortaya çıkarsa, buradan bunalım doğar. İşte 1550lerden itibaren tam da böyle bir durum belirmeğe başlamıştır.*¹²³ Bu çarpıcı geçiş devrinin başta gelen etkeni, Galileo *Galilei* (1564 – 1642) ile onun abidevî eseridir. Gerçekten de *Galilei*’yi Orta ile Yeniçağların arasında sınır taşı gibi görebiliriz. Onunla, en azından, teorik düzlemde, uhrevî ile dünyevî yahut din ile dindışı kesimler arasında bir daha birleştirilememecesine keskin bir ayırım çizgisinin çekildiğine tanık oluyoruz. Onda başlayan bu ayırım çizgisi, René *Descartes*’ın elinde felsefî işlenmişliğin doruğuna erişecektir.

Galilei felsefesi dörd ana sav çevresinde yol alır: Bir, Leh gökbilimci Nicolas *Copernicus*’tan (1473 – 1543) devralınan *yaradılmış evrenin (kâinat) merkezinin Güneş olduğu fikridir*; iki, *doğanın, Aristoteles*’in (384 – 322) *organik esaslı Klasik felsefe-biliminin* öne sürdüğünün tersine, *mekanik yasalılık uyarınca yü-*

121 José *Ortega y Gasset*: “*En Torno a Galileo...*”, 93.&94.syflr.

122 Alm Fromm; Fr pieux.

123 Bkz: José *Ortega y Gasset*: *A.g.e, VI.Bölüm: Cambio y Crisis* (75.s), *VIII: En el Transito del Cristianismo al Racionalismo* (132.s), *XI: El Hombre del Siglo XV*, *XII: Renacimiento y Retorno* (218.s);

ayrıca bkz: Johan *Huizinga*: “*Herfsttij der Middeleeuwen...*”: 12.Bölüm: *De Verbeelding van al het Heilige* (148.s); 13: *Typen van Godsdienstig Leven* (174.s), 14: *Godsdienstige Aandening en Godsdienstige Verbeelding* (190s), 16: *Realisme en het Bezwijken der Verbeelding in de Mystiek* (216.s), 17: *De Denkvormen in het Praktische Leven* (231.s).

rüdüğüdür; üç, mekanik yasalılığa sığmayan gerçeklik kesitlerinin açıklanma imkânından yoksun sayılması; ve nihâyet dört, mekanik yasalılığın, dış etkiye marûz kalmaksızın kendiliğinden harekete geçemeyen doğa olaylarının matematik dil ve yöntemle tasvîr edilme tarzı ve kuralları olduğudur.

Yasalılığın anahtar sorusu, “nasıl?”dır. “*Il Saggiatore*” başlıklı eserinde *Galilei*, bilimin, “duysal deneyler” (İ “sensate esperienze”) ile “kesin tanıtlamalar”a (“*certe dimostrazioni*”) dayandığını bildiriyor.¹²⁴ Bu “duysal — duyulara hitâb eden — deneyler”, *Aristoteles*’in bilimindeki gibi, olayların çıplak gözlemi olmayıp tasarlanmış belirli bir ‘reçete’, yânî varsayım uyarınca ‘imâl’ olunmuş malzemelerle — âlet — doğaya nüfuz etmek anlamındadır.¹²⁵ Anlaşılacağı üzere, doğa zemini üstüne yeni bir ‘doğa’ daha inşâ edilmeğe girişiliyor. Bundan böyle, karşı karşıya kaldığımız, ‘kültürel doğa’dır. Gerek tasarlanmış ‘reçete’ gerekse onun doğrultusunda kurgulanan gerçeklik kesiti, biçimselleştirilmiş aklın, mantığın en sağın ifâde aracıyla tesbit olunup dile getirilir olmuştur. Böylelikle doğa, insan karşısında bağımsız ve özerk olma konumunu yitirip onun hâkimiyetine girmenin yolunu tutmuştur. Bu durum, *Galilei*’den iki yüz yıl sonra yaşayacak ve İngiliz-Yahudî medeniyetinin baş felsefî belirleyicilerinden olacak Karl Heinrich *Marx* tarafından şöyle dile getirilmiştir: “İnsan, tabiatı değişikliğe uğratarak bilinçli amacını gerçekleştirip tabiat nesnelerini kendi ihtiyaçlarına uydurur...”¹²⁶ İnsan, şu hâlde, ihtiyâçlarını kendi fizik-fizyolojik çerçevesinde karşılamaktan ibâret bir ‘iş gören’ varolandır. Onun, böylelikle, bundan ne ötesi, ne berisi var. Bahsi geçen yolun ilk ana merhâlesi olan *Galilei*, dünya ile doğayı biçimsel, yânî matematik dille tasvîr edip açıklama çabasıdadır. Çerçeveye sığmayan, bu aşamada, bilime girmez: *Maddeci-Mekanisist dünyasavvuru*. Ne var ki, *Galilei*, bu kadarıyla yetinmez. Bilimin sınırlarını zorlar, kültürün öteki bölmelerine dahi nüfuz eder. Bilime giydirilen ‘elbise’ — *Maddeci-Mekanisist dünyatasavvuru* —, kültürün tamamına uygun görülmeğe başlanır: *Positivcilik dünyagörüşü*. 1650lerden itibaren karşımıza tam belirlenimiyle çıkacak bu dünyagörüşü, *Galilei*’nin ‘elinde avcunda’ henüz ‘yoğrulma’ safhasındadır. Kiliseyle de çatışma yoluna girmesi işte bu yüzdendir. Vatikanın, felsefe-bilimde başgösteren ‘temel belirlenim’ (Fr paradigme) devrimine pek bir diyeceği yoktu. Olaydı, nasıl olsa, *Galilei*’den önce *Copernicus*’u mahkûm ederdi. Ama iş, artık, dünyagörüşünün, kutsallıktan yoksun kılınmasına gelip dayanınca, buna, tabî ki, tahammül gösterilemezdi. Nitekim, öyle de olmuştur.

Önünde sonunda, sathî kültür felsefesi tarihçilerinin, yaklaşık beş yüz yıldır dillerinden düşürmedikleri, evrenin merkezinin, yeryüzünden alınıp güneşe tevdi olunması bağlamında *Galilei*’nin hüküm giymesi edebiyatı, yüzeyde kalan her

124 Bkz: Galileo Galilei: “*Le Opere*”, V.cilt.

125 Bkz: E.Dijksterhuis: “*De Mechanisering van het Wereldbeeld*”, 368.-404.syflr.

126 M.Rosenthal & P.Yudin: “*Materyalist Felsefe Sözlüğü*”, 132.s.

şey gibi, gerçekliği derinlemesine yansıtmamaktadır. Nitekim fizik anlamdaki evrenin merkezinin güneş olduğu M.Ö. Üçüncü yüzyıldan beri Geç Eskiçağda, İslâm ile Ortaçağ Hıristiyan medeniyetlerinde önde gelen bilginlerin bildikleri bir husustur. M.Ö. Üçüncü yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan matematikçi–gökbilimci *Samoslu Aristarkhos*, ay ile güneşin, yeryüzünden uzaklıkları üstüne yaptığı hesaplamaların ardından güneşin, sâbit yıldızlardan biri olduğunu tesbit etmiş, bir gezegen olan yeryüzünün de, onun etrâfında döndüğü sonucuna M.Ö. 270lerde ulaşmıştır.¹²⁷ *Aristarkhos*’un hesaplama işlemlerini sürdürerek güneşin merkezde bulunduğunu, yeryüzününse, çevresinde dolandığını M.Ö. 190larda tekrar isbatlayan *Mesopotamyada* yaşamış Yunanlı gökbilimci *Seloykeyalı Seloykos*’tur.¹²⁸

Ptolemais’in (90 – 168) yeryüzü merkezli evren tasavvurunun, *Galilei*’ye değin öncelikle Ortaçağ Katolik âleminde rağbet bulmasının ardında manevî–ruhânî esaslı ahlâkî–bedîî gerekceler yatmaktadır. Bütün bu gerekcelerin de aslını esasını, *Aristoteles*’in, mütedeyyin–müeddeb insanın dünyasını tayîn eden şu tarihî ifâdesinde bulabiliriz: “... Her şeyin yaradanı, her şeyin en güzeli olan ‘Âhenk’ (hê harmonia), evrenin esenliğidir. Bundan daha iyi ne olabilir? Tasavvur edilebilecek her şey ‘Âheng’ in parçasıdır. Güzeli olan, adını ‘düzgünlük’ ten alır(5). Bir şey, Evren düzenine, yâni, Düzgünlüğe (Y Kosmos) uygunluğu ölçüsünde düzgün diye nitelendirilebilir. Çağlar çağı zamanın en şaşmaz ölçülerine uygun tarzda durmadan hareket hâlindeki göklerin düzenlenişleriyle, yıldızların, güneş ile ayın yer değiştirmeleriyle ne karşılaştırılabilir (10)? Sırasıyla yaz ile kış meydana getiren, ay ile yılın sayılarını belirleyen mevsimlerin gösterdikleri istikrârın ve nihâyet tüm olup bitenlerin harika Yaratıcısının eşi menendi bulunabilir mi? Yeryüzü, dünyaların en görkemlisi, en parlağıdır; harekette en tez olanıdır; güçce de hiçbir vakit tükenmeyen varlıktır...(15)” —V/397a.

“Şimdiyse, Dünyayı, Yeryüzünü birarada tutan güç nedir, bir de buna kısaca göz atalım. Zirâ, ayrıntılı olmasa dahî, dünyayı tasvîr ederken, onun en üst merciini unutmak, esası gözden kaçırmak olur(10). Her şeyin *Tanrı*dan geldiği, Onun, her şeyi bizimçin yaratmış olduğu, esirgeyciliğinden yoksun kalanın ayakta duramayacağı düşüncesi, insanlığın en eski geleneklerindendir. Nitekim bu, geçmiş çağlarda kimilerini dünyanın tanrılarla dolup taşıdığı inancına sevk etmiştir. Bunlar, her ân, her yerde tanrıları gördüğümüzü, işitip duyumladığımızı ileri sürmüşlerdir. Ancak onlar, Tanrının Kendisi ile Onun görünüre çıkan vasıf-

127 Bkz: Richard Goulet: “*Aristarque de Samos*”, “Dictionnaire des Philosophes Antiques”de, I.cilt, 356.&357.sylr.

128 Bkz: “*Lexikon der alten Welt*”, II.cilt, 2763.s; ayrıca bkz: Alexander Hellemans:& Bryan Bunch: “The Timetables of Science”, 38.&40.sylr.

ları ile kudretlerini karıştırmışlardır...”(15) — VI/397b.¹²⁹

Aristoteles’in arkasında yahut evveliyatında, gerek Müslüman gerekse Hıristiyan Hikmetlerinin, kendilerine *Eflâtun el-İlahî* unvânıyla baş tâcı kıldıkları *Eflâtun* (*Platon*, 428 – 347), yaklaşık *Galilei*’ye değin, müteâkıp *Batı* medeniyetlerinin temel belirlenimi olarak geçecekliğini sürdürecektir olan şu düstûru ortaya koymuştur:

“... Evrene ilişkin olarak da, başlangıcı var mıdır, varsa, nerededir(28b), yoksa, oldum olası mı varolmuştur diye sorulmalıdır. Böyle bir sorunun cevabı, evet, başlangıcı vardır; Evren, meydana gelmiştir şeklinde olmalıdır. Nitekim Evren, tutulur, görülür cinstendir; böylelikle de duyular aracılığıyla algılanabilir... Duyumlanabilirlikler, sanıya (Y doksa) ve duyumlamaya (hē aisthēsis) konu olduklarından, doğarlar, bozulup değişirler. Oluşan yahut değişen bir şeye yol açan belirli bir nedenin (28c) bulunması gerektiğine de evvelce işâret etmiştik. Bu Evrenin Yaradanı (hē Poiētēs) ile Atasını (hō Patēr) bulmak gerçekten de olağanüstü bir başarıdır. Bu keşfi kamuya (panta) anlaşılır kılmağa kalkmak beyhûdedir...”¹³⁰

... Bu Evren güzelse (29a), onun Ustası (hō Dēmiourgos) dahî, iyiye, Ustanın, ebedî olan düzeni kendisine örnek alması da doğaldır. Tersî olursa, Usta, oluşmaya dayalı bir örnek üstünde durması gerekir ki, böyle bir şeyi düşünmek dahî küfürdür. Onun ebedî düzeni seçmiş olması, sözü bile edilmeyecek kadar açık bir hakîkattir. Bu Evren nitekim, varolabileceklerin en güzeldir; onu Yaradan ise, nedenlerin en gini, mükemmeldir(29b)...”¹³¹

Hocasının yukarıda zikrolunmuş kanâatını *Aristoteles*, şöyle sürdürüp geliştiriyor:

“İşte, yer ile göğün bağlandıkları ilke budur. O, bizim ancak pek kısa süre boyunca yaşayabileceğimiz hayatın(15) en yüce mertebesinde (Y diagōgē)¹³². Bizimçin imkânsız olan böyle bir hayatın O, ezelden ebede mâlikidir. Onun sevinci, ediminin, amelinin ta kendisidir. Bizim en büyük sevinçlerimizse, uyanıklık, ayıklık hâlleri ile duyumlama, düşünme edimleridir. Umutlanmak ile hatırlamak ise, bu edimler aracılığıyla meydana gelirler... Dirilik dahî Tanrıya hastır... Anlamak ise, yaşamaktır. *Tanrı*, nitekim, bu fiilin, edimin ta kendisidir. Kendinde cevher demek olan bu edim, Onun eksiksiz gediksiz, öncesiz sonrasız hayatıdır. Sözü kısası, son, sınır, had ile hudut tanımayan, eksiği gediği bulunmayan Biricik En Mükemmel *Canlı* (Y zōon aidion ariston), *Tanrı*dır. Dur durak bilmez, sonsuz sınırsız hayat *Ondadır*. O, hayatın ta kendisidir...” (1072b).¹³³

129 “*Dünyaya Dair*” — büyük harfli, koyu renkte ve eğri yazışlar tarafımızdandır.

Güneşmerkezci – Yeryüzümerkezci tartışmaları konus için bkz: Teoman Duralı: “*Aristoteles’ten Bilim ve Canlılar Sorunu*”, 184-187.syflr.

130 Y adünaton legenin: Anlatmak imkânsızdır.

131 “*Timaios*”.

132 *Diagōgē*, güzelliğin temâşası, uygulamaya yönelmişliğin sonu, hayatın en yüce ülküsüdür.

133 “*Metafizik*”.

Yaşama düzleminde, Tanrısal-kutsal değerler, tedricen gündemin arkalarına kayar olmuştur. İlkın, *yeryüzü* ile *doğasının* Tanrısal-kutsal '*büyyü*'sü bozulmağa yüz tutmuştur. Epeyi sonraları da *insanın* Tanrısal-kutsallığı bozulmuştur — On-dokuzuncu yüzyılda. Bu gidişin baş belirleyicisi, ilahîyâtın iktisâda yönelik dönüşümdür. En önce yansıdığı '*tableau*' ise, *felsefe-bilimdir*. Onaltıncı yüzyılın ikinci yarısına değin, daha önce *Ortega y Gasset*'ten de alıntılıdığımız üzere, ilahîyâtın kopmuş bir felsefe-bilim düşünülemezdi. *Kutsallıktan* soyutlanmış çıplak fizik olay da bu bağlamda algılanamazdı. Gerçi güneşin, evrene merkez olması, bir 'derkenâr bilgi'¹³⁴ şeklinde bilginlerin bilgi dağarında duruyordu. İşte, yine, başta, *Papa VIII. Urbanus* (Maffeo Barberini, 1568 – 1644) olmak üzere, 1616dan itibaren *Galileo Galilei*'yi sorgulayan, bilâhare de yargılayan dinadamlarının çoğu, güneşin, gökbilim çerçevesinde, merkez olduğunu biliyordu. Bunu da sorgulamalar ile duruşmaların safahâtından anlıyoruz. Güneşin, merkez oluşu, önünde sonunda bir fizik olaydı. İş, yeryüzüne gelip çatınca, durum değişiyordu. Onun konumu farklıydı. *Allah, Kendi Süretine* uygun şekilde *Kendisine Halife* kılmak amacıyla yarattığı *insanın* arziendâm eylediği mekân madem *yeryüzüydü*, öyleyse, *orasının*, *maneviyâtca*, mümtâz bir mevki işgâl etmesi şarttır. Nihâyet, bu kanâatlerin, davâ boyunca defalarca dile getirilmiş olduğundan da haberliyiz.¹³⁵

Burada çığır açıcı husus, maddî-dünyevî olanın, ilahî-ruhânî-kudsîliğin önüne geçmesi, öyleki ikincinin, yukarıda da belirtildiği üzere, zamanla toptan gündemden düşmesidir. Yeniçağ dindışı dediğimizde, Güney ile Batı Avrupada kişilerin çoğunun, bir günden öbürüne Tanrıyı, Kiliseyi, Kitabı terkedip dinden imândan koptuklarını söylemek istemiyoruz. Hattâ çoğunluk, Tanrı inancından tavîz vermemiştir. Ama kurumsal anlamda dinden git gide uzaklaşıldığı görülüyor. *Din, hayatın âmir* mercii olma özelliğini yitirmiştir. Nihâyet bu durum, Alman din bilgini ve filozofu *Martin Luther*'in (1483 – 1546), Papa iktidarına karşı bayrak açmasından, yânî, Katolikliğin aleyhine Protestanlığın Kuzey Avrupada yaygınlaşmasından sonra kesiflemiştir.

Tanrının sesini sözünü benime iletmekle, ulaştırmakla görevli *Akıl*, Ondan bağımsızlığını ilân ederek *Dini* âmir mevkiinden uzaklaştırıp kendisi oraya kurumuştur.

Şimdi, değişen, temel belirlenimdir. Bir merkezî imân manzûmesi, toplumun doğal dokusu olma vasfını artık kaybeder olmuştur. Gidişi başlatanlardan biri *Galileo Galilei* ise, öbürüsü ve ilk anılandan daha köklü tavır almış, 1593de hüküm giyip sonunda da yakılarak idâm edilmiş olan *Giordano Bruno*'dur (1548 – 1600). *Galilei* gibi, *Bruno* da, "doğanın, aklın koyduğu kurallar ile ilkelerin ışı-

134 Fr connaissance marginale.

135 Bkz: Dava Sobel: "*Galileo's Daughter: A Historical Memoir of Science, Faith and Love*", 432.s.

ğında yargılanması; buna karşılık, Hakîkatın da, imâna ilişkin kanun çerçevesinde mütâlea edilmesi gerektiğini savunmuştur. Peki, burada, sorun nerededir? Sıradüzeninin şaşırılmış olmasıdır. Ruhbânın reddettiği husus nedir? İmânın, Aklın arkasına yahut altına düşmesi, kısacası birinci sırayı yitirmesidir. Birden fazla kutsallığı bulunabilecek dünyaların icâdı ile Aklın, gidip de mucizenin yerini almasına karşı çıkmaktadır..."¹³⁶ Bruno da Galilei de, istisnâsız tekmil varolanların, daha fazla bölünemeyen 'enilk' maddî birimlerin, demekki, Eskiçağ Ege felsefe-biliminden tanıdığımız bir terimle, atomların terkiibinden oluştuklarını öne sürmek suretiyle, Hz İsa'nın, insanların 'ilkasî' günâhlarını üstlenmek uğruna çarmıhta çile çekerek vefât etmesinin ardından etinin, hamura, kanınınsa, kırmızı şaraba dönüşmesi mucizesine inanan Kilisenin dogmasına esastan meydan okumuş oldular. Bu da, artık her nevi tahammül edilebilirliğin fevkinda addolunmuştur.

Aslında Kilisenin, ruhbân-olmayan çevreyle mücâdelesı, ilk defa Onaltıncı yüzyılda karşımıza çıkmıyor. Hıristiyanlığın zuhurundan beri sürüp gelen bir olaydır. Filhakîka, dinlilik ile dindışı, Hıristiyanlığın tabiatındandır; nitekim: "...öyleyse, Caesar'ın işlerini Caesar'a Tanrınıninkileriniyse, Tanrıya; havâle et, dedi..."¹³⁷

Meşruluk kaynağını Hz İsa ile *Havâri*leri aracılığıyla Tanrıdan alan Papa öncülüğündeki Ruhbân zümresi, Mukaddesâttan sorumluyken, dünya işlerineyse, İlahî-Ruhânî *meşruluk* dayanağı bulunmayan Ruhbân-olmayanlar bakardı. Uygulama genelde böyle olmakla birlikte, bu iki karşıt zümrenin, Ortaçağ boyunca birbirlerinin alanlarına tecâvüz ettikleri de bir vaki'dir. Bahsi geçen sınır tecâvüzlerinden farklı iktidar türleri doğmuştur. Nitekim, Ruhbânın siyâsî iktidarına Dincilik yahut Din devleti (Y Theokratia) denmiş; Ruhbân-olmayanlarınkiysiyse, Laik idâre yahut Laik devlet¹³⁸ şeklinde adlandırılmıştır.

Haddizâtında, Ruhbân – Ruhbân-olmayan ikilikliği, Hıristiyanlığa mahsûs

136 Victor Gomez Pin: "Recuerdo de Giordano Bruno", "Babelia"da, 13.s.

137 *Kitabımukaddes: Ahdicêd: Resullerin İşleri*, 221;

ayrıca bkz: Martin H.Manser: "The Wordsworth Dictionary of Bible Quotations", 128.s., satır: 155/38.

Caesar'ın Latince aslında okunuşu, Kaysar; Fransızcadan ıktibâs olunmuş Türkcedeki söylenişiyse, Sezardır.

M.Ö. Üçüncü yüzyıldan beri ünlenmiş olan ve Romanın önde gelen ailelerinden Caesarların tarihe mâl olmuş ferdi, Caius Iulius'tur. Bu büyük asker, devletadamı ve yazarın soyadı, sonraları, Roma imparatorları tarafından ünân olarak benimsenmiştir. Nitekim, Havârilerden Luka'ya göre (2/1), Hz İsa (M.Ö.6 – M.S.30), dünyaya teşrîf buyurduğunda, tahtta oturan imparator, Augustus Caesar (Gaius Octavianus, M.Ö. 63 – M.S. 14) idi. Caesar, Ahdicêd'de, eğretilme yoluyla, 'dünyevî hükümdar' (Luka, 20/22-25) ve hattâ 'devlet' (Luka, 20/25, Matta, 22/17&21, Markos, 12&14/16&17) anlamlarına dahî gelmektedir — bkz: J.D.Douglas&Merrill C.Tenney: "NIV Compact Dictionary of the Bible", 100.s.

138 Fr Laïcisme←L Laicus←Y laikos←laos: Halkın, halktan.

değildir. Tarih boyunca, Müslümanlığın dışında, neredeyse istisnâsız, bütün inanç düzenlerinde karşılaştığımız bir başat özelliktir. Ne var ki, Hıristiyanlığın, özellikle de Katolikliğin dışında, öteki inanç düzenlerinde, Mısırdaki Firavun, Hinduluktaki Brahman örneklerinde gördüğümüz Ruhbân, aynı zamanda siyâsî iktidar sâhibi yahut başat ortağıdır. Başka bir anlatıyla, siyâsî kadrolarda Ruhbân-olmayanlardan da bulunabilmekle birlikte, onlar, en üst mertebeleri tutamazlar. Şu durumda, Eskiçağ Atinası ile müttefikleri ve birkaç başka cüzî istisnâ dışında, Din devleti, hemen hemen bütün kültürler ile medeniyetlerde genelgeçer vaka olarak görülebilir. Bunun yaygınca yer almadığı tek medeniyet ise, İslâmınkisidir. Bundan dolayı da, İslâmın söz dağarında *Clericus* ile *Laicus* terimlerinin doğrudan mütekâbilini bulamıyoruz; Türkcede ancak eğretilme yoluyla karşılık yakıştırıyoruz.

Ortaçağ Hıristiyan-Katolik âlemde Ruhbân'ın, iktidarı arzulamakla, ona oynamakla birlikte, bunu temîn etme aşamasında, hep, Ruhbân-olmayanların rekâbetiyle karşılaştığından bahsettik. Mücâdele, Fransadan başlayarak, özellikle Onikinci yüzyıldan itibaren şiddetlenmiş, 1600lerin ortalarında yeğninliğin tepe noktasına varmıştır. Meşruluklarının kaynağını Tanrıda bulduklarına, dolayısıyla da, mukaddes, yânî, Tanrıdan el almış olduklarına inanılan Ruhbân, din kadar dünya meselelerinden dahî kendilerini sorumlu saymışlardır. Tekmil dünyevî meselelere çârelerin, din kurumunda, başka bir deyişle, Papa ile Papalıkta bulunabileceği iddiası, Katolikliği git gide dünya işleriyle ilişkilendirmek suretiyle *ideolojileştirmiştir*. Friedrich Nietzsche, "Tanrı, öldü" derken, kasdettiği, ideolojileştirilmiş Hıristiyanlığın baş ilkesidir. Haddızâtında, Ruhbân – Ruhbân-olmayan ikiliğini özünde taşımayan Müslümanlık dışında, Yahudilik, Hinduluk, Büyük ile Küçük çark Burkancılığı (Fr Bouddhisme), Mecusilik, Taoculuk, Şintoluk gibi, hemen hemen bütün inanç düzenleri, Hıristiyanlığın kaderini az çok paylaşmışlardır.

Ortaçağ Avrupasında dinin, ideolojileştirilmesine karşılık, Yeniçağda da, İhtilâlikebîr verisi Laikcilik-Positivcilik, Marksçı Ortakmülkümlük, Faşistlik ile Millî toplumculuk — ve ona bağlı olarak Askercilik (Fr Militarisme) — gibi, insan ürünü ideolojiler, dinleştirilmişlerdir. İdeolojiler de nihâyet, Karl Marx'tan 'apardığımız' bir deyimle, "kitleleri afyonlamışlardır." Yirminci yüzyılın, mesele, Nazi Almanyası, Sovyet Rusyası, Mao Çini, Laik devlet değildiler. Buna karşılık, İslâmın Klasik çağında boy vermiş devletler, seküler — dindışı — olmamakla birlikte, Laik — yânî, Ruhânî değil — idiler.

Terim olarak tekrar *laikliğe* bakarsak, bunun, tarihte birden fazla anlama gelmiş olduğunu görürüz. Zaman içerisinde farklı kültür bağlamlarında değişik anlamlar taşımış, bayağı sorunlu, yüklü bir sözdür. Yukarıda bildirdiğimiz, Ortaçağ Hıristiyan-Katolik dinî-felsefî dağarında genelgeçer kabul görmüş olan anlamdır. Ancak, İslâm medeniyetinde tanık olunanın tersine, Ortaçağ boyunca bile, özellikle Kuzey ile Batı Avrupada, kabîle ile aşîret devirlerinden dönüşerek sürüp

gelmiş milliyet duyusu, Hıristiyanlığın bağrında hepten eriyip yitmemiş, şu yahut bu vesîleyle başgösteredurmuştur. Bu cümleden olmak üzere, laiklik de, kültür ortamları ile bağlamlarına göre farklı algılanıp tarîf olunmuştur. “İtalyanlar, meselâ, dinin, özellikle de Katolikliğin dışında yahut karşısında yer alan kültür ile ideoloji yanlılarına laik demişlerdir. Buna karşılık, İspanyollarçın inananlar, Ruhbân (Onuncu yüzyıldan beri: Clericus, Clericatus) ile Ruhbân-olmayanlar (1155ten beri: Laicus) olmak üzere iki cenâha ayrılmışlardır. Görüldüğü gibi, bu iki cenâh, ayırimsızca Katolik kabul olunmuştur. Yalnız, Kitabımukaddesi okumak, okutmak, yayımlamak, şerh ve tefsîr etmek, Ruhbânın tekeline bırakılmıştır. Ruhbân-olmayanlaraysa, Kitabımukaddesin, Kilise tarafından yapılmış tefsîrini dinleyip öğrenmek düşmüştür. Okuma ile öğrenmenin de ötesinde, Ruhbân-olmayan, Kitabımukaddesi yanında yahut üstünde bulundurmaktan dahî yasaklı kılınmıştır. Yasağı çiğneyenin ise, soluğu, İnkisasyon mahkemesinde alması, iş-den bile değildi. Zirâ Tanrının Sesi Sözü, Kitaplardan (Y Biblia=Kitaplar) ziyâde, Hz İsa’nın Şahsında Kilisedeydi.” Hz İsa’nın eti ile kanından Kilisenin tecelli ettiğine inanılıyordu da ondan. “Şükürler olsun, bu saçma fundamentalist dogma, II. Vatikan Kurulunda (OrL Concilium) yürürlükten kaldırılmıştır. Geniş çapta genelgeçerlilik kazanmamış dahî olsa, imânın esası, yine de, Müslümanların, Kur’ânla olan ilişkilerine benzer biçimde, mütereddit tarzda, Kitabımukaddese tevdî olunmuştur. Mütereddit tarzda diyoruz, çünkü, Kitapların (Biblia) zaman ile zemine göre değişen müellifleri bulunduğundan, II. Vatikan Kurulu bile, Tanrının o ânki Nihâî Kelâmını (L Dei Verbum) yahut en azından onun tevîlini Kiliseye bırakmak zorunluluğunu duymuştur...”¹³⁹ Böylece Kitapların — *Kitabımukaddesin* —, salt Tanrı Kelâmı olmayıp zaman ile zemin icâbı belirli kişilere¹⁴⁰ ait tefsîrlerin dahî, onlara dâhil edilmiş oldukları görülüyor. İmdi, José Mario *Gonzales Ruiz*’e kalırsa, bütün bu hususlar, Kitabımukaddesin salt Tanrı çıkışlı olma vasfını ortadan kaldırıp onu dünyevî — laik — kılmaktadırlar. Burada öyleyse, Laiklik, Ruhbân-olmamanın yanında, dünyevîlik anlamını da kazanıyor.¹⁴¹ Daha özgül bir ifâdeyle, Ortaçağ Katolik âlemde taşımış olduğu *théologique-théocratique* manâsı, 1850lerden itibaren *profane* ile *séculaire* anlamlarına kayıp sonunda onlara karışmıştır. Nitekim, çağdaş İngilizcede, kelime olarak bile, *laic* yahut *laity* kullanımdan kalkmıştır. Onun yerini *secular* almıştır. Nihâyet, Martin *Luther*’in boşandırdığı İslâhât ‘fırtınası’yla, İngilizliğin de parçası olduğu Kuzey Avrupa Germen dünyasında, Ruhbân – Ruhbân-olmayan ayırımı ve Tanrı Kelâmının, Kiliseye içkin bulunduğu dogması, geçerliliklerini yitirmişlerdir.

İhtilâlîkebîr ve sonrası Fransasındaysa, Laiklik, özelde Ruhbâna, geneldey-

139 José Maria *Gonzales Ruiz*: “La Biblia es Laica”, 14.s — kalın-koyu ile eğri yazışlar, tarafımızdandır.

140 — *Ahdiahtike* Yahudî; *Ahdicediddeyse*, Yunanlı, Romalı, Bizanslı ve sâir dinadamına —

141 Bkz: Aynı makalenin devâmına.

se Katolikliğe karşı açılmış savaşa bayrak kılınıp dinden ‘arındırılmış’ kökten Cumhuriyetçiliğin şîârı olmuştur.¹⁴² Laikliği, Fransız İhtilâlîkebir ideolojisinden idhâl eden Cumhuriyet Türkiye’si de, İngiliz-Yahudîliğin etkisi ve zoruyla, Çağdaşçılık (Fr Modernisme) anlayışıyla birlikte, Türklüğün, İslâmsızlaştırılması harekâtına alem kılmıştır.

2. Esas: Benlik-Bencillik

İnsanlaşmış beşer, tek parçadır, yekpâredir; beden ile nefis bütünlüğünü hâizdir. Bu çeşit yekpâre beşer, nefsi benlikten (Fr égo psychique) ibârettir. Nefsi benlikten ibâret olan beşer, yalınkat canlı varolandır. Nefsi benlikli beşer, çıplak varoluşunu sürdürmenin dışında bir kaygı duymaz, amaç gütmaz. Böyle biri, gayrimeşru zeminlerde yürüyor demektir. Gayrimeşru beşer yaşamalarının oluşturduğu topluluk, bâtıldır. Gayrimeşru beşerin içliliği karışıktır. Allahla irtibatını sağlayan Vîcdânın anlamı karışmış, bulanmıştır. Vahiyle bildirilenleri kendisine açıklamaktan, ve Hak ile Bâtıl arasındaki ayırım çizgisini çekmekten kaçınan, ‘şaşmaz iç sesi’ — Vîcdân — işitemez hâle gelir. Bu ‘şaşmaz iç ses’in, Allahtan geldiğine ilişkin İrfân (Y Gnosis), yerini, aslında olup bitenin, bir ‘iç hasbîhâl’den¹⁴³ başka bir şey olmadığı sanısına bırakmıştır. Buna da, basiretin bağlanması, diyoruz.

Beşerin esası bedenlilik —evolutivo-genetiko-fizyolojik yapı— iken, insanınkisi ahlâklılıktır (Fr moralité). Ahlâk — beden bütünlüğünü hâiz insan-beşer — kâmil insan—, bedenliliğini ayakta tutmak üzere, maddî dünyada mücâdele verir — maddîyât—; bu mücâdeleyi manevî âlemin —manevîyât— doğrudan uzantısı olan fikrî-zihnî cephesinden — zihniyet-fikriyât— yürütür. Demekki kâmil insanın varlığını belirleyen, ucu dine dayanan manevîyâttır. Böyle bütünlük (Fr intégrité) gösterene, *Rahmânî insan*¹⁴⁴ denir. *Rahmânî insan*, doğaötesi varoluş döneminde bulunduğu *Hür* tercihle içmiş olduğu *Enilk andını* — bkz: A’râf/7(172)— hatırlayan ve dünya hayatında ahde vefâ — bkz: A’râf (173&174)— kaygısıyla yaşayanıdır. *Enilk andını* süreklince hatırlayan, Allah tarafından içkince her ân denetlendiğini bilendir. Özbilincinde (Alm Selbstbewu tsein) olan bu kişi, *özerk* (OsmT muhtar) ve *hiürdür*; dolayısıyla da *ahlâk* âleminde maddî-bedenî dünyaya yönelir. Başka bir anlatıyla, *değerleri* esasta maddî-bedenî dünyanın süreçliliğine tâbî değildir. *Ahlâkın* iki temel dayanağından biri, *Ahde vefâ, yânî, Allah korkusu*;¹⁴⁵

142 Louis Pasteur (1822-1895): “... Dinden bağımsızlık...”(1882) — bkz: Jean Dubois&.: “*Dictionnaire Etymologique et Historique du Français*”, clerc: 159.& Lâique: 419.syflr.

143 Fr causette intérieure.

144 OrL vir Dei; Fr homme de Dieux.

145 bkz: Bakara/ 2(74, 150, 194, 196, 203, 212, 231, 233&278); Al-i İmrân/ 3(28, 30, 102&200); Nisâ/ 4(1&131);

ayrıca bkz: *Kitabumukaddes*: “Allah korkusu, Hikmetin başıdır” —Pr 1, 6; 15, 5-32.

öbürüsüye, *Allahın Rahmetinden Ümidin* kesilmemesidir.¹⁴⁶

Görüldüğü gibi, *vicdân, içlilik, ödev, adâlet, ölçülülük, ahit, vefâ, öz bilinç, bilinçli* — yâni, hesabını verebildiğimiz — *tercih, hürlük, ahlâkın* temel terimleridir. Böylelikle de *din* menşeli manâları (Fr&İng connotation) vardır. *Ahlâkın* değişmez ölçüsü, başka bir sözle, kıtası, *Allah Tebliği* olduğuna göre, bunun reddi yahut inkârı bizi *ahlâkın* dışına (Fr amoralité) sürer. Nitekim *İlahî kıtasın* zıttı, *Eflâtun*'un "*Theaitetos*"undan (152a) tanıdığımız *Protagoras*'ın (485 – 411) "*her şeyin ölçüsü insandır*"¹⁴⁷ önermesidir. *Tanrıcılığa* karşı *İnsancılığın* gidip dayandığı temel bildiri, demekki, iki bin dört yüz yıl önce *Protagoras* tarafından belirlenmiştir.

Duyu verisi algılardan oluşan kanâatların vucut verdiği malûmatla iş gören kişiyin geçecek biricik ölçü, *gelip geçici kanılardır*. Başka kanılar, kendisinin-kilere yaklaştığı oranda bunları dikkate almağa yanaşır, uzaklaştıkları ölçüde onlara hasım kesilir. Ancak, dostluk kadar hasımlık dahî sürelidir. Durumlara, çıkarşekbelerine göre sürekllice yer değıştirirler.

Bu nevi tek parça, yekpâre kimse, yâni, nefsi benlikten ibâret olana kısaca *ben* diyebiliriz. *Benini nefsi benliğinin* sığılığında bulup *Vicdânının* 'rahatsız edici sesi'ne kulağını tıkayan, hayatını *Vicdân muhasebesi* yerine *çıkarcı hesapları* üstüne inşa eden, *bencildir*.

Benin, benmerkezcilik çerçevesinde idrâk edildiği *Hürriyetci Sermâyeciliğın* dünya çapındaki bildirişme aracı olan *İngilizcede* büyük harfle, yâni, "I" şeklinde yazılması, bunca söylediklerimizin tek sözle hülâsasıdır. *Almancanın* "Du"su yahut "Sie"sinde gördüğümüz gibi, kadîm sayılabilecek dillerde 'sen'e yahut 'siz'e öncelik tanınırken, çağımızın insanlığa şâmil seçeneksiz bildirişme aracı *İngilizcede* "I", hep büyüktür, baştadır; "you" ise, küçüktür ve "I"dan sonra gelir!

146 Bkz: Yusuf/ 12(87); Hicr/ 15(55&56); Zümer/ 39(53).

147 Y "pantōn khrēmātōn metron estin anthrōpos".

D

ÇAĞDAŞ KÜRESELLEŞTİRİLEN İNGİLİZ-YAHUDİ MEDENİYETİNİN ANA İDEOLOJİSİ:

Hürriyetçilik–Sermâyecilik

I- İmân

Doğrulanmağı, denetlenme ile gerekçelenmeği ilkece beklemeyen İlkasî inanca imân denir. Yine ilkece imânlar, insanın zihnî ile maddî çabalarına dayanmayan *Allahın*, *elçileri* aracılığıyla, insanlığa ilettiği *Tebliğ*in yoruma kapalı, değişmez ‘mihenik taşları’dır. *Allahın Mutlak Birliği*; aynı ânda *Aşkın* ve *İçkin* oluşu, tecrübelerden hareketle Akıl aracılığıyla kavranılır cinsten olaylar değildir. Gerçi sözünü ettiğimiz yollardan *Tanrımsı* yahut *Tanrı-benzeri* temel ilkeleri oluşturabiliriz; fakat *Allahın* böyle kavramak, tüm soyutlama kâbiliyetimiz ile feh-mimizi aşar. Tekmil kavrayış ile anlamlandırma etkinliklerimizin esasını oluşturmakla birlikte, mantık —yânî, düzgün ve kurallı düşünme işlemlerimizin— çer-çevesini topyekûn aşan ilkeler *imândan* sayılır.

İmân, Tektanrılı Vahiy dininden olsun yahut olmasın, her inanç düzeninin temel, sarsılmaz ve şartsız kabullerine verilen addır. Nitekim, “her ümmetin Pey-gâmberi vardır. Peygâmlerleri geldiğinde, aralarında adâletle hükmedilir ve on-lara asla zulmedilmez” —Yûnus/ 10 (47)— diyerek *Kur’ân*, her halka, nesle, millete Tebliğ ile Tebliğcinin gönderilmiş olduğunu bize bildirmektedir. *Allah*, böylece gerekli gördükçe *İrâdesini* izhâr etmiştir. “Tebliğci dikkate alınmamış yahut reddolunmuşsa yahut da onun aracılığıyla insanlara nâzil olmuş Tebliğ as-lından saptırılmış yahut kötüye kullanılmışsa, bunun hesabı, Mahkemeikübrâda sorulacaktır...” —*Abdullah Yusuf Alî*: 1439.

Allahın, dolaylı dahî olsa, Cemâlini görmek çabasını gösteren herkes, İhlâs

sâhibidir — bkz: Sâffât/ 37 (40-49). Bunu topyekûn red ve inkâr edenlerse, *kâfir* — Bakara/ 2 (6-7&171); Kâfirûn/ 109 (1-5&6): “O hâlde sizin diniz size, benimkisiye bana.”

2- Dogma, Öğreti, İdeoloji

Dünyaya geldikten¹⁴⁹ sonra fizik, dirimsel ve toplumsal etkiler alarak beşer-insan yapımız biçimlenir. Etkilerin pek çoğu nefsimizde iz bırakmaksızın kayıp giderler. Bırakanlarınaysa, *izlenim* diyoruz. İzlenimlerden kimisine öncelik tanıyıp onları dikkate alırız. Niye? Ya fizik-kimya-dirim dış etkenlerinin, ya toplumsal — demekki, kültürel-siyâsî-iktisâdî — şartların ya da ahlâkî-vidcânî mülâhazaların etkisi, öyleki basıncıyla bazı izlenimler öncelik kazanır. Bu çeşit izlenimler, *algı* biçimini alırlar. Biçimsel düşünme işlemlerini, görüldüğü gibi, algılardan hareketle yürürlüğe koyuyoruz. Biçimsel düşünmenin kılavuzluğunda konuca ve biçimce benzer *algıların* sentezinden belli bir olaya, konuya yahut nesneye ilişkin *idrâke* ulaşırız. *Yargılarımızın* temel birimini oluşturan *kavramlar* benzer idrâklerin *salt sentezidirler*. Başka bir deyişle, kavramlar, barındırdıkları duyu ile duyu kalıntılarından arındırılmış idrâklerin sentezinden elde edilirler.

Duyu verileri, izlenimler, algılar, idrâklerle düşünceler karmaşası bizde belli bir olaylar ile varolanlar hevingine ilişkin *tecrübeyi* oluşturur. Değişik tecrübelerden maddî ve manevî hayatımızı anlamlı yürütmemizi sağlayan *yaşantıyı* ediniriz. Tecrübeye oranla tasavvur yükü daha az, buna karşılık kavrama daha fazla yer veren yaşantılar yoluyla hayatın farklı kesimlerini zihnimizde bütünlüğe kavuşturabiliyoruz. Yaşantıların hep birden bizde bıraktığı kendimize, yakın ve uzak çevremize, kısacası hayata dair tasavvur bütünlüğüne *ömür* diyoruz.

Kavram, toplum-kültür tarihi itibâriyle, esasta, tecrübeden kaynaklanmakla birlikte, kişinin kendi yaşama dönemi içerisinde bahsi geçen temelden uzaklaşmıştır artık. İdrâkôtesi salt düşünme dediğimiz soyut birimler üstüne yahut onların arasındaki bağlara ilişkindir. Bu itibârla kavramsal düşünme ve daha ötesi *tefekür*, çok önemli ölçüde tasavvurdan bağımsızdır. Kısacası, *kavram araştırma-*

148 *KeFeRe*: 1- Örttü, sakladı, kapadı, kapladı, görünmez kıldı... Örn: i) “Fî leyletin *KeFeRe*-nucûme ‘amâmuhâ...” (A.Lebîd): “Bulutların, yıldızları örttüğü bir gecede...” ii) “*KeFeRe*-el-cehlu ‘aley ‘ilmi fulânin”: “Bilgisizlik, filâncanın bilgisini örttü (üstünü kapadı, peçeledi, sakladı...)”(T.A.). 2- İtaat etmedi — yânî, buyruğu, ödevi unutmak yahut kaale almamak. 3- (doğru olanı) reddetti, inkâr etti, (doğru olanın, Hak, Hakikat olanın) üstünü örttü...

Kâfir: (*Hakka, Haklıya, Hakîkara, doğru olana*) inanmayan, (*hak* yahut *doğru olanın* üstüne) ‘örtü çeken’.

Küfür: İnkâr, dalâlet, gaflet, bilmezlik, bilmez gözükmek, *Hakîkan* örtme — bkz: E.W.Lane: “*Arabic – English Lexicon*”, II.cilt, 2620&21. syflr.

149 *Doğum*: Anne ile babanın *döl hücrelerinin* (Fr gamète) birleşmeleri sonucunda meydana gelen *döllenmiş yumurtanın* (Fr zygot) *anne rahminde embriyona* (OsmT cenîn) dönüşerek gelişmeğe başlaması.

sı demek olan *felsefenin* oluşturduğu, ve insanın başarabildiği en geniş boyutlu yapı, *sistemdir*. *Felsefe sistemi*, dayandığı belli bir *bilimin teorileri* yoluyla *vakı-alar* veya *vakalar* zeminine indirilebilir. Sistemin *yüreği metafiziktir*. Orada daha ziyâde araştırma sürecinde bilimin cevap getireceği sorular belirlenir. Bu da bize felsefe sisteminin gelişmeye açık bir yapı olduğunu gösterir. O, bu temel özelliğine aykırı bir tavırla belirlediği sorulara, bilime doğrudan doğruya başvurmak-sızın, cevap getirmek emeline yeltenir de, bulduğu karşılıkları sarsılmaz, kesin doğrular olarak kabul ederse, *kapalı sisteme* dönüşür. İşte, sarsılmaz, kendilerinden artık şüphe duyulmayacak derecede kesin doğrular olarak kabul olunan fikir değerlere *dogma* denir. *Dogmalardan* örülü fikir şebekesi *öğretidir*. *Düşünce-lerin* belirlediği davranışlarımıza, hâl ile hareketlerimize *eylem* diyoruz. Şu hâl-de, bilinçsizce yapılan insan hareketleri eylem olarak nitelenemezler. Görüldüğü gibi, eylem, insana mahsus hâl, hareket ile davranıştır. Belli bir öğreti, belirli bir toplumu oluşturan ‘yediden yetmiş’ her bireyin tüm eylemleri ile yaşantılarını tayîn edip biçimliyorsa, ona *ideoloji* denir. Demekki *ideoloji*, bir toplumu baştan aşağıya belirlemek iddiasını taşıyan kapalı bir *speklativ metafizik sistemdir*. Yapısı ile özelliği gereği *dogma*, *imânın*; *ideoloji* de, *dinin* mantıkca tersidir. Önce-kisi, *beşerî akılyürütmelerin* ürünüyken, sonrakisi *aklaşkın doğaötesi Kudretin* insanlığa *Tebliğ*i sonucudur. Nitekim, yine birincisi, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinde dinin, gündelik hayatın gündeminden çekilip çıkarılması sonu-cunda ikincisinin boş bıraktığı mevkii doldurma çabasına girmiştir.

Türkcede *~cilik* yahut *~cılık*, Fransızcada *~isme* sonekleri, ideolojiye, ideolojik yahut ideolojimsi akım ile harekete işaret ederler. İdeoloji teriminin ken-disi de, Türkceye “fikirler şebekesinin mantığı” diye aktarabileceğimiz, “logique du réseau des idées” demektir. Terimi bu anlamıyla ilk tarif edip kullanan, Etienne Bonnot de Condillac’ın (1714 – 1780) öğrencisi olan, Antoine Louis Claude Destutt de Tracy’dır (1754 – 1836). Destutt, Immanuel Kant’taki metafiziğin eleştirisini kendisine esas alarak bu kavramı ve ondan hareketle ideolojiyi irdelemiştir. Destutt’e bakılırsa, insanın varlığı ile tarihinin incelenmesi anlamındaki metafizik, doğa araştırması demek olan fiziğin doğal devâmıdır. Nihâyet, “insa-nın özgül olarak düşünce varlığının tarihi” (Fr “histoire intellectuelle de l’hom-me”) ve “fikir bilimi” (Fr “science des idées”) diye belirlediği ideoloji, Destutt’e göre, zoolojinin parçasıdır. Filvakî, Karl Heinrich Marx da, bu terimi, Destutt’ten alıp ilk defâ “Alman İdeolojisi”nde (Alm “Die Deutsche Ideologie”) kullanmış-tır. Ancak, burada Destutt’ünkisinden epeyi değişik yeni bir tarif denemesinde bulunmuştur. Buna göre ideoloji, insanın maddî ile iktisâdî şartları çerçevesinde bilinç kazanması sürecinin ifâdesi ve araştırılışıdır.¹⁵⁰ Bizse ideolojiyi ‘fikirler-

150 Bkz: Bernhard Waldeufels & ...: “Phänomenologie und Marxismus/ Erkenntnis- und Wis-senschaftstheorie”, 4.cilt, 189-199.syflr.

den örölmüş şebeke' tarzında tarîf etmeğe devâm ediyoruz.

İdeolojilerin ilki, her bakımdan en hâkim ve günümüzde insanlığı topyekûn cline avcuna almış görüneni Hürriyetçilik–Sermâyeciliktir (Fr Libéralisme–Capitalisme).

3- Sermâyecilik

İdeolojiler dizisinin ilki ve en eskisi olmanın yanında, ikisi dışında, ötekilerin menşei olmuştur. İki pâyândası, daha özgül bir deyişle, altideolojisi vardır: *Sömürücücilik–sömürgecilik* (Fr Exploitationisme–colonialisme) ile *İmperyalizm*.

✱ Aşağı yukarı 1200lerden, yâni, Haçlı Seferlerinden itibâren Orta ile Batı Avrupanın siyâsî, toplumsal-kültürel ile iktisâdî gelişmeleri, iç içe cereyân etmişlerdir. Bunlardan hangisi öncelik taşıyor, bunu tayîn etmek bayağı zor bir işdir. Yine de, Merkantilizmin, Derebeğliğin bağrında gelişmiş şartların sonucu olduğu öne sürülebilir. Ne var ki, Derebeğlik düzeninin çözülmesini, Onbeşinci yüzyıldan itibaren, başta Kuzey batı Avrupada olmak üzere, Merkantilizmin geçerliliğini yitirmesine bağlayabiliriz. Derebeyliğin bağrında ortaya çıkan *kentsoylulaşma* eğilimleri, berâberlerinde artıürün ile sermâye birikimi temâyüllerini de getirmişlerdir. Kentsoyluluk, bağrından çıktığı toprak zâdegânlığının yanında, Katoliklikte odaklanan dini de gündemden düşürmüştür. Toprak zâdegânlığı, Kentsoyluluğa tebdîl olurken, Merkantilizm de Kapitalisme (Sermâyeciliğe) dönüşmüştür. Bu dönüşümlerin başını Onyedinci yüzyılın ikinci yarısından itibaren çeken *İngiltere*, tarihte eşine rastlamadığımız bir güç ve etki merkezi olacaktır. Avrupa kıtasında yer alsın almasın, bu gidişe ayak uydurmayan yahut uyduramayan her toplum, İngilterenin kahredici 'soluğ'unu ensesinde duymuştur.

Haddızâtında, toprak zâdegânlığını ve onun siyâsî-iktisâdî nîzâmı demek olan Derebeğliğini Avrupada ilk izâle eden *Fransa* olmuş, onu da *İspanya* takîb etmiştir. Adı anılan iki ülkede Derebeğliği, merkezî Devlet Asilzâdeliği lehine iktidarından ferâgat etmiştir. Buna karşılık, İngiterede merkezî Devlet Asilzâdeliği ile toprak zâdegânlığı arasında daha 1215ten, yâni, *Magna Cartadan* itibaren hak ile imtiyâz dengesi kurulmuştur. Bahis konusu denge, 1534te akdolunan *Üstünlük Ahitnâmesi*yle (İng Act of Supremacy)¹⁵¹ merkezî Asilzâde iktidarı ile Kilise ve nihâyet Oliver *Cromwell*'in (1599 – 1658) başını çektiği, başarısızlıkla sonuçlanmış, Cumhuriyetçi hareketle (1653 – 1658) birlikte, bütün karşıt unsurlar arasında temîn olunmuştur. *İngiltere*, bu yoldan, bir yanda *Vatikandan* bağımsız ve millî olan *Anglikan* Kilisesini ihdâs etmiş; öte taraftan da merkezî Asilzâde iktidarı, Toprak zâdegâni ile yeni teşekkül hâlinde bir sınıf olan Kentsoylular arasında uzlaşma sağlamıştır.¹⁵² Bütün bu köklü uzlaşmalara rağmen, İngiltere, gele-

151 Bkz: Edwin Jones: "The English Nation/ The Great Myth", 15.s.

152 Bkz: Edwin Jones: A.g.e, 65.s.

neksel dinî ve siyâsî yapısından tavîz vermemiştir. Bu cümleden olmak üzere, İngiltere, bir din ve hükümdarlık devleti¹⁵³ olarak hayatını sürdürmüştür. Şu var ki, İngilterede gerek din gerekse siyâset hayatı, yeni iktisâdî şartlar ile bunların berâberlerinde getirdikleri sınıf düzenlemelerine boyun eğmiştir. Yeni iktisâdî şartları Hür Sermâyecilik terimi altında derleyebiliriz. Hür Sermâyeciliğin sınıfıysa, Kentsoyluluktur. Adı üstünde, Kentsoyluluk, şehirlilik (Fr urbanité) demektir. Şehir dışında, demekki, kırdâ dahî yaşasanız, hayatınızı, yine, şehirli âdâbına uygun kılarırsınız. Bahis konusu âdâp, giyim kuşamdan tutunuz da hâl ile hareketlerin, davranma tarzları ile tutumların en ince ayrıntılarına dek uzanır. Nitekim, kırılık alanlarda inşâ olunan mâlikhâneler, gerek mimarî yapıları gerekse hâvî oldukları imkânlar itibârıyla şehirdekilerin sureti olmuşlardır. Onsekizinci ile Ondokuzuncu yüzyıllarda kaleme alınmış seyâhatnâmelerde gördüğümüz resimlerdeyse, balta girmemiş yağmur ormanlarına dalan beğefendiler, kolalı gömlekli, boyunbağlı ve takım elbiselidirler. Yeryüzünün hangi köşe bucağına giderlerse gitsinler, İngiliz hanımefendisi (İng lady) de beğefendisi de (gentleman), şehir hayatlarının maddî ile kültürel değerleri ile unsurlarını, mümkün merteye, gerçekleştirmeye bakmışlardır. Hikâyeye, daha doğrusu, nükteye inanacak olursak, bir İngiliz beğefendisinin yatak kılığında bile, boyunbağı eksik olmazmış! Tabîi bu işde bayağı tuhaf bir aykırılık göze çarpmıyor değil: Zihniyet iktisâdîleşmekle birlikte, özellikle Yenidendiriliş döneminde, demekki 1500lerde Ortaçağdakilerden farklılaşan soyluluk âdetleri ile âdâbımuâşeret kuralları hiç değişmeden yürürlükte kalmışlardır. İşte bu iki, aykırı gibi gözüken, unsurun mezci, çağdaş şehirli hayatın¹⁵⁴ anaörneğini teşkil etmiştir: Bir yanda Sermâyecî iktisâdın gerektirdiği serbest rekâbetçi müteşebbisliği, öbür taraftaysa, şehirli hayatın âdâbımuâşeret zapturaptı (Fr discipline). Yalnız, bu zapturapt, yine çok ilgi çekici bir husus, merkezî Devletin hukukî-inzibâtî tasarruflarından ziyâde, aile ile okul kaynaklı eğitim yoluyla tek tek kişilere aşılanmıştır. Başka bir deyişle, Kentsoylu İngiliz, kendisinden beklendiği gibi giyinip kuşanmıyor, yiyip içmiyor, davranmıyor ve iş görmüyorsa, güç ve yetkiyle donanmış belirli bir merci tarafından derdest olunup cezâyâ çarptırılmıyor. Başına daha kötüsü geliyor: Ayıplanıp dışlanıyor, aforoz ediliyor. İktisât kadar siyâset ve düşünce hayatı bütünüyle ademi-merkezî (Fr décentralisé). Herkes, kendi başına ve kendisinden sorumlu. İşte, daha 1300lerden itibâren gelişip 1790larda olgunlaşan Hür Sermâyeciliğe doğru yol alan Kentsoylu yaşama ile düşünme tarzının açıkca sınanıp denendiği tecrübe sahası, *Yeni İngiltere*, nâmıdiger, *Amerika Birleşik Devletleri* olacaktır.

Sermâyecilik, ideoloji olarak, özel mülkiyet hakkının savunulmasından ibâret değildir. Filvakî, özel mülkiyet, insanların, konar-göçer avcılık safhasından yerleşik tarım toplumu yaşayışına geçişlerinden beri varolagelmiş bir kurum

153 Fr théocratie & monarchie.

154 Fr vie urbaine moderne.

olup bütün medeniyetlerde kendisini göstermiştir. Sermâyecilik, haddizâtında, yüksek verim sağlamaya yönelik üretim araçları ile üreten insan gücünün özel mülkiyete dayanmasıdır. Yüksek verim sağlamaya yönelik üretim araçları ile üreten insan gücüne mâlik olmak sermâye birikimini temin edebilmiş herkese açıktır. Buradan da aynı tür malı üretenler arasında rekâbet doğmuştur. Sermâye birikimi ile kâr haddini rakîplerine oranla yükseltebilen, git gide öbürlerini sâf-dışı kılar. Böylelikle tekellci sermâyenin ortaya çıktığı görülür. Bunu önlemeğe yönelik olarak çıkarılan kanunlar, ‘dostlar alışverişte görsün’ kabîlindendirler. Zirâ, merkezî Devlet’in, 1600lerin başlarından itibaren gittikçe büyük sermâye öbeklerinin hâkimiyetine, hiç değilse, denetimi altına girdiği görülür. Görünüşte yasaklansa dahî, devlet desteği açıktan yahut gizlice varlığını duyurmuştur. İngiltere de Felemenk de, cihânşumûl sömürge imparatorluklarını şirketleri yoluyla kurmuşlardır. Hedef ülkeye şirket, arkasına devlet desteğini almış durumda giriyor. Bölge yahut ülke bir kere sağlama bağlandıktan sonra, oranın, âsâyîşi başta olmak üzere, idârî, mâlî, eğitim, öğretim bütün meselelerini merkezî Devlet üstlenir. Günümüzde de, filhakîka, Amerika Birleşik Devletleri, aynı iktisâdî-siyâsî hedefi benzer yöntemlerle gerçekleştirmek peşindedir.

Hür Sermâyeciliğe ve onun hayat tarzını temsîl edip savunan *Çağdaşçılığa* (Fr Modernisme) karşı tepki şeklinde doğmuş olan *Romantizm* dünya ile doğa görüşlerinin ideolojileşip siyâşileşmiş türevi *Faşizm* ve onunla birtakım benzerlikleri bulunan *Millî toplumculuktur* (Fr National Socialisme). Gerek çok farklı görüşteki kişiler ile insan kümelerinin vucut verdiği Hür Sermâyeciliğe gerekse onun kendisine karşı tercih olunabilecek seçenek olarak meydana getirilmiş Toplumculuğa (Fr Socialisme) tepki şeklinde doğmuş Faşizm ile Millî toplumculuğa oranla Hür Sermâyecilik, gevşek dokunmuş bir ‘fikirler örgüsü’, bir ideolojidir. O kadar ki, hem yaşama tarzındaki hem de siyâsî alandaki yumuşak, mutedil görünüşüyle Sermâyeciliğin, ideoloji olup olmadığı bile, sorulabilir. Onun müsâmahalı, mutedil, yüzeyde kalan müsâadeci (İng permissive) görünümü ve beşerin, temelde, ‘belden aşağısı’nın, başka deyişle, hayvanî kesiminin ihtiyaçlarını hedef tahtası seçmesi, böylesi geniş coğrafyalara kısa sayılabilecek sürede yayılmasını sağlamıştır.

“Özel üretim ile mülkün ileri aşamalara ulaşması ve zanaatların seviyesinde alışılmışın ötesinde gelişmelerin kaydedilmesi, özel ihtiyaçların karşılanmasını kolaylaştırmış ve yatırılmış sermâyeden verim elde edilmesini sağlamıştır. İşte böyle tarif ve tayîn olunan iktisât sistemi Sermâyeciliktir. O, bağrında para hâkimiyeti (Fr plutocracie) tehlikesini barındırır. W.Sombart, Sermâyeciliği, erken —İngiltere ile Fransada Onsekizinci yüzyıl sonlarına, Almanyadaysa Ondokuzuncu yüzyıl ortalarına doğru—, yüksek —Ondokuzuncu yüzyıl sonları A.B.D.— ve geç —Birinci Dünya Savaşı sonrası Kuzey ile Batı Avrupa— olmak üzere üç safhada mütâlea etmiştir.”¹⁵⁵

4- Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî Medeniyetinin, dolayısıyla da, Sermâyeciliğin Tarihteki Konumu

i- İngiliz-Yahudîlik ile Ana İdeolojisini Küreselleştiren Etken

Farklı görüşteki kişiler ile değişik insan kümelerinin vucut vermesine rağmen, Hür Sermâyeciliği asıl belirleyip başlangıç safhalarından bu yana yürüten merkezî mahfil, milletlerüstü bir teşkilât olan *Farmasonluktur*. Sıkı bir silsile-imerâtîp düzeni ile tavîzsiz bir gizlilik kuralı doğrultusunda çalışan Farmasonluk, belli bir kişinin, aile yahut boyun güdümünde olmayıp dünya çapında kurumlaşmış bir teşkilâttir. Mensupları, teşkilâtın merkezî ve bağlı bulundukları locaların tüzükleriyle zapturapt altına alınmış olmalarına karşılık, teşkilât ile loca dışındaki özel hayatlarında tümüyle serbestce yaşayabilirler. Cinsiyet hâriç, din ile milliyet nevinden hiçbir ayırım gözetmeyen Farmasonluk, üyeleri arasında görüş ile çıkar destekleşmesini herhâlükârdâ şart koşar. Bununla birlikte, eşitler arasında üstün olanlar, yine de İngilizler olup onları Yahudîler takîb ederler. İngilizlerin arasındaysa, günümüzde tavsamış bulunsa bile, soyluluk mertebeleri uyarınca derecelenme söz konusudur.

İşte, ilkin 1789 İhtilâlikebîrle Fransada köprübaşı tutup oradan Avrupanın değişik yörelerine intikâl eden, öncelikle de sömürgecilik yoluyla yeryüzünün hemen her tarafında, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra, kök salıp yeryüzünün dörtbir köşe bucağına yayılan İngiliz-Yahudî medeniyetinin asıl taşıyıcıları Farmasonlardır. Bunlar, bir yanda, doğrudan doğruya kendileri, öte taraftan da, Rotary, Lions gibi, meslek yahut hayır dernekleri ve toplulukları kisvesindeki resmî – gayıresmî alt kuruluşları yoluyla, Hür Sermâyeciliğin tohumlarını serpmiş, ardından da onu dünya çapında fikren ve maddeten inkişâf ettirmişlerdir. Dost kisvesi altında cezbedilmiş yahut zor kullanılarak esir alınmış toplumların en kâbiliyetli, akıllı, zekî ve tercihân soylu soplü bireylerini bağrında barındıran en etkili — zanaat, sanat, sanayi, ticâret, siyâset, öğretim, silâhlı kuvvetler— çevreleri, Farmasonluk, gözetir. Anılan çevreler yoluyla Farmasonluk, İngiliz-Yahudî zihniyetini teşkil eden inançlar ile ülküleri hedef topluma yahut millete en üst seviyeden zerketmeğe bakar. *Tactique* ve *stratégiesi*yle Farmasonluk, İngiliz-Yahudîliğin anaörnekliliğini teşkil eder. Kendisine sakladıkları ile dışındaki çevrelere ‘ihrâc ettiği’ değerler, birbirlerine ters düşerler. Farmasonluk, bir ke-re, muhafazakâr, maneviyâtçı ile silsileimerâtîpci olmasına ve kendisiçin gizlilik ile câmiaiçi dayanışmayı savunmasına karşılık, kendi dışındakilere maddiyâtı, eşitlikciliği, ilericiliği, devrimciliği, şeffaflık ile bölünüp bireyleşmeyi telkîn eder. Tıpkı kendisinden geldiği ve temsîl ettiği iki ana zihniyetten sapına dek dindar Yahudîliğin, kendi dışındaki dindarları yobaz olarak nitelemesi, kendisi kavmiyetçi olmasına karşılık, başkalarının milliyetçiliği ile yurtseverliğini ırkçılık,

giderek, Yahudî-aleyhdarlığı şeklinde telâkkî etmesi gibi. Yine tıpkı, kendisinden türeyip kendisini temsil eylediği öbür anlayış olan İngilizliğin, ilericiliği, eşitlikçilik ile cumhuriyetçilik fikirlerini ihrâc etmesine karşılık, kendisinin muhafazakârlık, silsileimerâtib ile hükümdarlık ülkülerine bağlı kalması gibi. Aile hayatı ile dayanışması, evlilik kurumu ve askerî güç kavrayışı neviinden kendisini zaman içerisinde kanıtlamış nice değer varsa, öncelikle Yahudîlik ve gittikçe gerileyen derecede İngilizler, bunları kendilerine alıkoyarlarken,¹⁵⁶ kerîh bildiklerini hedefteki özge toplumlara ‘yedirerek’ onların mücâdele irâdelerini, dolayısıyla, dirençlerini kırmağı amaçlamaktadırlar.

İngiliz-Yahudîliğin, anlayışıyla, dünya ile insana bakışıyla, hâl hareketleriyle, öncelikle, İngilizlik kanadını yeryüzünün en ücrâ köşelerine taşıyan bir kurum da, millîleştirilmiş Kilise durumundaki Anglikancılıktır.

Ondokuzuncu yüzyılın birinci yarısından itibaren Fransa, Felemenk, İsviçre, İsveç, Danimarka; Birinci Dünya Savaşının ardından, bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş Orta ile Doğu Avrupanın ufak ülkeleri git gide sözünü ettiğimiz medeniyetin etki alanına girmişlerdir. Nihâyet bu tarihlerde Yeniçağ dindışı Avrupa medeniyeti, aslında kendisinden türemiş olan İngiliz-Yahudî medeniyetine karışmıştır.

ii- Din ile Dindışının Birbirlerine karşı Mevzilenişleri

Tarihi yönlendiren tümel tasarım var mıdır? Kelâmın terimleriyle ifâde edilirse, irâdeiküllîye denilen çeşitten tümel tasarıdan söz edilebilir mi? Vardır, diyenler, dar yahut geniş anlamda dindar, yâni, doğrudan doğruya yahut dolaylı şekilde dinin etkisinde kalan kimselerdir. Dar anlamda dindarlar, yalnızca Tanrıya inanmakla kalmayıp doğrudan yahut dolaylı olarak Ondan nâzil olduğuna inandıkları Tebliğlerden birini benimseyip o doğrultuda toplumsal ile bireysel hayatlarını tanzim ederler. Geniş anlamda ‘dindar’ diye nitelediklerimiz, âlemdeki düzenin bir kurucusunun yahut belirleyicisinin bulunduğunu onamakla birlikte, herhangi bir iytikât düzenine uymağı reddederler. Bunlara, gevşek bir deyimle, Sekülerler diyebiliriz. Nihâyet, tek tek olup bitenleri belirleyen bir düzeni kabul etmekle birlikte, bunun ‘mimar’ını tanımanın, nesnel, pozitif şartlar çerçevesinde imkânsız olduğu, bu yüzden de, böyle bir mercinin yahut gücün varlığından anlamlı tarzda bahsedilemeyeceği kanısını taşıyanlar vardır. Onlar, Bilinmezçilik (Fr Agnosticisme), Pozitivçilik, Maddecilik, Tanrıtanımazcılık (Fr Athéisme) akımlarından birinden yahut birkaçından sayılabilirler. Özetlersek, Tanrıcılar ile Tanrıtanımazların (Fr athée) ortak paydası, evrende belli kurallar uyarınca işleyen bir düzenin bulunduğu kabulüdür. Ayrıldıkları husussa, zorunlu kurallara uygun işleyen düzenin müellifi var mıdır, yok mudur ve onun kimliği nedir, sorula-

156 Günümüzde en etkili, kudretli ve muntazam silâhlı kuvvetleri, sözcelişi, İngiliz-Yahudîliğin ana merkez üç ülkesi olan İngilterenin, A.B.D. ile İsrailin ellerindedir.

rına verdikleri cevaptadır. İşte dar ile geniş anlamdaki ‘dindarlar’a hep birlikte Gerekeirciler (Fr Déterministes) demenin yanlış olmayacağı kanısındayız. Aslında, bir yanda Gerekeirciliği benimsemek, öbür taraftan da Tanrının varlığını inkâr etmek, âşîkâr bir çelişkidir. Bu sebeple, esas tutarlı Tanrıtanimazlar, evrende zorunlu düzenin bulunmadığını öne sürenlerdir. Söylediklerimizin kanıtını, öncelikle Vladimir İlyiç Ulyanov, nâmidiger, *Lenin*’le (1870 – 1924) karşılaştırıldığında, Jacques *Monod*’nun (1910 – 1976) sergilediği tutarlılıkta buluyoruz. Tanrıtanimaz Ortakmülküçülüğe bağlı çağımızın önde gelen biyolog ile filosoflarından Jacques *Monod*, evrenin, dialektik yasalar doğrultusunda işleyen maddî etkileşimlerin verisi olduğu iddiasını toptan reddetmiştir. *Monod*’ya göre, ne doğa ne de tarih bağlamında zorunluluktan mantıklıca söz edilebilir. Haddızâtında, zorunsuzluğu (Fr&İng contingency) Yeniçağda savunan İngiliz Deneyciliğinden hareketle Charles *Darwin*, evrim varsayımıyla, eşyânın tabiatı gereği, bütün olup bitenlerin rastlantılı olduğu savını çağımız zihniyetine hakketmiştir. *Monod*, *Darwin*ci anlayışın gereğini en tutarlı tarzda yerine getirmiş çağımızın düşünürüdür.

Dünyaya yatay düzlemde, yânî, olaylara gözümüzün önünde olup bittikleri tarzda baktığımızda, zorunsuzluk ilkesini reddedemeyiz. Akıl-deney¹⁵⁷ yolu, başka bir sözle, pozitif yöntem bunu gerektirmektedir. Eksik varolanlar olarak bunun dışına çıkamayız. İşte bu bağlamda olup bitenlere baktığımızda, doğada evrimi, toplumdaysa tarihi görürüz. Ne var ki, *Vahiy* ve ‘iç sesimiz’, yânî vicdânımız ise, bize Mükemmelliği, başka türlü söylenirse, Mutlak Zorunluluğun hükümünü bildirirler. Zorunsuzlukları doğal olarak algılarız; Mükemmellik ise, bilimez: Onun varlığına ya imân edilir ya da edilmez. Bu sebeple, sokakta yürürken başıma düşen sakı olayını ya “tesâdüf eserdir”, “kazadır” ya da “kaderin tecellisidir” şeklinde niteleyebilirim. İki tavır arasında bilgi teorisi açısından fark yoktur; ideolojik fark, tabîi ki, âşîkârdır.

Yatay düzlemde olup bitenleri izlediğimizde, karşılaştığımız etkilerin ancak birkaç adım önceki nedenlerini tesbit edebiliriz. Burada öyleyse kısa vadeli, kısımî tesbitler söz konusudur. Hakîm aşamasındaki kimselerde yatay gerçeklik düzleminin aşılp İlahî görüşe yaklaşmanın mümkün olduğu, konunun erbâbı tarafından bildirilen bir husustur. Burada artık toptan görme — *basîret*— bahis konusudur. Tarihe bilimsel tavırla bakmak alışkanlığında olmamız, onda şaşmaz Hikmet yansısını, nurunu görmemize engel değildir. Hikmeti aramak cefâsına kapılmaksızın kendiliğinden hakîm olunamaz. *Bilimin üstü ve kaynağı felsefedir.* Onun fışkırdığı pınarsa, *Hikmet*dir. Bunun da en uç noktası, tam ve şüphesiz idrâk ile bilme demek olan *Hadsisâdıktır*.

Tarihi incelerken sezgilerimiz bize önemli ölçüde yardım ederler. Sezgilerimiz, akilyürütmelerimizi destekledikleri oranda kullanılırlar. Ortalama zekâ se-

viyesinde herkes biçimsel mantığın ana yolu olan akılyürütmeyi olağan bir orta ile yüksek öğrenim sonunda öğrenebilir. Hâlbuki *Hadsisâdik*, pek az kimseye nasîb olan mazhariyettir. Bu yüce kâbiliyetle mücehhez kişi, taleb ettiği takdîrde bir müridin müridi olarak eğitilir. Tasavvufî eğitim, biçimsel öğrenimden bambaşkadır. *Biçimsel öğrenim* bize ilkece şüpheye açık değişken *bilimsel* yahut *fennî* bilgilerin edinilmesini sağlarken, *tasavvufî eğitim* insanı ilkece şüpheden ârî, kâmil ve tam irfân demek olan *Hakkelyakîne* ulaştırabilir.

Buraya değin olaylardan uzaklaşıp kopmadan onların yılankavî yol alışlarını adım adım izlemeğe çalıştık. Batı dünyasında cereyân etmiş olaylar zincirini ve sonuçta Onyedinci yüzyıldan itibaren Yahudî sermâyesi ile kendi toplum-siyâset şartları çerçevesinde İngiliz teşebbüscülüğünün 'izdivâc'ından neşet etmiş günümüz medeniyet durumunu, ona rakîp ve seçenek gördüğümüz İslâm anlayışıyla dahî yer yer karşılaştırmakla birlikte, bahse konu kılınmış taraflardan birine yahut öbürüne alenen haksızlık etmekten olabildiğince kaçınarak, tesbitci ve tasvîrci tutumla yansıtmaya çaba harcadık. Ne var ki, haksızlık etmekten kaçınmak, taraf tutmamak anlamına gelmez. Tarafsızlık, ahlâksızlıktır. Haksızlık etmek ise, adâletsizliktir, yânî, zulmdür.

Tarihin hiçbir devrinde haklı ile haksız günümüzde cereyân eden mücâdeledeki kadar açık seçik biçimde ortaya çıkmamıştır. Hâkim güç, aklın havsalanın alamayacağı derecede kuvvetli, kudretli ve zengindir. Yeryüzü, beşerî ve tabîî tekmil kaynaklarıyla ona teslim olmuş gözüküyor. Şimdimizden kaygılıyız; geleceğimize ise, endîşe duyuyoruz. Olup bitenler, yüzbinlerce ışık yılı uzaklıktaki bir yıldızın infilâkî değil, parmaklarımızın arasından kayıp giden insanlığı-mız ile onu barındırıp ihyâ eden dünyamızdır.

Olaylardan kimisi niye bu yöne saptılar da, başka taraflara yönelmediler, sorusunu da sormadan edemiyorsunuz. Tesbit ile tasvîr ettiklerimizin büyük çoğunluğunu nedensel çerçevede kanıtlamak imkânından yoksunuz. Öncelikle, tarihte vukûu bulmuş olaylardan pek azı belgelenebilir cinstendir. Bundan dolayı neden – etki bağıntılarını inşâ etmek olağanüstü zor bir beceridir. İnşâ etmekten uydurmağa kaymak işden bile değildir. Uzak ile orta vade geçmiş vaka silsileleri arasında karîneler yoluyla neden – etki bağıntılarını kuran tarih filozofu, böylelikle, ölümcül uçurumun üstünde uzanan buzdan köprüyü geçerken her adımını, önünü ardını defâlarca yokladıktan sonra, atan, dağcıyı andırır.

Tarihte belirlenim arayan filozoflar, hep, vaka silsileleri, niye falanca yönde ilerlediler de, filâncaya sapmadılar sorusuyla becelleşip buna cevap aramışlardır. Onlar, tarihin esaslı biçimde değerlendirilip anlamlandırılmasına birtakım maddî ile coğrafi şartların sıralanıp dökümünün çıkarılması ile zaman, mekân çerçevelerinin çizilmesinin yetmeyeceği kanısını taşımışlardır. Söz gelişi, çağımız dünyası niye Kuzey batı Avrupada biçimlendi de, onun iklim şartları ile coğrafi konumunu andıran yeryüzünün özge yörelerinde şekillenmedi? Onaltıncı yüzyılda

yüksek bir zanaat (Fr&İng technique) seviyesi sergileyen Çin, nasıl oldu da düzenli biçimde uzak ufuklara yelken basıp denizaşırı toprakları yerleşimine açamadı¹⁵⁸; nihâyet bunu İngilizler, Felemenkililer, Danimarkalılar, Fransızlar, İspanyollar ile Portekizliler başardılar? Hele, nüfus ile yüzölçüm boyutları itibâriyle, koskoca Çin ile küçük Felemenk ile Danimarka ülkelerini karşılaştırınca, muazzam başarı ibresinin ikincilerden yana ağır basması, daha bir şaşırtıcı olmuyor mu?

Herbert W. Armstrong, bu hâli, “*Valiye göre Anglo-Saksonlar*” (Fr “*Les Anglo-Saxons selon la Prophétie*”)¹⁵⁹ başlıklı dikkate değer eserinde İlahî İnâyete (Fr Grâce Divine) bağlamıştır. Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770 – 1831) ise, “*Tarih Felsefesi Dersleri*” (Alm “*Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte*”)¹⁶⁰ başlıklı dev eserinde tarihin, *Maneviyât* (Alm Geist) tarafından belirlenip yönlendirildiğini öne sürmüştür. *Dünya Maneviyâtının* (Weltgeist) hükmü altında yol alan medeniyetin (*Geschichte der Menschheit*: İnsanlık tarihi), güneş misâli, doğudan doğup — Doğu Asya — Batı Asyada en üst noktasına erişerek batıda — Batı Avrupa — kemâle erdiği görüşünü savunmuştur.

Hegel’e göre, Maneviyât, Doğada olduğu gibi, Tarih diye adlandırdığımız İnsanlık âleminde dahî, milletlerin maşerî (Fr collectif) maneviyâtları (Alm Volksgeist) aracılığıyla Kendisini izhâr eder. Bu süreçte bâzı milletler başı çeken, diğerleri bir çeşit figüran rolünü oynarlar. Maşerî maneviyâtın kendisinde odaklaştığı kimseler, Hegel’in gözündeki, Büyük İskender (356 – 322), Gaius Iulius Caesar (102 – 44) ile Napoléon Bonaparte (1769 – 1821) gibi tarihî kişilerdir. Bunlar, kendi başlarına cüzî amaçlarının takîpcisiyken, aslında, tabîi ki bilmeden, “Akıl bir hilesi”ne âlet olurlar.¹⁶¹

158 Ming hânedânı devrinde Çinin güneyindeki Yunnan eyâletinden Müslüman Çinli amiral Çeng Ho (asıl adı, *Ma San-Pao*: 1371 – 1435), komutasındaki 62 gemilik filo ve 27,800 askerden oluşmuş birlikle 1405de Batı denizlerine yelken açmıştır. Siyâsî ve ticârî sebeplerle ziyâret edilen ülkeler, sırasıyla, Vietnam, Malaka (Malaya’da), Sumatra, Seylan, Basra Körfezi, İran, Hicaz, Umman, Yemen, Sudan, Kenya, Zanzibar... Ziyâret olunan yerlerden anayurdun yabancı olduğu bitki ile taş örnekleri, ticârî metâa ve kimi ecnebî tâcir ile devlet ricâlî pâyyataht Nankinge götürülmüşlerdir. Birçok kez tekrarlanan gezilere nihâyet 1433te birdenbire son verilmiştir. Bu tarihten sonra Çinliler, bir daha uzak yol deniz keşif gezilerine çıkmamışlardır — bkz: Nicholas Tarling: “*The Cambridge History of Southeast Asia*”, I.cilt, 227.& 331.syflr; ayrıca bkz: “*Encyclopedia Britannica CD Multimedia Edition*”, “*Cheng Ho*” maddesine.

Bundan altı yüz yıl önce binlerce kişinin gerek taşınmasını gerekse aylarca süren iâşesini sağlayan teşkilâtçılık ile düzen zihniyetine, bunca büyük sayıda gemiye böylesine uzak ve tanınmayan diyârlara yelken açtıran zanaate, hüner ile mahârete nice hayran kalınsa azdır. Hayrete mücib olan husus ise, böylesine muazzam bir teşebbüsün, *müstemleke* kurma bâbında sonuçsuz kalmasıdır.

159 İngilizceden Fransızcaya *Ambassador College* tarafından tercüme olunmuştur.

160 E.A. (iki cilt), Berlin, 1832 — bkz: Volpie & Julian Nida-Rümelin: “*Lexikon der philosophischen Werke*”, 790.-792.syflr

161 Alm “unbewusste Werkzeuge einer List der Vernunft”.

Yine *Hegel*'e bakılırsa, Maneviyâtın Kendisini göstermesi, Mutlak Hukuk ile Hürriyet ilkelerinin¹⁶² gerçekleşmeleri ("Freiheitsverwirklichung") yoluyla olur. Hürriyetin gerçekleşme basamakları, insanlığın ilerileme ("Fortschritt") aşamalarını temsil eder. Hürriyetin gerçekleşme sürecinin akîm kaldığı yahut ilgâ kılındığı durumlarda, gerileme ("Rückkehr") başgösterir. İlerilemeyi durduran en önde gelen etken ise, insanın, doğanın karanlık güçlerinin ("dunkle Macht der Natur") baskısına bel vermesidir. Hukuk ile Hürriyet ilkelerinin bayrakdarlığını yapan millet, tarihte yer alan ilerilemenin de öncüsü sayılır. Bu çabalarında doğanın veya tarihin istibdât fırtınalarına göğüs geremeyen yahut bayrakdarlık tâkatını gösteremeyen milletler, hukuktaki üstünlüklerini, yânî devlet olma vasıflarını ve hürriyetlerini yitirirler.

Devlet geleneğinin Asyadan yayıldığını bildiren *Hegel*, kendi bireysel kaderinin — İslâmî terimlerle söylersek, 'cüzî irâde'sinin— bilincine erişme mücadelesini vermek suretiyle kişileşmek, kölenin tersine, Atinalı vatandaşa¹⁶³ nasîb olmuştur, diyor. Çağdan çağa ve toplumdan topluma farklılık gösteren örfli birey olma durumundaki insandan Tektanrılı Vahiy dini —*Hegel*'in kasdettiği, Hıristiyanlıktır— sâyesinde ahlâk insanı doğmuştur. Ahlâk kişisi olarak insan, hürriyet ile akıl varlığıdır.¹⁶⁴ Hür insan, konumunu Lutherci Islâhatçı ("Reformation") hareketi ve daha sonra Hürriyetçilikle ("Liberalismus") pekiştirmiştir. Hıristiyanlığın yaratma görüşüyle, yeryüzünün, doğadışı güçlerden arındırılmasının ardından ("entgötterte Natur"), Lutherci Islâhat ve sonraki Hürriyetçi hareketlerin sonucunda, *Hegel*'e kalırsa, insanın kendisi, kendisine karşı serbestce tavır alır hâle gelmiştir.¹⁶⁵ Bu serbestleşmesindeki en önemli âmil, onu, doğanın, *Hegel*'in deyiimiyle söylersek, karanlık, müstebit güçlerine karşı muzaffer kılan sanayi devrimi olmuştur.

iii- Manevî İnsana karşı Maddî Beşerin Mevzilenişi

İşte, insanın, doğaya cephe alışı ve Sanayi devrimi doğrultusunda kendisini kendisine karşı âzât kılmasıyla, Hürriyetçi-Sermâyecî anlayış, büyük bir ivme kazanmıştır. Bu eşi menendi görülmemiş gelişmelerin anahtarıysa, Yahudîlik ile İngilizliğin tarihî ittîfâkında aranmalıdır.

İnsanın, kendisine karşı kendisini âzât kılmasının ne anlama geldiğini gözden geçirdik. Bu yüzden aynı konuya burada dönmeyeceğiz. Yalnız, bu yolda onun, dur durak bilmez korkunç ilerileme marazına dūçar olduğunu belirtelim. Bireyler, tüzel topluluklar, şirketler ile milletler arasında kıyasıya, sonu belirsiz

162 Alm "das unbeschränkte Rechts- und Freiheitsprinzip".

163 Alm "griechische Bürgerwelt".

164 Alm "Freiheits- und Vernunftswesen".

165 Alm "Befreiung des Menschen zu sich selbst".

yarış başgöstermiştir. Yarış için yarış! İlk ve biricik hedef, kuvvete, kudrete, şana, şöhrete, servete kavuşmak. Hep daha çok; daha, daha fazla; çok daha fazla! ‘Önüme ne çıkarsa, devirir, basar, geçerim; ihtirâsırlarımın sonu sınırı yok!’ ‘Dünya benimdir ve sonunda her yanıyla, her şeyiyle bana kalacak!’ İmdi, Maddecî–Mekanisist–Akılcı–Deneyci–Laik–İnsancı–Hür Sermâyecî (yahut Toplumcu)–Çağdaşçı insanın vehmi: Bu insan, içsizdir, bencildir, bencidir, benmerkezcidir, çıkarıcıdır, ukalâdır, bilgiçtir, zekîdir, arsız hayâsızdır; çıkarına dokunulmadıkça, rahat bırakıldıkça başkasına karışmaz — ‘bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın!’ —; kısacası, daha önce belirttiğimiz üzere, *tragique* varlıktır. Çıkarlarını yürütmek maksadıyla oldum olası kimsenin aklına esmemiş yollara başvurur. Fennî üstünlüğüne dayanarak kendisine karşı çıkanları, toptekneleri (İng gunboat), tank, top, uçak, yangın bombası neviinden gelişkin ateş gücü yüksek; kimyevî, biyolojik yahut çekirdeksel (Fr nucléer) bombalar gibi, maşerî yıkıcılığı olan silâhlarla sindirmiştir. Bunların etkisi de, beklenin altında kalınca, başka müdhîş yöntemler denenmiştir: 1900lerin başında Çinlilere revâ görüldüğü gibi, kalabalık kitlelere zorla afyon yutturulmuştur. Ama bundan daha sinsisi dahî var: Felsefî sistemlerin çarpıtılmasından elde edilmiş ideoloji verisi, içi boş, dışıysa rengârenk kâğıtlarla allanıp pullanmış, sarıp sarmalanmış deyimler ve deyişlerle yığınla zihinlerin bulandırılması, uyuşturulup yozlaştırılması! Böylelikle insanın savaşıma ile başkaldırma hassasına öldürücü darbe indirilmiştir.

5- Hür Sermâyeciliğin Yapma Seçeneği: Toplumculuk

Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî Medeniyeti, ana ideolojisi olan Hür Sermâyeciliğe seçenek olarak Ortakmülküculüğü oluşturmuş yahut oluşmasına el vermiştir. Bu yolla Hür Sermâyeciliğe esaslı bir seçeneğin doğması, vucut bulması önlenmek istenmiştir. Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin dışından çıkıp geleceği sanılırken, onun içerisinden beklenmedik bir bozuk ses yükselmiştir: Faşizm.

Hür Sermâyecilik gibi, Toplumculuk ve onun türevi, Ortakmülküculük de, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin temel dünyatasavvuru olan Maddecilik–Mekanisismden esinlenerek biçimlenmiştir. Muhafazakârlığa karşı olup ilericî–hamlecidir. Yine Sermâyecilik gibi, iktisadî ilahlaştırır. Bu esaslı ortak özelliklerin yanında, Toplumculuğun, özellikle de, onun aslî uzantısı olan Ortakmülküculüğün, Sermâyecilikten ayrıldığı hususlar elbette var. Aksi takdirde, nasıl seçenek olurdu? Nitekim, ‘birey’in ‘bireysel benliği’ine çakılıp kalmağı derpîş eden Sermâyeciliğin tersine, Ortakmülküculük, ‘toplumsal benliği’e sığramağı — üretim ile tüketim ilişkilerinden hız alıp bunların şartlarını değiştirmeye — öngörür: Devrim. Bununla İngiliz-Yahudî medeniyeti, ‘Hürriyetçilik–Sermâyecilikten memnun değilseniz, buyrun işte, size seçenek ideoloji, Toplumculuk yahut Or-

takmülkcülük!’, demek istemiştir. Nasıl birincisini Thomas *Hobbes*, John *Locke* (1632 – 1704), David *Hume*, Adam *Smith* gibi İngiliz filozofları biçimlemişse, ikincisini, Almanyada doğup büyümüş olmakla birlikte, asıl zihin olgunluğuna İngilterede ulaşmış Karl Heinrich *Marx* belirlemiştir. İngiliz tarihini kendisine örnek alarak bunun bir bakıma türevi şeklinde görünümüne çıkmış Sermâyeciliği irdelemiştir. Çıkardığı sonuçları Avrupa, hattâ dünya çapında yaygınlaştırarak insanlığın geçmişteki aşamalarını değerlendirip bunlardan hareketle geleceğe ilişkin tahminler yürütmeğe çalışmıştır. Karl *Marx*, klasik mekaniğin öngördüğü bilimsellik incelemelerini yürütüp sonuç çıkarmağa çaba harcamıştır. İleride, taraftarları ile aleyhdarlarınca kendisine yakıştırılacak heyecân ile duygu dolu nitelermelerden, az önce söylediklerimizden de anlaşılacağı üzere, Karl *Marx*, vâreste tutulmalıdır. Karl *Marx*, bilimsel, duru, seçik akılyürütme tutumunun gerektirdiği biçimde araştırmalarını dar çerçeveden geniş doğru yürütmüştür. Sonuçta, ona bakılırsa, Toplumculuk, Sermâyeciliğin rakîbi veya seçeneği olmayıp “Tarihî maddecilik gereği devâmı”dır. İngiltereden Kıta Avrupasına, oradan da yeryüzünün öbür illerine ellerine yayılacağını iddia etmiştir. Böyle bir oluşumun başgöstermesi, ancak o dönem İngilteresinde varolmuş maddî ile zihnî şartlar çerçevesinde mümkündür. Nitekim zamanla Toplumculuşmuş Sermâyecilik yahut Sermâyecileşmiş Toplumculuk —: Toplumsal Halkidâresi (Fr Démocratie sociale)—, İngiltere ile benzeri Kuzey batı Avrupa ülkelerinde yer edinmiştir. Bu ülkelerde siyâsî düzen, toplum devleti (Fr Etat social) şeklinde nitelenmiştir. Gerek *Rusyada* gerekse onun zoru ve desteğiyle başka memleketlerde zuhur etmiş ve dar anlamda *Rus* siyâsî ve askerî yayılmacılığının aracı ve âleti olmuş *Leninci-Stalinci Ortakmülkcülük*, yânî *Bolşeviklik*, İngiliz-Yahudî medeniyetinin ‘mimar-başları’na yahut başka bir deyişle ‘iyi-saatte-olsunlar’ca öngörülmemiş bir ârizadır, kazadır.

6- Öngörülmemiş Tepkiler: Beşerî Akıl Temelli Maddecilik–Mekanisizm Diñnyatasavvuruna karşı Romantiklik - İdealizm ve Sermâyecilik ile Milletlerarası Toplumculuk İdeolojilerine karşı da Faşizm ile Millî Toplumculuk

İ- Duygu–Heyecân temelli Organisizm–Romantiklikten çıkan yol

Faşizm ile Millî toplumculuk, kendilerini doğurmuş bulunan Romantiklik–İdealizmle birlikte, İngiliz-Yahudî medeniyetince öngörülmemiş bir diğer kaza olup onun dünyatasavvuru durumundaki Maddecilik–Mekanisizm ve bilâhare ideolojileri olan Sermâyecilik ile Toplumculuğa karşı meydana getirilmiş ve şiddeti gittikçe artmış tepkilerdir.

Doğanın, matematik tekanamlılığını, heyecânsızlığı ile tarafsızlığını temel almış *Galilei–Descartes–Newton* bilim anlayışından hareket eden dünyatasavvuruna karşı *Giambattista Vico* (1668 – 1744), özellikle “*Milletlerin Doğal Huku-*

kunun Tekrar İkâme olunacağı bir Başka Sistemin İlkelerinin Yardımıyla Milletlerin Doğası hakkında Yeni bir Bilimin İlkeleri”¹⁶⁶ başlıklı eserinde insanı ve tarih çerçevesinde biçimlenmiş değerlerini esas almıştır. Bunlar, ilk bahsolunan Maddecî-Mekanisist ve Akılcı olanların tersine, düpedüz akılla izâhı mümkün olmayan manevî değerlerdir.

“*Latin Dili esas alınmak suretiyle İtalyanların en eski Bilgeliklerinin Sergilenmesi*”¹⁶⁷ başlıklı kitabındaysa, bu çeşit değerleri paylaşan toplumların tarihte milletleşebildiklerini öne sürmüştür. *Vico*, René *Descartes*’ın “*cogito ergo sum*” (“düşünüyorum öyleyse varım”) vargısının, analizci tarzda elde edilemeyeceğini; bunun, bilinçte, giderek, toplum benliğinde bitip serpildiğini, neşvünemâ bulduğunu savunmuştur. Doğaya da, kişinin, tarafsız, ilgisiz bakışla yönelemeyeceğini; tersine, toplumun etkisiyle kazanmış olduğu bilinçle yol alabileceğini ileri sürmüştür. Böylelikle çağdan çağa, toplumdan topluma farklılık gösteren doğa görüşleri tarih sahnesini doldurmaktadır. Mutlak kesin Bilgi — *Hakkelyakîn* — yalnızca *Allahtadır*. Ona yakınlığı olduğu ölçüde bilgilerdeki görelilikler giderilebilir. Şu hâlde bilgilene bir akılyürütme ile gözlem sürecine tâbîyken, *irfânî nurlanma* ânlık sezgi verisidir. *Tanrının* evrensel düzeni, insanlık âleminde devlet nizâmıyla görünümüne çıkar.

Aydınlanmacı-İnsancı-Laik zihniyetin, merkeze çektiği ‘birey’ kavrayışına karşı, başta, *Vico*’da tanık olduğumuz üzere, Tanrı – Devlet esaslarına dayanan bir anlayışın geliştiğini görüyoruz. Bu anlayış, “Fırtına ve Hamle” diye Türkçeleştirebileceğimiz (Alm “*Sturm und Drang*”) hareketi altında tanınan ve *Organisizm*¹⁶⁸ dünyasavvurunda esaslanan *Romantik* akım çerçevesinde 1770den itibaren *Almanya*da yer ediniş yayılmağa başlamıştır. Maddecî-Mekanisistlerin biçimsel aklın verisi kabul ettikleri değerlerin reddolunup bakîr doğaya geri dönüşü talep eden, bu cümleden olmak üzere, sanayileşmeğe tepki gösteren hareketin, duyguyu, sezgi ile gönlü dikkatlerinin odağına çeken *Romantiklerin* indinde, yer aldığına tanık oluyoruz.

166 İ: “*Principi di una Scienza Nuova intorno alla Natura delle Nazioni, per la quale si ritrovano i principi di altro Sistema del Diritto Naturale delle Genti*”; E.A., Napoli, 1725 — bkz: *Volpie &...: A.g.e.*, 385.-857.sylfr.

167 L: “*De Antiquissima Italarum Sapientia ex Linguae Latinae Originibus Eruenda*”; E.A., Napoli, 1710 — bkz: *Volpie &...: A.g.e.*, 91.&92.sylfr.

168 ‘Maddecîliğ’e karşı ‘Maneviyâtçılığ’ın; ‘Mekanisizm’eyse, ‘Organisizm’in geliştirildiğini görüyoruz. ‘Akılcı-Deneyci’ felsefenin aleyhine ‘İdealist’ olan ortaya çıkar olmuştur. ‘Maneviyâtçı-İdealist-Organisist’ anlayışın, hayat ile dünyaya bakış açısı ve tavrı olarak yansımış biçimiye, ‘Romantiklik’tir. ‘Maddecî-Mekanisist-Seküler-Sermâyeci öncesi’ günleri özleyen ‘Romantiklik’, bu biçimi ve yapısıyla Tepkici ve Gericî (Fr *Réactionnaire*) şeklinde nitelenmiştir.

ii- Romantiklikten Faşisme

Geleneksel yaşama biçimlerinden köylülük, toprağı işlemek arzusu ve bunlardan neşet etmiş —doğayı sevip özlemek, dostluk, dayanışma, maddiyâta sırt çevirmek, savaşıklık, mertlik türünden— kadîm değerleri yüceltmek eğilimi, *benden ziyâde biz için mücâdele etme irâdesi ağır basar olmuştur*. İktisâttaysa, tüketim ihtiyâçları yelpâzesini —fabrikalaşma— habire rekâbeti alabildiğine kamçılayan Sermâyeciliğe karşı usta – çırak ilişkisi çerçevesinde gelişen küçük üretim birimleri —zanaate dayalı imâlathâne— arasında oluşturulmuş dayanışma teşkilâtlanmasını esas almış *Korporatizm*¹⁶⁹ ikâme edilmeğe çalışılmıştır. Kısacası söz konusu akım, Onsekizinci yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kuzey batı Avrupada başgösteren ve 1789 Devrimiyle artık elle tutulur, gözle görülür duruma giren yeniliklere, *Yenilikçiliğe* karşı tepki hareketidir. Bundan dolayı da Tepkici yahut geçmiş ve ‘altın çağ’ diye anılan bir devire geri dönüşmek istendiğinden, Gerici şeklinde adlandırılmıştır. Bahse konu hareketin ideoloji hâlini alması *İtalyada* olur: *Faşizm*. Bu ideoloji, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Giuseppe *Garibaldi* (1807 – 1882) gibi Millîyetçi ihtilâlciler ile Gabriele D’*Anunzio* (1863 – 1938) neviinden şair–düşünürlerin İtalyayı ecnebîlerin işgâlinden

169 Nasıl *Faşizm*, *İtalyada* doğup gelişmiş ve oradan değişik uygulama biçimlerinde birçok toplumun siyâsî düzeni hâline gelmişse, aynı durum, onun iktisâdî vechesini temsil eden *Korporatizm* (L corporare: Bütünleşmek, yekvucut olmak) için de söz konusudur. Büyük çapta artırıne, rekâbete ve özel teşebbüs hamlelerine cevâz vermemesiyle Toplumculukla akrabalık kurarken; sınırlı dahî olsa, özel mala, mülk ile teşebbüse imkân tanınmasıyla da Hür iktisâda yahut Sermâyeciliğe yaklaşıp. İktisâdî hayat, sanayi dalları ile işkollarına göre *birlikler* (l categorie) teşkilâtlanmıştır. İşçiler ile işverenler, mahallî ortamda ayrı birlikler hâlinde teşkilâtlanmış olmakla birlikte, ülke çapında aynı işkoluna ait birlikler, *üst kurullar* (l corporazione) hâlinde *demetlenmişlerdir* (l fasciare: Demetlenmek). Benzer birliklerin ‘demetlendiği’ bu üst kurullar, işçiler ile işverenlerin karmasıdır. Bunlar, çatıları altında derlenmiş oldukları birliklerin kendi yönetim kurullarına danışarak işçi ile işveren, yanaşma – yamak – çırak – kalfa – usta ilişkilerini, ücretleri ile terfi şartlarını tayin edip karar ile kurallara bağlarlar. Özerk teşkilâtlar olan birlikler, mensuplarının iş ve özel hayatlarıyla yakından ilgilenip ihtiyâçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmişlerdir. Sonuçta, bütün üst kurulları da, daha yüksek bir birlik çatısı altında —korporasyonların konfederasyonu— düzenlenip *Faşist* Partisince denetlenmişlerdir. Herkesin bağlı bulunduğu işyeri ve mensubu olduğu meslek öbeği yoluyla ilgili birliğin üyesidir. Bu birlikler, Yeniçağdaki sendikalardan ziyâde, Ortaçağdaki loncaları andırırlardı. Bunlara üye olup olamamak kişinin isteğine kalmazdı. Birlik yöneticileri, parti tarafından tasdik olunanlar arasından üyelerce seçilirlerdi.

Bahsi geçen teşkilâtlanma modelini Alman düşünürü Adam Heinrich *Müller* (1779 – 1829) tasarlamıştır. İtalyan korporatizminin etkisiyle İspanyada General Francisco *Franco* (1892 – 1975), Portekizde Profesör Dr Antonio Oliveira *Salazar* (1889 – 1970), Brezilyada Getulio *Vargas* (1883 – 1954), Arjantinde Juan *Peron* (1895 – 1974) benzeri teşkilâtları vucuda getirmişlerdir —bkz: Julius *Gould*&William *Kolb*: “A Dictionary of the Social Sciences”, 141.&142.syflr;

ayrıca bkz: “*AnaBritannica*”, 13.cilt, 537.sayfa.

kurtarma ile birleştirme savaşlarında biçimlenmiş; Yirminci yüzyılın ilk yarısında da, öncelikle Vilfredo Pareto'nun (1868 – 1913) Fransızca kaleme almış olduğu “*Cours d'Economie Politique*” (“*Siyâsî İktisât Dersleri*”) ve anadilinde yazdığı “*Manuale d'Economia Politica*” (“*Siyâsî İktisât Elkitabı*”) ile “*Trattato di Sociologia Generale*” (“*Genel Sosyoloji İncelemesi*”) kitaplarında bellibaşlı siyâsî ile iktisâdî özelliklerini kazanmış; nihâyet, Fransız Devrimci Sendikacısı Georges-Eugène Sorel'den (1847 – 1922) hatırı sayılır raddede etkilenmiş olan Önder (İ il Duce) Benito Mussolini'nin (1883 – 1945) siyâsî mücâdele düzleminde kemâle ermiştir.

İtalyan Faşismi, kendisini Romanın devlet ile savaş düzeninin vârisi olarak ilân etmiştir. Ne var ki, M.Ö. Birinci yüzyıl Romasından M.S. Yirminci yüzyılın İtalyasına köprülerin altından pek çok su akmış olduğundan, *İtalyan* milleti, asla *Romalının* savaşçı ciddîliği ile tertibine ayak uyduramamış; bu ülkünün fikir babalığı ile önderliğini üstlenmiş Benito Mussolini dahî, bir başbuğdan beklenecek gözüpek yalınkılınç yiğitlik ile kişilik tutarlılığını gösterememiştir. Faşizm, Eflâtun'un Devlet – Toplum – Asker tıkHzılığı ülküsünü gerçekleştirme gâyesine takılmıştır. Ancak, her millet, toplumsal kişiliği bakımından, böyle zorlu bir gâyeye erişecek güçte olmadığı vakiasını *Eflâtun*, kendi tecrübelerinden öğrendi. Tarihte hiçbir filosofun beceremediği zor bir maceraya atıldı. Görüşlerinin — bilim felsefesinin terimiyle söylersek, *varsayımının*— geçerlilik derecesini öğrenmek amacıyla üç kere silâhlı mücâdelenin başını çekti. Bozgunla sonuçlanan deneymelerinden hareketle *Eflâtun*, “*Devlet*”inde dile getirdiği düşüncelerini son eseri “*Kanunlar*”da değiştirdi. *Mussolini* de, milletin ruh hâletini esaslıca tanıyıp *Eflâtun*'u bir filosof irfânıyla, ağırbaşlılığı ve dikkatiyle inceleyeydi, ne kendisini ne de toplumunu bildiğimiz o korkunç sona sürüklemiş olurdu. Sonun korkunçluğu, maddî olmaktan ziyâde, manevîdir.

Ortalık günlük güneşlikken başlarının tâcî kıldıkları Önderlerini, talih rüzgârları ters dönünce, uzatmalı sevgilisiyle birlikte, ayaklarından asıp balgam yağmuruna boğdular.

Kendisine has ayırdedici manevî, dolayısıyla da, davranış özellikleri taşıyan bireye nasıl, *kişi* diyorsak, benzer bir oluşuma tâbî olmuş toplumu da *millet* diye anıyoruz. Kişiler gibi, milletlerin dahî *seciyesi* (Fr caractère) vardır. İşte, burada kısaca tasvîr ettiğimiz bir Akdeniz milleti ile onun, daha ziyâde opera sahnelerine çıkmağa uygun Önderinin *seciyesi*ydî. Öte yandaysa, *Ducenin* müttefikî ve kendisi ile önderliğine soyunduğu İtalyan milletini sırtlamaktan bîtâp düşmüş *Führerin* sonu, ilkinde, maddeten benzer, fakat manen bambaşka olmuştur. *Führer*lerle uzun, meşakatlı bir yola düzülen Alman milleti, sonunda, onunla birlikte gözünü kırpmadan ateşe atlamıştır. Kaçınılmaz sona yaklaştığını anlayan *Führer* ise, tabancasıyla kendisini vurmadan önce, ölümünü sağlama bağlamak amacıyla, ne olur ne olmaz bâbindan, bir de, çok güçlü bir zehir yutmuştur. Bu da bir

başka seciye örneği.

Sonuçta, *Halkidâresinin*, *Demokrasinin* dağıtıcılığından, savrukluğundan kaçınayım derken, milletler, kendilerini *istibdâdın* kucağına, mutlak iktidarın bozucu etkilerini unutarak, bırakıverirler. Buyrunuz: Ölümlerden ölüm beğeniniz!

Faşizm ile *Millî toplumsuluk*, kendisinden hareket ettikleri zemîn itibârıyla, birbirlerine ters düşerler. *Roma-Latin* devlet anlayışının bağlandığı dil – kültür birliği kıstasını kendisine esas ihdâs eden Faşizm için saf ırk mülâhazasının önemi yoktur. Hangi soydan gelirse gelsin, kim Latinceyi anadil olarak kullanıyorsa, Roma¹⁷⁰ yaşama uslubuna uygun yaşıyor, irâdesini benimsiyorsa, ve canla başla Roma devlet fikriyâtını içine sindiriyorsa, o, Romalıdır¹⁷¹ düstûrundan hareket eden Faşizm için devlet (L civitas) ülküsünü kişiliğinde canlandıran önderin çevresinde derlenip toparlanmış, dayanışma hâlinde bulunan, gözünü de budaktan sakınmayan esasen gençlerden kurulu bir toplumun inşâsı, ulaştırılması arzulan amaçtır. Geçmiş nesillerin elinden çıkma ulvî değerlerin muhafazası nice ağırlık taşıyorsa, Faşizm için, gerek doğanın gerekse onun içerisinde gelişen insanın hâlisliğinin korunmasının da onca önemi vardır. Şu hâlde her çeşit doğadışı, doğal olmayan tasarruf, bozgunculuk yahut sapıklık suçlamasıyla reddedilir. İktisâdî ve fennî, özellikle de sınaî gelişmeler, demekki, doğanın bütünlüğü ile hâlisliğine, insanınsa nefis – beden saflığı ile sağlığına halel getirmemesine gerçekleştirilmelidir. Buna bağlı olarak, insanın nefis – beden saflığı ile sağlığı, onun cinsiyeti ile zihin ve bünye durumu göz önüne alınarak geliştirilmeli düşüncesi eğitime esas alınmak istenmiştir. Burada kız çocuğunun, ileride ailenin temel dayanağı olacak sâdık, iffetli ev kadını ve anne; erkeğin ise, ailesi ile topluluğunu geçindiren koruyacak faziletli, sözünün eri birey olması hedefi gözetilmiştir.

Aynı devlet ülküsüne sâdık bireyler birbirlerinin vatandaşdır (L civis). Roma devletinin bu ülküsü, Roma medeniyetinin, yavrularından Fransız kültürü yoluyla 1789 İhtilâlîkebirinin çarpıtılmış ruhuna sızabilmiş tek tük unsurlardan biridir: *Vatandaşlık* (L civiles, cives; Fr citoyenneté).

iii- Faşismden Millî Toplumsuluğa

Faşist devlet ülküsü, kan bağının geniş toplumsal dağılımıyla çıkan, geniş aile topluluğu da denilen kabileciliğin karşı ucudur. Faşist devlet ülküsünün kar-

170 *Romantik*, nitekim, *Romaya* mahsus değerlerin, yeniden hayata döndürülmesi isteğiyle yanıp tutuşan kişi/ler demektir.

171 Haddızâtında, *Osmanlı* ile *Roma* devlet ülküleri çakışır. Nitekim, İstanbulun — Romanın ikinci başşehirinin— fethiyle birlikte, *Fatih Sultan Mehmet Han*'ın, *Kaysar* (*Cesar*) ünvanını da üstlenmiş olması, özenti sonucu yahut tesâdüf eseriymiş gibi algılanmamalıdır. Osmanlının salt devlet-olma ülküsünün berrak ifâdesini, *filhakika*, *Nâmık Kemâl*'in (1840 – 1888) "*Vatan Şarkısı*"ndan aldığımız şu mısralarda buluyoruz: ".../ Gavgâda şehâdetle bütün kâm alırlar biz/ Osmanlılarız cân veririz nâm alırlar biz..."

şıtı, kabileci – kavimci kan bağı anlayışını temsil eden Millî toplumcu devlet anlayışıdır. Onda soyut motivlerin çerçevesinde buluşup kenetlenmiş kişiler değil de, kan bağı ile yurd ortaklığını esas almış bireyler söz konusudur. Nitekim, Millî Toplumculuk ideolojisi, geçmişin sisli, puslu ufuklarında kol gezen Germen boylarının kandaşlık töresinden gelen kan ile toprak (Alm Blut und Boden) saplantısı üstüne binâ edilmiştir. Belli, sınırlı toprak parçasını paylaşıp – yurtdaşlık (L popularis)— kan bağı – kandaşlık (L cognatus)— bulunan bireyler,¹⁷² Millî toplumcu devletin kurucu unsurlarıdır. Toprak (L terra) ile kan (L sanguis), temel inanç birimleridir. Bunlar, insanın biyolojik – canlı – bağlarıdır. Bu çeşit bağlara dayalı olanlara biyolojik – canlı – toplum yapıları diyoruz. Bunun tersi, örneklerini Hz *Muhammed*'in önderliğini ettiği *İslâmî* esaslara uygun *Medîne* – *kamuoyuna* değil de, seçilmiş *Bilginlerin (Ulemâ)* oyuna dayalı – *Şîra Cumhuriyetçiliği*nde ve *Osmanlı ile Roma* devletlerinde gördüğümüz, sosyolojik, demekki beşerî devlet teşkilâtlanmasıdır.

Öyleyse, Millî toplumculuğun temel mefhumlarından kan ne anlama gelir? 1937de basılmış olan “*Millî Toplumcu Eğitim*”¹⁷³ başlıklı derlemede yayımlanmış makalesinde (389.&390.syflr) Dr Erika *Emmerich*, kan motivini bize şöyle izâh ediyor: “...Kan, yalnızca kalıtım özelliklerinin taşıyıcısı değildir. O, daha ziyâde, aynı özden gelen insanların birliğinden doğan ve akılla kavranılamaz gücün ifâdesidir... ‘Kavram’ olarak beşerî ne varsa, onu dile getirmekle birlikte.., insanlar arasındaki farklı özelliklerin vurgulanması dahî, aynı kavramın anlam içeriğinde saklıdır. Öyleyse, kan felsefesi¹⁷⁴, akıl yoluyla kılı kırk yarmak suretiyle kurgulanmış (Alm erklügeltes) bir bilim sisteminden daha fazla bir şey olmak istiyorsa, insanın farklılığına duraksamaksızın parmak basmalıdır. Bu felsefe, şu durumda, insanla ilgili toptancı belirlemeler yapmak gafletinden bizi alıkoymaktadır. Böylelikle insan varoluşuna ilişkin bir felsefeyi yazmanın artık mümkün olmadığı belirtilmelidir.

Şimdi, insanların ortak paydası, daha açıkcası, onları doğadaki öteki varo-lanlardan ayırmamızı sağlayan bir durum – demekki, genel bir insan-olma durumu!— varsa, o takdîrde, bu genel insan-olma durumu (Alm Menschsein), insanın gerçekten özümüdür –öz, başka bir anlatışla: İnsanın en son belirlenimimidir (Alm Bestimmung)— diye sormalıyız. İnsanın son metafizik belirlenimi ne-

172 Her Alman vatandaşına, en az, 1800e değin geri götürülebilecek şekilde, safkan Alman atalardan neşet ettiğini belgelemek zorunluluğunu getiren kanun, 15 eylül 1935de *Nürnbergte* çıkarılmıştır; bundan dolayı da bu ve benzerleri *Nürnberg Kanunları* diye anılmışlardır.

Yahudilerle evlenmiş Almanlar, bahsi geçen kanuna göre, ırk ayıbı (Alm Rassenschande) etmiş olmaları gerekcesiyle suçlu addolunmuşlardır. Yahudiler veya onlarla evlilik yoluyla karışmış Almanlar, ikinci sınıf Alman vatandaşı derekesine düşürülmüşlerdir – bkz: Wolfgang Benz &...: “*dtv Enzyklopädie des Nationalsozialismus*”, 620.s.

173 Alm “*Nationalsozialistisches Bildungswesen*”.

174 Alm die Philosophie des Blutes.

dir? Bu, câmiasına bağlı kalması durumundan; daha da önemlisi, kanına karşı taşıdığı ödevden başka bir şey değildir. İşte bundan dolayı, geleceğin felsefesi, felsefe gerçekten varolmağa devâm edecekse, kanın felsefesi olacaktır. Her felsefe, önemi ile anlamını, mensubu olduğu kandaş insanların oluşturdukları câmiada (Alm Gemeinschaft) bulacaktır. Ancak, kan fikri (Fr Idée), yalnızca cisimleştirilebildiği (Alm Verkörperung) yerde varolabileceğinden, kan felsefesi, tekrar bir son varlığın salt kavramlılığına¹⁷⁵ gömülme istenmiyorsa, bize Kuzeyli kanın felsefesini dile getirmek zorundadır. Şu hâlde, kan felsefesi, bizimçin özel Kuzeyli kanı biçiminde anlam taşır.”¹⁷⁶

Millî toplumculuk, sacayağına dayanır: Bir: Irk esaslı Milliyetçilik — millî eğitim — toplum — sanat — iktisât siyâsetleri; iki: İsrail kavminden ırk mülâhazalı nefret — Ortaçağ Hıristıyan Avrupasının tersine, burada, dinî telâkkîler önemlerini yitirmişlerdir;¹⁷⁷ üç: Askercilik — sivil bir mesleğe intisâb etse de farketmez, her erkek, asker olacakmışçasına talim terbiye görür, bilkuvve askerdir; böylelikle kurum olarak *sivilliğin*, toplumun yapılanmasında yeri yoktur; kadın ise, savaşan erkeğin destek kişisi olarak yetiştirilir. Millet, biçimbirliğine (Fr uniformité) erişmiş toplumdur. Bu ülküye toplumu taşıyan araç, talim terbiye özelliğini gösteren eğitimidir. Onun da asıl işi, bireyleri çelikleşmiş irâdeyle techîz etmektir. *Irâde*, öncelikle İdealist felsefenin, Alman milletine telkîn etmiş olduğu vazgeçilmez bir ilkedir. Tabîî, bu ilke, Martin *Luther* (1483 – 1546), Immanuel *Kant*, Johann Gottlieb *Fichte* (1762 – 1814), Georg Wilhelm Friedrich *Hegel*, Arthur *Schopenhauer* (1788 – 1860), Friedrich *Nietzsche* gibi, çağların en büyük, en parlak filosoflarına gökten zenbille inmemiştir. Filozof, içerisine doğduğu toplumun adetâ radarıdır. Ortalıkta ‘serseri mayın’ misâli dolanan değerleri derleyip toplar, ardından bunları aklın biçimlendirici potasında işleyerek sıkı dokunmuş sistem hâlinde topluma iâde eder. Felsefileştirilmiş bu değerler, ahlâk nizâmı şeklinde, uzun vadede eğitim yoluyla topluma ‘yedirilir’. Bahse konu değerler, gündelik yaşayıştan tutun da zanaat, ticâret, askerlik ile siyâset seviyelerinden geçerek bilim, sanat ile din gibi, toplumun en yüce düzlemlerine dek yaygınlaşıp yerleşir; milletin *caractéristique* özellikleri hâlini alırlar.

175 Alm bloße Begrifflichkeit eines letzten Seins.

176 Erika *Emmerich*: “Die Philosophie des Blutes”, 287.s, bkz: *Pliakov&Joseph Wulf*: “Das dritte Reich und seine Denker”.

177 Hıristıyanlar ile Yahudîler arasında hüküm süregelmüş gerek öğreti gerekse yaşama düzlemindeki dur durak bilmez çekişmenin altında yatan temel neden, Millî toplumculuğa göre, özellikle Germenler, ama genelde Arîler ile İsrailîler arasındaki kavmî uçurummuş. Bu aykırılığın başını, iki tarafın kişilik yapısındaki farklılık çekmekteymiş. Tarafardan birinin güvenilmezliğine âşikâr delili Hz *İsâ*’yı Çarmıha dek götüren ihânet, yânî gammazlama olayı teşkil etmekteymiş. Hz *İsâ*’nın Çarmıha gerdirilmesi, Hıristıyanlığın indinde, yalnızca işlenebilecek değil, ama aynı zamanda *düşünülebilecek* en ağır *cinâyet*ti. Çünkü ihânete uğrayan, Hz *İsâ*’nın insan kisvesinde, düpedüz, *Tanrının Kendisi*dir.

Toplumu belirleyip biçimleyen en başta gelen etkenler, onun içerisinde yaşadığı tarihî ile coğrafi şartlardır. Onlar, onun maşerî hayâlhânesi ile nefsinin, hayat gâyesini, âdetlerini, gelenek ile göreneklerini, zanaat nevilerini, giyim ile kuşamını, yemesini içmesini, hâl ile hareketlerini tayîn ederler. Batı Avrupanın kuzeyinde yaman yelli, azgın dalgalı denizler ile geçit vermez dağlar arasında kalan sık çam ormanları ile bataklık düzlüklerde, yılın büyük bir kısmını karanlıkta, kar ile buzun tahakkümü altında geçirerek doğanın yarattığı en amansız şartlarına göğüs gererek yaşayan Germen ve onların ahfâdı olan Alman boyları, daha doğuda benzer güçlüklerle boğuşagelmiş Rus, Moğol ile Türk kavimlerinde de gördüğümüz özellikler geliştirmişlerdir. Ne var ki, bilâhare tarih boyunca intisâb edilmiş farklı medeniyet daireleri bu özellikleri hatırı sayılır derecelerde değişikliklere uğratmışlardır. Meselâ İslâm medeniyetinde yerlerini almış bulunan Türkler, burada kaldıkları sürece Millî toplumculuk yahut Sermâyecilik çeşidinden ideolojileri geliştirmeleri veya bunlardan birine 'takılmaları' asla mümkün gözükmemektedir. Vahiye sâdık kalmaması yüzünden, her kalıba girebilecek tiyette gözüken Hıristiyanlığı, Almanlar, kendilerinden önce veya sonra İtalyan, İspanyol, Fransız, İngiliz, Leh, Rus, Rum, Ermeni, Kıptî, Habeş, Süryanî milletlerinin yapmış olduğu gibi, kendi millî özellikleri doğrultusunda tebdîl etmişlerdir. Filhakîka, bir tek Hıristiyanlıktan bahsetmek zordur. Bundan dolayıdır ki, bellibaşlı esaslı kültür çevrelerine göre biçim almış Hıristiyanlıkları teker teker anmak zorundayız. Görünüşte ilahiyât anlaşmazlıklarından doğup neredeyse değişik dinler hâlini almış gözüken Hıristiyan mezheplerinin esbâbımücibeleri, kendilerini biçimlemiş olan farklı millî kültür çevreleridir. İşte bu yüzden, İslâmınkisinin tersine, Hıristiyan âlem, hiçbir zaman tam anlamıyla ümmetleşememiştir. Bunun sonucunda, milliyet, kendisini Hıristiyan toplumlarında her vakit gizli yahut açık biçimde duyurmuştur.

İmdi, uzak geçmişin derinliklerinden bize doğru yürüyen bütün bu hususları dikkate almadıkça, ne dünü ne de bugünü doğru düzgün yargılayıp açıklayabiliriz.

(178)

Hıristiyanlıklar, birbirleriyle çelişen değişik öğretiler arasında cereyân etmiş münâkaşaların üzerinde inşâ olunmuşlardır. Yahudî öğretisi örneğinin reddine dayalı özerklik ile özgünlük iddiası, haddizâtında, Hıristiyanlığın ülküsü olmuştur. Bu yoldan yürüyerek, Hıristiyanlık, Azîz Paulus önderliğinde kendisini Yahudî aleyhtarı bağlam içerisinde belirlemiştir. İşte bu bağlamda, Yahudîlikte keskin ve belirgin Tektanrı ile Vahiy fikirlerinden tutunuz da erkeğin sünnet olması, 'helâl yemek'le beslenme zorunluluğu ve domuz etini tüketme yasağına varana dek ilahiyât ile muâmelâta taalluk eden bîcümle şart ile yaptırıma sırt çevirmek suretiyle Azîz Paulus Hıristiyanlığı geniş bir 'yelpâze' boyunca kendisini farklı kılmağa çaba harcamıştır. Yahudîlik, Tektanrı ile Vahiy fikirlerinden inhirâf eden Hıristiyanlığa, kavmî mülâhazaların da eklenmesiyle, yeğîn tepki gösterip onu kâfirlikle suçlamıştır. Hıristiyanlık da buna karşılık, kendi meşruiyet iddiasını şiddetli bir Yahudîlik düşmanlığı noktinazarı üstüne binâ etmiştir. İkisi arasındaki tarihî hasımlık, şu hâlde, evveleminde, ilahî-dinî telakkilerdeki aşılmaz uçurumdan ve bilâhare kavmî mülâhazalardan kaynaklanmıştır.

Çöllerde yahut kutba yakın yörelerde yaşayanlar, geçimlerini fırtınalı sular-dan sağlayanlar ile dağlılar, zorlu coğrafyaların insanıdır. Bunların ortak pay-dası, gerek teoride gerekse uygulamada icâda yatkın olmalarıdır. Ayrıca, atıl-gan ve etkindirler. Bireysel girişime yer ayırmakla birlikte dayanışmacı ve savaşkan-dırlar. Eril ve ataerkildirler. Dinî duyuları ziyâdesiyle keskinleşmiştir. Sıkı sıkı-ya bağlandıkları inanç manzûmeleri, onları, bedîî melekelerini bileyerek sanatta üstün seviyelere ulaşmalarını sağladığı gibi, dirençli, dirâyetli, fakat aynı zaman-da mutaassıp da kılmıştır. ‘Armut piş ağzıma düş’ çeşidinden bir yaşayışa cevâz

Ne var ki, öğreti ayrılığı ve hattâ aykırılığı yalnızca Yahudilik karşısında ortaya çıkmakla kal-mayıp Hıristiyanlığın bağrında dahî belirmiştir. Dinî boyutlara varan mezhep öğreti ayrılı-kıları, genelde, Hıristiyanlığın, özeldeyse, Avrupanın tarihini kanla, ateşle, katliâmıla dokumuş-tur. Ders kitaplarında bildirilenlerden çok daha karmaşık etkenler ile nedenlerle ortaya çık-mış olan Haçlı seferleri, esas hedef Müslümanların yanında, Yahudiler ile hasım Hıristiyan mezhebine karşı dahî tertiplenmiş görünüyor. Katolik ile Ortodoks mehepleri arasındaki kar-şıtlık, İstanbul (Konstantiniye) Patriği Azîz Büyük *Photios*’un (810 – 895), Romadaki Papa Azîz Büyük (I.) *Nicholas* (800 – 867) tarafından 857’de afaros edilmesine değin gerisin geri-ye gider — bkz: J.C.J. *Metford*: “*Dictionary of Christian Lore and Legend*”, 222.s; ayrıca bkz: John R. *Hinnels*: “*Who’s Who of Religions*”, 326.s.

Bahse konu ayrılık, aykırılık, karşıtlık, karşımıza kana bulanmış bir tarih sürecini çıkarmak-tadır:

- 1) Ortodoks Bizans, Katolik Latin tabaasından çok kimseyi 1182’de kılıçtan geçirmiştir;
- 2) Katolikler de, bunun öcünü 1185’de Selâniki zapdecine kadın erkek, çoluk çocuğu katlet-mek suretiyle almışlardır;
- 3) Ne var ki, katliâmların en fecîi olanı, Haçlılar, İstanbulu (Konstantiniye) 13 nisan 1204’de ele geçirdiklerinde vukûu bulmuştur. Gece gündüz olmak üzere üç gün boyunca şehirde, tarih-te eşine ender rastlanır cinsten, tedhiş havası estirmişlerdir. Sarayları, kiliseler ile manasturla-rı talan edip kutsal sayılan birçok eşyayı İtalyaya taşımışlardır. 500 000’e yakın nüfuslu İstan-bulun ahâlisinden kadın erkek, genç yaşlı, ruhbândan olan olmayan 2000 kişiyi katletmiş, Hı-rıstiyanlığın en görkemli ve kutsal mabetlerinden Ayasofyada kitleler hâlinde kız ile kadının ırzına geçmişlerdir. Hızlarını alamayıp bir fâhişeyi dahî Patriğin kürsüsüne oturtmuşlardır — bkz: “*Byzantium*”, 32., 33., 225.ile 359 syflr; ayrıca bkz: G. *Ware*: “*The Orthodox Church*”, 69.s.

Fâcia öylesine muazzam, sonuçları o denli ağır olmuştur ki, Bizans, belini bundan böyle bir daha doğrultamamıştır. Hatırası, halkının mâşerî hâfızasına silinmezcesine kazılmıştır; hem o kadar ki, İstanbul, Osmanlı Türk ordusu tarafından fethedilme aşamasındayken Bizanslı er-kândan Lucas *Notaras*, “bu şehirde Latin serpuşunu (tiara) görmektense, Türk sarığının hâ-kimiyetine tanık olmak evlâdır” diyebilmiştir — bkz: “*Byzantium*”, 324.s.

- 4) Doğunun Ortodoksluğu ile Batı ve Orta Avrupa arasındaki çekişme ile çatışma Bizansla sona ermiş olmayıp Yirminci yüzyıla değin sürüp gelmiştir. Nitekim, arkaplanında Ortodoks-luk bulunan Sovyet Rus ordusu 1944 güzünde Katolik ile Protestan Orta Avrupasının kapıla-rına dayandığında, zapdolanmış Alman köylerinde, kasabaları ile şehirlerinde râhibe dâhil, milyonlarca kız ile kadının, ölesiye öldüresiye, ırzına geçilmesinin — gerek Alman gerekse Rus görgü tanıklarının anlattıklarına bakılırsa, yer yer, elliye aşkın Rus askeri ile subayının, bir günde, sırayla, bir kadının ırzına geçtiği oluyormuş— yanı sıra, talan edilip kirletilen ki-lise ile manastırın da haddi hesabı yoktur — bkz: Hans *Dollinger*: “*The Decline and Fall of Nazi Germany and Imperial Japan*”, 107.s.

veren rahat coğrafyaların insanında rastgeldiğimiz hoşgörüyle, laçkalık ile aylaklığa varabilecek derecedeki keyifli ömür sürme keyfiyetiyle, az önce bahsettiklerimizde, tabî ki, karşılaşmayız. Rahat onlara adetâ batır. Onun, kendilerini yozlaştırıp soysuzlaşmaya sürükleyeceğinden korkarlar. İşte bütün bu sebeplerden ötürü olsa gerek, tarihi ve dünyayı biçimlemiş yapılanmalar ile düzenlemelerin mimarı hep şu zorlu coğrafyaların insanı olmuştur.

İmdi, dindışı Yeniçağ Batı Avrupasında Onaltıncı yüzyıldan itibaren beşerî aklı esas almış hâlde ortaya çıkan Maddeci – Mekanisist dünyatasavvurundan hız alarak vucut bulmuş Sermâyeciliğin de bozduğu mütedeyyin, dayanışmacı-toplumcu, azla yetinebilen, ekmeğini taştan çıkaracak kertede çalışkan, toprağına, ailesi ile topluluğına bağlı, kadın ile erkeğı keskin çizgilerle birbirlerinden ayırdeden, gurur, namus ile iffeti temel değer olarak benimseyen insan tipolojisi ile hayat anlayışıdır. Mütedeyyinliğe karşı her çeşit özlü bağlanmayı alaya alan, yere – yurda – topluluğına ilişkin olma duyusuna karşı *Cosmopolitisme*i geliştiren, dayanışmacılığa karşı bireyciliğı ikâme eden, ‘el emeğı göz nuruyla’ maişeti temîne karşı ‘Ali’nin küllâhını Velfi’ye giydirme bezirgânlığını koyan, namus ile iffete karşı ‘en üstün değer kâdır’ kanâatını sokan, mücâdele irâdesine karşı pazarlık görüşünü getiren, geleneğı muhafaza etmeğı karşı sürekli değışmeyi kural kılan ve nihâyet hayatta temel mürâcaat mevkii olarak doğaüstü kutsal Kudrete

5) Bahsi geçen savı belgeleyen, nihâyet, günümüzden de bir örnek: *Papa II. Iohannes Paulus*’un Mısıra son ziyâreti, *Kıptî Ortodoks* ile *Roma Katolik Kiliseleri* arasındaki zorlu ve karmaşık ilişkileri yeniden su yüzüne taşımıştır. Katolik *Papanın Kahireye* varışında kendisini, Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübârek ile *El-Eşherin Şeyhi İmâmîâzam Muhammet Seyit Tantavî* gibi, ülkenin önde gelen zevâtı karşılarken, Kıptîlerin *Papası III. Şenuda*’nın ortalıkta gözükmeyişini dikkate şâyandır. Ne var ki, *Papa Şenuda*, havameydanına gelmemekle kalmamış, Katolik Papasının yönettiğı Cuma âyîninden de uzak durmuştur. *Papa Şenuda*’nın, havameydanında hazır bulunmayışını, Kıptî Piskopos Anba *Musâ* şöyle gerçekleştirmiştir: “Papaların ziyâretleşşeri, dinî olaylardır. Havameydanlarındaki karşılamalarsa, siyâsî çerçevede mütâlea olunur. Kıptî Kilisenin ise, siyâsî kimliğı yoktur...” Cuma âyînine gelince; gerek Anba *Musâ* gerekse başka Kıptî yetkililer, iki Kilise arasında ilahiyât (Fr christologique) esaslarına, muâmelâtı, dünyagörüşüne, örfler ile âdetlere ve nihâyet Kiliselerden hangisinin fâik olduğı münâkaşasına ilişkin uçurumun kapatılmamış olması yüzünden, iki Papanın, aynı âyîni birlikte yönetemeyeceklerini bildirmişlerdir —özetleyerek aktardığımızı bkz: Mariz Tadroz: “A Tale of Two Popes”, 7.s, “Al-Ahram/ Weekly”den.

6) İlahiyât esaslarının, muâmelâtın, dünyagörüşünün, örfler ile âdetlerin ve nihâyet Kiliselerden hangisinin fâik olduğı münâkaşasının oluşturduğı bir başka uçurum, Roma Katolik ile Germen Kuzey Avrupanın Protestan kiliseleri arasında da açılmış ve bunun dehşet verici sonuçları Yeniçağ Avrupa tarihini biçimlemiştir. Bahse konu çatışma ortamının iki önde gelen kanlı örneğinden biri, 1562den 1598e değin sürmüş *Fransız Din Savaşları* —ki, bunların da şâhikası, Katoliklerin, 1572nin 23 ağustosunu 24üne bağlayan gecede sırf Pariste 3000 Protestan *Huguenot*unu kılıçtan geçirdikleri *Azîz Bartolome Günü* katliâmı teşkil eder— iken, öbürüsü de, Katolikler ile Protestanlar arasında ve neredeyse bütün Avrupayı kaplayacak şekilde cereyân etmiş olan 1618 – 1648 *Otuz Yıl Savaşları*dır —bkz: “*Oxford Dictionary of World History*”, 228., 550.&622.syllr.

beslenen inanca karşı beşerî aklı, daha doğrusu, zekâyı yerleştiren Mekanisist–Maddecî–dindışı–Sermâyecî düşünme tarzına karşı Organisist–Romanistik–İdealist hayat ve dünya telâkkîsinin boy verip serpildiğini anlattık. Bu hayat ve dünya telâkkîsinin ideolojileşip siyâsîleşmiş vecheleri olarak Faşizm ile, ondan esaslı surette farklı bir düzen olmakla birlikte, Millî toplumculuğun karşımıza çıktığından da söz ettik. Şu hâlde, gerek Faşizm gerekse Millî toplumculuk, Hür Sermâyeciliğe karşı tepki hareketleri olarak vucut bulmuşlardır. Ne var ki, Faşismden ziyâde, Millî toplumculuk kendisine karşı tepki şeklinde doğduğu Hür Sermâyecî İngiliz-Yahudî anlayışının birtakım esasa taalluk eden fikirlerini, üstünde pek düşünmeksizin, ve ri biçiminde algılayıp yöntemleştirmiştir. Bunların başında *hür teşebbüs* ile Charles Darwin’in *evrim* varsayımından çekip çıkarılmış *doğal ayıklanma* ile *en uygun olanın yaşayakalması* ilkeleridir. Böylelikle merkez karar mercii Farmasonluk olan Maddecî–Mekanisist–Sermâyecî İngiliz-Yahudîliğin telâkkîsine karşı çıkıp savaş vermekle kendisini tarih önünde yükümlü kılan Millî toplumculuk, fikirce ve yöntemce hasmının tuzağına düşmesi yüzünden, daha baştan kendi hikmetisebebine (Fr *raison d’être*) aykırı tarzda arzıendâm etmenin *tragedyasını* yaşar olmuştur. Temelden aykırılığı (Fr *paradoxe fondamentale*), Millî toplumculuğu tümüyle aklaaykırı (irrationel) bir konuma sokmuştur. *Aklaaykırı* boyutlara sürüklenmiş Millî toplumculuk, *schizophrénique* bir kimlik çözülüşüyle insanda *aklıselîme* ilişkin ne varsa, onu topyekûn çiğnemiş, sonuçta, havsalaya ve hattâ hayâle sığmayacak derekedeki bir zulm ve vahşet makinesine dönüşmüştür. Bîdâyetle hak ile bâtıl davâlar arasında cereyân edecekmişcesine patlayan İkinci Dünya Savaşı (eylül 1939 – mayıs 1945), sonuçta, bâtılın bâtıla çatışmasına sahne olmuştur. Zafere ulaşan da, bâtıl taraflardan biri olmuştur: Sermâyecî İngiliz-Yahudî dünyası ile müttefiki Stalin Bolşevikliği. Aslında, ikincisi, birincinin dimâğından çıkmakla birlikte, Bolşevik Sovyetlerin önderi kesilen Stalin, öngörülmedik bir hesâp hatâsı olarak Sermâyecî İngiliz-Yahudî dünyasının başını bir sürecin fenâ hâlde ağrıtacaktır. Ancak onun ölümünden otuz sekiz yıl sonra İngiliz-Yahudî Sermâye dünyası, kendisine düzmece seçenek oluşturmak maksadıyla vucut vermiş olduğu Toplumculuk ile onun hemen hemen bütün dalları ile budaklarını tekrar denetim altına alabilmiştir.

7- Dinin yerini İdeolojinin Alışı ve Bunun Etkileri

i- *Klasik Mekanik Temelli Yeniçağ Dindışı Batı Avrupa Medeniyetinden Evrim Biyolojisi Temelli Çağdaş Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî Medeniyetine*

Dinin, gerek günlük yaşayışın akışından gerekse siyâsî ülkülerden, hususî ve resmî bütün yaşama gündemlerinden tardolunmasıyla zuhur eden korkunç boşluğu, insan — filozof — elinden çıkına ideolojilerin doldurmuş olduklarından bah-

settik. Hür Sermâyecilikle birlikte ortak pınardan fışkırmış olup onunla aynı 'malzeme'den imâl edilmiş seçenek ideoloji Toplumculuktur. Bu iki kardeş ideolojinin birbirlerini tadîl etmelerinden ikisinin de yumuşamış bir çeşidi olan Toplumsal halkidâresi (Fr démocratie sociale) ortaya çıkmıştır. Sermâyecilik ile Toplumculuk arasında göze çarpan keskin karşıtlığın mülkiyet noktasında belirdiği ileri sürüldürülmüştür. Tabîi bu, görünüşte olan bir karşıtlıktır; haddizâtında böyle bir karşıtlık vâkî değildir. Zirâ nasıl, Toplumculukta, daha da kökten biçimde, temel üretim işleyişi ile araçları devletin uhdesindeyse, Sermâyecilikte de bunlar, belli birkaç büyük sermâye kuruluşunun —kartel— tekelindedir. Her iki- si de, yâni Toplumcu devlet ile sermâye kuruluşları, son tahlilde Küreselleşmiş İngiliz-Yahudî medeniyetinin temel mercii Farnasonluğun ana mahfillerinin rehberliği ile denetimine tâbidirler —burada tekrar, *Lenin* ile *Lev Troçki*'den¹⁷⁹ sonraki *Stalinci*¹⁸⁰ *Sovyet* imparatorluğunun, öngörülmemiş bir 'yol kazası' olduğunu belirtmeliyiz. İngiliz-Yahudî medeniyeti ile onun yönlendirici etkeni olan Farnasonluk tâbiyetinden kurtulma kâvgasını vermek üzere meydana çıkan ideoloji Faşizm olmuştur. Aynı mücâdeleye soyunan öteki ideolojiye Millî toplumculuktur. Ancak, Millî toplumculuk, karşı çıktığı İngiliz-Yahudî medeniyetinden ve onun temel ideolojisi Sermâyecilikten birtakım hayatî unsurları üstlenmiştir. Bahse konu medeniyetin temel taşlarından en önemlileri, *Mekanisizm* ile onun türevi sayabileceğimiz *Darwin* evrim varsayımı ve bunun *Herbert Spencer* (1820 – 1903) yorumundan çıkmış olan *Toplumsal Darvincilik* (İng Social Darwinism). Söz konusu görüş uyarınca, dünya zincirleme mücâdeleler şeklinde dirim olaylarının cereyân ettiği 'sahne'dir. Aslında dirimin kendisi de canlı-olmayan- dan gelişmiştir. Varlık öğretisi (Fr ontologie) açısından nedeni de gâyesi de meçhul, tesâdüfî ve mekanik tarzda yürüyen değişim dizilerine *evrim* denilmiştir.

"... Varolan her şey, gizli durduğu ezeli maddeden açığa, görünür hâle çıkar, ileriler, gelişir, evrilir" düşüncesi, Syed Muhammed Naquib al-*Attas*'a göre, sözünü ettiğimiz yeni zihniyetin özünü özetini yansıtır. Al-*Attas*, devâmla şunları söyler: "Bu açıdan dünya, bağımsız, ebedî bir evren; kendisine has yasalarla evrilip kendikendisine dayanan (İng selfsubsistent) bir sistem olarak görülür."¹⁸¹ *İlerileme, gelişme*, Tektanrılı-Vahiy dininde, bu meyânda İslâm'da dahî, merkezî ağırlık taşır. İlerileme ile gelişme, besbelirgin ilahî bir ilkeden gâyeye doğru açılıp serpilen düzen demek olan *tekâmül* kavramının kapsamındadırlar.¹⁸²

179 Lev Davidoviç *Bronstein*, nâmidiger, *Troçki*: 1879 – 19409.

180 Yosif Vissarionoviç *Çuğaşvili*, nâmidiger, *Stalin* (Rus Çelik adamı): 1879 – 1953.

181 Syed Muhammed Naquib Al-*Attas*: "*Islam and the Philosophy of Science*", 5.s.

182 Bkz: Teoman *Duralı*: "*Biyolojik Felsefe*", "Tekâmül ile Evrim" Bölümü, 190.-204.syflr.;

ayrıca bkz: Teoman *Duralı*: "*A New System of Philosophy-Science from the Biological Standpoint*", 125.-135.syflr.

ii- Millî Toplumculuğun Dayanaklarından Evrimcilik

Evrin, bilim felsefesince *değerden bağımsız* kabul edilmekle birlikte, 1800lerin sonlarında, asıl alanı olan biyolojinin sınırlarını aşip ideolojik görüntüm kazanınca, bu sefer *değer yüklü* duruma girmiştir. Evrimin öngördüğü “*va-rolma müicâdelesı*”nden en az zararlı çıkan bireyler ve bunlardan meydana gelmiş topluluklar, *Toplumsal Darvencilikte* “*en güçlülerin yaşayakalması*” ilkesine vurularak değerlendirilmişlerdir. Bu *en güçlüler*, *Sermâyeciliğin* indinde *en müteşebbis bireyler* ile *şirketler* iken, *Millî Toplumculuğun* nazarında başkalarını boyunduruğuna alabilmiş, etkilerini başat kılabilmiş *en ustalıkla* ve *yiğitce savaşılabilmiş*, *en üstün medeniyetleri kurabilmiş kavimler*dir. Nasıl doğanın canlılar kesiminde, bir yanda bireyler beslenme ile yaşama alanı uğruna kavgaya, öte tarafda da türler arasında üreme ile yayılma sahasının mücâdele söz konusuysa; yine canlılardan olan insanda dahî, aynı şekilde, gerek bireysel gerekse toplumsal seviyede dur durak bilmez çekişme ile savaş hüküm sürer. Bahse konu mücâdele, doğa şartları ile özge topluluklara karşı verilir. İnsan ile doğa çevresine meydana okuyan, başta nüfusca artıp yeni yaşama mekânlarını (Alm Lebensraum) kendisine mâledebilen toplum, ortam şartları tarafından kayırılmış olup muzafferdir. Tersine, bunlara yenik düşense, ölüme hüküm giymiştir: *Doğal ayıklanma*. *Üstün ırk* yahut *kavim*, *doğal ayıklanma sınanışından* kayırılmış, dolayısıyla da, başarıyla çıkmış olandır.

iii- Millî Toplumculuğun Dayanaklarından bir diğeri: Irkçılık

Yine nasıl, diğer canlılarda yakın dirimsel birlikler, türler ile alttürler yahut çeşitler olarak belirlenirlerse, benzer biçimde, Millî toplumcu ideologlara bakılırsa, insanlarda da —sözümüne— ‘kandaş’ kimselerin meydana getirdikleri geniş kapsamlı topluluklara ırk ile kavim adı verilirmiş. Bütün bu anılan terimler ile belirlemeler, bilimin ve onun felsefesinin (Fr épistémologie) günümüzde eriştikleri seviyenin açısından baktığımızda, şaşırtıcı raddede anlamca kaypak ve bulanıktırlar. Günümüzde insan türünün alttürlere yahut çeşitlere ayrıldığı savını destekleyecek açık seçik kanıtlar göstermek imkânsızdır.¹⁸³

Millî toplumcu ideoloji uyarınca, ırklar ile onların altında kavimler arasında adetâ geometrik dakiklik gösteren bir sıradüzeni bulunur. Bu görüşün felsefî temelleri, *Hegel* ile *Fichte*’den etkilenmiş olan Fransız düşünür Joseph-Arthur comte de *Gobineau* (1816 – 1882) tarafından atılmış olup ömrünün ileriki dönemlerini Almanyada geçirmiş İngiliz yazar Houston Stewart *Chamberlain*’ce

183 Bkz: Erik Zimen: “Der Hund/Abstammung – Verhalten – Mensch und Hund”, “Was ist eine Rasse?” Bölümü, 140.s., “Domestikation und Variabilität” Bölümü, 215.s.

(1855 – 1927) de geliştirilmiştir.

Burada, Millî toplumculuğa kaynaklık etmiş olan Romantiklikten sızmış gözüken aklı dışlayan, heyecânî ve duygusal renkleri görmek zor olmasa gerek: En yüksek düzlemde duran (Alm Herrenrasse: Hâkim ırk) Arî ırktır — Hint-Avrupa dillerini kullanan beyâz yahut Kafkas ırkı; bunun altında yer alan altırkların en değerlisi Germanlerinkisidir; bunların içerisindeyse, üstün kavim (Alm Herrenvolk), Almanlardır. Tabîî, dizginler, bir kere duygusallıklara kaptırıldı mı, tanzîm olup kabul edilmiş düstûrlarla istenildiği gibi oynamak, dolayısıyla çelişkilere düşmek, işden bile değildir. Günün şartları öyle gerektirmiş olduklarından, 1930larda Millî toplumcu Alman makamları, ‘beyâz ırk’tan olmakla birlikte, Hint-Avrupa dillerinden birini kullanmayan Osmanlı —yânî, Batı— Türkünü, sözgelişi, Arî ırktan saymışlardır. Büyük sıkıntıyıysa, Almanların savaştaki müttefiki Japonlar yaratmışlardır. Nihâyet onların Arî olmadıkları tevîl götürmeyecek kadar âşîkârdır.

iv- Irkcılığın Devindiricileri

Toplum oluşumunun kaynağı, kadın – erkek cinsî birlikteliğidir. Bütün müteâkip oluşumlar, kadın – erkek – çocuk çenberinin git gide genişlemesiyle yol almıştır: Çekirdek aile, yakın akraba, taallukât, kabîle, aşîret... Bu sonuncusuna dek uzanan hat, kan bağına dayalı *biyolojik* toplulukların adlarıdır. Yaklaşık M.Ö. Beşbinlerin sonlarında yeni yerleşen toplumların kurdukları Devlet teşkilâtlanışına değin konar–göçer toplayıcı, bilâhare avcı bireylerin birbirleriyle olan kan bağlarını esas almış topluluklar, Dünya boyu yürürlüklerini sürdürmüşlerdir. *Devletle birlikte sosyolojik* yapılanma kendini gösterir olmuştur. Uzak geçmişten günümüze doğru *biyolojik* ile *sosyolojik* toplumlaşmalar, birbirlerine ters seyir izlemişlerdir. Birincisi git gide zayıflayıp istisnâleşirken, ikincisi güçlenip dünya çapında genelgeçer duruma erişmiştir. Ne var ki, çok uzun zaman boyu sürmüş olması sonucunda kan bağına dayalı toplumlaşmanın etkilerini hâlâ duyuyoruz.

Onuncu bine ulaşıldığında Güney Kutbu dışında, yeryüzünün bütün bölgelerine erişen insanın nüfusu çok azdı: Beş milyon. Beşinci bindeyse, Yeni Taş Devrini yaşamağa koyulan Avrupanın nüfusu bir milyonu biraz geçiyordu. Birinci binde bu nüfus, on milyona erişmişti. Güney ile Batı Avrupada km² başına İtalyada beş, Balkanlardaysa iki buçuk kişi düşüyordu. İtalya, Çin ile Hindin kuzey batısı, Birinci binde nüfus yoğunluğu en fazla olan bölgelerdi.¹⁸⁴ Yeryüzünü böylesine az nüfusla dolduran insanların, hâliyle, birbirleriyle temâsı da seyrek ve

184 Bkz: Colin McEvedy&Richard Jones: “Atlas of World Population History”, 19.&20. 343.-345.sylflr;

ayrıca bkz: Geofrey Parker: “The Times Atlas of World History”, 34.&35.sylflr;

ayrıca bkz: Colin Renfrew: “Past Worlds”, /8.-80.sylflr.

kazara vukûu bulmaktaydı. Pek yakın geçmişe değin, sözgelişi, Güney Afrikanın Kalahari çölünde, Amazon yağmur ormanının derinliklerinde, Yeni Ginenin üç-râ köşelerinde yaşayan kimi topluluklar, kabîle efrâdı dışında insanlarla karşılaşmamışlardır. İnsan kavrayışı onlarçin kendi kabîle efrâdının ötesine taşınamayacak bir tasavvur içeriğine sâhiptir. Kabîlecilik yahut Aşîretcilik de zâten bu yaşanan gerçeklikten ortaya çıkmış bir vakiadır: Topluluk mensuplarının sorusuz sor-gusuz ve vazgeçilmezcesine dayanışmaları; kendilerinden olmayanlarıysa, dışla-maları. Hâliyle hareketiyle, tavır ve tutumlarıyla, görünüşü, giyim kuşamıyla biz-den olmayan, Türkcede ‘bilinmeyen’, ‘tanınmayan’ anlamına gelen *yabandan* tü-retilmiş *yabancıdır*. Yabancı, korkulan, bu yüzden de, tabîîatıyla, istenmeyen, ka-çınılan kimsedir.

Devlet şeklinde teşkilâtlanmış topluma *millet* denildiğinden daha önce bah-solunmuştu. Millet, kan bağına dayanmayan, böylelikle *biyolojik* olmayan top-lum olmasına rağmen, ideolojik sebeplerle onu kabîle – aşîret hattının uzantısı şeklinde kabul edersek, karşımıza kavim denilen toplum yapısı çıkar. Gerçi, gün-delik dilde *kavmi milletle* anlamdaş kullanıyoruz. Ancak, Felsefenin tahlil ile ta-rîf ciddîliği çerçevesinde, kavim, biyolojik esasa dayalı millettir. Nihâyet, *İrkci – Kavimci* ideolojik anlayış uyarınca da, *bir anne – atadan türemiş* çok geniş çap-lı bir *kardeşler topluluğu kavimdir*. Bu anlayış, haddızâtında, kadîm devirlerinde Totem-Fetiş iytikâtları itibâriyle *içeridenevlenme* zorunluluğunu taşımış toplum-larda karşımıza çıkıyor. Bunlarda, kabîlenin yahut çok ileride, kavmin dışından biriyle evlenmek, devirlere göre, yasaklanmış yahut hor görülmüştür. Hâl böyle olunca, o kavmî toplumun bireyleri arasında görünüşçe – fenotip olarak – ben-zerlikler, *dışarıdanevlenenlere* oranla daha fazladır. Bu yüzden de kendilerini ka-vimden sayma zehâbına kapılırlar: İsrailliler, kimi Germen ile Slav halkları, Çin-liler, Japonlar, Moğollar. Böylesi Totem-Fetiş iytikât menşeinden neşet etmekle birlikte, *soy sopu putlaştıрмаğı yasaklayan İslâmın zoruyla*, Araplar da, Emevî-ler gibi kimi istisnâlar dışında, kendilerini kavimden saymaz olmuşlardır.

İçeridenevlenme zorunluluğunu taşıyan kabîle – aşîretlerden neşet etmiş milletler, *ülkü toplumunda devletleşme* evrelerinin en olgun, en mütekâmil aş-a-ması demek olan *imparatorluğu* hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleştireme-mişlerdir. Kadîm kabîle – aşîret iytikâtları gereği, *dışarıdanevlenme* zorunlulu-ğuna bağlı Türkler,¹⁸⁵ özellikle Müslüman olduktan sonra, imparatorluk kurma hünelerinin geliştirmiş, nihâyet, *Osmanlı Devletiebedmüddetiyle* bu mahâretleri-ni doruğa ulaştırmışlardır.

Kendilerininkileri kayırmağı berâberinde getiren *içeridenevlenme* örfü, top-luluk mensuplarının uzak yollara revân olma zorunluluğunu da ortadan kaldırır. Bu çeşit kabîleler yahut aşîretler, ‘dar alan konar-göçer’leridir. Meselâ, Moğol-

185 Bkz: Jean-Paul Roux: “La Religion des Turcs et des Mongols”, 212.&226.syflr.

lar, uzun geçmişleri boyunca bir kere harekete geçmiş, çok geniş bir sahaya yayılmış gevşek dokunmuş kısa ömürlü devletlerini vucuda getirir getirmez ana-yurtlarına geri dönmüşlerdir. Dönmek zorundaydılar, zirâ gittikleri yerlerde, dinî dogmalarını çiğnemedikce, çoğalamıyorlardı.¹⁸⁶

Hâlbuki, Asyanın doğusundan 'hareket eden' Türk boyları, Asyanın ortalarına —Türkistan—, kuzeyine —Sibirya—, güneyine —Hint yarımadasının kuzeyi—, batısına —İran, Azarbaycan, Mesopotamya, Suriye ile Anadolu—, Afrikanın kuzey doğusu —Mısır'daki Kölemenler— ile Avrupanın güney doğusuna—Balkanlar— dek göçmüşlerdir. Boylar, ulaştıkları her yeni yeri kendilerine yurt kılmışlardır. Kimisi de orada devlet kurup yerli ahâlîyi kendi mensuplarından tefrîk etmemiş, tersine, evlilik yoluyla onunla karışmış, böylelikle de, tarihî bir Türk —topluluk gen havuzu itibâriyle— kavimliliğinden bahis açmamız imkânsız hâle gelmiştir. Kendisini Türk sayan boyların her biri, farklı üç ana tip olan Beyâztlardan, Moğolîler ve hattâ çok az sayıda olsa da, Zencîlerden —Zencî kırması— birine dâhil olmuştur. Tarih boyunca Türklerin yurtları, Çinlilerin, Moğolların, Farsların, Rusların, Fransızların, Almanların, İngilizler ile daha birçok başka milletinkisinin tersine, sâbit değil, seyyâl olmuşlardır. Bundan dolayı da, yukarıda adı anılan milletlerden farklı olarak, siyâsî sınırlarla belirlenmiş bir toprak parçasından ziyâde, özellikle Müslümanlaştıktan sonra, onlar, İslâm coğrafyasının kapsamına giren diyârın tamamını yurt bilmişlerdir: Dârulîslâm. Türk için dünya zâten iki kesimden oluşmuştu: *Dârulîslâm* ile *Dârulharb*. Genel *ülkü yurdu* manâsındaki *Dârulîslâm*ın yanında, Türkün, bir de, şehrinin, köyünün yahut obasının bulunduğu mıntika anlamında somut, mevzîi memleketi daha olmuştur. Bu belirlememizin de delîli nitekim, "memleketin neresi?" sorusu ile buna karşılık olarak zikrolunan bölge yahut vilâyet adının yer aldığı cevapta görülebilir.

Türk soyu, hemen hep, ata hattından yürürken, anne, çoğu kere, Türk olmayan unsurlardan gelmiştir. Bunun da en seçik örneğini Osmanlı hânedânında görebiliyoruz.

Evlenmek amacıyla dışarıdanevlenenlerin en sık başvurdukları usul, 'kız kaçırma' olmuştur. Bu, medeniyete geçildikten sonra dahî, öncelikle kırılık sahalarında, kolay kolay terkedilememiş bir âdettir.

Karmaşık örgütlenişli memeli topluluklarında gördüğümüz bir hususla insan öbeklerinde de karşılaşırız. Kadın, yaşamayı yenileyen, soyu sürdüren, kısacası, doğuran, yetiştirip eğiten varlık vasfıyla insan topluluklarının cevheri olmuştur. O ve evlâdı hayatın merkezindedir. Erkeğe gelince; o ise, dölleyici, koruyucu, kollayıcı unsurdur. Adetâ arızidir. Örf ile âdet ağı, hayatî önemine binâen, kadının çepeçevresinde örülmüştür. O, bu ağın, şebekenin orta direği mesâ-

186 Burkancılığı benimsedikten sonra Moğollar, içeridenevlenme zorunluluğunu gevşetmişlerdir. Ne var ki, alışkanlıkların 'ölüm'ü zorlu ve yavaş olur.

besindedir. Topluluğun namusu, şerefi, haysiyetidir. Bu yüzden, kaçırılanın rızâ-sı olsun olmasın, kız kaçırma eylemi, çoğu kere, nesiller boyu sürecek kavga ile düşmanlığın nedeni olmuştur. Soyu peydâlayıp sürdürüne vâki tecâvüzün faturası da, kavganın menbaı ve en şiddetlisi olan kan davâsıdır.

Savaşçı olmak zorunda kalan dışarıdanevlenen topluluklarda erkek nüfusu azaldığındaysa, günümüzde Pamir yaylasının geçit vermez köşe bucaklarında yaşayan göçebe Kırgız obalarında hâlâ rastgelindiği üzre, herhangi bir sebeple dışarıdan gelen güçlü, sağlıklı er kişi, icâbında zorla dahî olsa, güveyi olarak alıkonulur.

Bütün bunların yanı sıra, kadın – erkek birlikteliği hep yürürlükte tutulmuş olmasından ötürü, *dışarıdanevlenen* ve *savaşçı* olan toplumlarda eşcinsellik de, pek ender rastgelinen bir olaydır.

Kuzey Afrikalı Berberîler ile doğu İberikliler de, dışarıdanevlenirlerdi. Onların ahfâdı olan İspanyol fatihleri, yanlarına kadın almalarına gerek kalmaksızın, Kuzey ile Güney Amerikalıların yerli ahâlîsiyle evlenerek çoğalmışlardır. Tarihte soyca en ziyâde karışmış iki imparatorluk milletinden biri Türklerse, öbürü de İspanyollardır. Bu sonuncuların fethettikleri kesimlerin kuzey batısında kalan geniş arazîleri İngilizler ele geçirmişlerdir. İspanyollarınkisinin tersine, İngilizlerin zaptettikleri yörelerde soylar karışmayıp hâkim olan, esiri kırmıştır.

Yalnız, bütün İspanyollar, *dışarıdanevlenirlik* imkânına sâhip değildi. Germen asıllı zâdegân, yânî, Hidalgo da, ancak kendinden biriyle evlenebilirdi. Bu yüzden, başta hânedân olmak üzere, soylularda birtakım fizyolojik ile anatomik ârâzlar belirirken, avâm bunlardan âzât kalmıştır.

v- Irkcılığın Bilimdışılığı

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci, Yirmincinin de ilk yarısına damgasını vurmuş kimi toplum araştırmacısı ile filozofu, öğretilerini, evrim biyolojisinden apartılmış asıl anlamlarından saptırılmış düşünceler ve deyimlerle süslemeği âdet edinmişlerdi. Coğrafi ile arazî engeller, bir canlı türüne mensup değişik topluluklara ait bireylerin biraraya gelmelerini, böylece de, çiftleşmelerini önler. Buradan da karışımıza coğrafi yahut çevresel tecrîd olayı çıkar. Özge yörelerdeki türdeşleriyle çiftleşip çoğalma imkânını hâiz bireylerden oluşan bir topluluk, coğrafi yahut arazî engellerden ötürü bunu beceremiyorsa, Charles *Darwin*'e bakılırsa, artık beliren, ırktır. Çağımızın artık klasikleşmiş sayabileceğimiz biyoloji filozofu Ernst *Mayr*, biyolojik anlamıyla ırkı, “ya pek az yapısal farklılıklar göstermekle ya da bunları hiç bulundurmamakla birlikte, biyolojik özellikleri bakımından hayvanların tanzîm olundukları, birbirlerinden ayırdedilebilen sınıflar”¹⁸⁷ şeklin-

de tarif etmiştir. Coğrafi yahut arazî tecrîdin, zamanla husule getirdiği, genelde, kalıtımda yer etmemiş, görünürdeki, demekki fenotipik irili ufaklı farklardan ötürü belli bir türe ilişkin biçimce değişen topluluklara ırk denilmiştir. Ne var ki *Darwin*'in, ırk dediğine günümüz evrim biyologları alttür demektedirler. Canlılar âleminde sâdece at, kedi, köpek gibi, çevremizde görmeğe alışık olduğumuz kimi türlerde ırk deyiminin hâlâ kullanıldığına tanık oluyoruz. Ötekilerdeyse, alttür deymi geçiyor artık. ırk farkları, *Darwin*'e bakılırsa, özden olmayıp ârizidir. Oysa genetikten doğmamış hiçbir kalıtsal biçim değişmesinin olamayacağını bugün biliyoruz. Özge bir ifâdeyle, genotip, fenotipi kaçınılmazcasına belirler.

Bilimin dediği böyleyken, yukarıda bahsi geçen araştırmacılar ile ideologlar, akraba aşiretlerin, kavmi; aynı soydan gelen kavimlerinse, ırkı meydana getirdikleri kanısını öne sürmüşlerdir. Görüldüğü gibi, evrim biyolojisinden neşet etmiş dünyatasavvuru üstünde bir ideoloji inşâ olunmuştur. Bu da, öncelikle olağanüstü kertede kafa karışıklıklarına ve çılgınlık raddesine varan siyâsî hareketlere yol açmıştır. Her olay, kendi gerçeklik bağlamında, duru ve saydam bir anlam taşır. Tahlili ve sağın temellendirmeyi gerektiren felsefe-bilim düşünüşünün harikulâdeliği de buradadır. *İslâm* gibi, *felsefe-bilim* de ayık dimâğî şart koşar. Hâlbuki bir olayın, gerçeklik çerçevesinin dışına çıkarılıp keyfî bağlamda mütâlea olunması, serhoşluk nevilerinden biridir.

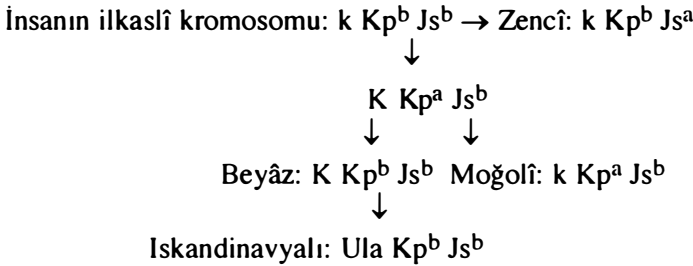
Tek tek olayları yahut benzer vakaları tümel hâlde bunların mütekâbili olabilecek sözlerle ifâde ederiz. Benzer olayları belirli bir araştırma alanı içerisinde inceleriz. Söz gelişi, dilleri irdeleyen genel araştırma alanı *dilbilim*dir. Onun araştırma doğrultularından birisi de, dillerin dâhil bulundukları soyağaçlarının çıkarılması işlemidir. Aynı soydan geldikleri varsayılan diller, genişten dara doğru — yahut tersine — ilerileyen öbekler içerisinde sınıflanırlar. İşte en geniş yayılıma sâhip bazıları şunlardır: *Türk* — Osmanlı Türkcesi, Kırgızca, Kazakca, Çuvaşca, Yakutca... —; *Altay* — Moğol, Tunguz, Japon, Kore —; *Ural* — Fin, Macar vs —; *Sâmî* — Asur, Babil, Süryan, Arap, İbran vs —; *Hâmî* — Eski Mısır, Kuzey Afrikanın Berber, Habeşistanın Amhar, Somali... —; *Hint-Avrupa* yahut *Arî* — *Germen*, *Latin*, *İslav*, *Baltık*, *Kelt*, *İran*, *Hint*, *Ermeni*, *Yunan*, *Arnavut* —; *Çin-Tiber*, *Dravî*... dilleri ile dil öbekleri. Bu saydıklarımız hep, az önce bildirdiğimizi tekrarlamak bahâsına, dillerin yahut dil ailelerinin adlarıdır. Demekki dilbilimine, dolayısıyla da, kültür sahasına ilişkin deyimlerdir. Alanları karıştıran ideolojik yüklü araştırmacılar oysa, kültür âleminin malı bu deyimleri, ırka yahut kavme işâret ediyorlarmış, dolayısıyla da, biyolojinin kapsamındanlarmışcasına kötüye yahut yanlış yere kullanmışlardır. Arî ırktan; *Germen*, *İslav* yahut *Sâmî* kavimlerinden bahsetmişlerdir. Bunlar da nihâyet, özellikle Yirminci yüzyıl başlarından itibaren ideolojik ile siyâsî şârlar hâline sokulmuşlardır. Sâmî dillerinden İbranca'yı kullandıklarından, İsraillilerden nefret, sözgelişi, Sâmî düşmanlığı (Fr Antisemitisme) şeklinde dile getirilmiştir. Kısacası bunlar, tarihte eşi benze-

ri bulunmaz ıztırâpların anahtar sözleri olmuşlardır.

Hayvanların tersine, insanlarda, genelde, ırktan bahs olunamaz. Çünkü geçmişleri boyunca, özellikle de Avrupalıların, 1450lerde başlattıkları denizaşırı keşif gezileriyle, insanlar, cinsî ilişkilerle öylesine karışmışlardır ki, geniş çaplı özgül topluluk genetiklerinden — gen havuzlarından — söz etmek artık pek anlam taşımıyor. Kavmî safkanlılığını koruyabilmiş birkaç topluluk vardıysa, bunların, ya — Güney Amerikanın en güney ucundaki Ateş ülkesi ile Tasmanya yerlileri gibi — soyları kuru/tul/muş ya da — Orta batı Afrikanın Pigmeleri yahut orta Yeni Ginenin dağlık mıntıkasında yaşayanlar gibi — kuru/tul/manın eşiğine itilmişlerdir. İnsanları, evlenme sıklığına göre, yalnızca *topluluklar* düzleminde sınıflayabiliriz. Bireyler, *topluluklaşırı* (Fr transpopulation) evlenme sıklığı daha seyrek olmasından ötürü, topluluklar, birtakım kendilerine has gen havuzu, böylelikle de, görünümüne yansıyan az sayıda özellikler geliştirmişlerdir. Ne var ki, bu özellikler, topluluklaşırı evlenmeleri engelleyecek raddede olmamışlardır. Görüldüğü gibi, engeller, biyolojik olmayıp başta dinî, siyâsî, iktisâdî ve dilsel olmak üzere, kültürel niteliktedirler.

Genelde insan ırklarının bulunmadığını söyledik. Yine de, üç temel insan tipinin varlığından bahsedebiliriz. Bunlar, Zencîler (Fr Nègroïde), Moğolîler (Mongoloïde) ile Beyâzlar (Cuacasoïde). İnsanın (GeçL Homo sapiens sapiens) atasının Afrika çıkışlı olduğunu biliyoruz. Bu bakımdan ilkaslî atamızın Zencî olması lâzım geliyor. Nitekim, bugünkü hesaplamalar uyarınca, Zencî ırkının geçmişi 120 000 yıl öncesine uzanıyor. Buna karşılık, Beyâzlar ile Moğolîler, çok daha geç bir tarihte, 55 000 yıl önce meydana gelmişlerdir.¹⁸⁸

Yukarıda bahsi geçen temel üç insan tipinin, birbirlerinden ayrılma larını deriş eden ana etken, Kell kromosomunun dağılımı şöyledir:

Bütün topluluklarda rastgeldiğimiz kromosom, $k Kp^b Js^b$ olduğundan, onu insan türünün ortak özelliği olarak kabul edebiliriz. Yüz elli bin yıl boyunca vu-

188 Bkz: Jacques Ruffié: A.g.e, II.cilt, 122.s.

kûu bulmuş ufak çaptaki mutasyonların, bu ana tiplerin Kell kan sistemlerinde değişikliklere yol açtıklarını görüyoruz.¹⁸⁹

vi- Çağdaş Avrupa'ya mahsûs İdeolojik Irkçılığın Geçmişteki İki Ana Kaynağı

Kavim soyunu muhafaza altına alma kaygısı başlıca iki temel mülâhazadan neşet etmiştir. Bunlardan birincisi, Germen boylarının 'ayna'ya baktıklarında, kendilerini şekil şemâil itibâriyle son derece beğenmeleri, güzel bulmaları ile tarihi şereflendirmiş bütün kalburüstü kişilerin kendi soylarından geldiği zehâbi, ikincisi de Yahudîlerin din telakkîsidir.

a) Yahudîlik

Birincisinden daha önce ezcümle bahsetmiş olduğumuzdan, gelelim ikincisine. *Yahudîlik*, evveleminde, *Allah Tebliğinden* neşet etmiş *dindir*. *İsrail*, ülkenin, *İsrailli* yahut *İbranî*, milletin, *İbranca* da, bu milletin kullandığı dilin adıdır. Gelgelelim, gariplik, din ile milletin karışıp bütünleşmesinde görülür. Yahudî dini, üç bin beş yüz yılı aşkın zamandır, *İsrail* kavminin yahut milletin canı ile kanı olmuştur. Her iki unsur öylesine kaynaşmıştır ki, *İsrail* kavmi, dininin adıyla anılır hâle gelmiştir. Yahudî (İbr *Yehudit* yahut *Yehudi*) olmakçin ilkin *İsrailli* olarak dünyaya gelmek şartı koşulur olmuştur. *İsrailli* anne ile babadan —öncelikle de anneden— dünyaya gelmemişseniz asla Yahudî de olamazsınız. Olduğunuz kabul etseniz bile, *İsrail Yahudiliği* sizi böyle görmez. “*İsrail* milletiçin Yahudî, ‘nevi şahsına münhasır’ yaşama tarzını, *imâmı*, umudu ve bu inanca bağlı bulunanların, insanlık medeniyetine katkılarını temsil eden şan şeref taşıyan bir deyimdir. Hristiyanlar ise, bunu, çoğunlukla, aşağılayıcı bir anlamda ve *Ahdice-dîd* bağlamında Hz *İsâ*’nın kendi halkından kendisine karşı çıkanlara yönelik kullanmışlardır.”¹⁹⁰

“Yahudî, geleneksel olarak, Yahudî anneden doğup Yahudîliği benimseyen kimsedir... Doğuştan Yahudî olan, ruhbân (İbr Kohen) unvânını ata tarafından alır... Kişi, öyle doğmamış olmakla birlikte, Yahudîliği benimsiyorsa (İbr ger), o takdîrde, *âdil yabancıdır* (İbr ger tzedek). Erkekse, sünnet edilir. Kadın da erkek de, üç hâkimin (İbr dayyan) gözetiminde *mikveh*¹⁹¹ usuluyla yıkanılır. Yahudîliği benimseyenler, Hz *İbrahim* ile zevcesi *Sara*’nın manevî evlâdı olarak dünyaya yeniden gelmiş ve bütün günâhlarından arınmış sayılırlar. Başta ad —kadınlarda, çoğunlukla, *Ruth* yahut *Sara*, erkeklerdeyse, *Abraham* (İbrahim)— almak

189 Bkz: Jacques Ruffié: A.g.e, I.cilt, 162.&163.syflr.

190 “The Encyclopedia of Jewish Life and Thought”, 220.s.

191 İbâdetten önce, alınması zorunlu bir çeşit boy âbdesti —“The Encyclopedia of Jewish Life...” 306.s.

uzre, yeni bir kimlik edinirler...”¹⁹²

Anlaşıldığı kadarıyla, Yahudîlik¹⁹³, İsrail milliyetinin tekeline aittir. *Tanrı Tebliği* dahî bu doğrultuda kullanılmıştır. Nitekim *Allah* biz insanlara A'raf Süresinin 172. & 173. Âyetlerinde bütün insanlarla ahit akdettiğini bildirmesine karşılık, *Tevrat*, yalnızca *İsrailoğlu Yahudîlerle* misâka girildiğinden bahsediyor. İşte bundan dolayı İsrailîler (İbr kenaset Jisrael: İsrail câmiyası), kendilerini *Tanrının* mümtâz halkı olarak kabul ederler: “Sizler, *Bana* kâhinlerden teşekkül etmiş bir hükümdârlık ve mukaddes ümmet olacaksınız” — Hurûc/19(6). İşte *Tevratta* (İbr *Torah*) geçen bahis konusu hükme bakarak İsrailî kendisini insanlığın kılavuzu olarak ilân etmiştir. Bu vehim, onda kavimciliğe dek uzanacak bir üstünlük duygusuna yol açmıştır. Nitekim sözünü ettiğimiz kanâat uyarınca, insanlık (OrL gens humana), iki ana kümeden oluşur; bunlardan biri, *Tanrının* ümmeti (İbr Goi kadoş: Mukaddes ümmet), öbürüsüye, müşriklerdir (İbr goyim; OrL gentilitäs).¹⁹⁴

İnsanlığı kurtuluşa götürmek ödevini misâk yoluyla üstlenmiş seçkin ümmete yaşayacağı ülkeyi de Tanrı vaat etmiş (Ar arz el-mev'ud). Ülkenin adı İsrail olup menşei yine *İlahîdir*: *Melek*, Hz *Yakûb*'a, “uhrevî ile beşerî varolanlarla mücâdele etmiş olmandan ötürü, senin adın bundan böyle *Yakûp* değil, *İsrail*dir (Tanrının askeri)” (Tekvîn, 32/28) der. Böylece Hz *Yakûb*'un ahfâdının yaşadığı

¹⁹² Alan Unterman. “Dictionary of Jewish Lore and Legend”, 104.&160&161.syflr.

¹⁹³ *Yahudîlik*, tek *Tanrıya imân* zorunlu kılan açık seçik *Tektanrılı Vahiy* dinlerinden ilkidir. *Allah*, insanlara kılavuz kıldığı kuralları (İbr *Halakha*: *Gidilecek, izlenecek yol* manâsındadır) manzûmesini M.Ö. Onüçüncü yüzyılda Hz *Mûsâ*'ya *Tûrusinâda* *aracısız* vahiy etmiştir. Ona, bundan dolayı, *Kelâmullah* da denir. Bahsi geçen kuralları manzûmesinin adı *Tevrattır* (*öğreti* demektir). Kuralların kimisi şartsız buyruk (İbr [tekil] mitzvah, [çoğul] mitzvot) biçiminde olup *Tevratta* bildirilenlerin sayısı 613'dür. 248'i olumluluk — yâni, ‘yapılacak!’ —, 365'iyse, olumsuzluk — yâni, ‘yapılmayacak!’ — vasfını taşır. Buyrukların bağlayıcılığı kızlarda on iki, oğlan çocuklarındaysa on üç yaşında başlar.

İslâm medeniyet dairesinde yaşayıp faaliyet göstermiş Yahudî filozofu Moses ben *Maimon*'a (*İbn Meymûn*, 1135 – 1204) göre, *Tevratın*, tek bir kelimesiyle oynanmamıştır, oynanamaz da.

Tevrata dayalı kanunnâmenin yanında, Yahudîlerin çağlar boyunca yaşayışını belirlemiş ve İsrail Peygâmleri ile Ruhbân tarafından oluşturulmuş biryığın sözlü kuralları dahî tanzîm olunmuştur. Bunlar, bilâhare yazıya aktarılmışlardır — bütün teknik bilgiler ve ayrıntıların bzk: “The Encyclopedia of Jewish Life...”.

¹⁹⁴ Mukaddes yahut megrû ümmet – Müşrik ayırımı, dince, tabîî ki, doğrudur. Zirâ o günlerde *Allaha* imân etmiş tek ümmet Yahudîlerdi. Yanlış olan, dini milliyete yahut kavmiyete tahvilidir.

Yahudîlikte insanlığın bu ikiye ayrılışlığı sorununun, bir de, *Kur'ândaki* vechesine bakalım: Bakara/2(62). Burada yine aynı meâlin dile getirildiği *Mâideyi* zikrediyoruz. “İmân edenler, Yahudîler, Sabîler, Hıristiyanlar; kimler, *Allah* ile *Âhiret* gününe imân edip salih işler görmüşlerse, onlara korku ile üzüntü yoktur” 5/69.

“Biz, İsrailoğullarıyla bu imân üzere misâk akdedip onlara resûl gönderdik. Ne zaman bir Elçi, canlarını sıkacak taleplerde bulunmuşsa, Resûllerden kimisini yalancılıkla suçlamış, hattâ kimlerini katletmişlerdir” 5/70.

ülke, onun adıyla, İsrail diye, anılmıştır. Soy sopuna dahî İsrailoğulları denilmiştir. Bilâhare Tanrı, misâka girdiği (İbr Brit ben Ha-Betarim) Hz *İbrahim*'e "Mısırın ırmağından Fırat'a dek uzanan toprakları zürriyetine tahsis ettim"(Tekvîn, 15/18) vaadinde bulunmuş. Bu misâkın (İbr berit) anısına Yahudî erkeği sünnet (İbr berit milah: Sünnet ahdi) olur. Sünnet olmayan Yahudî erkeğiye, Allahla misâkı bozmuş sayılır. Misâka bir başka bağlılık kanıtı, günde iki kere *Şemanın* okunmasıyla gösterilir: "Ey İsrail, dinle, Rabb, yalnızca Rabb, *Tanrımızdır*" — *Rabbdan* gayrı tanrı yoktur(6/4). Bu, aynı zamanda, olağan şartlarda yahut savaşta ölürken müminin terennüm ettiği son sözlerdir.

Yahudilik, tek başına ne belirli bir ilahîyâta ne de tarihe işâret eden bir addır. O, bir başkalığın, farklılığın ve üstünlüğün vurgulanışdır. Ancak, bu vurgulanışta öne çıkan husus, bireysel ile toplumsal yaşayışın her ayrıntısını Yahudî dininin etkileyip belirlemesidir. Tarih boyunca doğrudan doğruya, daha önce de belirttiğimiz üzere, İsrail milliyetidir. Yahudilik, evveleminde, Tektanrılılığı tarihte ilk defâ açık seçik ve kesinkes ilânen tebliğ etmiş dindir. *Tanrı Tebliği*, Hz *Mûsâ* tarafından ilkin Firavun'a, dolayısıyla da, *Mısırlılara* bildirilmiş olmakla birlikte, o, bunu reddedince, bu kere Resûl, İlahî Kurallar Manzûmesini kendi halkına duyurmuştur. Bunu benimseyen *İsrailliler*, tarihte bütün öteki milletlerden farklı bir konuma girmişlerdir: *Rabbe* imân ederek Onun inâyetine mazhar olmuş biricik kavim olma orununa yükselmişlerdir. Bu son derece dramatik durumun, İsraililiğin nefsinde üç çeşit yankısı olmuştur:

-Birincisi, *Müşrikler* denizinin ortasında mümin olarak kendisini yapayalnız duyumlamıştır;

-ikincisi, yapayalnızlık ile başkalarınca anlaşılmazlığın yarattığı tedirginlik yüzünden süreklîce savunma konumunda kalmıştır — 'ben' ile 'ben-olmayan' arasında geçit vermez dağlar girince, kendisinden gayrı kimseyi, kimse de onu sevememiştir;

-nihâyet üçüncüsüye, Tanrı yolunda tek başına savaşan seçilmiş mümin kavim olma duygusuyla her zaman kendisini haklı, başarılı ve herkesten üstün görme marazına dûçâr olmuştur.

"İsrailliliğin bilinci olumlu olmaktan ziyâde olumsuzdur", diyor Edward Said. "Aslında, İsraillilik, Yahudî olmak demektir. Ne var ki, imkânsız değilse bile, Yahudî olmağı açıklamak olağanüstü müşkil bir iş olsa gerek; zirâ olumsuzluklardan ibârettir: Arap değilsiniz, Müslüman değilsiniz, yabancı (İbr goyiş) değilsiniz, kısacası, değiloğludedilsiniz... Gerçeklik dünyasında kimlik, ötekilerle zıtlık üzere inşâ edilemez..."¹⁹⁵ İmdi, İsrailliliğin esas zaafı, kimliğini zıtlık üzere inşâ etmiş olmasıdır. Doğru, kimlik, başkalarından farklı olma zeminine dayanır. O zeminden 'kendine mahsûsluk', 'özgünlük', 'kuruculuk', 'yapıcılık', 'yaratıcı-

195 Edward Said: "A Truly Fragile Identity", 9.s., "Al-Ahram/ Weekly"de.

lık', 'üreticilik' dallarıyla 'kişilik' dediğimiz *olumlu* bir varolan olarak koca 'ağaç' bitecektir. Bu, olağan, sağlıklı olan durumdur. Oysa 'farklılık'ın, 'zıtlık' yahut 'zıtlasma'yla karıştırılmaması iktizâ eder. Çünkü, 'farklılık'ın tersine, 'zıtlık', olumsuzlukların boşandırıcısıdır. Bu olumsuzluklardan biri, karşılıklı 'nefret', ötekisi de 'yıkıcılık' ile 'düşmanlık'tır.

Tarihte vukûu bulmuş beşerî felâketlerin sorumluluklarını toptan tek tek bireylerin sırtına vurmak, yanlıştır. Bununla birlikte, Hz *Mûsâ*'nın kendisine iletmiş *Allahı Tebliğini* elinin tersiyle itip reddettiğinden ötürü, devrin *Firavunu* hep yerilmiştir. İsraillilerden önce yahut onlarla birlikte Mısırlılar, Yahudî dinine intisâb etselerdi, tarihin akışı nice değişik olacaktı; nice insanlık fâciasının önü alınılabildi. Nihâyet, Tektanrılık, Mısırlılara öylesine yabancı bir kavrayış da değildi. Çünkü Hz *Mûsâ*'nın çağdaşı Firvunun'un M.Ö. Ondördüncü yüzyılda yaşamış sefeli, *Nefertiti*'nin kocası olan, tahta da *IV. Amenhotep* adıyla oturup pâyi-tahtı *Thebesten* kendi inşâ ettirdiği *Akhetatone* taşıyan *Akhenaton*¹⁹⁶ (saltanatı: 1379 – 1362), putları kırdırıp güneş diskiyle temsil olunan *Atonu Tektanrı*, kendisini de Tanrı ile insan arasında aracı ilân etmiştir. Fakat, ölümü üzerine yerini alan oğlu *Tutankhamen*'le tekrar Çoktanrılı dine geçilmiştir. Böylece *İsrailliden* başka ortada Tektanrılı dini kucaklayacak kavim kalmamıştır.

Bütün ötekiler gibi, İsrailliler de, Yahudî dinine intisâb ettikten sonra dahî, yine dince yönetilip belirlenen toplum olma keyfiyetini sürdürmüşlerdir. Evvele-mirde toplumun önderi, kılavuzu hep *Haham* (İbr Rabbi) olmuştur. Haddizâtın-da İsraillinkisi *Ruhbân* zümrenin tarihidir. *Ruhbânın* öncüsü de Peygâmblerdir. *Peygâmblerler* (İbr Nevi'im), ilahî kurallar ile buyrukları tebliğ edip öğretmiş; *Rahipler* ise, bunları tefsîr ve tadrîs etmişlerdir. Kurallar ile buyruklar geleneğinin menbaı *Tevrat* olup onun tefsîr ile tadrîs olduğu yerler *Mişna*, *Talmud*, *Zohar* ile *Haggada* gibi kaynaklardır.

Tevrat (İbr *Torah*), *Yahudî İncilinin* (İbr *Tanakh*) başlangıcı¹⁹⁷ kısmıdır. Bu ilk beş kitap, *Tekvîn* (İbr *Bereşith*; OrL *Genesis*), *Hurûç* (İbr *Şemot*; OrL *Exodus*), *Lâvilûlar* (İbr *Vayyikra*; OrL *Leviticus*), *Sayılar* (İbr *Bamidbar*; Ar *Âdâd*; OrL

¹⁹⁶ Genelde tıbbın öncüsü, özellikle de, Yunan Tıp Tanrısı *Asklepios*'un atası sayılan M.Ö. Yirmiyedinci yüzyılda yaşamış Mısırlı hekim *Imuthes* gibi, Firavun *Akhenaton*'un ('*Atonun* hizmetkârı') da zencî olduğu öne sürülmüştür. Gerçekten de tam anlamıyla zencî olup olmadığı iyice bilinmemekle birlikte, duvar resimleri, en azından, melezliğe işâret etmektedirler.

Ortaya koyduğu *dinde* Tanrılardan biri olmaktan çıkarılan *Aton*, *Tektanrı* ilân edilip *Amon* ile *Re* gibi öteki Tanrılar iptâl olunmuşlardır. Sonsuz sınırsız kudreti, besleyiciliği, bağışlayıcılığı ve varediciliğiyle yüceler yücesi *Aton*, Güneşin aydınlatıcı ve ısıtıcı ışınları gibi, Varlığın her köşe bucağına nufuz eder, ona hayat verir.

Yeni pâyi-taht *Akhetatonda* ('*Aton* ufkü') *Aton* adına birbirinden görkemli tapınaklar inşâ olunmuşlardır. Dualar okunup ilahîler söylenmiştir — Bkz: Balfour *Ankomah*: "So Black People Cannot Invent?", 22.s.

¹⁹⁷ — ilk beş kitap (İbr *Hamişah Humşei Torah*, kısacası, *Humaş*; Beş; Ar *Esfâr al-Hamse*; OrL *Pentateuchus*) —

Numeri) ile *Tesniyedir* (İbr *Haddebârîm*; Y&OrL *Deuteronomium*).¹⁹⁸

Hız *Mûsâ*, *Allahın Tebliğini* insanlığa ileten *Peygâmbere* olmanın yanı sıra, *Firavun Mısırının* tutsaklığından kurtarıp ‘vaadedilmiş topraklar’a sevk etmiş *İsrail* kavminin siyâsî önderi ile rehberidir. Buradan da *Yahudîliğin*, *İsrail* kavmine manevî kurtuluşun yanında, hürriyet ile bağımsızlık ve dahî yurd edinme mücâdelesinin de tarihini ifâde ettiğini görüyoruz. Bu tarih, az önce bahsolunduğu üzere, *bizlerdışında* kalanlarla dur durak bilmez savaşın serâncâmıdır. Acılı ve acıklı serüven M.Ö. Onikinci yüzyıldan M.S. Yirmincinin ortalarına değin sürmüştür. Bu da, *İsrailiye*, özge hiçbir topluma nasîb olmamış raddede, kenetlenme, dayanışma, ‘kendinden-olmayan’ı endişeyle karşılayıp hakîr görme, hamle yapma ile mücâdele etme duygusu ile bilincini kazandırmış, üstelik, söz konusu duyguyu sürekli olarak da bilemiştir.¹⁹⁹

Dinden esinlenip hız alarak *İsraili* kendisini yalnızca dince ve medeniyetce değil, daha ilginç, kavmiyetce dahî öteki toplumlara göre üstün saymıştır. Bu üstünlük ve farklı olma duygusunu kendisinden olmayanlardan, yâni yabancılardan ustaca saklarken, kendi insanına nesiller boyu ısrarla aşıl原因 gelmiştir. Sonuçta çift katmanlı bir kimlik geliştirmiştir: Bir, camekâna taşınmış seyirlik yüz..., yâni binlerce yıldır *Menfâda* (Y Diaspora) sîneye çekilmiş eziyetlerden ezilmiş, ızdırâplarla dolup taşmış çilekeş bir varlığın yüzü; iki, ruhsatını Tanrıdan aldığına dair kendikendisine telkîn ettiği üstün insan olma duyusu. Bu ikinci hususu da müdhiş raddelere vardirmiştir: Tanrıdan kendisine bahşolunduğuna inandığı üstünlüğünü ‘sulandırmamak’ maksadıyla *İsraili* öteden beri evlilik yoluyla karışmamağa özen göstermiştir. Soyca, kanca karışır, takdîs olunmuş, kutsanmış üstünlüğünü yitireceğine ilişkin kuvvetli bir kaygıyla yatıp kalkmıştır. Sonuçta *İsraililik*, tarihî medeniyetleşmiş milletlerin pek azında rastgelinebilecek bir genetik birlik ile benzerliği *İsraili*, Batı ile Orta Asyaya, Kuzey Afrika ile Avrupaya dağılmış toplulukları arasında sağlamıştır.²⁰⁰

İsrailinin, Tanrıdan el almış, mukaddes kavim olduğu fikri, yaşlıdan gence, nesilden nesle aktarılagidilir. Ata ocağında, ailede başlayan eğitime işi, *İsrail Yahudî* hayatının en önemli ve belirgin vasfıdır. Aile hayatı, bu sebeple, *Yahudîliğin* baş tâcıdır. Haddızâtında aile, her toplumun odağındadır; onun da orta direği anne olan kadındır. Her toplumda durum böyle olmakla birlikte, *Yahudî* bunun açık bilincine sâhiptir. Bu bilinci, Şabbat²⁰¹ örneğinde gördüğümüz üzere, dinî

198 Bkz: D.Vetter: “Judentum (vom jüdischen Standpunkt)”, 546.-556.syflr;

ayrıca bkz: Henri Cazelles: “Pentateuque”, 1309-1311.syflr.

199 Krz: Juan-José Tamayo: “Las Energias Utopicas de la Fe”, 16.s., “Babelia”da.

200 Bkz: Philippe Chambon: “La Bible relue et corrigée par la génétique”, 44.s.

201 Cuma akşamından cumaertesi akşamına değin süren Şabbat, *Yahudîliğin* en kutsal ibâdetlerindendir. Kutlama, annenin iki kandil yakmasıyla başlar. Her omuzunda birer melekle baba, *Havradan* döner. Melekler, o evde, ailede, Şabbat hazırlıklarının tamamlanmış olup olmadık-

kutlamalarla bilir.

İsraililer, Hz *Yakûb*'un soyundan geldiklerine inandıklarından, kendilerini büyük bir aile şeklinde algılamışlardır. Demekki İsraililik, Tanrının takdîs etmiş olduğuna inananların ümmeti olmanın yanında, kendilerini kandaş sayanların kavmidir. Böylelikle İsraililik, 'çifte kavurma' bir kavrayıştır: Hem ülkü hem de kan topluluğudur. Tarihte mensupları arasında böylesine güçlü bağların bulunduğu bir başka medeniyet toplumunu bulgulayamayız. İsraililerin temel çabası, her devir ile nesilde bu bağları zayıflatmadan sürdürmektir. Bu maksatla soyun karışmasını önlemek, İsrail hukukuna bile yansımış bir kaygıdır. İşte *Jewish Agency (Sohnut)* Başkanı *Sallai Meridor*, kuruluşundan beri İsrail Devletinin ana hattını bize şöyle çıkarmıştır: Yeryüzünün neresinde yaşarsa yaşasın, Yahudîlerin, İsraille yerleştirilmeleri Devletin temel siyâseti olmuştur. Ne var ki, geriye, demekki, İsraille dönüş kanunundan ecnebîlerle evlenmiş olanlar ile bunlardan dünyaya gelmişlerin de yararlanıp yararlanamayacakları hususu tartışılmalıdır. Karma evlilikten olanların da *geriye dönüş kanununa* dâhil edilmeleri maddesinin, *halakhaha* aykırı görülmesinden ötürü, değiştirilmesi talebi, son zamanlarda tekrar gündeme taşındığından *Sallai Meridor* yakınmaktadır. Anlattıklarına bakılırsa, Menfâda karma evliliklerin oranı yüksekmış. Fakat gerek bu evli çiftlerin gerekse onların çocuklarının İsraille dönüp vatandaşlık haklarını elde etme arzuları çetin zorluklara yol açıyormuş. Hâlihazır zorluklara yenilerinin dahî eklenmesinden kaygılıymış. Buradan hareketle İsraili ile Menfâdaki Yahudîlerin birbirlerinden daha bir uzak düşeceklerini öne süren *Meridor*, açılan mesâfenin en fazla yeni yetişen nesli etkileyeceği, onun da nitekim, önemli sayılabilecek kimlik kaybına uğrayacağı kanısını taşıyor. İmdi, İsrailinin, aslında, bütün Yahudî ümmetine karşı sorumluluk duyması gerektiğine işâret ediyor. İsraili Yahudî, kimliğini koruyamazsa, İsraili ile Menfâdaki Yahudî birbirlerinden önünde sonunda kopacakları konusunda *Meridor* uyarmaktadır. Bundan dolayı, yine

larını tefûş ederler. Şabbat, esasında, aile efrâdının sofrada biraraya gelip Tanrıyı anmasıdır. İbâdet dışında her tür etkinlik kesinlikle yasaktır. *Tekvînde* Tanrı, "istirâhat günü takdîs etmekçin Onu hâtırında tutasın(8); altı gün çalışıp işini yapasın(9); fakat yedincisi, *Tanrın* olan *Yahvânın* istirahat günüdür; ne sen, ne oğlun, ne kızın, ne kölen, ne câriyen ne de kapılarının içerisinde kalan konuğun, kimse iş görmesin(10); zirâ, *Yahvâ*, altı günde göğü, yeri, denizi ve kapsadıkları her şeyi yarattı; yedinci gündeysa dinlendi; bu cihetle *Yahvâ*, istirahat gününü mübârek kılıp takdîs eyledi"(11) diye buyurmuştur. *Tesniyede*ysé şöyle buyurmaktadır: "*Tanrın* olan *Yahvânın* sana buyurduğu üzere kutsayasın diye istirahat gününü hifzedesin (kutlayasın)(12); altı gün çalışıp her işini ikmâl edesin(13); yedincisiyse *Tanrının* olan *Yahvânın* istirahat günüdür; ne sen, ne oğlun, ne kızın, ne kölen, câriyen, ne öküzün, ne eşeğin, ne hayvanlarından biri ne de kapılarından içeri konukların, hiçbiriniz iş görmeyesiniz; kölen ile câriyen dahî senin gibi dinlensinler(14); Mısır diyârında köleydiniz; *Tanrın* olan *Yahvâ* seni oradan kurtardı; kölelikten kurtarılışını unutmayasın; kurtuluşunu hâtırlayasın diye *Tanrın* olan *Yahvâ* sana istirahat gününü buyurmuştur"(15).

Ayrıca bkz: Alan *Unterman*: "*Dictionary of Jewish Lore & Legend*", 177.s.

Meridor'a kalırsa, karma evlilikten dünyaya gelmiş olsa dahî, kendisini Yahudî duyan ne denli çok kişi, İsrail kültürünün değerler şemsiyesi altında toplanabilir-se, bu kültürün yaşayabilirliği de onca pekiştirilmiş olur.²⁰²

Filhakıka, Yahudîliğin, öteden beri en can alıcı sorunu olan 'Yahudî kimdir?' sorusu varlığını çağımızda da sürdürmektedir. İsrailcilik ile Yahudîliğin çakıştırılması şartı ve her iki unsurun soy esaslı olması, sorun'un özünü teşkil etmektedir.

b) İngiliz

İsrailiyle soyca, kültürce ve yaşanan yöre itibâriyle çok farklı olan İngiliz de tarih sahnesinin baş oyuncularındandır. Yalnız, benzerlik bundan ibâret değildir. Millî davâyı destekleyecek bir dinî bahâneyi de İngiliz kendisine temîn etmiştir.

Öteki toplumlara üstün olma inancı, İngiliz ile İsrailiye mahsûs duyuşlar değildir elbette. Çinlilerde, Brahmanlarda, Ahamenitler ile Eski Yunanlılarda, hattâ İslâm medeniyet dairesine mensûb olanlarda dahî üstünlük duygusuna rast-gelmek mümkün. Ne var ki, üstün bir soya mâlik olma duyusu yahut inancı, İsraili ile, özelde, İngilizde, geneldeyse, Germen toplumlarında kurumlaşmıştır.

Dince meşru kılınmış, medeniyet meşalesiyle karanlık diyârları aydınlatan —Aydınlanma devri!— Anglikan İngilizin en doğal hakkı, 'aydınlattığı' o elle-rin 'yemiş'lerini gönölünce devşirip kullanmaktır. Olağan, alışılmış hareket tarzı, 'tüketmek' olmalı. Hayır, o, öyle yapmamıştır. 'Tüketmek' yerine, sömürdükle-rini 'işleyerek kullanmış'tır, yânî 'üretmiş'tir. Belirli bir amaç doğrultusunda de-ğiştirilip dönüştürülen malzemeden elde edilen, demekki, üretilen değere sermâ-ye diyoruz. İşte bu çeşit tutumu kurulu düzen hâline sokan İngilizdir. Onun, ta-rihte maddî hâkimiyet tesisindeki üstün başarısı da buradan kaynaklanır.

Maddî —iktisâdî— serüveninde 1650lerden itibâren İngilizin, adetâ tabîi or-tağı İsrailidir. Teşebbüsün başlatıcısı yahut mucidi İngilizdir. Tarihî şartların ka-zandırdığı tecrübelerinin, hüneri ile zeyrekliğinin sağladığı birikimi sâyesinde olayın künhüne varan *İsraili, İngilizle yaşamortaklığına* (Y sünbiosis) girmiştir. Kavmî milliyetçi olan Anglikan İngiliz ile Yahudî İsraili, maddî düzlemdeki ya-şamortaklıklarını, demekki 'çıkarcı birliktelik'lerini, soyca karışma raddesine taşı-mazlar. Her iki unsur, soyca da kültürce de 'ayrılık'larını (İng distinctness) mu-hafaza etmeğe bakar. Böylelikle 'çıkarcı birlikteliği', 'kavim ile kültür birliği'ne uzanmaz. Şu durumda duygusal, heyecânî ve akıldışı (Fr irrasyonel) mülâhazalar ile ruh hâletleri daha baştan dışlanmış oldular.

Öncelikle İngilizin indinde hayatın tüm köşe bucağı akılla tanzîm ve tesvî-

ye olunabilir, olunmalıdır da. Bu 'tüm köşe bucağ'a din dahî dâhildir. Din, hayatın pınarı olmaktan çıkıp maddî çıkar teminine koşulmuş araçtır: *Sekülerlik*.

Bu yaman *İngiliz* düşünüşünü anlayamayarak yanlış değerlendirmeler tuzağına düşen *Fransız* dimâğı, becerdiği *İhtilâlikebîrle dini* toptan dışlamak gafletinde bulunmuştur: *Laikçilik*.

Dinle râbitasını keserek, İngiliz, akli bağımsız kılmıştır. Akli temel almak suretiyle insanı, doğa ile dünyayı deneye başvurarak, demekki aklın tesbitlerini yine onun çizdiği çerçevede sınavarak anlayıp açıklamağa yönelik en geniş anlamda düzenleme işini felsefe-bilim sistemi üstlenir. *Felsefe-bilim sistematîğinden* türetilmiş *akıl yapılanmalarından* olan *ideolojinin* tarihte açıkca ilk kez uygulamaya geçtiği eylem alanı *İhtilâlikebîrdir*. Arkasında yatan ise, İngiliz düşüncesi ile mâlîyesidir. Fikir babaları gibi görünen Charles Louis de Secondat *Montesquieu* (1689 – 1755), François-Marie Arouet de *Voltaire* (1694 – 1778), Jean-Jacques *Rousseau* (1712 – 1778), Denis *Diderot* (1713 – 1784), Jean le Rond *D'Alembert* (1717 – 1783) ile Anne Robert Jacques *Turgot* (1727 – 1781) türünden *İnsancı–Aydınlanmacı–Ansiklopedici* Fransız filozofların etkilenip izledikleri, Roger (1220 – 1292) ile Francis *Bacon*'lardan (1561 – 1626) başlamak üzere, İngiliz düşüncesinin, Thomas *Hobbes*, John *Locke* (1632 – 1704), Isaac *Newton* (1641 – 1727), David *Hume* ile Adam *Smith* çeşidinden önde gelen temsilcileridir.

Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin merkez kültürü, *Fransızlarınkisi*dir. Adı geçen medeniyetin felsefileşmesi öncelikle Fransız filozof-bilimadamı René *Descartes*'in işidir. Bu noktadan itibâren Fransa, kültür öncülüğünü *İngiltere*ye kaptırmıştır. *Descartes*'tan sonraysa, Fransadan artık, sistem kurucu filozof-bilimadamı çıkmamıştır. Nihâyet, *Yeniçağ Avrupasında felsefe-bilim* devî olarak iki ülkenin temâyüz ettiğini görüyoruz; bunlardan biri, *İngiltere* iken, öbürüsü de *Almanyadır*. İkisi de *Germen* ailesine mensûp dillerle bildirir. Kadîm devirlerde de ortak coğrafya ile kavmî menşeden neşet etmişlerdir. Bununla birlikte, tarih boyunca birbirlerinden kayda değer derecede farklı gelenekler ile görenekler geliştirmiş, değişik zihniyet düzlemlerine ulaşmışlardır. O kadar ki, yüzeyde aynı dini paylaşıyor gözükmelerine rağmen, o, bu iki milletin tasavvuruna çok farklı tarzlarda ve renklerde yansımıştır — meselâ, *Hıristiyanlığın* en önemli yortularından yalnızca *Noelin*, ikisi tarafından nice farklı idrâk olunduğunu görmek bile ziyâdesiyle ilgi çekici bir olaydır. Dinde ortaya çıkan farklılığı, her iki dilde dahî algılıyoruz. Akraba olmakla birlikte, gerek dilbilgisi gerekse sözlerin tasavvur içeriği cihetinden baktığımızda, iki dilin birbirleriyle benzeşmedikleri ve birinden öbürüne tercüme imkânının da olağanüstü güç ve kısıtlı olduğu keyfiyeti, işin erbâbınca tesbiti nisbeten kolaydır. Sonuc olarak, bahsettiğimiz değişik zihniyet düzlemleri üstündeyse, birbirlerinden çok başka unsurları ön plana çıkaran felsefe sistemleri yükselmişlerdir. Bunların bağrından sökün etmiş ideolojilerde

birbirlerine zıt düşen değerler, kendi toplumlarının yaşama gündemlerine taşınarak orada yerlerini almışlardır. Hem o derece uzlaşmazcasına yer almışlardır ki, dünya, evveleminde *İngitere* ile 'evlâd'ı *A.B.D.*'nin arkasında, *Almanya* ve uzak-taki müttefik *Japonya*yla eylül 1939dan ağustos 1945e değin sürmüş tarihin en kanlı ve şiddetli hesaplaşmasına²⁰³ girmiştir. Bu, tarihin ilk, belki de son, yeryüzünün hemen hemen her köşe bucağını sarmış ve karşı cepheyi mutlak surette mahfetmek maksadına matûf ideoloji esasına dayalı baştan aşağıya şerr güçlerin savaşı olmuştur. *Tanrı* ile *dini* terkeden *Yeniçağ Batı Avrupa medeniyetinin* sonunda gelip dayandığı, Friedrich *Nietzsche*'in deyişiyle, *Hiçciliğin* 'ete kemiğe bürünmesi' olayı *İkinci Dünya Savaşı*dır.²⁰⁴

İtalya, gerek Birinci gerekse İkinci Dünya Savaşında, müttefiklerine taşınmayacak kertede yük olmuştur. Her ikisinde de tâlih rûzgârları farklı cihetlerden esmeğe başlayınca, o, her defâsında yelin yönüne göre fütûrsuzca taraf değiştirmiştir. Bu nedenle onu ittifâk içerisinde göstermek yanlışır. Böylece savaşan cephelerden birinde toplumlar İngiltere-Amerika ile Sovyet Rusyanın arkasında dizilirlerken, öbüründe de Almanya ile Japonya mevzilenmişlerdir. Bu son ikisi, müttefik olmakla birlikte, aralarındaki muazzam mesâfe engeli yüzünden birbirleriyle savaş süresince etkin irtibât kuramamışlar ve tek başlarına kaçınılmaz fecî sona dek müdhîş bir inât ve olağanüstü bir sebât, fedâkârlık ile kahramanlık örneği sergileyerek doğuşmuşlardır. Sonundaysa, manen ve maddeten, sözün tam anlamıyla, târûmâr edilmişlerdir.

Yukarıda bahsi geçen bütün farklı bakış açılarına rağmen, İngiliz ile Almanın, Felemenk, İsveç ile Danimarka gibi, öteki Kuzey batı Avrupa milletlerinde muntazaman rastgeldiğimiz ve kadîm devirlerin Germen boylarına mahsûs aşîret değerini muhafaza etmiş olduklarını görüyoruz; o da, kendi arı soy sopolarına duydukları hürmet ile hayranlıktır. Ne var ki, bu hürmet ve hayranlığın tezâhürü, milletlerin özelliklerine göre değişiklik göstermiştir. İngilizler, duyguları ile niyetlerini gizlemelerindeki mahirlikleri sâyesinde, ırkçı-kavimci tavırlarını örtbas edebilirlerken, başka bazı Kuzeyli milletlerin yanı sıra, Almanlar bunu, bilhassa Millî toplumcuları 1933te iktidara taşıdıktan sonra, Irkçılığı, ideolojilerinin ana pâyândârlarından biri kılmışlardır. Filvâki, Germen dillerini konuşan Kuzey batı Avrupa kültürleri, Irkçı-Kavimci anlayışları ile tutumlarını Yeniçağ dindışı Batı Avrupanın, ama özellikle de Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin ayrılmaz parçası hâline sokmuşlardır.

İngiliz zihniyetinde duygu ile heyecânın, titizce arkasına gizlendiği paravana aklîliktir. Aslında bu tutum, hayatın bütün girdisi çıktısına teşmîl edilip medenî tavrın kaçınılmaz şartı sayılmıştır. Haddizâtında, İngiliz kültürü ve bilâhare

203 Asker – sivil, yaklaşık 50 000 000 insanın öldüğü sanılıyor — bkz: "The Historical Encyclopedia of World War II", 131.-133.syflr.

204 Bkz: José Luis Pardo: "El Ultimo Filosofo", 13.s.

Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyeti, aklî düzenleme işi ile işlemini kurumlaştırmıştır. Tabîî, kurumlaştırmayı başaranlar da yine, Roger *Bacon* ile *Ockham*'lı *William*'dan (1285 – 1347) başlayarak *Charles Robert Darwin* (1809 – 1882), *William James* (1842 – 1910) ile *Bertrand Russell*'a (1872 – 1970) dek uzanan çizgide gördüğümüz filozoflar takımıdır. Bunun da en önde gelen simâları *Hobbes*, *Locke* ile *Hume* üçlüsüdür. Bahsettiğimiz akıl – deney felsefe geleneği zincirinin son halkalarından biri, İsrail asıllı *Karl Heinrich Marx*'tır.

Kendi iytikâdî arkaplanlarını özenle gizleyen İngiliz ile İsrailli, dışlarındaki din olaylarına karşı şiddetle saldırarak, ilkin, İhtilâlikebîrden itibaren Avrupa anakarasında, ardından da öteki ellerde, hiç değilse, kısmen dahî olsa, gündem-dışı kılmağı başarmışlardır: “Din, kitlelerin afyonudur” (*Karl Marx*). Böylece iktisâdî-siyâsî ihtiraslarına gem vurabilecek baş manıayı bertaraf etmiş oldular. Dinden boşalttıkları mevkie de, iktisâdî-siyâsî hâkimiyetlerini perçinleyecek şekilde düzenlenmiş ve kapalı devre, yânî dogmacı tarzda çalışan tümel bir *felsefe-bilim* işleyişini, demekki *ideolojiyi* yerleştirmişlerdir: *Hür Sermâyecilik-Positivizm-İmperyalism*. Temelde ve öзде *ideoloji*, *Hür Sermâyecilik*ti. Fakat o, kaçınılmazcasına Positivism dünyatasavvuru ile İmperyalism kültürel-siyâsî-aske-rî yahut yarı-aske-rî çıkışına veya hamlesine ihtiyaç gösterir. Başka bir deyişle, Positivism kurulmaksızın, İmperyalisme de tevessül edilmeden *Hür Sermâyecilik inşâ olunamaz*.

c) Köprü

‘Çıkar birlikteliği’ni oluşturan *Anglikan İngiliz* ile *Yahudî İsrail* tarafları arasında irtibâtı temîn edenin, *Farmasonluk* olduğundan bahsetmiştik. Haddizâtında Farmasonluk, böyle bir işi yahut görevi üstlenmek üzere kurulmamıştır. Onaltıncı yüzyıl ortalarından itibaren resmî, yazılı çizili bir ahte dayanmaksızın ortak hamle ile faaliyette bulunan bir kısım Yahudî ile İngiliz, 1700lerin başlarında kurulan Farmason teşkilâtı çerçevesinde güçbirliği ile dayanışmaya girişmişlerdir. Bahse konu teşkilât, doğrudan doğruya böyle bir gâyeye yönelik olarak tesîs olunmamıştır dedik. Ancak, zamanla bu istikâmette hizmet verir olmuştur. Üstlendiği gelecek gereği Farmasonluk, etkinliklerini gizli yürütmeğe dikkat sarfetmiştir. Ne yapıp ettikleri, ne üyelerinin kimlikleri ne de kuruluşu hakkında dışarıya bilgi sızdıran Farmasonlukla ilgili derin şüpheler, kaygılar ile komplo söylentileri uydurulagelmıştır. Ona ilişkin bilinenlerden hangisinin ne derece doğru olduğunu tayîn etmek zordur. Gerek Yahudî ile İngiliz unsurlarının yeryüzü ile insanlığa iktisâdî ile siyâsî cihetlerden hâkim olma ortak çabaları gerekse bunların düzenlenip örgütlenmeleri bâbında Farmasonluğun yeri ile önemi hakkında ortada birinci elden belge niteliğindeki metinler az ve yetersizdir. Bu yüzden sözü edilen konuda he-

men hep karîne yoluyla hüküm çıkarılır.²⁰⁵ İşte İngiliz-Yahudî medeniyetinin üstünde yükseldiği İngiliz-Yahudî Sermâyeciliği ile İmperyalizmi de bunların merkez kurulu yahut genelkurmay başkanlığı görünümünü sunan Farmasonluğun da kırılmayan gücü, bu olağanüstü gizlilik ile soğukkanlı, heyecânlardan sıyrılmış, olabilecek bütün ihtimâlleri hesaba katan mükemmel tasarlamaçılığın verisidir. ‘Karda yürü, iz bırakma’ ilkesi uyarınca hareketlerini tanzîm eden İngiliz-Yahudî medeniyetinin ‘iyi-saatte-olsunları’, akıllı, zekâyı son raddelerine dek kullanmanın yanı sıra, aslında yine aklın buyurduğu bir husus olan askerî sıradüzen ile intizâmı çerçevesinde işlerini yürütürler. Üstün ve sürekli başarılarının sırrı, tecrübeli usta boksör misâli, ilk yaptıkları, gerçek yahut muhtemel rakîplerinin maddî ile manevî açıklarını yakalamaktır. Bunu yakaladıktan sonra, onun zayıf tarafları üstünde fasılasızca çalışmağa koyulurlar. Tarihî tecrübesi fazlasıyla engin iki milliyet cephesine sırtlarını dayadıklarından, muazzam bir müktesebâtla mücehezdirler. Tecrübe ile fire vermez akılyürütmeyi aşabilecek bir servet düşünülemez. Böyle bir servete mâlikseniz, karşınızdakinin imkânlarını ölçer biçersiniz; neyi, nasıl, ne vakit yürürlüğe sokabileceğini hesaplayıp tedbirinizi alabilirsiniz. Peki, bütün bu çabalar ile etkinliklerin gâyesi nedir? Siyâsî ile iktisâdî cihân hâkimiyeti.

8- *Maddeci – Mekanisist – Dindışı Dünyagörüşünün Beşer Tipi: Maddîyâtçı*²⁰⁶- İktisâdiyâtçı Adam (*Homo Economicus*)

a) *Siyâsî ile İktisâdî Amaçlar uğruna kötüye kullanılan Din*

Millî toplumcu ideolojinin sıklet merkezini teşkil eden kandaş bireylerden oluşmuş topluluk saplantısından (Fr *idée fixe*) doğmuş Irkçılık ile Kavimcilik,

205 Geçmişte olup bitmiş olaylara ilişkin yargılarımızı yalnızca önümüze açık seçik biçimde serili duran yazılı belgelere dayandıрмаğa kalkarsak, hemen hiçbir yere varamayız. Bundan dolayı, geçmişî zihnimizde inşa ederken, elbette ilk elde metinleri dikkate almalıyız. Ne var ki bunlarla yetinemeyiz. Bunların yanı sıra, en önemli dayanağımız onları, benzer, ama belgesi bulunmayan sorunlara dahî teşmîl ederken kullandığımız karîne usulüdür. Nitekim, *Millî toplumcu Almanyanın, Sovyet Rusyaya karşı giriştiği askerî harekâtın başlangıcından az sonra, 1941 yazının herhangi bir tarihinde Adolf Hitler’in, özel SS birliklerine, işgâl edilen topraklarda yaşayan Yahudîlerin topyekûn imhâsını buyurduğunu biliyoruz.* Bununla birlikte, konuya ilişkin elde hiçbir yazılı belge yoktur. Buradan hareketle, *nihâî çâre* (Fr *solution finale*) vakasını inkâr mı edeceğiz? — bkz: Enrique Moradiellos: “Un Aniversario Funesto”, 12.s. Geçmişe eğilirken yukarıda zikrolunana benzer pek çok vakayla karşılaşma ihtimâlini hep göz önünde tutmak zorundayız.

206 *Maddîyâtçılık: “Maneviyâtın ihmâlîne varan maddî ihtiyaçların yahut arzulara düşkünlük; tamamıyla çıkarları gözetken bir görüş, yöneliş yahut yaşama tarzı,” — “Materiality: Devotion to material needs or desires, to the neglect of spiritual matters; a way of life, opinion, or tendency based entirely upon material interests” — “The Compact Oxford English Dictionary”, 1047.s, 466.sütun, c satırı.*

nüve hâlinde .Germenliğin zihniyetinde yaşayagelmıştır. İşte bu hususla, esasta Germen boylarından biri olan Anglo-Saksonlarda — İngilizlerde— dahî, zaman zaman besbelirgince karşılaştığımızdan birçok vesileyle bahsedilmiştir. Almanların, Avrupadaki medeniyet kervânına geç denilebilecek devirlerde katılmış olmanın yarattığı aşağılık duygusunun (Fr complex d'infériorité) tersine, İngiliz Kavimciliği kibirle yoğrulmuştur. Gidip fethettikleri ülkeler ile yörelere geleneklerini, alışkanlıklarını, âdetlerini, tavırları ile tarzlarını tavîzsizce ekmiş, dünya çapında, kavmî olanın yanında, özellikle de kültür soykırımını uygulamaya sokmuşlardır. Hattâ, medeniyet ortakları İsrail kavmiyle birlikte, aslında tek mil insanlığa seslenen Tektanrılı—Vahiy dininin Tebliğini kendilerine mâletmişlerdir. Nasıl İsrailliler, Hz *Mûsâ* aracılığıyla insanlığa gelmiş Tebliği, dolayısıyla da insanlıkşumûl bir din olan Yahudîliği yörüngesinden saptırarak kavmîleştirmişlerse, aynı şekilde İngilizler de, Onyedinci yüzyılda Hıristiyanlığı Anglosaksonlaştırarak Anglikan Kilisesisini vucuda getirmişlerdir. Böylelikle kadîm kültürlerde gördüğümüz bir olay, üstelik Yeniçağda Tektânrlı—Vahiy dininin suiistimâli suretiyle, gerçekleştirilmiştir. Adı anılan iki millet, ilahî kudreti arkalarına almış oldukları zehâbını vererek her çeşit tasarruflarını haklı gösterip meşrulaştırmağa kalkmıştır: *Din devleti* (Fr théocratie).

b) *Üstün olanlar ile Olmayanlar*

Söz konusu üstünlük duygusu, gizlice ve sinsice dahî olsa, hâlâ yürürlükte-
dir. Buna göre insanlık başlıca üç daire hâlinde mütâlea olunur: İngiliz-Yahudî dairesinin ayrı ayrı basamaklarında duranlar, ona değişik dereceler ile kademe-
lerde taraftar olanlar, ve nihâyet bu iki dairede yer almayanlar. Üçüncü daireden
ikinciye farklı biçim ve raddelerde geçiş mümkünken, birinciye yükselmek im-
kânsız denilebilecek kadar müşkildir.

Bir yandan Sanayi devrimiyle, öbür taraftan da İnsancı – Aydınlanmacı akı-
mın etkisiyle hız kazanıp pekişen Hür Sermâyeciliğin elde etmiş olduğu karşı ko-
yulmaz güçle, dini dünyevî çıkarlara âlet etme gereği de iyice ortadan kalkınca,
'istediğimi yapar ederim', 'yeryüzü nimetlerini tepe tepe kullanabilirim' kafa ya-
pısına uygun İngiliz-Yahudî 'ben beşer tipi', kendisine benzemeyen, uymayan ne
kadar insan tipi varsa, onun üstünden ilkin maddeten, arkasından daha da öldü-
rücü, kahredici olan manen silindir gibi geçip ezmiştir. 'Bana benzemeyen insan
tipi' tüm ortamıyla ortadan kaldırılmağa çalışılmaktadır. İşte, doğanın onulmaz-
casına katline de bu bağlamda tanık oluyoruz. Yeryüzünün sunduğu tek mil mad-
dî, toplumların da sergiledikleri cümle manevî imkânlar, habire yükselen kazanç
hırsıyla yanıp tutuşan 'maddiyâtçı-iktisâdiyâtçı ben-beşer tipi' tarafından insaf-
sızca seferber edilmişlerdir. Sonuçta tarihte eşi menendi görülmemiş katliamlar
zinciri boşanmıştır.

Refâh uçuşunu: “Ortalama Hintlinin yıllık tâkat (Fr énergie) tüketimi, 250 kg petrole eşdeğerken, bir İngilizin harcadığıysa 3,756 kg. kadardır. Hindistanın nüfusu 900 milyon civârındadır — 1991e göre; oysa 2000de 1 milyardır. Her Hintli, İngiliz kadar ticârî tâkat sarfetmeğe koyulursa, o takdîrde, yılda 3,190.000 ton ek petrol kaynağına ihtiyaç duyulacaktır.”²⁰⁷

Soğuk savaş: Kuzey, dirlik ile bolluk içerisinde yaşasın diye *Üçüncü dünya* da aşağı yukarı 1950 – 1990 arasında yirmi milyon kişi öldürülmüş veya ölmüştür.²⁰⁸

Soykırım: 1519da yirmi sekiz milyon Kızılderili yaşıyorken, 1605de, günümüz A.B.D. topraklarında, bunlardan bir milyonu hayatta kalmağı becerebilmiştir;

Kölelik: 1526 ile 1870 arasında on milyon Zencî, Afrikadan, hayvana revâ görülmeyecek fecî şartlarda, gemilerle Amerikaya naklonulmuşlardır.

Sömürgecilik: En şaşalı devrinde, yânî 1850lerde İngiltere, Hindistandan yılda üç yüz milyon dolar haraç kesmiştir;

Yeni Sömürgecilik: 1988de Güneyden otuz beş milyar dolar gayrisafî (net) mâlî yekûn Kuzeye aktarılmıştır;

Sömürgecilik–Sömürücücilik–İrkçilik–Kavimcilik İç içeliği: Burada saydığımız dörd unsur, bizi kaçınılmazcasına İmperyalizm ile onun sırtlamış olduğu Sermâyeciliğe götürür. Sermâyeciliğin çizdiği yoldan giderek başta İngiliz olmak üzere, Batı Avrupalı, yeryüzünün doğa, kavim, toplum, iktisât ve nihâyet tüm nüfus dokusunu altüst etmiştir: 1492de Kuzey ile Güney Amerika kıtalarında 100 milyon *Kızılderilin*in yaşamış olduğu tahmin ediliyor. 1992deki toplam nüfusla- rıysa, 42 milyonu bulmaktadır. Kızılderili nüfusunun bunca kırılmasında, Beyâz- ların taşıyıp getirmiş oldukları salgın bulaşıcı hastalıklar ile kültür şoklarının ya- nında, *femin zanaate* karşı muazzam üstünlüğünün etkisini saymak gerekir. İl- kin, Avrupadan yanlarında getirdikleri atların sırtında, 1840ların başından beri de demiryoluyla Beyâzlar, Kızılderililerin hayâl bile edemeyecekleri hızlara eriş- rek sayıca kalabalık olmasa da, ateş gücü müdhîş olan birliklerini çok uzak me- sâfelere sürâtle nakledebilmişlerdir. İngilizler, sözgelişi, Arjantin'in 1857de 11 km olan demiryolu şebekesini 1885de 4800 km uzunluğa erdirmişlerdir.

Yine 1880lerde, Amerikan imâli Remington marka tüfengiyle silâhlanmış bir er, beş Kızılderiliye bedeldi.²⁰⁹

Yeryüzünün her tarafında değişik raddelerde yaşama seviyesi bozulup nüfus azalırken, hattâ kimi yerlerde toptan yokolurken, ikisi de, 1500den itibaren Batı Avrupada süreklince yükselişe geçmiştir. Sözgelişi Avrupanın nüfusu, 1500de 80 milyonken, bu, 1800de iki yüz milyonu bulmuştur. Yaşama seviyesi yükseldikçe

207 Mark Tully: “No Full Stops in India”, 24.s.

208 Bkz: “The New Straits Times”, 30.s.

209 Bkz: Frank Nowikoski: “Argentina’s Victims of Spanish Conquest”, 35.s.

ömür de uzamıştır. 1700lerde Fransız köylüsünün ortalama ömrü yirmi iki yılla sınırlıydı. Doğan dört çocuktan da ancak biri hayatta kalabiliyordu. 1750lerin ilk yarısında Fransız köylüsünün içerisinde bulunduğu bu durumun, İmparatorluk devri Romalı ile 1950lerin Hint köylüsü için de söz konusu olduğunu burada belirtelim. Yine, bahsini ettiğimiz dönemde yirmisini aşmış bir Fransız köylüsü bayağı yaşlı durmuş. Çok genç yaşta evlenilir; kadınların ömrü de erkeklerinkinden daha kısaydı. Zenginlerin tersine, yoksul köylüler, çekirdek aileye yakın boyutlarda az sayıda bireyi kapsayan aileler oluşturlardı. Sanayinin ortaya çıkmasıyla birlikte geçimlerini iyileştirmek beklentisi içerisinde şehirlere göçen köylüler, aile yapılarını değiştirmemişlerdir. Sonuçta şehirlerde bile çekirdek aile tipi, varlığını, yaygınlaştırarak sürdürmüştür. Kadın, çoğunlukla daha doğururken öldüğünden, erkeklerin, bir kereden fazla evlenmeleri de az rastlanırlar olaylardan değildi.²¹⁰

Derebeğliğin, millî ve birlikli devlete dönüştüğü çağlara değin gerisin geriye izini sürebileceğimiz sınıf ile kavim ayırmacılığına dayalı tavrı ile siyâset, Sermayeciliğin vucut bulması ve sanayinin belirmesiyle hız kazanıp kesîfleşmiştir. (Daha önce de temâs ettiğimiz üzre, Sermâyeciliğe ve onun temsil ettiği cümle değerlere reddiye manâsında şekillenmekle birlikte, Millî toplumculuk, ilk anılının ayırmacı, üstelik kavmî ayırmacılık tavrı ile siyâsetini üstlenip bunu en aşırı uca taşımakta tereddüt göstermemiştir. Söz konusu ideoloji, temel tutamaklarında ne denli aklaaykırı bir keyfiyet göstermişse de, kavmî ayırmacılık siyâsetini bir o kadar aklî nizâm çerçevesinde yürütmüştür. Peki, bu ne menem bir akıldır? Galileo – Newton – Darwin Mekanisismi ile Hobbes’un, Hume’un, Smith ile Marx’ın maneviyâtı kurutulmuş Akılcılıklarının aklıdır.

İddia edileduylanın tam tersine, ne Adolf *Hitler* ne de onun kurup önderlik ettiği Irkçı, Yayılmacı ve Yahudî-çılığını Millî toplumcu ideolojisi, Yeniçağ dışı Batı Avrupa ile Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetleri ortamında beklenmedik ‘mucizevî’ bir olaydır. Düpedüz neden – etki bağıntısına ve laik-Seküler felsefe-bilimin dehâsına uygun biçimde arzıendâm etmiştir. Kısacası, beklenebilecek tabîî bir sonuçtur. Elbette, vahşetin derecesini felsefe-bilim tayîn etmemiştir. Tetiği çekmemiş, fakat çekirmiştir. Sistematığının dehşet verici kuruluşu ve kör ile sağır, yâni vicdândan yoksun işleyişi ile kahredici istihzâsı (Fr sarcasme), her yanı ve yönüyle, Yeniçağ Batı Avrupasının Tanrısız İnsancı – Aydınlanmacı kötürümleştirilip köreltilmiş aklını çağrıştırmaktadır:

1- “1933 ocağında Adolf *Hitler*’in, Almanyada başbakanlığa seçilmesinden itibaren 66 milyonluk nüfus içerisinde 500 bini bulan Alman Yahudîlerine karşı ayırım siyâsetinin sistemlice uygulandığına tanık oluyoruz. Peki ya, sebep? İktisâdî... Yahudî’nin, Hz İsa’nın katlinden sorumlu tutulması... Ortaçağdan sarkmış

hurâfe, bâtil iytikât... falan, filân... Bunların hiçbirisi ilginç ve özgün gerekce olamaz. Özgün ve ilginç olan, Arî'nin üstün, Yahudî'nin ise, aşağılık ırkları temsil etmeleridir. Toplumsal Darvenciliğin ayıkla/n/ma ilkesi uyarınca aşağılığın aleyhine üstünün varolma hakkı mahfûzdur... İşte bu hak, üstün olana aşağılığı idâm etme yetkisini tanır.

İdâmın infâzı değişik biçimlerde yürürlüğe koyulmuştur: Bu, kurşuna dizmeden tutunuz da Getholar ile çalışma tesislerinde açlık ile hastalıklardan ölümlere terketmeğe dek uzanır. Ancak bunlar, nisbeten ilkel yöntemlerdir. 1941den itibaren iyice hızlandırılan kütleî yoketme programında yer alan temerküz tesislerinin teşkilâtlandırılışı, tek kelimeyle, mükemmeldir. Bunlardan kimisi Belzen, Sobibor, Lublin, Treblinka, Chelmno ile Auschwitz gibi, sâbit, fen hârikası, imhâ fabrikalarıyken bir kısmı da gaz hücreleriyle mücehhez katar (Fr train) yahut arka tarafı üstü kapalı kamyon şeklindeydi. Sâbit tesislerdeki gazlama koşulları başlagıçta, bir defâda 450 kişi alabilirken, daha sonraları bu rakam, 4000e ulaştırılmıştır. İnşaat mühendisliğinde görülen baş döndürücü gelişmeye kimya mühendisliğinde de tanık olunur. Nitekim, yine başlarda karbon monoksit kullanılırken, zamanla çok daha gelişkin malzemelerden olan hidrojen siyanürü ile siklon B gazına geçilmiştir. Bu son zikrolunmuş iki malzeme, hem daha sürâtle ve ucuza mâledilebilmiş hem de rahatca naklonulabilmiştir. Böylelikle savaş olanca şiddetiyle sürüp giderken üç yahut dört yıl gibi pek kısa sürede, büyük sayıda —iddiaya göre beş yahut altı milyon— çoluk çocuk, genç yaşlı ve erkek ile kadın ortadan kaldırılabilmıştır...

Bu inceden inceye tasarlanıp hesabı kitabı çıkarılmış ideolojik esaslı bir soykırım olup söz konusu infâzın, askerî yahut siyâsî lüzûmu da yoktu..."²¹¹

2- a) 1963ün yazında, temmuz yahut ağustos olmalı, o dönemde Doğu Almanya'ya bağlı Saksonya'daki, asıl adı Chemnitz, ama Ortakmülkcü idâre altındayken Karl-Marx-Stadt olan şehrin merkez kütüphânesi ve belgeliğinde Bay Alfred Kobel ve ben yaşlardaki kızıyla birlikteydim. Alfred Kobel, raflardan cilt cilt kitab ile iri kıyım dolaplardan tomar tomar evrâk çıkarıp önüme seriyordu. Kafkasya ile Türkistanı gösterir 1930ların sonları ile 40lı yıllarda Alman Genelkurmayınca Gothik harflerle basılmış renkli ve muntazam olanların yanında, 50lilerde çıkarılmış dev boyutlarda, fakat itinâsız hazırlanmış Rusca yazılı haritalar, makaleler, araştırma-inceleme gezi kayıtları, seyâhatnâmeler... Bunların hemen hepsi, Göktürkler ile Uygurlardan başlamak üzere, Türk toplumlarının tarihleri ve coğrafyalarıyla, dilleri ve lehçeleriyle, edebiyatları, iktisâtı ile günlük yaşayışlarıyla ilgili çalışmalardı. Müellifleri arasında, bilâhare hâfizamda canlandırabildiğim kadarıyla, Vilhelm Thomsen (1842 – 1927), Friedrich Wilhelm Karl Müller (1856 – 1907), Carl Brockelmann (1868 – 1956), Kaare Grønbaech (1901

1957), Annemarie von *Gabain* (1901 -) ile Karl Heinrich *Menges* (1908 -) gibi, Türkiyât ile Şarkiyâtın tanınmış adlarına rastgelinebiliyordu.

Türkiyâtçı olmağı bir yana bırakınız, adı anılan kişinin, yüksek öğrenimi tamamlamış olduğunu dahî sanmıyorum. Bununla birlikte, kanâatımca, konunun değme uzmanıyla aşık atacak raddede Türklük üzerine bilgilenmiş gözüküyordu. Peki, bu bilgiyi nereden, nasıl ve en önemlisi niçin edinmişti?

b) Bahsolunan beg, albaylığa dek terfii olmuş *Waffen-SS* menşeli bir *Einsatzgruppen* mensubu olup *Armee-Oberkommando II* çerçevesinde 1941 güzünden itibaren Karadenizin kuzey batısında görevlendirilmişti. Vazîfesi, Kırım ile öteki kıyı yörelerindeki şehir ile köylerde bulunan Sovyet komiserlerini, partizanlar ile Yahudî ahâlîyi yakalayıp birincileri, genellikle, esir kamplarına, ikincileriye, ilkin toplama merkezlerine, oradan da temerküz tesislerine sevketmekti. Ne var ki *Einsatzgruppen*, sünnetli olduklarından, Müslüman erkekleri dahî, Yahudî sanıp yanlışlıkla tutuklamışlar. Haber, nasıl ve hangi yollardan gitmişse, Ankaranın kulağına çalınmış. Ankara da, Almanya büyükelçisi Franz von *Papen*'i (1879 – 1969) hatâ konusunda gizlice uyarmış. Von *Papen* ile Alman Dışişleri yoluyla meseleyi öğrenen *Waffen-SS* ile *Einsatzgruppen*in Berlindeki yetkilileri, üniversitelerden kimi Türkiyât hocaları ile konunun diğer uzmanlarını, Kırım başta olmak üzere, ilgili vaka mahallerine göndererek oralaradaki görevlileri Müslüman ahâlî ile Yahudîleri nasıl ve hangi ölçülere dayanarak ayırdetmeleri gerektiği husunda bilgilendirmişler. Daha da önemlisi ve ilginç, Yahudîliği benimsemiş *Hazarlıların* ahfâdı sayılan ve Lehistanın doğusu ile Rusyanın batısında — Ukranya ile Beyâz Rusyada— yaşadıkları tesbit olunan *Karaim Türklerini*, *İsrail Yahudîlerinden* nasıl ayırdetmek lâzım geldiği husunda dahî, Bay Kobel'in de aralarında bulunduğu görevliler, aydınlatılmışlar. Bu maksadı hâsıl edecek biçimde bir, bir buçuk ay boyunca bölgedeki Türk boylarının tarihleriyle, dillerinin sınıflanışıyla, nüfus ve halkbilgileriyle, şekil şemâilleriyle ilintili genel ve özgül konularda hemen o yörede yoğunlaştırılmış tarzda ders görmüşler.

c) Buradan da, nitekim, Millî toplumculuğun ana özelliklerinden olan Yahudî-düşmanlığının, öyle din menşeli bir sorun olmayıp düpedüz kavmî bir mesele olduğunu tekrar seçikce görüyoruz.

ç) Bay Alfred Kobel'in encâmına gelince; 22 mayıs 1945de Almanyanın kayıtsız şartsız teslim olmasının ardından kasım sonlarında *Chemnitz*te karısı ile kızının yanlarına döner. Orada 1946nın başlarında Ortakmülkcü makamlarca yakalanıp tutuklanır. Mahkemeye çıkartılır. İdâma mahkûm olur. 7 ekim 1949da kurulan Demokratik Alman Cumhuriyeti (Alm Deutsche Demokratische Republik/DDR) makamlarına emniyet kuvvetlerini (Alm Volkspolizei/ VOPO) teşkil edip teşkilâtlandırma teklîfinde bulunur. Onlar da onun ve hempâlarının teklîfini kabul ederler. Salıverilir. Doğu Almanyada pek az kimseye nasîb olan bir ayrıcalık Kobel'e tanınır; kendisi ile ailesine dayalı döşeli bir daire ile binek araba tahsis

olunur.

3- a) *Kızıldırdı*, 27 ocak 1945de Auschwitz'i ele geçirdiğinde, Rus askerlerinin karşılaşmış oldukları korkunç manzaralardan en inanılmayacak gibi olanı, gaz odalarına gönderilmiş kadınlardan, erkeklerden, yaşlılar ile çocuklardan kırılıp kesilmiş ağırlığı sekiz ton tutan kıl ile saçtı. Niye? Askerlere elbise dokumak ve çorab örmekçin.²¹² İşte, *homo economicus*un eşsiz dehâsı!

b) İnsan, insan olalı vukûu bulmuş en tüyler ürpertici bu soğukkanlı cânîliğin baş 'mimar'larından Heinrich *Hinunler* (1900 – 1945), işlemiş olduğu cinâyetler hususunda, Yeniçağ dindışı Maddeci–Mekanisist Batı Avrupa medeniyeti bağlamında, hiç de öyle yalnız kalmadığını, istisnâ olmadığını bize ne de çarpıcı biçimde anlatıyor: “Amerikalılar da, Kızıldirilileri insâfsızca katletmedi mi?”²¹³

c) *Homo economicus* kimdir? Tarihte eşine asla rastlamadığımız, ‘şeytana dahî pâbucunu ters giydirebilecek’ derekede kıvrak zekâlı, kavrayışı kuvvetli, vâsî ufuklu, bilgiç, akli fikri geçimi ile kazancına takılı, şehirli *Yeni beşer tipidir*. Bu yeni beşer tipi, fütûrsuzdur, aaktadır, söz hokkabazı, kavram canbazı — yânf, *bilgiç* (Fr *sophistiqué*) —, ‘kulağının arkası’na dek kire, pasa batmış olmakla birlikte, kılığını, kıyâfetini ve istifini bozmayan, feleğin çenberinden geçmiş, cinsiyeti inhirâf etmiş — *kadınsı erkek* (İng ‘she-man’) yahut *erkeksi kadın* (İng ‘he-woman’) — özellikle İngiliz olan, kuzeyli beyâz adamdır. Bu beyâz adam, kendisini yeryüzünün ve tekml servetinin mâliki, beyâz ve kuzeyli olmayan insanların efendisi, hâmisî ve velîsî ilân etmiştir: “Dünyayı sırtlamış beyâz adamın yükü” diye anlamca Türkceleştirebileceğimiz İngiliz Rudyard *Kipling*’in (1865 – 1936) “the white man’s burden” cümlesi ne kadar da manîdârdır. *Kipling* ile Thomas *Carlyle* (1795 – 1881), James Antony *Froude* (1818 – 1894) ile Charles *Kingsley* (1819 – 1875) gibi Onsekizinci ile Ondokuzuncu yüzyılların İngiliz düşünür ile yazarların yarattıkları kavimce kendini ululama ile kibir ‘hava’sının doğal sonucu, Heinrich *Hinunler*’in tüyleri diken diken ettiriveren şu saldırgan iddiası olmaz da ne olur: “Yeni hayatı yaratmakçin cesetleri ezerek geçmek zorunluluğu, büyüklüğün lanetidir — büyük olmanın bedelidir!”²¹⁴

ç) Aslında işlenmiş cürümler, öylesine benzersizdir ki, bunları ‘katliâm’, ‘cinâyet’ çeşidinden deyimlerle nitelemek, olayı karanlıkta bırakır. Bu neye benzer? Birsürü beşerî zihin ile etkinlik özelliğini gösteren bilgisayara, ‘o da, insandır’ demeğe benzer. Yeniçağ Batı Avrupası tarafından işlenmiş cinâyetler ile girişilmiş katliâmlar, aklıdır, sistemlidirler. Eski devirlerin önemli oranda kendiliğinden patlak vermiş olanların tersine, bu kere tam bir plan, program ve sistem tertibi ve insicâmıyla ortaya koyulup uygulanmışlardır. Meselâ eskilerin dillere destân zalimlerinden bir *Cengiz*, bir *Hulâgu* (Han: 1217 – 1265), temerküz tesisi ola-

212 Bkz: John *Toland*: “The Last Hundred Days”, 178.s.

213 Bkz: Aynı yer.

214 Bkz: A.g.y.

yına tanık olsalardı, nizâmın aklî kuruluşundan dehşete kapılırlardı. Onların modası geçmiş zulmü, insanın bedenliliğine doğrudan öldürücü darbe şeklinde tecelli etmiştir. İnsanın doğal çevresi ile kültür ortamını hedef almamışlardır. Bu sebeple, cânî çekirgeler misâli üstünden geçtikleri toplumları kırıp geçirmiş olmakla birlikte, bunların hayatta kalabilmiş bireyleri, ‘fırtına’ dindikten sonra yeniden kendilerine gelip toparlanabilmişlerdir. Hâlbuki bugün, yânî 1900lerin sonlarında artık tüm çevre ve ortam şartlarından yoksun kılınmış Amazon yerlilerinden bir kabîlenin bireyleri kendilerini teker teker öldürüyorlar. A.B.D. ile Kanadada yaşayan Kızılderililer ile İnuitlerin (Eskimo) içkiye müptelâ olarak intihâr ettikleri ve nesillerinin gittikçe soysuzlaştığı sık rastgelenin vakalardandır. Toparlarsak: Patagonya ile Ateş ülkesinden Avusturalya ile Tasmanya, Kafkasya ile Türkistandan Cezayire, Ruvanda ile Burundiye, oralaran Fiji adalarına dek nerede beşerî ve tabîî bunalımlar, sıkıntılar, âfetler, alt üst oluşlar yaşanıyorsa, biliniz ki, oralara Yeniçağ Batı Avrupalı, onun da öncüsü ve önderi olan İngiliz adımı atmıştır.

4- Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin, 1500lerden itibaren gerek insana gerekse onun doğal çevresine karşı başdöndürücü hızla yükselen sâbika silsilesinin doruklarından birini Millî toplumcu (Nazi) şebekenin cânîliği oluşturuyor. Sonuçta, Adâlet, 20 kasım 1945 ile 1 ekim 1946 arasında *Nürnbergte* vukûu bulunmuş duruşmalarda sâdece adı anılan ideolojinin değil de, onun, başta karşı çıktığı, fakat zamanla kendisinden derinden derine etkilenmiş olduğu umursuz ve uğursuz medeniyet ile bunun fikriyâtının kurucu, yönlendirici ve yönetici elebaşlarının da, Batı Avrupalı olmayan mağdûrlarınca yargılanmalarını gerektirmezmiydi?

5- Millî toplumculuk denilen insanlık fâciası, tepki olarak ortaya çıkmış olsa dahî, Sermâyecilik ile yavrusu ve hempâi Ortakmülkcülük kadar, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin doğal ve zorunlu verisidir! Bugünlerde, son bin yılın en kan dökücü adamı ilân edilen *Adolf Hitler* (1889 – 1945), *Thomas Hobbes* ile benzerlerinin fikirce evlâdından başkası değil de nedir?

Filvâki, *Hitler*’in Yeniçağ Avrupasına ve onun uzantısı olan A.B.D.ne damgasını vurmuş birçok özge devletadamı ile komutanından daha kan dökücü olup olmadığı münâkaşa konusu dahî edilebilir. Mesele, kimlerin kanına girdiğinize bağlıdır. İngilizin çıkar ortağı, müttefiki Avrupa Yahudîsini kırmak başkadır, Zencîyi, Kızılderiliyi, Tasmanyalıyı, Avusturalya yerlisini, Hintliyi, Türkistanlıyı, Filistinliyi katletmek yine başka şeydir. Oysa *Kur’âna* göre *Allahın Nefesi-ne*²¹⁵ mazhar olan, bu bakımdan *yaratılmışların* fevkında yer alan *insan* ve onun *hayatı* kutsaldır, dokunulmaz cinstendir:

“Bir kişiyi... haksız yere... öldüren, bütün insanlığı katletmiş sayılır... Bir kişinin canını kurtaran ise, bütün insanlığın hayatını kurtarmış gibidir...” — Mâ-

215 “...onu (orantılıca) biçimledikten sonra, *RUHumdan* onun içerisine üfledim (Ar nefehu)...” — *Hicr/15* (29).

ide/5 (32).

İşte bu *İnsan*, ırk, cinsiyet, dil, hattâ din gerekleriyle katledilemez:

“Ey insanlık!²¹⁶ Sizleri bir erkek ile kadın²¹⁷ çiftinden milletler ile soy sollar hâlinde Türettik²¹⁸ ki, birbirlerinize tanış olasınız” — yoksa kalkıp birbirlerinize kin tutup düşman kesilesiniz diye değil!

“Gerçekten de *Allah* nazarında en gözde olanınız, âdillik ile takvada en üstün geleninizdir.

Allah, hiç şüphesiz, her şeyi mükemmelce bilir ve hakkıyla tanır” — Hucurât/49 (13).

“İyyâke na’budu ve iyyâke nesta’înu”: “Yalnızca *Sana* ibâdet edip *Senden* medet umarız” — Fâtîha/1 (5).²¹⁹

İnsanın, *Allah*’ın indinde sâdece *adâleri* ve *takvası*yla saygıdeğer olduğundan bahsetmiştik. İşte bu, insanın maddeden değil, *Allah*’ın *Nefesinden* oluşmuş bulunduğunu gösterir. *Allah*’ın *Nefesinden* varlık bulduğunu her dem hatırında tutan insan, ahlâklıdır. Şu hâlde *ahlâk*ın *Allah*’ın *İnâyetinden* gayri kaynağı yoktur. Ahlâklılı olup ona uygun davranmak, demekki doğru yolda yürümek kararını kişi tek başına verir. Öyleyse *Ahlâklılık* aynı zamanda *Hürlüktür*. Hiçbir hâl ve şart kişiyi doğru yoldan, *Hakk* yolundan yürümekten caydıramaz, alıkoyamaz. Bu da *irâdenin hürlüğünü* gösterir. Şartlar onu istemediği yönler ile durumlara sürüklese de, o, *Hakka* tutunmakta direnir. İşte, böyle bir varolan da *insandır*.

6- a) 1970’in temmuzunda *Londrada* tanıştığım hanımefendi kırk küsur yaşlarında olmalıydı. 1944 başlarında on yedi yaşında genç güzel bir kızken getirilip kapatıldığı temerküz tesisinden 1945 nisanında kurtulmuş. Annesi ile babası başta olmak üzere, aile efrâdı ile akrâbaitaallukâtının teker teker gözlerinin önünde ölüme gidişlerine tanık olmuş. Hele, başka bir barakada kalan on, on bir yaşlarındaki derisi kemiğine yapışmış erkekkardeşi sürüklenircesine götürülürken onun faltaşı gibi açılmış hayret dolu iri kara gözlerindeki sesi soluğu kesik o ifâdeyi unutmaması imkânsız. Ama beterin beteri de vardı daha. 1944 yazının bir gününde sabahın erken saatinde birkaç asker, kadınlara tahsîs olunmuş barakaya gi-

216 “yâ en-nâsu”: “Ey İnsanlık!”... Allah, şu yahut bu belirli topluluğa, câmiaya, cemaate yahut öbeğe değil, insanlığın tümüne sesleniyor. Öyleyse adâlet ile takva dışında hiçbir ölçü bir insan topluluğunu bir başkasına üstün kılamaz.

217 Bu ifâde iki anlamı birlikte dile getirmektedir: Hem tüm insanlığın hem de her bir insanın beşerî, yâni biyolojik menşei bir kadın ile erkek, yahut, başka türlü söylersek, bir anne ile atadır.

218 “khalâqnakum”, haddizâtında her ne kadar “yarattık” anlamını taşıyorsa da, buradaki bağlamda onu “türettik” diye karşılamak daha yerinde olur kanısındayız.

219 Hz *Peygâmbir*, *Fâtihayı* “*Umm el-Kitâp*”, yâni, *Tebliğ*in özü (*annesi*) şeklinde vasıflandırmıştır. Hz *Alî*’ye göre de, bu, Hz *Muhammed*’e vahyolunmuş ilk *Sûredir*. Genel kanâat ise, ilk *Sûrenin*, *Alak/96* olduğu yönündedir — bkz.: Muhammed Eset tefsiri, “The Message of The *Qur’ân*”, I.s.

rer, etrâflarına bakınırlar. Bu genç kızı yataktan indirip dışarı çıkarırlar. Günlük güneşlik sıcak bir yaz gününün arefesindeydiler. Güneşin sıcağını teninde duyan genç insanın sevincinden, neşesinden hoplayıp zıplayacağı bir vakit. İşte, delikanlı çağındaki askerlerin de aklına bu münâsebetle genç kızla eğlenmek gelivermiş. Bir iki kaba el hareketiyle üstündeki ince geceliği yırtarak al aşağı edivermişler. “Bir ânda çırılçıplak ortada kalakaldım” diyor. “Üstümdeki esvâbın yırtılmasıyla çıplak kaldığımı farkedemez iki elimle önümü, avret yerimi örtmeğe çalıştım. Bunu görünce onlar da edepsizce, sırnaşıkca kahkahalar ata ata dibcikle önümü kapatan ellerimi çözmeğe giriştiler. Hani mekrûh bir yaratığa dokunmaktan çekiniyorlarmışcasına bana değmekten kaçınıyor, bu yüzden de dibcikleriyle iş görmeğe gayret ediyorlardı. Utancın yarattığı ıztırâbımın haddi hesabı yoktu. Var gücümle tüm benliğim sarsıla sarsıla ‘yâ *Rabb*, beni bu fecîi hâlde bırakma, *Sana* sığınyorum; kurtar beni’ diye yalvardım. Gönlümün derinliklerinden yükselen bu yakarışımın hemen ardı sıra başımı her nedense sola çevirdim. Şöyle yirmi, otuz metre öteden, meltemde dalgalanıp güneşin parlak ışıklarında altın başaklar misâli şavkıyan saçların altında kahve rengine çalan yanık tenli ince hatlar taşıyan bir yüz ve onun üstünde fener gibi parlak yeşil mi, mâvî mi, tam seçemediğim, bir çift göz. Bana belki asırlar kadar uzun gelen bir ânda bakışlarımız kesişti. İşte o ânda olacak, sert ve tereddütsüz bir sesle ‘giydirin!’ buyruğunu verdi. Serseriler iğrenc eğlenmelerine öylesine dalmışlardı ki, subayın buyruğunu algılayamadılar. Dinlenmediğini anlayınca, daha da kalın ve yüksek sesle buyruğunu tekrarladı. Şaşırdılar. Oyunlarının kesilmesinden canları sıkkın hâlde duraladılar. Onun geçip gideceğini varsayarak etrâfımdaki halkayı bozmadan ağızlarından salyalar akıta akıta beni arsız arsız süzmeğe devâm ettiler. Ama bu arada, yanıma varan subay, bakışlarını çıplak vücudumdan kaçırarak beni derhâl giydirmelerini tekrar bildirdi. Baktılar ki, işin şakası yok, buyruğunu sektirmeden yerine getirdiler. İşte bu, o cehennem hayatında çekmiş olduğum en şiddetli eziyet olmuştur. Temerküz tesisinden kurtulup da İngiltereye geldikten epeyi sonraları bile, kimi geceler çırılçıplak soyulup ortada bırakıldığımı gördüğüm kâbüslardan kan ter içerisinde uyandığım oluyordu.”

b) 1945 yazında İngiltereye gelip yerleşen bu ahlâk insanı hanım, kimsesiz ve eziyet görmüş çocukları barındırıp tedâvî eden kuruluşlarda görev alıp bu konuda uzmanlaşmış. Demekki hayatını insanlığın yarınları demek olan çocuklara adanmış. “Çocuklar, yarının ümidi. Ben imân etmiş bir kişi olarak ümidin insanıyım. Dün, kapkaranlık, zifirî... Güneşin parlak ışıkları karanlıkları deler geçer. Hayr, şerri er geç damna duman eder. Bütün mesele hayra inanmak ve şerre karşı sâbırla direnmektir. Ben, yarını uman bir kişi olarak düne dönüp bakınıyorum bile. Öyle kinle, öcle uğraşacak değilim. Tâkatımı boş yere harcayacak ömrüm yok ki. Mümin kişi, yarınları doğru kararlı adımlarla yürüyen kimsedir, kısacası, ilericidir.”

c) İnsan, ahlâk varlığıdır, dediğimde, gözümün önünde canlanan ete kemiğe bürünmüş örnek, bahsi geçen hanımefendidir. Nedir, nasıl, ne menem bir şeydir, bir varolanın, insanın, hayatını belli bir ilke yahut ilkeler doğrultusunda tanzîm etmesi? Çınlıçıplak soyulup ortada bırakılmışlık, niye, nasıl böylesine müdhiş bir cefânın nedeni sayılabilir? Haddızâtında yol açtığı bir beden acısı yok; tersine, bunaltıcı yaz sıcağında rahatlatıcı dahî olabilir. Ne var ki, canlılar arasında sâdece “... insan, yalnızca ekmeğe dayanarak yaşamaz...”! — *Kitâbmukaddes, Ahdiatîk/ Tesniye, 8/3.*

ç) İşte, *Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetiyle başlayan yepyeni dönem*de ‘ekmek’ten özge bir şeyi gereksemeyen beden ile cisme bağımlı bir varolan biçimindeki *insanın, beşere indirgenmiş hâli* baş ilke kılınmıştır.

E

SEÇENEKSİZ BİR MEDENİYETLE VE ONUN İDEOLOJİSİYLE Mİ KARŞI KARŞIYAYIZ?

I

Tarihte kısa sayılabilecek zaman diliminde — 1500lerden bu yana— en müdhiş olayların, çığır açıcı yeniliklerin, keşifler ile icâtların; muazzam sistem kurucu filosofların, bilimadamlarının, bestecilerin, şairlerin, romancıların, tiyatro ile opera eserleri sâhiplerinin, ressamların, mühendislerin, seyyâhların, tâcirlerin, siyâsetciler ile devletadamlarının yer aldıkları, ‘arziendâm’ ettikleri, *Yeniçağ Batı Avrupa medeniyeti* ‘sahne’sidir. İşte bunlardan birkaç göz kamaştırıcı örnek: Nicolas *Copernicus* (1473 – 1543), Cristoforo *Colombo* (1451 – 1506), Amerigo *Vespucci* (1454 – 1512), Leonardo da *Vinci* (1452 – 1519), Fernan de *Magellan* (Por Fernão de *Magalhães*: 1480 – 1521), Martin *Luther* (1483 – 1546), Galileo *Galilei* (1564 – 1642), Isaac *Newton* (1642 – 1727), René *Descartes* (1596 – 1650), Gottfried Wilhelm *Leibniz* (1646 – 1716), Vitus *Bering* (1681 – 1741), Abel Janszoon *Tasman* (1603 – 1659), Johann Sebastian *Bach* (1685 – 1750), William *Shakespeare* (1564 – 1618), Amadeus *Mozart* (1756 – 1791), Immanuel *Kant* (1724 – 1804), Johann Wolfgang von *Goethe* (1749 – 1832), Friedrich von *Schiller* (1759 – 1805), Ludwig van *Beethoven* (1770 – 1827), Georg Wilhelm Friedrich *Hegel* (1770 – 1831), Christian Johann Heinrich *Heine* (1797 – 1856), Aleksandır Sergeyeviç *Puşkin* (1799 – 1837), Charles Robert *Darwin* (1809 – 1882), Karl Heinrich *Marx* (1818 – 1883), Fiyodor Mihailoviç *Dostoyevski* (1821 – 1881), Lev Nikolayeviç *Tolstoy* (1828 – 1910), Piyotr İlyiç *Çaykovski* (1840 – 1893), Friedrich *Nietzsche* 1844 – 1900), Miguel de *Unamuno* (1864 – 1936), Albert *Einstein* (1879 – 1955), José *Ortega Y Gasset* (1883 – 1955), Martin *Heidegger* (1889 – 1976)... Saydığımız, sayamadığımız, birkaçı dışında, maneviyât yanı ağır basan bu olağanüstü şahsiyetler, artık *Yeniçağ din-*

dışı Batı Avrupa ile Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetlerine giren dönemlerde yaşamış olmalarına rağmen, bundan önceki çağlara yön vermiş *dinin* etkilerini hâlâ belli ölçülerde yansıtmışlardır. Bahsettiğimiz etkilerin, Batı Avrupa toplum hayatından git gide silinmeleri, Birinci Dünya Savaşından sonrasına rastlar.

Gerek Yeniçağ dindışı Batı Avrupa gerekse ondan türeyip gelişmiş İngiliz-Yahudî medeniyetinin önde gelen özelliği, dünyaötesi, manevî, öyleki efsânevi kaynağı ile dayanağının bulunmaması, ikisine, özellikle de sonrakisine benzeri görülmemiş bir esneklik ve hareket kâbiliyeti kazandırmıştır. Bu dünyevî, fizikî hareket kâbiliyeti ve esneklik, söz konusu medeniyete maddî düzlemde kendisini süreklince yenilemek, değişen durumlara uyarlamak imkânını bahşetmiştir. İşte bahsolunan yenilenme, uyarlanma yetisi, İngiliz-Yahudî medeniyetinin fikir mimarlarınca 'hürriyet' biçiminde nitelenmiştir.

Doğa, siyâset ile iktisâd olmak üzere, 'Hürriyet', üç düzlemde mütâlea edilmiştir: Doğanın, had hudud tanınmaksızın incelenmesi ve değerden bağımsız bir alan olduğu şeklinde görülmesi tarzında 'bilimsel hürriyet'i savunmak, 'Bilimselcilik'tir;

Sınırsızca kullanılabilirliği olduğu kanâatıyla davranmak ise, 'Sınaîcilik'tir; Siyâsette, kaba kuvvete başvurulmadıkça — 'Tedhişçilik' —, ilkece, akla, havsalaya gelebilecek her çeşit görüşün, fikrin, fikriyâtın, zevkin ve anlayışın sözlü ve yazılı imkânı, 'Hürriyetçilik'tir;

Hep daha fazla kazancı amaçlayan yatırım – üretim – tüketim üçgeninde dö-nüp dolaşan hürriyet anlayışıysa 'İktisâdiyâtçılık'tır. } α

2

İktisâdiyâtçılık ile bilimselcilik, çoğunlukla el ele yürüyüp iç içe gelişmişlerdir. Kişinin bilme, keşfetme, öğrenme iştîyâkı, en insanî hassalardandır. Ne var ki, gerek bu iştîyâkı uyandıracak gerekse onu yönlendirip yürütecek şartlar ile imkânlar, toplumun 'hava'sında hazır bulunmalıdır. Olaşanüstü kişilikler, dehâlar, tek başlarına bir şey ifâde etmezler. Uygun toplum şartlarında ancak açıp çiçeklenebilirler. Kültür ortamıyla hiçbir vechesiyle bağlantı kuramayan olağanüstü kişilik, 'aykırı kaçmak'tan, 'köyün' yahut 'mahallenin delîsi olmak'tan ile-ri geçemez.

Dindışı Batı Avrupa Yeniçağına değin bireyden genellikle beklenen, onun, toplum ortamı ile doğal çevresine ayak uydurmasıydı. Şartları temelden değiştirmek ihtirâsı, Yeniçağ dindışı Avrupasının, özellikle de onun devâmı olan Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin 'homo economicus'una mahsustur. Şartları kazanç hedefine — yânî, artıdeğer— yönüne döndürmeği mümkün kılansa, bilgidir; üstelik, biçimsel mantık kuralları çerçevesinde düzenlenmiş, sistemleştirilmiş bilgidir: Felsefe-bilim-fen-sanayi-iktisât. İşte, Yeniçağ Batı Avrupası ile Çağdaş İngiliz-Yahudî dünyasında sistemleşmiş bilginin bunca rağbet kazanması ve bunun

gittikçe artması bundandır. Kazanç, hayatın sıklet merkezi olunca, ilk bakışta, iktisâdiyâtla uzaktan yakından ilgisi ilişiği yokmuş gibi gözüken nice âmil ile unsur, o yöne koşulmağa başlanmıştır. Hayat, bütün yanları, yönleri ve bilcümle vecheleriyle iktisâdîleşir olmuştur.

Aristoteles, bilimi, tarihte ilk kez belirlerken onu her çeşid iktisâdî kullanım mülâhazasının dışında telâkkî etmiştir. Galileo – Descartes – Newton-sonrası bilim ise, git gide iktisâdî fikriyâtın yörüngesine girerek fenleşmiştir. Nitekim, sözü edilen süreç, son merhâlesine 1950den sonraki yıllarda erişmiştir. Felsefe-bilim bütünlüğünden ilkin felsefe tamamıyla, arkasından da bilim kısmen gündemden düşmüşler, meydan, hepten fene kalmıştır.

3

Bilim gibi, *din* dahî, 'iktisâdî haclı seferleri'nin hizmetine koşulmuştur. Afrikanın, Amerikalılar ile Asyanın sömürgeleştirilmelerinde, keşişler ile papazlar, Hristiyanlaştırma gayretlerinde yerlilere Batı Avrupalının iytikâtlarını, zevkleri ile dillerini²²⁰ benimsetmişlerdir. Böylelikle yerliler, uzun vadede, Kuzey ile Ba-

220 *İngilizce*: Meksika ile A.B.D. arasında hududu çizen *Rio Grandenin* —aşağı yukarı 30° kuzey enleminin— kuzeyinde kalan topraklar: A.B.D. ile Kanada; Orta Amerika: Beliz; Güney Amerika: İngiliz Guyanası, Karayip adalarının kimisi; Batı Afrika: Gambia, Sierra Leone, Gine, Liberya, Gana, Nigerya, Kamerun; Güney Afrika: Namibya, Güney Afrika Birliği, Botswana, Lesotho, Svaziland, Zambiya, Zimbabve; Doğu Afrika: Malavi, Tanzanya, Kenya, Uganda, Kuzey Somali, Sudan, Mısır; Batı Asya: Filistin, Ürdün, Irak, Kuveyt, Körfez emirlikleri, Aden, Umman; Güney Asya: Pakistan, Hindistan, Seylan, Nepal, Burma; Güney Doğu Asya: Tayland, Malaya, Sabah, Saravak, Filipinler; Doğu Asya: Hong Kong, Büyük Okyanus adalarının kimisi, Papuva Yeni Gine, Avusturalya, Tasmanya, Yeni Zelanda;

Fransızca: Kuzey Afrika: Fas, Cezayir, Tunus; Batı Afrika: Moritanya, Senegal, Fildişi Kıyısı, Ginea, Togo ile Benin; Orta Afrika: Mali, Burkina, Niger, Çat, Orta Afrika Cum., Kamerun, Gabon, Kongo, Zaire, Ruvanda ile Burundi; Doğu Afrika: Moris, Madagaskar ile Cibuti; Batı Asya: Lübnan ile Suriye; Güney Doğu Asya: Kamboçya, Laos ile Vietnam —Çin Hindisi; Büyük Okyanus: Yeni Kaledonya, Tahiti ile birtakım başka adalar; Kuzey Amerika: Kanadada Québec; Karayip: Haiti; Güney Amerika: Fransız Guyanası;

İspanyolca: *Rio Grandenin* güneyinden *Ateş Ülkesine* değin, *Brezilya* dışında, bütün Orta ile Güney Amerika;

Portekizce: Güney Amerika: Brezilya; Batı Afrika: Gine-Bisau; Kap Verde, São Tome&Prinçipe, Angola; Doğu Afrika: Mozanbik; Güney Asya: Goa; Güney Doğu Asya: Doğu Timor; Doğu Asya: Makavu;

Felemenkce: Güney Doğu Asya: Doğu Hint (İndonesya) adaları; Güney Amerika: Surinam; Güney Afrika: Namibya ile Güney Afrika Birliği (Afrikaans).

Rusca: Kuzey ile Doğu Avrupa: Finlandiya, Estonya, Litvanya, Lehistan (Polonya), Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Ukranya; Kafkasya: Gürcistan, Ermenistan, Azarbaycan, Rusyaya bağlı öteki Kafkas ülkeleri; Orta Asya/ Türkistan: Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan; Moğolistan; Kuzey ile Kuzey doğu Asya: Tataristan, Başkırdaştan, Yakutıstan ve Rusya'ya bağlı öteki Sibirya illeri.

tı Avrupada üretilenlerin müşterisi kılınmışlardır. Nitekim, 1992de gezdiğim İndonesyanın Sumatra adasının orta kesimlerinde bulunan Toba gölü ile civârındaki Hıristıyanlaştırılmış ahâlînin —*Batakların*— hayat tarzı ile yaşadığı çevrenin, büyük iklim farkına rağmen, ne kadar da Batı Avrupayı andırır hâle getirilmiş olduğuna şaşarak tanık oldum. Hele, kısa boylu, ince, öyleki çelimsiz bedenli, düz kara saçlı, badem gözlü, sütlü kahve ten rengindeki insanların, ibâdet amacıyla girdikleri irili ufaklı kiliselerin duvarları ile tavanlarını süsleyen Hz *Meryem* ile kucağındaki Hz *İsâ* tasvirlerindeki Kuzeyli insan tipiyle oluşturdukları çelişki çarpıcıydı. Yöre sâkinlerinden bir Batak tanıdığıma Hıristıyanlaştırılma sürecinin ilk dönemlerinde, Pazar sabahları, âyîn maksadıyla cemaatin ne şekilde toplandığını sordum. “Babamın anlattıklarına”göre” dedi, “âyîni yöneten Felemenkili papazın çevresinde Avrupalı erkân kilisenin ön taraflarında yerini alır; bizimkilerse, kapıya yakın kısımlara doluşurlarmış. Şimdilerdeyse, buralarda oturan Avrupalı kalmadığından, kiliseyi tek başımıza dolduruyoruz. Papaz da zâten artık bizlerden biri.”

Avrupalı dinadamı, tarih – toplum – kültür araştırmacısının, öyleki casusunun da öncüsü sayılabilir. Dinyayıcı (Fr missionnaire) sıfatıyla sokulduğu geçit vermez bölgelerin iklimini, yer şekillerini, su varlığını, toplumun tarihini, nüfus durumunu, gelenekleri ile göreneklerini inceden inceye incelemiş, dilini yerlilere öğretmeden, onlarınkisini öğrenerek onlarla içten sıcak ilişkiler kurmuştur. Onları Hıristıyanlığa kazanma çabalarının yanında, derleyebildiği bilgilerden bağlı bulunduğu dinî ve dindışı makamları dahî yararlandırmıştır. Böylece merkezî yetkililer, ayrıntılı bilgilerle donanmış; ücrâ köşe bucağa gidecek tâcirlerle, askerî ve mülkî görevlilere bunları aktarmışlardır. Bu görülmemiş ‘sanat’ın ustaları, Portekizliler, Felemenkiler, İsveçliler ve tabîi İngilizler ile yavruları olan Amerikalılar ile Avusturalyalılardır. Daha küçük ölçülerde, İspanyollar, İtalyanlar, Fransızlar ile Rusları dahî bu faaliyet içerisinde görebiliriz. Nisbeten yakın dönemlerde — 1880lerden itibaren —, Almanlar da bu kervana katılmışlardır. İspanyollara gelince; onların tavrı, Sermâyecilik bağlamında ticârî olmaktan uzak, İspanya tarihinde *Conquista* diye anılan dinî amaçlı askerî *Fetih* hareketleriydi. Bu bakımdan bunları Sermâyeciliköncesi (Fr précapitaliste) askerci-talancı iktisâdîmsı (pseudo-économiste) anlayışın örneği olarak kabul edebiliriz.²²¹ İspanyollar, zaptettikleri diyârlardan, başta altın ile gümüş olmak üzere, ele geçirebildikleri servetten, deniz yoluyla naklederlerken İngilizlere kaptırmadıklarını, deyim yerindeyse, ‘yastık altında saklayarak’ değerlendirmişlerdir!

Yukarıda anlatılan anlayıştan çok farklı olup çağdaş diye de niteleyebileceğimiz bir örneğe Ondokuzuncu yüzyıl ortalarında Orta Afrika yağmur ormanlarına ulaşabilmiş Belçikalı Fransisken keşişi Peder Placide *Tempels*’in yapıp ettik-

221 Bkz: Francisco Morales Padron: “*Vida Cotidiana de los Conquistadores Españoles*”, 17. - 34.syflr.

lerinde rastgelebiliyoruz. *Tempels*, yörede yaşayan Bantu boylarının inançlarını, toplum hayatları ile insanı ve dünyayı algılayışlarını dakikce inceleyerek “*Bantu Felsefesi*”²²² adında eser yazmıştır.²²³ *Tempels*’in Yirminci yüzyıldaki benzerlerinden 1901 Breda/Felemenk doğumlu Minderbroeders-Capucijnen tarikatı mensuplarından P. *Gregorius*, 1959dan itibaren, başta Doğu Afrika —Tanganika— olmak üzere, çıkmış olduğu dünyayma seferleri sırasında yaptığı gözlemler ile araştırmalar sonucunda “*Batılı-olmayan Halkların Toplum araştırmaları*”²²⁴ başlığıyla iki ciltlik kayda değer eseri kaleme almıştır. Gerek *Tempels*’in gerekse *Gregorius*’un sergilediği zihniyetin yine karşı kutbunu, Meksikayı fethetmiş İspanyol kumandan Hernan Cortes’in (1485 – 1547) subaylarından Bernal Diaz del Castillo’nun (1498 – 1582) görüşlerinde buluyoruz: “Şu yaşlılık günlerimde geçmişteki yiğitliklerimizi sık sık yâdediyorum. Hani onları bugün yaşıyormuş gibiyim. Doğrusu, bu kahramanlıkları yapan aslında bizler değildik. Onları bizlere Tanrı gerçekleştirtti”²²⁵ —Diaz del Castillo, daha açıkca, ‘bizleri yönlendirip zafere koşturan Tanrıydı’, demek istiyordu.

Tempels ile *Gregorius*’ta özerk, meraklı, sorgulayan, öğrenmek, bilmek isteyen kişilik türüne karşılık, *Diaz del Castillo*’da kaderci – savaşçı – insan örneğini görüyoruz. Birinde hep daha fazla öğrenmek, bilme yoluyla genişlemek, uzun vadeli tasarlamak, kazanmak, yükselmek irâdesine tanık oluyoruz. Öbürüsündeyse yine kazanç hırsı elbette var; ancak bu, maddî-iktisâdî kaygılar ötesi telâkîlere karışmış durumda bulunur. Sonuçta, ilki 1600lerden itibaren dalga dalga yeryüzünün dörtbir yanına yayılıp her tarafta hâkimiyetini tesis ederken —‘güneşin batmadığı imparatorluk’²²⁶ diye tabîr olunan İngiliz hükûmranlığına 1900ün başlarında yerküremizin bütün köşe bucaklarında rastgelinebiliyor-

222 “La Philosophie Bantoue”.

223 Bkz: Raimondo Luraghi: “Histoire du Colonialisme”, 117.s.

224 “Sociologie van de niet-Westerse Volken”, iki cilt.

225 Bkz: Francisco Morales Padron: A.g.e, 13.s.

226 1930lerin sonunda ‘Güneşin Batmadığı İmparatorluğ’ın toplam yüzölçümü 10,343,883 km² iken, İngiliz anavataninkisi 243,999 km²’dir. Yine aynı tarihlerde imparatorluğun toplam nüfusu 78,7 milyon iken, 1951 sayımında anavataninkisi 50 milyondur.

İlk nüfus sayımının yapıldığı 1801den 1950lerin ortalarına değin anavatanın —İngiltere+Galler+İskoçya— nüfusu yaklaşık %609 oranında artmıştır. Artış, 1861 – 1871 arasında %1,13, 1871 – 1881 arasında %1,24, 1901 – 1911 arasındaysa %0,9dur. 1853 – 1938 arasında 16,71 milyon kişi anavatanın imparatorluğun muhtelif ülkelerine hicret etmiştir. 1700den 1853’e değin ise, kesin rakam bilinmemekle birlikte, kalabalık bir nüfusun, anavatanı terketmiş olduğu sanılmaktadır. Bunun başlıca sebebi, 1700lerin başından itibaren ahâlînin tarımdan, dolayısıyla da köylülüktan kopuşudur. Anavatanın bellibaşlı sanayi merkezi şehirleri kırdan göçüp gelenlere doyunca, geriye ancak denizaşırı diyârlara hicret etmek imkânı kalmıştır —bkz: “Der Große Brockhaus”, Beşinci cilt, 78. – 100. syflr.

1940ların sonlarındakinden farklı olarak 2000lerin başlarındaki İngilterenin hükûmrânlık sahası büyük ölçüde anavatan topraklarıyla sınırlı kalmakla birlikte, ‘evlâdî’ A.B.D.yle berâber kültürel, iktisâdî, askerî ve siyâsî nüfuz alanı dünya çapındadır.

du —; öbür telâkkî, ayakları altındaki zemini git gide yitirir olmuştur. Çözülüp çöken şu yahut bu münferit toplum ile siyâset düzeni yahut devlet ile medeniyet değildir. 1650lerden başlayarak başını alıp yürüyen İngiliz-Yahudî ittifâkı ve onun dümensuyunda seyreden Batı ile Kuzey Avrupa ve İngilizin döldöşünden olan A.B.D., Kanada, Avusturalya, Yeni Zelanda ile beyâzların Güney Afrikası dışındaki tek mil toplumlar, milletler ile kültürler, ‘geri kalmış’, ‘çağdışı’, ‘gayrı-medenî’ nitelemeleriyle ‘gündem’den düşürülmüşlerdir. Hattâ bizzât İngiliz ‘mîsâkımillî’ hudutları içerisinde bulunmakla birlikte, Protestanlığın bir şubesine intisâb etmemiş, sanayileşmemiş, nihâyet Sermâyeciliğin gereklerini yerine getirememiş İrlandalılar ile Galliler (İng Welsh) gibi, toplumlar, İngiliz-Yahudî ‘ana-kent’ine yahut ‘anavatan’ına giremeyip yakın dönemlere değin sömürgemsi durumda yaşamışlardır.

4

Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin, dolayısıyla da, *İmperyalizminin* üç merkez ülkesi ile toplumu var: *Anavatan İngiltere, yavruvatan A.B.D. ile İslâm âleminin yüreğine hançermişçesine saplanmış Siyoncu İsrail*. Yeryüzü ve insan sâkinleri, değişen ölçülerde, işte bu üç merkez ülke tarafından sevk ve idâre olunmaktadır. Her şey bu üçünden neşet eden değer yargıları ile anlayışları doğrultusunda ayarlanıp düzenlenmektedir. Dünya ile insanlığa iktisâtca da siyâsetce de hâkim olabilmek gâyesine ulaştıran bütün yollar mubâhtır. Bu yollardan özellikle Protestanlığın İngiliz çeşidi yahut şubesi olan Anglikanlık, sağladığı yararlar açısından kendisini kanıtlamıştır.

Protestanlığın, tutumluluğa yöneltip girişimcilik ile çalışmağı teşvik buyurduğu, başta Alman toplum ile iktisât filozofu Max Weber (1864 – 1920) olmak üzere, birçok aklievvel tarafından ileri sürüldürülmüştür. Tek kelimeyle, lâfigü-zâf! Bir kere, emek, çalışma, alın teri yoluyla geçimin temîni Müslümanlıkta ibâdet mesâbesindedir: “Herkes, kendi yükünü taşır; kimsenin sırtına başkasının yükü vurulmaz; kişinin nesi varsa, o, emeğinin ürünüdür; emeğinin semeresini er geç görür” — Necm/53 (38, 39, 40).²²⁷ Sömürü aracılığıyla emeksiz elde edilmiş servet, *harâm*dır. Nitekim fâiz, bu meyânda yasaklanmıştır.

Ayrıca, Protestanlık, doğal Tanrı vergisi bir din olduğu iddiasını taşımaz. İnsan elinden çıkma bir iyitkât nizâmıdır. Başlıbaşına mezheb olmayıp bir mezhepler câmasıdır. Ona mensup mezheplerden her biri, bağlı bulunduğu Devlet ile Toplumun — millî Kilise — çıkarları ile duyarlılıklarını dikkate almak mecbûriyetindedir. Zâten bahse konu kiliseleri devletler kendi hesaplarına kurmuş yahut, en azından, desteklemişlerdir. Ardından da onlardan yararlanmışlardır.

227 *Ahtiatikte de çalışma* ve onunla bağıntılı olarak *alın teri* kutsal addolunmaktadır: “Kendisinden alındığın toprağa dönünceye değin ekmeğini alının teriyle sulayarak yiyeceksin; zîrâ tozdan topraktansın, sonundaysa yine toza toprağa karışacaksın” — Tekvîn, 3 (19).

Emek, İslâm'da da öteki bellibaşlı dinlerde de yaşamakçin elzem hasâdın yoluken, Sermâyecilikte, kârın aracıdır. Sermâyecilik ile Milliyetçiliğin 'sırtlarını dayadıkları' Protestan kiliseleri, sefihliğe dek uzanmaktan kaçınmayan kazanç sağlayıcı etkili iş görmeye, yânî, işletmeciliğe hayatı dar eden yahut edebilen cümle dinî-ahlâkî etkenlerin 'temizlenme'sine cevâz vermelerinden ötürü, Sö-mürücü – Sermâyeci – Laik çevrelerin takdîrlerini toplamışlardır.

5

Dinyayma etkinliği, Hıristiyanlığın esaslarındandır. Bu temel yönelimi ilkin Katoliklik, öncelikle Güney Amerika, Doğu Asya ile Güney Afrikada uygulamaya sokmuştur. Cihânşumûl olmak gâyesi ile iddiasını taşımakla birlikte, Katoliklik dahî, millî duyarlılıklar ile çıkar çekişmelerinden kendisini tümüyle azât kılamamıştır. Bu durum kendisini dinyayma etkinliklerinde bile göstermiştir. İspanyollar ile Portekizlilerin, 1500lerin sonuna değin sürmüş keskin, zaman zaman kanlı safhalara sürüklenmiş denizaşırı diyârlarda hâkimiyet tesîs etme hususundaki çekişmelerine²²⁸ dinyayma etkinlikleri de karışmıştır. Katolik dinyayma çabalarına 1600lerde Fransızların da katıldığını görüyoruz. Gerçi onların bu doğrultudaki etkinlikleri İspanyollar ile Portekizlilerinkisi kadar teşkilâtlı, sebâtlı ve yoğun olmamıştır.

1650lerden sonraysa, esas hız ile yoğunluk kazanan, Protestan olan millî kiliselerin dinyayma etkinlikleri olmuştur. Bunların başını, özellikle 1750lerden itibaren Anglikan, İskoç Presbiteryen ile Felemenk kiliseleri çekmişlerdir. Her kilise kendi millî hükümrânlığı peşinde koşmuştur. Bu uğurda birbirlerine düşüp birbirlerini baltalamışlardır. Bunun çarpıcı örneklerinden biriyle Güney doğu Asyada karşılaşyoruz. Bölgeye başkalarından önce Portekiz, nüfuz edip hâkim olmuştur. Portekizli kâşif kaptan Affonso de *Albuquerque* (1453 – 1515), birkaç gemilik ufak donanmasıyla Malaka Boğazının Malay kıyılarına 1511de ulaşmıştır. Burada Portekizliler, yurdundan sürülen Sultanın sarayının bulunduğu yere müstahkem mevki ile büyük kilise inşa etmişlerdir. Yüz otuz yıl sonra Portekizlilerin Malakası Felemenklilerin eline geçmiştir. Neredeyse yemeden içmeden Portekizlilerin Katolik kilisesini yıkıp yerine Felemenk Protestan kilisesini inşa etmiş, ellerinden geldiğince, ahâlîyi kendi dinlerine kazanmağa çaba harcamış-

228 Iberik yarımadasının sırt sırta vermiş bu iki Katolik ülkesinin, keşif ile fetih furyasında, kıyasıyla çatışmalarına son vermek amacıyla *Papa VI. Alexander* (Rodrigo Borgia: 1431 – 1503), yeni ele geçirilmiş toprakları onların arasında bölüştürmüştür. Bu maksatla İspanya'nın kuzey batısındaki Tordesillas'ta Portekiz ile İspanya arasında 7 haziran 1494te antlaşma imzalanmıştır. Batı Afrika açıklarında bulunan Cape Verde adalarının 370 fersah (yaklaşık 1850 km) batısından Kuzey Kutbundan Güneye uzanan boylam hattı, ayırım çizgisi olarak kabul olunmuştur. Boylamin batısında kalan topraklar İspanyaya, doğusundakilerse Portekize bırakılmışlardır. *Tordesillas antlaşması*, 1506 *Zaragoza antlaşmasıyla* tadil ve teyit olunmuştur — bkz: "*Oxford Dictionary of World History*", 629.s.

lardır. Şehrin Portekiz mimarî uslubundan olan taş yapı ustalığı yerini zamanla Felemenkilerin kiremetli dik çatılı ve tuğladan inşa olunmuş binâlarına bırakmıştır. Nihâyet İngilizler, 1786da Penang ile 1819da Singapur adalarının ardından 1824te *Malakayı* zaptedip kiliseleri ile diğer yapılarını inşa etmişler, Anglikanlığı öncelikle oradaki Çinli azınlık arasında yaymağa koyulmuşlardır.²²⁹

✗ Benzer durumlarla yeryüzünün dörtbir yanında karşılaşmak mümkün. İngilterenin Atlas Okyanusaşırı devâmı olan *Yeni İngiltere*, yânî, A.B.D., henüz devletleşme aşamasında bulunduğu 1700lerin son çeyreğinden itibaren bahsi geçen sahnenin baş oyuncularından olmağa soyunmuştur. Bağımsızlığının ilânından yarım yüzyıl geçmemişti ki, Yeni İngiltereden dinyayıcılar, Osmanlının batı ile güney Anadolu, Kuzey Afrika, Lübnan ile Filistin kıyılarına çıkmış, Anadolu ile Kafkasyanın içlerine doğru keşif gezileri tertipler olmuşlardır. Bu keşif gezilerinin temel amacı, başlıca görevi Protestan dinyayma (İng Evangelisation) etkinliklerini yürütmek olan okulların, nerelerde, hangi şartlar altında açılacaklarına ilişkin malûmât derlemektir. Okul açmanın yanı sıra, Ortodoks ile Katolik Hıristiyan ahâlîyi Protestanlaştırmaya yönelik dinî yayım yapılmağa başlanmıştır. Başta Rum ile Ermeni olmak üzere, bir miktar Hıristiyan çocuk A.B.D. ile İngiltereye, zamanla Fransa ile Rusyaya da götürülüp eğitilmiştir. İstanbuldan tâ Anadolunun kuş uçmaz kervân geçmez köşe bucaklarına dek dinyayma maksadına yönelik tam kadro eğitimcileri öğreticileriyle mücehhez okullar kısa sayılabilecek sürede faaliyete geçmişlerdir. Buralarda öncelikle Rum, Ermeni, Nasturî, Süryanî ile Kaldanî gibi yerli Hıristiyan çocuklar ile gençlere Protestan İngiliz-Amerikan fikriyatı zerkolunmuştur.²³⁰ Buralardan yetişen nesiller, anne-babalarının inançlarına ters düşmenin²³¹ yanında, Milliyetçi ile Ayrılcı eylemlere dahî tevessül etmişlerdir. Sonuçta, gâye hâsıl olmuş, İngiliz-Yahudî medeniyeti ile İmperyalizminin baş hasmı İslâm âlemi ile bunun taşıyıcısı ile hâmis Osmanlı parçalandı parçalanacak duruma getirilmiştir. Artık iş, öldürücü darbenin ne zaman indirileceğine kalmıştır. Bu darbe sâdece 'beden'e değil, daha önemlisi, ruha yönelik olmalıydı. Darbeye maruz kalan canlının bünyesi bozulur. Ne var ki bozulan bünye yeniden onarılabilir. Ölüm ise, kimliğin dağılmasıdır. Tarihte baş

229 Bkz: Nicholas Tarling: "The Cambridge History of Southeast Asia", I.cilt: 354., 360.& 363.syflr; II.c., 30.s.

230 Bkz. James A.Field: "America and the Mediterranean World, 1776 – 1882"; 99., 266., 267.& 268.syflr;

ayrıca bkz: Jeremy Salt: "Imperialism, Evangelism and the Ottoman Armenians: 1878 – 1896".

231 Öncelikle, Doğu Ortodoks kiliselerinden birini teşkil eden Ermeniler, sözü edilen İngiliz-Amerikalı dinyayma etkinliklerinin etkisiyle Ortodoks, Katolik, Protestan şeklinde bölünüp farklı mezheplere mensûb aileler birbirlerine gelin vermeyecek kadar düşman kesilmişlerdir —bkz: Vartan Paşa: "Akabi Hikayesi", A.Tietze: "Önsöz", xii.s.

rollere çıkabilmiş toplumların yahut devletlerin yüksek ülküleri yıkılırsa, kimlikleri de dağılır. Bunun en sağlam ve kestirme yolu, eğitim ile öğretim yapısının baştan aşağı değiştirilmesidir. Bahis konusu maksada yönelik İngiliz-Yahudî intelligensiyası, bir taraftan Osmanlı ülkesinin dörtbir köşe bucağında Protestan dünyayma esaslı okullaşmayı gerçekleştirirken, öbür yandan Ondokuzuncu yüzyılın başlarından itibaren Devletin seçkin askerî ile mülkî zevâtını yetiştirmekle yükümlü Mülkiyeye, Tıbbiye, Harbiye ile Mektebisultaniyeye Farmasonluk marifetiyle Müslümanlık karşıtlığı, Positivcilik ile Kavmî Milliyetçilik görüşlerini yerleştirmiştir. Bahsi geçen görüşlerle yetişen zevât, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Türklüğünün kaderine hükmedebilecek mevkileri tutar olmuştur. Giderek, söz konusu zevâtın yönetim şemsiyesi altında Türklük, tarihî birikimi ile ülküsünü, yânî ‘İslâm kızılelması’ nı terketmek zorunda kalmıştır. Böylelikle yalınkat bedeninin ortadan kaldırılmasından daha da etkili bir çâyeye başvurulmuştur: Kimlik, kişilik tahrîf ve tahrîb edilmiştir.

6

Din ile mezhep nifâklarıyla birlikte, Milliyetçilik, Batı Avrupa dışındaki toplumları parçalayıp yönetmenin yöntemi olmuştur: ‘Böl ve yönet’ yöntemi.

Kavmî Milliyetçilik, Kuzey batı Avrupada Germen dillerini konuşan toplumlar ile İsrail kavminin kendilerine mahsûs tarihî, coğrafî, iktisâdî ile millî şartlarının verisi olduğunu söylemiştik. Kavmî Milliyetçiliğin ideolojileştirilmiş iki ucu, *Millî toplumculuk*²³² ile *Siyonculuk* (Fr Sionisme)²³³ doğal sonuçlardır. Bunun, Germen ile İsrail toplumlarının dışına taşınması, özellikle de, Müslüman âleme ‘ekilme’ si doğal olmayan sonuçlar yaratmıştır. Arap ile Türk Milliyetçilikleri²³⁴, bu doğal olmayan duruma örnek teşkil ederler.

232 Kuzey batı Avrupanın Germen, bâhusûs, Alman ırk esaslı yayılmacı kavim Milliyetçiliği.

233 İlahî takdîs ile icâzete mazhâr olmuşluk inancına dayalı *Yahudî İsrail* kavminin yayılmacı Milliyetçiliği. Bu Milliyetçilik, kendisini iki hat boyunca gösterir: İsrail kavminin, mukaddes addettiği vaadedilmiş yurda dönüp yerleşme isteği ile *İsrail Yahudiliğinin* inanç ile fikir üstünlüğünü ve iktisâdî önceliklerini, başta Avrupa-Amerika olmak üzere, yeryüzünün dörtbir köşe bucağına yayma uğraşısı.

Germen ile İsrail Milliyetçiliklerinin ortak paydası, kavim üstünlüğü savı ve daha doğrusu tutkusudur. *Germencilik*, *İrkcı kavimci* olmasına karşılık, *Sâmîcilik* – *Siyonculuk*, *İlahiyat Kavimcisi*dir.

Sâmîcilik, ülkü taşıyıcısı olmasından, *Yahudî İsrail* kavminin üstünlüğüne işâret ederken, *Siyonculuk*, ilahî teveccühe mazhâr olmuş kavmin, kendisine Tanrı tarafından vaad olunmuş topraklara yerleşmeye yönelik fikrî, siyâsî, iktisâdî ile askerî irâdenin tezâhürüdür.

234 Müslümanlığın, Arap icâdî olup asıl önemli olan hususun, Türk kavmî özelliklerini öne çıkarmak olduğu savından kalkarak *Türkçülüğü* inşâyâ girişen Mehmet Ziyâ Gökalp’ın (1865 – 1926) etkilendiği başlıca iki kaynaktan birinin *Tekinâlp* müsteârıyla tanınmış Moiz Kohen’in (Moïse Cohen) Yahudî ve Farmason olması ilginç ve manîdârdır — bkz: A.Haydar Haksal: “*Şemitizm – Masonluk – Milliyetçilik*”, 81.s;

ayrıca bkz: Angelo Iacovella: “*Gönye ve Hilâl/ İttihâd-Terâkkî ve Masonluk*”, 27.s.

Çağdaş —yânî İngiliz-Yahudî— eğitim ile öğretim düzeni²³⁵ yoluyla Osmanlının toplumsal ile millî dayanışması kırılıp millî birlik ile bütünlüğü bozulmuştur. Aynı yoldan özge irili ufaklı kültür ile medeniyetler de yıpratılıp çökerilmişlerdir. Hintte, sözgelişi, bir yanda üst kastlara ayrıcalıklar tanınırken, diğer tarafta alttakilere Hristiyan Tanrı anlayışı uyarınca, *İsâ* sûretinde yaratılmış insanlar arasında özden ayırımın yapılamayacağı fikri zerkedilmiştir. Buradan da murad olunan Hint toplumunun bölünmesidir. Uygulanan yöntem, ‘tavşana kaç, taziya tut’ örneğine ne kadar da uymaktadır.

7

Tarihte felsefî şuur seviyesinde tezâhür etmiş birbirine zıt iki tesânüt ülküsüyle karşılaşırız. Bunlardan biri, *Vedâ Hutbesinde* ifâdesini bulan hangi soy ile cinsiyetten gelirlerse gelsinler, Allah yaratığı olduklarını bildiren inancın çatısı altında toplaşmış insanların ülkü birliğiyken, öbürüsü de *İhtilâlikebîrin* sonucunda görünümüne çıkmış soy sop yahut ırk aslı ile çıkar hesaplarını vurgulayan kavmî milliyet birliğidir.

a) İşte, bahsi geçen iki tesânüt ülküsünden birincisini dile getiren *Vedâ Hutbesinden* seçilmiş parçalar:

“Hamd ile şükür *Allah*’adır. Bizler, *Ona* hamdeder, *Ondan* yardım ve af dileriz. Yalnızca *Ona* yöneliriz...

Ey *Allah*ın kulları! Sizlere *Allahtan* korkup çekinmenizi tavsiye ve yine sizleri *Ona* itaat etmeğe teşvîk ediyorum. Böylece en hayırlı olanla sözlerime başlamak istiyorum.

Ey insanlar, sözlerime kulak veriniz. Zirâ bir sonraki yılda *Hacca* gelebileceğimi, dolayısıyla da, tekrar buluşabileceğimizi sanmıyorum.²³⁶

... *Allah*, ‘ey insanlık!’²³⁷ diyor. ‘Sizleri bir erkek ile kadın çiftinden milletler ile soy soplara hâlinde Türettik’²³⁸ ki, birbirlerinize tanış olasınız. Gerçekten de, *Allah*ın indinde en üstün olanınız, *Ondan* en fazla çekineninizdir —en fazla takvâ sâhibi olanınızdır’(Hucurât/49 (13)).

Ey insanlar! *Rabb*iniz *tektir*, atanız birdir. Hepiniz, *Âdem*densiniz. *Âdem* ise, tozdan topraktandır. İster kandan, ister maldan, mülkten türemiş olsun, cümle

235 Bkz:İlgaz Zorlu: “Evet, Ben Selânikliyim! Türkiye Sabetaycılığı”, 114. – 117.syflr.

236 *Allah resûlü*, toplananların, Hutbesini işitip dinleyebilmeleri maksadıyla belirli aralıklarla belli yerlere diktiği kişilere söylediklerini tekrarlattırmıştır (OsmT münâdî). Irâd olunan hutbe-nutuk, hiçbir siyâsî nitelik taşımamakta ve meseleye temâs etmemektedir. Neredeyse tamamıyla ahlâkla, kısmen de hukukla ilgilidir. Vefâtının yakın olduğuna ilişkin açık beyânına rağmen, kendisinden sonra, Devletin başına kimin —Halife— geçmesini öngördüğüne yahut arzuladığına dair ise, hiçbir işâretin bulunmaması da ziyâdesiyle dikkat çekicidir —bkz: Muhammad Hamidullah: “İslâm Peygâmberi”, I.cilt, 276.s, 457.satır..

237 Bkz: 218.sayılı dipnot, 154.s.

238 Bkz: 219.sayılı dipnot, 154.s.

imtiyâzlar, ayaklarımın altındaki tozdur (gibidir). *Allah*ın nazarında en mükerrem ve makbûl olanınız, *Ondan* çekineninizdir. (Öyleyse) Arap, Arap olmayana fâik olamayacağı gibi; Zencî, Aktenliye; Aktenli de, Zencîye üstün değildir. Üstün olan, Takvâ bakımındandır. Tebliğ ettim, değil mi? Yâ *Rabb*, tanışımsın!”

Dinleyenler, “evet” deyince, sözlerine şöyle devâm etti:

“Ey insanlar! Gerçekten de, *Allah*, her vârisin mirâstan payını tayîn ve tesbît etmiştir. Öyleyse bir vasiyyet, bir vârisin lehine olmak üzre —öteki vârislerin mahfûz hisse hudutlarını— aşamaz. Mirâscılardan gayrısı için düzenlenen vasiyyet, mirâs olarak kalan mallar toplamının üçte birinden fazla olamaz...

Çocuk, nikâh sulbünden gelmelidir —nesebi sahîh olmalıdır. Nikâhı bozan, zinâ eden taşlanmalıdır.²³⁹ Bunun dahî hesabı *Allah*ıttır.

Atasını inkâr eden, ustasına sırt çevirene *Allah*tan belâ gelir...

...

Ey insanlar, *Rabb*nizin huzuruna çıkana değin kanınız (yânî, hayatınız), canınız, mal ile mülkünüz, şeref ile haysîyetiniz dokunulmazlık taşır. Bütün bunlar, bu mahal (yânî, Mekke), ay (Zulhicce) ile gün kadar mukaddes ve mükerremdirler. *Rabb*nizin huzuruna çıktığınızdaysa, yapıp ettiklerinizin hesabını vereceksiniz.

...

Kasden adam öldürme, kısasla cezâlandırılır... Şüpheli kasıt hâllerinde... diyet icrâ olunur.

...

Ey *Allah*ın kulları, karılarınızın üstünde hakkınız vardır; karılarınızın da, sizlerin üstünde hakkı bulunur... Kadınlar konusunda *Allah*tan çekininiz; onlara olabilecek en iyi tarzda davranınız; zirâ onlar, *Allah*ın emânetidir. Kadınlarla *Allah* kavline uygun meşru ilişki kurunuz. Onlara helâlinden yaklaşınız...

...

Borçlar ödenmeli; ödunc alınan, geri verilmeli; hediyeyle karşılıksız bırakılmamalıdır.

Gerçekten de, suçlu, kendisinden sorumludur. Kimse atasının işlediği suçlardan sorumlu tutulamaz. Ne var ki ata, evlâdıninkisilerden sorumludur.

Kardeşin kendisi vermedikce, malına el uzatılamaz. Aman, kendinize haksızlık etmeyiniz.

Her Müslüman bir diğerrinin kardeşidir. Gerçekten de, bütün Müslümanlar birbirlerinin kardeşidirler.²⁴⁰

Yediklerinizden kölelerinize yediresiniz. Giydiklerinizden ise, yine köleleri-

239 “*Kur*’ânda bulunmayan bir hükmün, Hz *Peygâmb*er tarafından vazedilmesi inandırıcı gözükmüyor. *Hutbeye* bilâhare idhâli muhtemeldir”, Ahmet Yüksel *Öz*emre, sözlü beyân.

240 *Müslüman* olmak herkese açık bulunduğundan, *Peygâmb*er’in cümlesi, “bütün insanlar, birbirlerinin kardeşidirler” anlamını da taşır.

nize de giydiresiniz.

Benden sonra yoldan çıkıp birbirlerinizi gırtlaklamayasınız sakın. Kim emânet taşıyorsa, onu sâhibine iâde etmeli.

Allah Tebliğine dayanarak sizlere yol yordam gösteren basık burunlu Zencî kölenin buyruğuna itaat edesiniz.

Ey *Allah*ın kulları, benden sonra sizlere başka *Peygâmb*er gelmeyecek ve sizden gayrı *Ümmet* artık olmayacak.

Sizlere *Allah* Tebliğini emânet bırakıyorum. Ona dörd elle sarılırsanız; asla yanılmayacaksınız. Dinde haddi aşmaktan sakınıınız. İşte, sizlerden önce bu yanlış yapanlar, hep, helâk olmuşlardır.

...

Burada bulunanlar, bulunmayanlara söylediklerimi nakletsinler. Dinlememiş olanlar, çoğu kere, dinleyenlerden daha dikkatli olurlar.

Sizlerden beni sorarlarsa, ne diyeceksiniz?"

Cemaatın cevabı: "'Emânetin hakkını verdiğiine, *Tebliğ*i aktardığına, bizlere yerinde tavsiyelerde bulunduğuna tanıklık ederiz' diyeceğiz".

Allah *Resûl*ü konuştu: "... yâ *Rabb* tanıksın! Vesselâmualeykum!" dedi.²⁴¹

Bu birinci *Tesâniid* *ülkü*sünden *İslâmî* içerikli *Dayanışmacı – Toplumcu – Hakcı – Adâletci* bir düzenin türe(til)mesi tabîdir.

b) *İhrilâlikebîr* hattı izlenmek sûretiyle ulaşılacak zemin ise, *ideolojiler*dir. Bunların da başı, Kavmî Milliyetçi esaslı *İmperyalist – Sömürücü – Sömürgeci – Sermâyecilik* ile *imân* itibâriyle içi boş, dolayısıyla da, düzmece *Toplunculuk*tur.

Bu ikincisi (yânî, b), hâlhazır Dünya düzeniyken; birincisi (a), geleceğin ümit nizâmıdır.

8

'Çağımız (OsmT muâsır) medeniyet seviyesi' müphem deyiminin arkasında saklı duran bütün kurumları, kuruluşları ve teşkilâtlarıyla Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetidir. Şu var ki, çağımız medeniyetinin dayandığı İngiliz-Yahudî ittifa-kının İngiliz 'yaka'sı, Yahudî olana oranla gözden kaçmayacak raddede öncelik taşır. Yahudî tarafında dahî, İngiliz düşünme ile yaşama ustubuna yaklaşıldığı ölçüde kabul ve rağbet görülür.

241 (I) Bkz: Hz. *Muhammed Mustafa (SAV)*'nın *Hicrî* 10.yılıda (M.S. mart 632de) okumuş olduğu *Vedâ Hutbesinden* — Arapcadan Almancaya tercüme: Annemarie Schimmel: "Die Abschiedspredigt des Propheten", 123.- 226.syflr.

(II) Bkz: Muhammad Hamidullah: A.g.e, "*Vedâ Hutbesi*"nden parçalar, I.cilt, 273.s, 456. satır.

9

'İngilizlik' dendiğinde, bundan 'Amerikalılık'ı dahî anlamak gerekir. Aralandaki farklılıklar görünüştedir ve 'yöresel ayrılıklar'dan ileri geçmezler.

Aslında, Amerikan tarihi bağlamında, 'Bağımsızlık Savaşı' yahut 'Devrimi' deyimleri, gerçek anlamlarında alınmamalı, anlaşılmamalıdır. 'Amerikan Devrimi', kimilerine göre 'devrim'den başka her şeydir:

✗ "On üç müstemlekenin sâkinleri" diyor David McKay, "kendilerini 'hâlis İngiliz' olarak kabul etmekteydiler. Bundan ötürü her İngiliz için söz konusu olan haklardan, denizaşırı ülkede yaşamalarına rağmen, kendilerinin yoksun kılınamayacaklarını öne sürmüşlerdir. İşte, haklarını gasbettiğine, kendilerine 'gayrimeşru' muâmeleyi revâ gördüğüne inandıkları Kral III. George'a (1738 – 1820) karşı 'kazan kaldırmış'lardır. Öz ilkelerine ihânet etmiş olduğu kanâatına vardıkları bir düzene 'sırt çevirmeğ'i hak saymışlardır. Daha da ötesi, öteki devrimci mücâdelelerden farklı olarak Bağımsızlık Savaşından da türemiş yeni anayasa düzeninden de pek az güç, servet ve tüzük değişiklikleri doğmuştur. Esasında, anayurd İngiltereden bu yana göze çarpan gelişmeler, bu vesîleyle güçlenip hızlanmışlardır. Bu, doğrusu, muhafazakâr bir devrim şeklinde nitelenmelidir" – 'muhafazakâr devrim' nasıl oluyorsa! Amerikadaki 'millî mücâdele', "İhtilâli-kebirin tersine, toplumda yeni sınıf farklılaşmalarına yol açmamıştır. Getirdiği belli birtakım köklü değişiklikler varsa, sonuçta, gerçek iktidar, yine sağlam bir orta sınıf ile mülk sâhibi seçkinlerin elinde kalmıştır."²⁴²✗

Amerikayı 1600lerin başlarından 1900lerin ortalarına kadarki zaman dilimi zarfında Yeryüzünün en büyük iktisâdî-siyâsî gücü hâline getiren esasta İngiliz muhaciri 'Kurucu atalar' (İng Founding fathers), Avrupanın öbür ülkelerinden göçüp yerleşen öteki aktentli insanlara, giderek, başka kıtalardan kahverengi derili olanlara da²⁴³ kendi kültür değerlerini aşıladıkları gibi, Afrikadan söküp getirdikleri Karaderilileri, ülkenin yerlisi Kızılderililer ile İnuitleri (Eskimo) dahî Anglo-Saksonlaştırmışlardır. Temel hayatî ihtiyâçları karşılanan Karaderili Afrika asıllılar, bedâva işgücünü oluşturmuşlardır. En kötü şartlarda çalıştırılmanın yanında, onlara Protestanlık inancı ile İngilizce anadil olarak benimsetilmiş, kendilerine İngiliz adları verilmiştir. Böylelikle tüm kültür mirâslarından yoksun kılınmışlardır. Bu da yetmiyormuşcasına, köle sâhibi efendiler, mülkiyetlerindeki

242 David McKay: "American Politics and Society", 39.s.

243 Esas yerleşimci ve kurucu toplum olan İngilizlerin dışında A.B.D.ne hicret etmiş bellibaşlı millî ve kavmî öbekler şunlardır: 1500lerin sonlarında İspanyollar ile Felemenkliler; 1600lerin sonlarındaysa Fransızlar; 1800lerin başlarından itibaren yine Felemenkliler, İsveçliler, Danimarkalılar, Fransızlar, Almanlar; 1870lerden sonra İrlandalılar, Orta ile Doğu Avrupa Yahudileri, Lehler, İspanyolca konuşan Karayıplardan, Orta ile Güney Amerikadan insanlar, Meksikalılar, yine İspanyollar, Çinliler; 1900den itibaren de Japonlar, Ruslar, İtalyanlar, Rumlar, Ermeniler, Araplar; İkinci Dünya Savaşı sırasında ve onun ardından tekrar Yahudiler, Hintliler, Vietnamlılar.

kölelerden genç kızları iğfâl etmeği âdet edinmişlerdi. Öz kültürlerini yitiren Zencîlerin, bir de, bu yoldan dirimsel kalıtları değişikliğe uğratıldı.²⁴⁴

Filvâki, Afrikadan devşirilirken, farklı kabîlelerden, toplum sıradüzeninin ayrı basamaklarından, bambaşka gelenekler, görenekler ile dil öbeklerinden gelen bu insanların, biraraya gelip dayanışmaları, korkunç serüvenin başlangıçlarından beri maddeten imkânsız kılınmıştı. İşte, sıraladığımız bu ve benzeri etkeler dikkate alındıklarında, A.B.D.ne getirilmiş Zencî kölelerin, marûz bırakıldıkları fecî durumu, 1960ların ortalarına değin niye kabullenmiş göründükleri anlaşılır.

Köleliğin yasaklanması meselesine gelince; bunda Zencîlerin bizzât dahil yoktur. Bu, 'insancıl renkteki kâğıtlara sarılıp sarmalanmış' aslında iktisâdî bir olaydır. 1700lerin ortalarından itibaren sanayileşmek suretiyle 'tezgâhları kendine hareket ettiren' İngilizler, salt beden gücüne ihtiyaçları kalmayınca, 1834te imparatorluğun her yerinde köleliği yasaklamışlardır. Bununla da kalmayıp özge devletlerin köle ticâretini, öncelikle de deniz kuvvetlerinin gayretiyle, önlemeğe çaba harcamışlardır. Mâliyeti ucuz salt beden gücüne tamamıyla muhtâc İspanya, Portekiz, Fransa çeşidinden denizasırlı toprakları bulunan rakîp devletleri böylelikle dize getirmeği amaçlamışlardır. Bunu da, nitekim, önemli ölçüde gerçekleştirmişlerdir.

Anayurd İngilteredeki şartların benzerleri, 'yavru-vatan' A.B.D.nin kuzey doğusunda başgösterince, kölelik orada da yasaklanmıştır. 1800lerin ortalarına gelindiğinde, A.B.D.nin kuzey doğusu²⁴⁵ sanayileşme sürecinde önemli sayılabilecek merhâleler kaydetmiş bulunuyordu. Güneydeki eyâletlerse,²⁴⁶ başta pamuk ekimi olmak üzere, tarıma dayanmaktaydılar. Buna karşılık, Kuzey,²⁴⁷ fabrikalarda, *Aristoteles*'in deyişiyle, "kendikendine işleyen tezgâhlar"ı, yânî makineleri çalıştırıp denetleyecek ucuz kol gücüne ihtiyaç duymaktaydı. Tarlada yahut maddende yalnızca beden kuvvetinden yararlandığınız köleden farklı olarak, makineyi emânet edeceğiniz kol işcisine bilmek zorunda olduğu zanaatı, asgarî derecede dahî olsa, öğretmek mecburiyetindediniz. Öğretimden geçmiş kişiye, artık kendisini köle olarak kullanırmayacaktır. Maddî haklarını elde etmek isteği, bu sebeple, sanayileşme sürecine koşut olarak kitlelere yayılır. Nitekim, Kuzey eyâletlerinde kol işçilerinin artma eğilimini gösteren taleplerinden kurtulmak maksadıyla, nasıl olsa azla yetinen, bundan ötürü de, talepkâr işçinin yerine, Güneyden, mâliyeti ucuzlatacak işgücünün celbolunup istihdâm edilmesi cihetine gidilmiştir. Güney de, tabîatıyla, bedâvaya gelen kaba beşerî güç servetinin, deyim

244 Bkz: André Kaspi, Claude-Jean Bertrand & Jean Heffer: "La Civilisation Américaine", 50.-54.sylr.

245 Yeni İngiltere (New England) ✓

246 Confederate States of America yahut kısaca Confederacy.

247 United States of America yahut kısaca Union States.

yerindeyse, parmaklarının arasından akıp yitmesine seyirci kalamazdı. İşte, aynı soydan gelen, aynı dili konuşan aktenli insanların birbirlerine kıyasıya girmeleri, dolayısıyla da, çağdaş vuruşma usulleri ile zanaatının ilk sergilendiği *American İçsavaşı*, başlıca, yukarıda anlattığımız sebepler âmillerden ötürü 1861 patlak verip sanayileşen Kuzeyin ezici üstünlüğüyle 1865te sona ermiştir.

1 haziran 1860 sayımına göre 31,443,321'e varan nüfustan²⁴⁸ üç milyon gencin silâh altına alındığı bu savaşta toplam 618,222 asker öldürülmüş yahut hastalıktan ölmüştür. Toplam yaralı sayısıysa, 400,175'dir. Kuzey, tipik İngiliz savaş yöntemini uygulayarak Güneyin hayatî önem taşıyan tarım alanlarını ateşe ver-

248 A.B.D.nin 1790 – 1990 nüfus durumu ve 1970 – 1990 ırklar ile kavimlerin oranı — nüfus sayımı yıllarının dökümü örnekleme usuluyla yapılmıştır —:

<u>Nüfus sayımının</u>	<u>yılı</u>	<u>Nüfus</u>
Tüm Kuzey Amerika	1700	1,000,000
A.B.D.	1713	360,000
A.B.D.	1760	1,600,000
A.B.D.nin bağımsızlık ilânı:	4 temmuz 1776	
2 ağustos	1790	3,929,214
2 ağustos	1800	5,308,483
1 haziran	1830	12,866,020
1 haziran	1850	23,191,876
1 haziran	1860	31,443,321
1 haziran	1870	39,818,449
1 haziran	1890	62,947,714
1 haziran	1900	75,994,575
1 ocak	1920	105,710,620
1 nisan	1940	131,669,275
1 nisan	1950	151,325,796
1 nisan	1970	203,211,926
1 nisan	1980	226,545,805
1 nisan	1990	248,709,873

— bkz: "Statistical Abstract of U.S.A.", kaynak: David McKay: A.g.e., 9.s;

ayrıca bkz: Jeremy Black & Roy Porter: "Dictionary of Eighteenth-Century History", 587.s: "Population Growth".

<u>Irkların oranı</u>	<u>Tarihler</u>		
	<u>1970</u>	<u>1980</u>	<u>1990</u>
Aktenliler (Beyâzlar)	%83,3	%79,6	%74,2
Karaderililer (Zenciler)	%10,9	%11,5	%12,5
Ispanyolca konuşanlar (Hispanik)	%4,5	%6,4	%9,5
Asyalılar/digerleri	%1,3	%2,5	%3,8

— Andrew Hacker: "Two Nations", 1992, kaynak bkz: David McKay: A.g.e., 22.s.

miş, ortalığı yakıp yıkmıştır (İng scorched-earth policy).

1863te kölelik yasaklanmış, savaşın Kuzeyin zaferiyle bitmesiyle de, yasak uygulanmağa başlanıp ilk ağızda dört milyon Zencî köle âzâd edilmiştir. Sonuçta Kuzey eyâletlerinin hâkimiyeti artıp genişlemiş, merkezî hükûmetin yetkileri, bir daha asla sorgulanamamacasına pekiştirilmiş; sanayi, tarıma karşı kesin öncelik ile üstünlük kazanmış; nihâyet Sermâyecilik, Amerikan usulü yaşayış ile düşünüşün silinmez arkaplanı hâline gelmiştir.²⁴⁹

10

İnsanlık, şaşmazcasına tekörneğe göre tekboyutta biçimlenmektedir; o da, İngiliz ile onun devâmı olan Amerikan hayat uslubu ve insan ile dünyaya bakma tarzıdır. Bu, spordan — golf, kriket, ragbi, tenis, futbol, basketbol, voleybol, beyzbol, bilardo, bowling —, ıskambilden — poker, bezik, konken, briç —, eğlenceden — Hollywood sinema, Las Vegas kumar, Disney eğlence sanayileri —, mesken tarzından — gökdelen-konutları (İng condominium), müstâkil ev (single house), bahçeli ev (country house) —, giyim-kuşam biçimine —düne değin çıplaklığı vahşî ilkelik, iffetsizlik, şehvet kıskırtıcılığı, ayıp telâkkî ederlerken, bugün giyinmeği, edep yerlerini örtmeği çağdışı ile gerilik addediyorlar! —, yeme içme usullerine — koka kolalı, hamburgerli, kızartılmış patatesli ayaküstü atıştırma (fastfood) ile alıp-götürülen-yiyecekler (takeaway) —, basın-yayıncılığa — gazetecilik yüzeyselliği, televizyon ile yaygın-bildirişme (INTERNET) uyusturucuları iptilâsı —, gezginlik (tourism) yıkıcılığı ile aile bölücülüğüne — Kadıncılık (Feminism) —, beşerin beden varlığının mahreci olan cinsiyetin ayağa düşürülmesine — müstehcenlik —, sanatın, bayağılaştırılmasına — avam sanatı (pop art, pop music) —, iktisâdî ihtirâsa — ihtikâr, ‘köşe-dönmecilik’, ‘her mahalleye dolar milyoneri’ — ve nihâyet devlet idâresi tarzına — meclise dayalı halkidâresi (parliamentary democracy) — dek uzanan ve yaşamının tüm köşe bucağının belirli

Kızılderililerin 1991deki sayısı: 1,7 milyon; 1993teki oranıysa: %0,8dir

— “Survival International”, kaynak bkz: Frank Nowikoski: “Argentina’s Victims of Spanish Conquest”, 35.s

Avrupanın nüfusu: 1600: 95 milyon, 1720: 118 milyon, 1750: 140 milyon;

Asyanın nüfusu: 1700: Yaklaşık 330 milyon, 1750: 450 milyon;

Kuzey ile Güney Amerika: 1700: 10 milyon;

Fransanın nüfusu: 1450: 18 milyon, 1787: 23 milyon; Paris 1787: 700,000

— bkz: J.Mailler: “Histoire des Faits Economiques”, 176. & 177.syflr;

İngilterenin nüfusu: 1750: 10 milyon; Londra 1750ye doğru: 674,000

— bkz: Colin McEvedy & Richard Jones: “Atlas of World Population History”, 49.s.

249 Bkz: Geoffrey Parker: “The Times Atlas of World History”, 218. & 219.syflr
ayrıca bkz: David McKay: A.g.e., 9.s;

ayrıca bkz: L.C. Pascoe: “Encyclopedia of Dates and Events”, 807.s;

ayrıca bkz: Hermann Kinder & Werner Hilgemann: “The Penguin Atlas of World History”, 102.s.

bir toplum – kültür – iktisât – siyâset odağınca belirlenmesi hâli: *Tekörnek-kültür*.

Bu tekörnek-kültür, bütün insanlığı kapsamına alıyor; o kadar ki, İngiliz-Yahudi – yânî, çağdaş— yaşama tarzı ile bakış açısına karşı çıkan ve “aşırıları”, “yobazlar”, “gericiler” şeklinde suçlanıp horlanan toplumun ‘çizgıdışı’ kesimlerinin bile bu cihânşumûl olaydan ve onun câzibelerinden kendilerini kurtaramamaları dikkat çekicidir. Herkes gibi onlar dahî, arabayla ve bilgisayarla ‘oynama’ marazının ve alışveriş çılgınlığının dışında kalmış gözükmüyorlar.

Çağdaş medeniyetin, bunca câzip gelmesi, basit ve kestirme bir ifâdeyle, beşerin ‘hayvanî’ kesimini hedef seçmesindendir: Bedene rahatsızlık ve acı verebilecek, tekmil hoş olmayan etkenlerin yok edilmesi; bazan çılgınlık derekelerine varabilen eğlenme, gezip tozma, ve hiçbir maddî ihtiyâçla uzaktan yakından ilgisi ilişkisi bulunmayan giyim-kuşam ile doymak bilmez yeme içme türü sınırsız tüketim tutkularının karşılanması; üreme ile bağlanma, sâdıklık musîbetinden vâreste seleserpe sevişme —buna ‘çiftleşme’ demek daha doğru olur— güdüsüne alabildiğine imkân tanınması... Kendisinden insanlığından git gide uzaklaştıran bu korkunç sürece hiçbir suretle ‘kafayı takmama’sı için ‘barışçıl’laştırılıp²⁵⁰ gerçekliğin hakikîsi yerine, sanalında yaşamağa hüküm giyen —demekki, doğada yaşamayan ve tabiatı, zâtı, özü kalmamış olan— beşer, merkezî ideoloji Hür Sermâyeciliğin başını çektiği Çağdaş medeniyet sahnesinin tek oyunculu oyunun tek oyuncusudur.

II

Yeryüzünün tümüne tamamına yönelik hâkimiyet tesisini İngilterenin ardından veya yine onunla birlikte A.B.D.nin ele aldığını görüyoruz. Askerî cihetten ezici bir kuvvet gösterisine girişmiştir. Gerek çekirdeksel, gerek geleneksel silâhlar gerekse kara, hava ile deniz kuvvetleri bakımından rakîpsizdir. Askerinin eğitilmişliği ile etkinliği benzersizdir. Yeryüzünün bütün bellibaşlı denizleri ile okyanuslarında hatırı sayılır bir deniz birliği bulundurmakta, İngiliz-Yahudî çıkarlarına aykırı olduğu düşünülen her hareket yahut kalkışma daha tutuşma merhâlesindeyken söndürülmektedir.

A.B.D. askerî araştırmalarına 1999da yaklaşık \$31 milyar tahsis olunmuştur. Bunun sonucunda, A.B.D. ordusu, diğerlerinininkisinin birkaç nesil ilerisinde bulunan silâhlarla donatılmıştır. 1,4 milyon askeriyle yeryüzünün herhangi bir köşesine sürâtle intikâli mümkündür.

Fezâdaki irikıyım ‘göz’leriyle Dünyanın dörtbir tarafını her ân tarassut altında tutabilmektedir.

Memleketlerin millî yahut mahalî haberleşme şebekeleri ve özellikle mütte-

250 ‘Barışçıllaştırma’ (Fr&İng pacification), ‘afyonlama’nın (Fr&İng intoxication) edepli söylenişidir.

fik ülke istihbârât teşkilâtları aracılığıyla tüm bildirişmeler izlenir. ‘Mimlenmiş’ olanlarınkiler sürekli kayda geçirilir. 1947de İngiltere ile A.B.D. arasında akdolanmış UKUSA gizli antlaşması uyarınca, tutulan kayıtlar, Millî Güvenlik Teşkilâtı (National Security Agency/ NSA) tarafından denetlenen ECHELON adlı teşkilâtın İngiltere, A.B.D., Kanada, Avusturalya ile Yeni Zelanda gibi Anglo-Sakson ülkelerindeki merkezlerinde taranırlar. Şüphelenilen kişiler ile odakların bütün hâlleri, hareketleri gözetim altında tutulup değerlendirilirler. UKUSA antlaşması çerçevesinde yeryüzündeki bütün uzak-haberleşmeleri (Fr télécommunication) *Hükümet Haberleşmeler Karargâhı* (Government Communications Headquarters/ GCHQ) izler; bilgisayar, faks, teleks, televizyon, radar neviinden elektronik verileri izleyip derleme işiyse *İşâretler İstihbârâtının* (Signals Intelligence/ SIGINT) uhdesine düşer.²⁵¹

Vaşington, bütün bu akla havsâlâya durgunluk veren istihbârât imkânlarını, yüz bin kişiyi aşkın kadrosu ve \$26 milyarı geçen bütçesiyle sağlamaktadır: *Merkezî İstihbârât Teşkilâtı* (Central Intelligence Agency/ CIA), *Millî Güvenlik Teşkilâtı* (National Security Agency/ NSA), *Millî Haberalma Dairesi* (National Reconnaissance Office/ NRO), *Savunma İstihbârât Teşkilâtı* (Defence Intelligence Agency/ DIA). Bin türlü kisveye bürünmüş üstün yetenekli casusları dosd ile düşmân saflarına karışmış hâlde etkinlik göstermektedir. Bu muazzam silâhlı kuvvetler ile istihbârât teşkilâtları, A.B.D. dış siyâsetinin, dünya çapındaki gözü, kulağı, eli ile koludurlar. Ne var ki, iş, bu kadarla da kalmaz. *Birleşmiş Milletler Teşkilâtı* (United Nations/ UN), *Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtı* (North Atlantic Treaty Organization/ NATO), *Milletlerarası Kolluk Teşkilâtı* (INTERPOL), *En Gelişmiş Yedi Sanayi Ülkesi Topluluğu/ G7*, *Milletlerarası Para Fonu* (International Monetary Fund/ IMF), *Dünya Bankası* (World Bank), *Milletlerarası Maliye Kuruluşu* (International Finance Corporation/ IFC), *Milletlerarası Gelişme Birliği* (International Development Association/ IDA), *Dünya Ticâret Teşkilâtı* (World Trade Organization/ WTO), *İktisâdî Gelişme ve İşbirliği Teşkilâtı* (Economic Development and Cooperation Organization/ Organisation de coopération et développement économique/ OECD), *Dünya Besin Teşkilâtı* (World Food Organization/ WFO), *Dünya Sağlık Teşkilâtı* (World Health Organization/ WHO), *Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı* (International Labour Organization/ ILO), *Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ile Kültür Teşkilâtı* (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/ UNESCO), *Milletlerarası Af Teşkilâtı* (Amnesty International), *Milletlerarası Adâlet Divânı* (International Court of Justice) çeşidinden milletlerarası düzlemde etkinlik gösteren kurum, kuruluş ile teşkilâtlar aracılığıyla siyâsetten iktisâda, güvenlik meselelerinden tarıma, para ile ticâretten çevre sorunlarına dek insanlık ile dünyanın nabzını tutup bunları

251 Bkz: Jason Vest: “*SIGHTINGS: US ‘Echelon’ Spy Network Monitoring Email – Fax – Cell Phones Worldwide*”, 1 – 8.sylr.

yönlendirir, yönetir.

A.B.D.nin 1999da yurdiçi gayrisafî hâsılası, 8,683,4 milyar dolar tutarına erişmiştir. Dünya ticâretinin %83 Amerikan doları üzerinden yürümektedir. New York borsası, mâliye dünyasının basıncölçeri durumunda olup bir hıçkırığı tuttu mu, hani neredeyse yeryüzü sarsılır.

Bütün bu sayıp döktüklerimiz de ötesinde, A.B.D., bilim ile fen sahalarda kendikendisiyle yarış hâlinindedir. Nitekim son on yılda fizikte 26 üzerinden 19, tıpta 24 üzerinden 17, kimyadaysa 22 üzerinden 13 adet Nobel ödülünü toplamıştır. Bilimde, fen, bilgisayarlılık ile sanatlarda dünyanın kaymağını devşirmektedir. Her alanda dünyanın en bilgili ve yetenekli kadrolarına sâhiptir.²⁵²

A.B.D., Dünyanın bir numaralı *bilgisayar devidir* (Fr cyberpuissance). Sili-con vâdisi, Microsoft, IBM, Intel, Yahoo, Amazon, America Online gibi, bilgisayar fenini ilgilendiren tekmiil sanayiler, yaygın-bilişim şebeke şirketleri ile bilişim anayolları yine hep Amerikadandırılar.

Dünya Amerikaya bakarak giyiniyor²⁵³, soyunuyor; reklam ile sinema sanayileri; yazılı ile görsel basın²⁵⁴; caddeler ile meydanlardaki yazılı, çizili, resimli ilânlar, alttan alta, üstten üste, doğrudan yahut dolaylı yoldan habire İngiliz-Yahudî taleplerini, zorlamaları ile dayatmalarını Amerikan nüshasıyla *Stockholm*-den *Singapura*, *Rio de Janeiro*dan *Yokohama*ya bütün bir insanlığa yumuşakca yedirmeğe çalışmaktadırlar. Yemezseniz, yememekte direnirseniz, ne olur? Zorla yedirilir. Japonya hâriç, Avrupadışı tabaa-ülkelerin genelkurmayları bu görevi ifâyâ memurdurlar. Millîlik terânesini tutturmuş pek ender bulunur kimi iktidârlar, askerî darbeyle alaşağı edilirler. Bu da mı sökmedi?! O takdîrde bütün zenberekler içşavaş doğrultusunda kurulurlar.

12

Yeryüzünün ve insanlığın maddî, coğrafi, siyâsî, iktisâdî, fikrî ve sanat merkezi neresidir? Tek sözle: *Londradır* — 1920lerden itibaren de onun yerini *New York* alır olmuştur. Her okumuş, yazmış, mürekkep yalamış yahut öyle geçinen kişi, dünyaya Londra ‘pencere’sinden bakar. Saatimizi Londradan geçtiğine inanılan Greenwich boylamına göre ayarlarız. Londradan bakarak, sözgelişi, *Tokyo*-lu *Tokyosunu* ‘Uzak Doğu’ (Far East), *Karaçili Karaçisini* ‘Orta Doğu’ (Middle East), *Beyrutlu* da *Beyrutunu* ‘Yakın Doğu’ (Near East) olarak değerlendirir! Ya peki, *İstanbulu*? Onun dünyadaki yeri, konumu nedir? Kendisi ayakta kalamadı ki, dünyada yeri, konumu bulunsun. Dimâğının köklerine son seksen yılda kibrit suyu döküldüğünden, ondan bahsetmenin artık anlamı kalmamıştır.

252 Bkz: Ignacio Ramonet: “L’Amérique dans les Têtes/ Un Délicieux Despotisme, 5.s.

253 Her yirmi dört saatte yüz on bin blue-jean satılıyor.

254 Amerikan CNN ile MTV kanallarından her birini üç milyon hâne seyrediyor ve İngiliz BBC yayınları yine üç yüz milyon tarafından dinlenip izleniyor.

13

Tarihte kemâle ermiş tek bir medeniyetten bahsolunabileceğini, bunun da Londra — bilâhare de New York — mihveri etrâfında dönen Yeniçağ Batı Avrupa — ve devâmı Kuzey Amerika— medeniyeti olduğu fikri, yaklaşık üç yüz yıldır insanlığa, özde dünyaya gâyesine yönelik öncelikle İngiliz ile Amerikan özel ve tabaa-ülkelerin mülkî ile askerî okulları ve bunların mezunları aracılığıyla ve daha önemlisi, akla durgunluk verecek incelik ve kurnazlıkla yürütülen reklam ve propaganda ‘yayılım ateşi’yle, her vakit açıkca olmasa dahî, ‘yedirilmeğ’e çalışılmış, ve olağanüstü sonuçlar elde edilmiştir. Bahsi geçen medeniyete ve onunla irtibatlı olan zihniyete karşı çıkmak düşüncesi bile bağışlanmaz bir günâhtır. Asılıp kesilmeseniz, zindanlarda çürütülmeseniz bile,²⁵⁵ beter edirsiniz: Gerici, çağdışı, Faşist suçlamalarıyla aforoz edilip tecrit olur, kendi köşenizde unutulmağa terkolunursunuz. Hapsedilmeksizin mahbûsluğa çarptırılırsınız. Diğer bir ifâdeyle, çağdaşlık düzmece kavramının arkasına gizlenmiş İngiliz-Yahudîliğin öngördüğü yaşama, bakma, görme, davranma, giyinip kuşanma, yiyip içme, gezip tozma, kazanma, geçinme, hak ile hukuk tarzlarına yahut bunlardan birine aykırı düşünüyorsanız, varolmamaya hüküm giyersiniz. Buyuklar, alışılmış emir kipinde gelmezler. Kesîf bir reklam ile propaganda baraj ateşi şeklinde tecelli ederler. Bu kesîf baraj ateşiyle yumuşatılamayacak hasım cephe düşünülemez. Çözölmüş toplum dokuları, ters yüz edilmiş cinsiyetler, kitle iletişim şebekeleriyle yıkılmış insan – insan ilişkileri sonucunda cephelerin direnme güçleri zâten en düşük seviyelere indirilmiştir. Demekki bu saatten sonra piyâde hücumuna dahî ihtiyâç kalmamıştır. Top ateşleriyle karşı cepheler, artık rahatca düşürülebilirler. İşte nihâyet, insanlık ve onun dünyası, İngiliz-Yahudî imperyalist müsdebit medeniyetine dikensiz gül bahçesi kılınmıştır.

14

Çağdaş küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyetinin pençesindeki toplumlar ile onları meydana getiren bireylerin, kültür kimliklerini yitirip kişiliksiz kitle beşerleri durumuna düştüklerine tanık oluyoruz. Yaşanan bu kişiliksizleşme felâketinin yanında, gelirler ile yaşama seviyelerindeki dengesizlikler de, başka bir fâciya işâret etmektedirler. Bahse konu dengesizlikler, bir toplumun bağrında kendi mensupları arasında ortaya çıktığı gibi, milletlerarası düzlemde de kendilerini açıkca göstermektedirler. İşte, Dünyanın en muteber iktisâd istatistik yayımlarından *Asiaweek*in 4 ağustos 1995 nüshasında bildirilen acıklı durum:

255 Avrupanın dışında kalan tabaa-ülkelerde bunlar da başınıza gelebilir.

<u>Ülke</u>	<u>Adam başına aylık gelir</u>	<u>Yıllık ihrâcât</u>	<u>Altın rezervi</u>	<u>Dış borç</u>	<u>İnflasyon</u>
Afganistan	\$150	1,0 milyar	0,2yar	1,0yar	%56,7
Nepal	\$180	0,4 milyar	0,7yar	1,9yar	% 8,2
Kamboçya	\$215	0,3 milyar	0,1yar	1,6yar	%18
Bengaldeş	\$220	2,5 milyar	3,2yar	14,8yar	% 3,7
Moğolistan	\$335	0,4 milyar	0,1yar	7,1yar	%73,0
Buhutan	\$415	0,1 milyar	0,1yar	0,1yar	% 7,8
Mısır	\$700	3,9 milyar	13,3yar	40,6yar	%11,0
Türkiye	\$2,140	17,4 milyar	11,3yar	59,8yar	%82,4
A.B.D.	\$25,900	503 milyar	75,7yar	555,7yar	% 3,2
Japonya	\$38,750	423 milyar	141,5yar	0	%-0,2
İsviçre	\$40	84,1 milyar	31,1yar	0	% 2,1

Yeryüzünün en güçlü devleti olma keyfiyeti, A.B.D.ne toplumsal refah denmesini sağlamıyor. Günümüzde bu ülkede otuz iki milyon kişinin ömrü aşağı yukarı altmış yaşının altında gözüküyor. Kırk beş milyon, yoksulluk sınırının altındadır. Kırk milyon ise, sağlık sigortasından yoksundur. Elli iki milyon kişi de, okuma yazma bilmiyor. Avrupa Birliğindeyse, elli milyon yoksul, on sekiz milyon da işsiz vardır.

Dünya çapında yoksulluk, olağan; refah ise, istisnâî durumdur. İktisâtca aşırı dengesizlik çağımızın yapısal özelliğidir. Dünyanın en zengin iki yüz yirmi beş kişinin yıllık geliri \$ 1 milyarın üzerinde seyretmektedir! Bunlar, en yoksul iki buçuk milyar insanın gayrisâfî hâsılasının %47'sini elde etmektedirler. En varlıklılardan kimisinin kişisel serveti, birtakım devletlerinkisinin fevkindir. Meselâ yeryüzünün en zengin on kişinin serveti, Büyük Sahra ile Güney Afrika Birliği arasında kalan bütün devletlerin yıllık toplam gayrisâfî millî hâsıllarının üstündedir.²⁵⁶

Dünya Bankasına göre, Karaderili Afrika bugün, 1970'e oranla çok daha yoksuldur. Nitekim, Büyük Sahranın güneyinden Güney Afrika Birliğine dek kırk sekiz Afrika devletinin toplam iktisâdî üretimi Belçikaninkisini aşmamaktadır. Yine bunların iç hâsılâsı %1 civârında kalır. Sözelgeşi Gine-Bisav'ın gayrisâfî millî hâsılası \$160'dır. Milletlerarası ticâretindeki paylarıysa %2 dolaylarındadır. Son otuz yılda, geleneksel hammadde ihrâç malları dâhil, dünyadaki pazarlarının yarısını yitirmişlerdir. Bunları yeniden ele geçirebilmeleri için yetmiş milyar dolarlık yatırıma ihtiyâçları vardır. Söz konusu fecî durumu tersine çevirmek için bahsi geçen tüm yörenin, yıllarca sürdürülebilecek şekilde, bir %7'lik büyümeye hızını tutturması elzemdir.

Bu muazzam geniş bölgede yaşayan nüfusun ancak yarısı içme suyuna erişebiliyor. Sağlık hizmetleri de yok mesâbesindedir. Karayolların yalnızca %16'sı

asfaltlanmış olup toplam uzunlukları, sözgelişi, Polonyanınkilerinden azdır.

Ahâlînin büyük kısmı en yakın telefona ulaşmak amacıyla iki saatlik yol tepamak zorundadır. Avrupada 204, Latin Amerikadaysa 110 kişiden birine 10 telefon hattı düşerken, bahsi geçen yörede 1000 kişiden biri on adet telefon hattına sâhiptir. Yarısı Güney Afrikada olmak üzere, sâdece on milyon telefon bulunup ücret de her yerden daha yüksektir. Meselâ A.B.D.yle üç dakikalık telefon muhâveresi \$8,1 iken, Avrupayla \$4,3, Batı Asyayla \$6dır.

Toplam nüfusun ancak beşte biri elektriğe kavuşabilmiş olup yine her beş kişiden biri savaş şartlarında yaşamaktadır.

Botsvana ile Zimbabve gibi ülkelerde nüfusun %25i AİDS taşımaktadır. Kırık yörelerde dört kızdan yalnızca biri ilköğrenim görebilmektedir. 1960dan beri toplam nüfusun %20si şehirlerde yaşıyor olmakla birlikte, oralarda da kızların temel öğrenim görme imkânı, kırık sahalarda bulunanlara göre çok daha parlak sayılmaz...²⁵⁷

Yüzyılımızın başında yaklaşık kırk olan bağımsız devlet sayısı günümüzde yüzü aşmaktadır. Bununla birlikte, dünyaya hâlâ hükmedenler, Ondokuzuncu yüzyıl sonlarındaki yedi yahut sekiz ülkeden başkası değildir.

Sömürge imparatorluklarından doğmuş düzinelerle devletten yalnızca Güney Kore, Tayvan, Singapur ile Malezya tatmin edici bir gelişme seviyesini tutturabilmişlerdir. Hemen hemen bütün öteki ülkeler, hâkim–efendi devletlerin hammadde menbaı olmaktan pek ileri geçememişlerdir. Hammaddelerin fiatı ile miktarınıysa işte bu hâkim–efendi devler tayîn buyurmaktadır. Hammadde ihrâcına hüküm giymiş cümle milletler, icât, keşif, yenilenme ile yatırım, demekki açıkcası, akıl ile zekâlarını ileriletme imkânlarından yoksun kılınmışlardır.²⁵⁸ Üretme icâzetini alabildikleri mamûller de nasıl olsa artık çağdışıdır. Bu fâsit daireyi bir kırmağa görsünler; o takdîrde de, ya boşandırılan bir mâlî bunalıma itiliverirler ya da anlaşılmasız sebeplerle başgösteren bir iç yahut dış savaşa sürüklenirler. Böylece zar zor binbir mihnetle oluşturulmuş ne varsa, yerlebir ettirilir. Hâkim–efendi devletlerse, ellerini kire pasa bulaştırmazlar. İşlerini bir taraftan milletlerarası dev sanını yakıştırdıkları şirketlerine, öte yandan da tabaa-devletlerine gördürür, perde arkasında kalmağa özen gösterirler.

15

Önünde sonunda, eğriteleme yoluyla da olsa, şu iddiada bulunmak yanlış olmaz: Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile küreselleştirilen Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetlerinin ortaya çıkardıkları fesât dünyagörüşü ve zihniyetle, tarihte ilk kez, Dünya, şiiriyetinden; Doğa, bâkirliğinden; İnsan ise, masumluğundan topyekûn

257 Bkz: “*Africa Negra es mas Pobre Hoy que en 1970, segun el Banco Mundial*”, 12.s.

258 Bkz: Ignacio Ramonet: A.g.y.

olmuşlardır.

16

İngiliz-Yahudî medeniyeti, cihânşumûl merkez odağı Farmasonluk ile onun alt, yan ve akraba dernekleri, kurumları ve teşkilâtları, dönem dönem düzenlenen toplantılar başta olmak üzere, resmî ve gayriresmî mercilerle, askerî ve mülkî erkânla, kişi ve kuruluşlarla,²⁵⁹ basın-yayın ile öğretim kurumlarıyla, devlet ve devlete bağlı bulunan ve bulunmayan teşkilâtlarla yeryüzünün dörtbir köşesini doğrudan doğruya yahut dolaylı biçimde denetleyebilmektedir. Günümüzde etkisi ile denetimini, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtı, Avrupa Birliği ve bunların yan kuruluşları, Milletlerarası Af Teşkilâtı, Milletlerarası Para Fonu ile Dünya Bankası neviinden açıkca çalışan milletlerarası teşkilâtlar; millî yahut mahalî düzlemde etkinlik gösteren kuruluşlar; radyo, çanak yahut kablolu televizyon, sinema ve dünya çapında bilgisayar şebekesi, yeryüzünün yüzlerce fersah ötelinde fezâda hareket eden casus uydular, büyük şehirlerin caddele-ri ile meydanlarına, toplu konutların çevresi ile alışveriş merkezlerine gizlenmiş kameralar ile radarlar çeşidinden üstün fennî imkânlar yoluyla aklın, havsâlanın fevkindaki ölçülere vardırmaştır. O kadar ki, korku romanı şeklinde algılayabileceğimiz George Orwell'in (1903 – 1950) 1949da basılmış *"Bindokuzyüzseksendört"* (*"Nineteen Eighty-four"*) başlıklı eserinde bahsi geçen, her ân, her yerde hâzır ve nâzır, fakat kendisini kimsenin göremediği, kuvvet ile kudret sâhibi "Büyük Birâder" yahut "Ağabeğ" (*"Big Brother"*) teşbihi gerçekleşmiş gözüküyor. "Büyük Birâder"ın başlıca 'gözetleme kuleleri', Amerika kıtasında *A.B.D.* ile *Kanada*, Avrupada *İngiltere*, Asyanın doğusu ile güneyiçin *Avusturalya* ile *Yeni Zelan-*

259) (i) İngiliz-Yahudî medeniyetinin — tabîî ki, resmî olmayan — merkez teşkilâtı görünümünde-ki Farmasonluk, Kiliseyi andırır tarzda; Sovyet Ortakimülkcü Partisi de Farmasonluğa, dola-yısıyla da, Kiliseye benzer biçimde örgütlenmiş olmaları, gözden kaçırılmaması gereken hu-suslardır.

(ii) İngiliz-Yahudî medeniyetinin Yahudilik cenâhı ile Farmasonluk, 1700lerin sonlarından itibaren Katolik Kilisesi, Stalin Rusyası, Hitler Almanyası, Faşist siyâsî düzenler ve genellikle dindar – muhafazakâr ile aşırı Milliyetçi zümreler tarafından ortak paydada birleşmiş ola-rak kabul olunmuşlardır. Nitekim, bana 1978de Fransada anlatılana göre, Almanlar, 1940da Fransayı işgâl ettikten sonra, öncelikle köyler ile kasabalarda ahâlîye dağıttıkları soruşturma belgelerindeki ilk üç sorunun ikisi, yukarıda zikrolunan yaygın kanâatın ürünüdür: "Yahudî-misiniz, Masonmusunuz, ve nihâyet, eşcinselsiniz; ve akrabalarınız ile tanıdıklarınız ara-sında böyleleri var mı?"

(iii) İsrail kavmî Milliyetçiliği ile yayılmacılığını ifâde eden Siyonculuğun en önemli özelli-ği, başta İkinci Dünya Savaşı sırasında olmak üzere, tarih boyunca İsrail kavmine çektirilen-ler yahut çektirildiği öne sürülen ızdırâblar bahâne edilerek onu mazlûm ilân etme siyâseti-dir. Üstün başarıyla yürürlüğe koyulan bu siyâset sayesinde Filistin, yerli halkı öldürülmek yahut yerinden yurdundan sürülmek suretiyle, işgâl olunmuş; ayrıca, Siyonculuğu eleştirmek de, insanlık suçu radesinde gösterilmiştir.

da, uzak geçmişten bu yana Yeryüzünün merkezi konumunu koruyagelmış Doğu Akdeniz ile Batı Asya yöresinde *İsrail*, Afrikadaysa *Güney Afrika Birliği*dir. Et-kinliklerdeki serilik ile incelik sâyesinde bunlara dışarıdan bakıldığında, algılanamazlar. A.B.D., sözgelişi, menfaatlarına zarar veriyor gerekcesiyle, Fidel *Castro*'nun (1927 –) Toplumcu Kübasına karşı cephe alırken, Kanada, hemen bu ülkeden yana tavır koymuştur. Küba, böylece, hepten denetim dışında bırakılmamış oldu. Ama foyanın açığa çıktığı zamanlar da oluyor. Meselâ, A.B.D.nin, 1982deki Falkland adaları savaşında, dostu ve müttefiki Arjantin'in aleyhine tecelli etmiş olan istihbârâtı anayurd İngiltereye iletmış olması, ne kadar da dikkate değer olaydır.²⁶⁰ A.B.D.nin, gerek Birinci gerekse İkinci Dünya Savaşında, İngilterenin, her defasında, imdâdına koşmasıysa, yukarıdaki iddiamızın bir başka kanıtıdır.

Tarihte topyekûn insanlığa hükmetmiş bir “Büyük Birâder” şekliyle (Fr&İng figure) hiç karşılaşmadık. Peki, bu “Büyük Birâder”, insanlığı, yine *Orwell* gibi, İngiliz olan Aldous Leonhard *Huxley*'in (1894 – 1963), son derece iç karartıcı ve kötümserlik aşıl原因 1932 baskısı “*Yiğit Yeni Dünya*” (“*Brave New World*”) uçu- rumuna mı sürüklemektedir? Günümüzdeki şartların da bunların sebep oldukları dev sorunların da müellifi İngiliz-Yahudî medeniyeti olduğuna göre, bunun tasvî- rini sunup onu teşrih masasına yatıracak olan da İngiliz — ve/ya Yahudî— düşün- rü olmalıdır. İşte, gerek *George Orwell* ile Aldous *Huxley*'de gerekse *Karl Marx*'da bu söylediklerimizin açık belgesini buluyoruz. Sonuçta, bu çalışmada nedenleriyle birlikte sergilemeğe çaba harcamış olduğumuz, bugün dünyayı ve insanlığı sar- mış dev sorunların hâledilmesi için elzem gözüken ‘Çağdaş İngiliz-Yahudî mede- niyetine seçenек oluşturabilecek yeni bir medeniyet biçimini ortaya çıkarmanın zihnî ile maddî zemini varmıdır?’ sorusunun cevabını kimden bekleyeceğiz?

260 (i) İngilterenin 1833teki istilâsından beri, üstünde hak iddiasında bulunduğu, kıyılarının 480 km güney doğusundaki Falkland adalarını (İsp Malvinas) Arjantin, şubat 1982de ele geçirdi. Bunun üzerine, bunları geri almak için İngiltere harekete geçti. Nisan 1982de İngiltere, güney kıyılarından aşağı yukarı 12 000 km uzaklıktaki Falkland adalarını geri alıp geçimini balık- cılık ile koyunculuktan temin eden iki bini bulan İngiliz asıllı ahâlîyi kurtardı. O tarihte mez- kûr denizasıırı harekâtı, İngiliz dili ile zihniyetini en düzgünce örneklediği ve hakkaniyet ile tarafsızlık esaslarından tavîz vermediği iddiasındaki İngiliz Yayın Kurumundan (BBC) rad- yom aracılığıyla izlemiştim. Dikkate değer husus, Falkland adalarına gönderilen İngiliz kuv- vetlerinden bahsettiğinde, bunlara “görev birlikleri” (İng *task forces*) demesine karşılık, gü- ney kıyılarının yaklaşık 90 km açığında ve 1571 ile 1878 yılları arasında hâkimiyetinde kal- mış bulunan Kıbrıs, orada yaşayan yüz, yüz elli bin soydaş toplumunu katliâmdan kurtar- mak amacıyla, 1959da imzalanmış Londra antlaşmasına dayanarak, Türkiye'nin, 1974 yazın- da çıkarmış olduğu askerlerini, adı anılan Kurumun, “işgâl kuvvetleri” (İng *invasion forces*) biçiminde nitelemiş olmasıdır.

(ii) İngiliz-Amerikan ‘istihbârât sanatı’ nın, gerek İkinci Dünya Savaşından önceki gerekse sa- vaş sırasındaki olağanüstü başarılarının serâncâmıyla ilgili ayrıntılı bilgiler için bkz: “*The Ox- ford Companion to the Second World War*”; madde başlıkları: ULTRA, ENIGMA, PURPLE, SIGABA, TYPEX.

VI
ÜMIT

ÜMİT

Immanuel Kant,

a) “Ödev, yasa saygısından doğan bir davranış zorunluluğudur”;

b) “Öyle davran ki, irâdenin temel kuralı (düstûru) aynı zamanda hep geçerli kalacak yasalılığın ilkesi de olabilsin”;

c) “Öyle davran ki, hem kendinin hem de başkalarının kişiliğinde insanlık haysiyetine dâimâ saygı göstereyin, ve aynı zamanda Kişiyi amaç addedip onu hiçbir vakit yalnızca araç olarak kullanmayasın!”²⁶¹ diyor.

1

Çağımızın İngiliz-Yahudî medeniyeti, buraya değin açıklamaya çalıştığımız üzere, yeryüzünün dörtbir köşe bucağına yayılıp irili ufaklı bütün toplumları ve kültürleri kaçınılmaz etki alanına çekmiştir. Özellikle de Yirminci yüzyılın ikinci yarısında insanlığın gündemini tayîn eden tek merci durumuna girmiştir. Buna da 1990ların başlarından beri *küreselleşme* denilmektedir. Bahse konu medeniyetin maddî, başka bir anlatımla, tüketim çılgınlığı ateşini alabildiğine körüklemeye yönelik olan ve artık hiçbir hesaba kitaba sığmayan üretimi durmadan yükseltme çabaları ile insanın duyguları ile düşüncelerine ket vurmak, dolayısıy-

261 a) “Pflicht ist die Notwendigkeit einer Handlung aus Achtung vor dem Gesetz” — “*Kritik der praktischen Vernunft*”, IV/400 (“*Pratik Aklın Eleştirisi*”).

b) “Handle so, daß die Maxime deines Willens jederzeit zugleich als Prinzip einer allgemeinen Gesetzgebung gelten könne” — “*Kr pr V*”, V/30.

(b)de dile getirilen düstûru (Maxime) “*Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*”de (“*Ahlâk Metafiziğinin Temeli*”nde) zikrolunan “Handle nur nach derjenigen Maxime, durch die du zugleich wollen kannst, daß sie ein allgemeines Gesetz werde” (“Senin, kendisinde dahî, irâdeni izhâr edebileceğin öyle bir düstûr uyarınca davran ki, sonuçta, o, genelgeçer bir yasa olsun” düstûruyla krz.)

c) “Handle so, daß du die Würde der Menschheit sowohl in deiner Person als in der jedes anderen jederzeit achtest und die Person immer zugleich als Zweck, nie als bloßes Mittel gebrauchst!” — “*Kr pr V*”.

la da, onu rahatlatmak amacını taşıyan anlamca bulanık kavramları üreten zihin işlemlerini ve her şeyin satılıp satın alınması üzerine kurulu iş görür (Fr fonctionnel) temel değerleri bütün yaşama düzlemlerine mâledebildikleri ölçüde milletler yahut toplumlar, çağdaşlaşmış yahut ilerilemiş kabul edilirler. Bu dayatılan şartları reddedenler yahut onlara erişmekte zorluk çekenler çağdışı yahut geri kalmış şeklinde nitelenirler.

Sözünü ettiğimiz medeniyetin ve onun resmî ideolojisi Hür Sermâyeciliğin, İnsanlığı kuşatması, beşeri ruhca; doğayıysa maddeten, dönüşü olmayan biçimde aşındırıp tüketmektedir — çevreci hareket, bu bakımdan, göz boyamadan, 'dalga geçme'den, aldatmacadan özge anlam taşımaz. Karşısına, insanı ve doğayı şefkatle, hürmetle, dürüstlük ve adâletle kucaklayacak bir seçenek tezelden çıkarılmadığı takdîrde, İngiliz-Yahudî medeniyeti ile onun resmî ideolojisi durumundaki Hür Sermâyeciliğin, tarihi, hem manen hem de maddeten noktalayacağı artık uzak bir ihtimâl olarak görülmemelidir.

2

Demekki burada canalcı sorun:

(i) Seçeneğin ne olduğu;

(ii) Tarihte görülmüş olan bir medeniyetin, tekrar tanzîm olunarak gündeme çıkarılması mı;

(iii) Yoksa şimdiye değin yaşanmamış olan bir medeniyetin inşâ olunması mı;

(iv) Nihâyet, seçeneğin, elân yürürlükte olanla dialektik ilişki içerisinde onu kendi doğrultusunda değişikliğe uğratması mı;

(v) Yoksa onunla ölüm kalım mücâdelesine girerek onu toptan ortadan kaldırması mı gerekir, şeklinde görünüme çıkmaktadır.

3

Günümüzde Avrupalı olmayan üç belirli medeniyet güc odağından ikisi iktisâtca büyük ivme kazanmış olup tarihte de pek önemli mevkiller işgâl etmiş medeniyetlerin vârisi Hind ile Çindir. Şu var ki bunlar, evrenselleşmemiş (Fr œcuménique) ve arkalarında doğrudan doğruya Allah Tebliği bulunmayan, böylelikle örfler bağlamında varolagelmış, dolayısıyla da ahlâk çerçevesine yerleşmemiş olan medeniyetlerdir. Bu yüzden, Çin ile Hint, iktisâtca kalkındıkça, manevî varlıklarını, İngiliz-Yahudî medeniyetine ister istemez iyice fedâ edeceğe benzerler. Geriye üçüncü güc odağı kalmaktadır: Bilim, fen ile iktisât bakımlarından gelişmelere ayak uyduramamış, sonuçta, dünyevî medeniyet zekâsı²⁶² dumûra uğra-

miş, bu yüzden de dışarıya bağımlı duruma düşüp ezilmiş olan, buna karşılık 'sırt'ını biricik tahrîf olmamış *Tebliğe* dayamış *İslâm* medeniyetidir.

Bilimde, fen ile iktisâta geri ve dışarıya bağımlı kalmış olması, İslâm medeniyetinin, çağımızda insanlığı hâkimiyetine almış olan medeniyetle ölüm kalam mücadelesine girmesini imkânsız kılmaktadır. Tek makul çâre, dialektik ilişkide bulunarak Tebliğin öngörüp gösterdiği doğrultuda ahlâk ile âdâp çerçevelerini İngiliz-Yahudî medeniyetine kabul ettirirken, ikincinin, birinciye bilim, fen ile iktisât sahalarında yeniden yapılandırmasıdır. İngiliz-Yahudî medeniyeti, ahlâkca, âdâpca —manen— İslâmlaşırken, insanlık, yakın gelecekte kendisini bekleyen fecî sonu hazırlayan iki aşırı ucun —sefillik ile sefihlik— 'câzibe' alanından kurtulacaktır. Bu kurtarıcı zihnî mücadele sürecini boşandırıp bunun başını çekmeğe en yatkın kadro, felsefe-bilim sistemini kurmasına seksen yıl önce 'ramak kalan'²⁶³ ve İslâm âleminde Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyetinin işleyişi ile zihniyetini en yakından tanımış olan ve yeniden Müslümanlığa dönmek gayretini gösteren bir kısım Türk düşünür araştırmacısıdır.

4

Böyle kadrolar, *eğitim* ile *öğretim* yoluyla kurulabilirler. *Eğitim*, 'insanlaşma'nın, 'insan-olma'nın zeminidir. Dinden, eğitim ile zanaattan yoksun kültür yoktur. İnsanın manen cihâzlanmasını *din* sağlar. Zanaat ise, zorunlu ihtiyaçların karşılanması ve gereksinilen âletlerin imâl edilmesi hüneridir. Din, kişinin tek olarak varolma şartlarını tayîn eder ve toplum hâlinde yaşamının —edep, âdâp gibi— kurallarına ve kural manzûmelerine kaynaklık edip bunları 'kutsar', yânî meşru kılar. Gerek Dinin, dolayısıyla örf ile ahlâkın gerekse zanaatın temel unsurlarını, anlam ile önemlerini, toplum zeminine serpiştirerek eken *eğitim*dir. Medeniyetleşmiş toplumda belirli kurumlarda biçimselleştirilip sistemleştirilmiş bilgileri, bir öğretici öbeğin, öğrenenler kitlesine aktarması işine de *öğretim* diyoruz. Biçimselleştirilip sistemleştirilmiş bilgilerden oluşan tutarlı bütünlükler *bilimler*dir. 'Bilim yapmak', 'bilinmeyen'i 'bilinir' kılmak, 'yeni'yi 'keşfetmek', yerine göre de 'icâd etmek'tir. Öyleyse 'bilim', 'yenilenmek' demek olan 'öğrenme'yi zorunlu kılar. 'Bilimle uğraşan' *öznedir*. Yöneldiği şeyse, *nesnedir*. 'Bilim âdâbı', 'özne'nin kendisini 'nesne'ye karıştırmasına karşıdır. Bu kuralın, Yeniçağ Batı Avrupasında sarsılmaz bir tutarlılıkla yürütüldüğüne tanık olunur. 'Bilim', insan olmayan varolanlarla uğraştığı sürece, söz konusu kural, yerindedir. Bahsolunan sınır aşıldığındaysa, edep hudutlarının dışına çıkmış, özde özne olması gereken insan, nesneleştirilmiş olur. İşte burası, genelde, Yeniçağ dindışı Batı Avrupa ile onun devâmı şeklinde kabul ettiğimiz Çağdaş İngiliz-Yahudî medeni-

263 Bkz: Teoman Duralı: "Felsefe-Bilime Giriş": VIII. Bölüm, "Felsefe-Bilime Ramak Kalmışken/ Türklerin Düşünce Tarihi ve Felsefe-Bilim", 105. – 129.syflr.

yetlerinin göze batan ve yıkıcı olan cihetidir. Yeniden yapılanmakta olan İslâm medeniyeti bu hayatî önemi hâiz hususu hep titizlikle göz önünde tutmalıdır. Özetle söylersek: Doğa, öyleki insanın beşer, yâni maddî ile bedenî yanı incele-nirken nesnel tavır kaçınılmaz şarttır. Buna karşılık insanın insanî, yâni ruhî-ma-nevî tarafına bilimsel, başka bir deyişle, nesnel tutumla eğilmek, hem ‘bilimsel değil’ dirhem de ‘edebî aykırı’dır. Zîrâ ‘özne’nin, ‘nesne’leştirilmesi, insanın in-sanlık hassasının hiçe sayılması anlamını taşır.

Nihâyet, *insanın insanlık* hassasının hiçe sayılması, *Temel ölçünün* inkârının ürünüdür. Nitekim *Eflâtun*, bu hususa “*Kanunlar*”ında (IV. kitap, 716/c) dikkati-mizi şöyle çekmektedir: “...Senin ile benim, aslında bütün şeylerin ölçü, *Tanrıdır...*” Onun yokluğu *başboşluğu* getirir. “*Komutansız kalmak anlamına gelen başboşluk ise, bütün insanların hayatından kökü ve sapıyla toptan sökülüp atılması gereken kötülüktür*” (XII. kitap, 942/d).

5

Tektanlı-Vahiy dini ile bilimin, Batı medeniyetleri câmiasında ‘tarih sa-hnesi’ne çıkmış olduklarından daha önce söz etmiştik. Bahsi geçen iki muazzam yapıdan bilim, yalnızca doğayı, dünya ile evreni tanımamızı, öğrenmemizi sağ-layan yoldur. Bilim, bilgileri derleyip düzenleme yöntemini zapturapt altına alan en önemli etkidir. Din, ruh insicâmını, başka sözlerle, ruhun, hayata yansımış şekli demek olan ahlâkın temel direği ölçüsündeki niyet dürüstlüğü (OrL in-tentio recta) şart koşar. Nitekim Hz *Muhammed*, “eylemler, niyetlere göre değer kazanırlar”²⁶⁴ diyerek, eylemin, kendi başına değer taşımadığının altını çizmiştir. Eylemin, yalınkat örfe mi yoksa ahlâka göre mi ortaya koyulduğunun ölçüsünü niyet tayin eder. Sahîh niyete dayanmayan eyleme gösteriş denir. *Rahmânî in-sanın* eyleminin, gösterişle uzaktan yakından ilgisi bulunmaz. O, *sahîh niyetle* dav-ranır. Davranışlarım ile eylemlerim, gösterişe mi, yâni sahte yahut kötü niyete mi dayanır yoksa sahîh niyetin ifâdesimidirler, sorusunun cevabını bilen iki merci vardır: Biri *Allah*, öbürüsü de *ben*. Şu durumda *niyet*, *Allah* ile *ben* arasındaki ba-ğın *mahremliğinde* saklıdır.

İki çeşit *mahrem* vardır: Birincisi, *Yunus Emre*’nin (1240? – 1320), pek ve-cîz biçimde ifâde ettiği üzere, “benden içeri ‘ben’”de ifâdesini bulan *Allah – ben* bağlantısının; ikincisiyse, kadın – erkek ilişkisinin mahremliği.

Hayatta başarılılabilecek en zor iş, sahîh niyetin, uyanırken de, hattâ, uyku-dayken de her dem muhafazasıdır. Bunu gerçekleştirebilen, bükülmez bir irâde-nin mîlîkidir. İşte, bükülüp eğilmez irâdeyle davranıp eyleyen *Rahmânî insandır*. Bireyde bulunabilecek *Rahmânîlik* ‘pırlanta’sı, şekli ayrıntılara boğulmamış, gösterişsiz, duru bir *din eğitimi* sâyesinde bulgulanıp işlenebilir.

Din eğitimiyle, irâde sağlamlığı kazanılırken, bilim öğrenimi yolundan gidilerek de tutarlı düşünme alışkanlığı edinilebilir. İkisi, kendikendisini zaptırap altında tutabilen insan bireyini verir.

Tutarlı düşünebilen kişi, yargılarına hırslarını, heyecânlarını, tutkularını, yalpalamaları ile duygusallıklarını karıştırmaktan uzak duran bireydir. Mantık–matematik öğrenimiyle kafası nizâm intizâma kavuşturulmuş kişi ancak tutarlı düşünme yetisiyle donanabilir. *İrfân* sâhibi olmak, ‘alfabétisation’ (okur-yazar olma) kadar ‘arithmétisation’ (hesap etme hünerini edinme) becerisine (Fr&Ing performance) dayanır.²⁶⁵ Öyleyse geleceğin seçenek medeniyetinde eğitim ile öğrenim, *Eflâtun*’un işâret etmiş olduğu üzere, *Din* ile mantık–matematik unsurlarını esas almalıdır. Bu iki temel unsura —yürüyüşçülük, tarımcılık, izcilik ve benzeri yollardan— doğa sevgisi ile saygısını zerkedecek eğitimler ve müzik tedrisi ile beden terbiyeleri de eklenmelidir. Böylelikle yetişen kişiye sorumluluk duyusu ile gıllı gışlı olmama irâdesi, yânî gönül temizliği aşılanmış ve onda arkadaşlık ile dayanışma arzusu ve beden sağlığı ile gücü geliştirilmiş olur. Ahlâk duyusu ile matematik düşünüş gibi, vakıalardan elde edilemeyen hâlis, yozlaştırılmamış sanatlar arasında en tavsîyeye şâyan, yüce olanı *müzik* tir.

6

İnsan soyunun yaşabilmesi bakımından *Din* duyusu kadar, *Doğa* ile *Hayata* saygı ile sevgi duymanın önemi vardır. *Din* ile *Doğa*, *Hayatın anne-atasıdır, ebeveynidir*. İkisinin birlikteliğinden *Hayat* doğar. İkisinden biri yitti mi, ötekisinin yaşama imkânı ortadan kalkar. Sonuçta *Hayat* da, yerini *ölüme* bırakır. Biri *sözlü* – *yazılı*, öbürüyse, *sözsüz* – *yazısız* olmak üzere, ikisi de *Allahın Tebliğidir*.

Yetişen insan, ömrü süresince tohum ekip ona icâb eden ihtimâmı göstermemişse; tohumdan filizin, ondan fidanın bitişini, fidandan da yıllar yılı ulu çınarın serpilisini sabır ve sâdakatle izlememişse; tayın yahut enciğin doğumuna duyudaşça tanık olmamışsa; ektiklerinin, alinteriyle sulanmış *helâl* hasâdını derlememişse; ‘Gönlünde hep yeniden, artan hayret ve hayranlıkla üstündeki yıldızlı gökkubbe ile içindeki ahlâk yasasını’²⁶⁶ temâşa etmemişse, *Allahın sözlü* – *yazılı Tebliğiyle* tanış olsa ne yazar, olmasa ne yazar. *Zâtî kudretininin Âlemdeki ifâdesi* demek olan *Yaratış mucizesini Allahın* bizlere tebâruz ettirdiği ‘sahne’ *doğadır*. Ondandır uzaklaşmak, onu dışlayıp kötürümleştirmek, şu durumda, küfürdür.

İmdi, *Din, Doğada yaşayan insana ahlâk kılavuzudur*; demekki, *Doğanın anlam içeriğidir. Doğaysa, Dinin tatbîk sahasıdır. Doğadan kopuk Din, Emeğin omuzları üstünde yükselen fazîletten, direnmeden, dayanışmadan, cesâretten, şiriyyet ile musikîden yoksun kuru katı bir hurâfe yığınınından ibâret kalır. Dinsiz do-*

265 Bkz: Carlo Frabetti: “Circuito Cientifico: Anarimetismo”.

266 Immanuel Kant’tan —bu kitabının 24.s.na bkz.

ğa ise, anlamsız ve vahşidir. Her iki durumda, işte, “insan, insanın kurdu” kesilir. Birinde İnkisasyon; öbüründeyse, Temerküz Tesisleri neşvünemâ bulur. Hayatın menbaı olan *Din* ile *Doğadan* insanlığı yoksun kılmış olan *Zâlim*, *Sermâ-yecilemiş fenin*²⁶⁷ mahsûlü *Tekelci tüketim sanayiidir*.²⁶⁸

7

İlkece, *İslâm*, *Allah Tebliğinin* verisidir. Buna karşılık, daha önce de çeşitli vesilelerle bildirilmiş olduğu üzere, *ideoloji*, insan dimâğının eseri olan *Felsefe-bilim* çıkışıdır. Bu ikisi, şu hâlde, birbirine zıttır. İkisinden birini öbürüne indirmek, *felsefe-bilim* bakımından *saçma*; Din yönündense, *küfürdür*. Ne *İslâmı ideoloji*leştirebilirsiniz ne de *ideolojiyi İslâm*leştirmeye mezunsunuz.

Haddizâtında, *İslâma*, dolayısıyla da insanlığa yapılabilecek en büyük kötülük, onun, siyâsî ile iktisâdî maksatlar uğruna suiistimâl edilmesidir. Böylelikle o, Din olmaktan çıkar; manevî yetkisi ile duruluğunu yitirip Yeniçağ dindışı Batı Avrupa medeniyeti çerçevesinde bitip serpilmiş ideoloji zincirine eklenmiş yeni bir halka olmaktan öteye geçmez: İslâmcılık. Bu bakımdan İslâmın siyâsîleştirilmesi, hele din devletine konu kılınması teşebbüslerine Müslümanların var güçleriyle karşı çıkmaları, zorunluluktur.

Allahtan ruhsât yahut icâzet aldıkları iddiasıyla aşağılık dünyalık işlerini görmeğe girişmiş zevâtın, insanlığın başına açmış olduğu belâlara gerek geçmiş devirler gerekse çağımız tanıklırlar. Her suiistimâl kötüdür, suçtur, günâhtır. Ama en kötüsü ve bağışlanmazı, katıksız katıksız, salt inanç demek olan imânın suiistimâlidir.²⁶⁹ İşte, mümin kitlelerde Ruhbân sınıfının din sömürüsü ile suiistimâlinin yarattı yeğîn ve derin hayâlkırıklıklarından Güney, Batı ile Kuzey Avru-panın ruhbân-olmayan çevresine mensup kimi ihtirâslı idâreciler, tâcirler, düşü-

267 Fr technologie capitalisée.

268 Fr industrie consommatrice monopoliste.

269 İrandaki 1979 Devriminden bir yahut iki yıl sonra olmalı. Müdâvimi olduğum Redhouse'un Rızâpaşa yokuşundaki kitabevinde yirmilerinde olduğunu tahmin ettiğim Şahsad adındaki gene adam, tez gâhtâr olarak çalışmaktaydı. İhtilâlin akabinde ortalığı kasıp kavuran şiddet ile kan fırtınasında, Şah devrinde üst makamları tutmuş babası ile amcası, yarım saat, bilemedi-niz, kırk beş dakika sürmüş göstermelik duruşmaların ardından idâm edilmişler. Şahsat, anne-si, hemşiresi ve kimi yakın akrabasıyla kâh kamyonda, kâh beygir sırtında, kâh yaya seyâhat ederek İrandan Türkiye'ye sığınır. Türkiye'den de A.B.D.ne ilticâ etmekçin vize bekliyorlardı. Bu bekleme sırasında da, maîşet teminî maksadıyla, işe girmiş. Oraya gidişlerinde bir süre hasbîhâl ederdik. Acıyla, öfke ve kinle dolup taşıyordu. Kime karşı? Devrimi ateşlemiş, bilâ-hare yürütmüş, nihâyet kendisi ile yakınlarını yerlerinden yurtlarından etmiş, babası ile amcasının kanına girmiş olan Ruhbân zümresine karşı elbette. Ne var ki nefreti Ruhbânla birlik-te *Kendisi* adına yeryüzünde iş gördüklerini öne sürdükleri *Kitaba*, *Din* ile, sonuçta, *Tanrıya* yönelikti: “Er yahut geç İrana geri döneceğiz; hâlihazır durumu tersyüz edeceğiz; Mollaları cûmillerine tıkip Kur’ânlarının üstünde yakacağız!” dedi. İşte bu tüyler ürperici, kanı don-duran ifâde, *Laiklik-Sekülerlik* tepkisinin doğuşunda Ruhbânın, tevîl götürmez etkisini açık-ca göstermiyor mu?

nürler ile sanatçılar, 1300lerden itibâren git gide etkili biçimde yararlanırlar olmuşlardır. İşte, Ruhbânın suiistimâli, Ruhbân-olmayanın çıkarıcı iş bitiriciliğiyle buluşunca Din²⁷⁰ ilkin sarsıldı, akabinde parçalandı, nihâyet dağıldı ve buradan *Laiklik* neşvünemâ buldu.

8

İslâm, spekulativ yahut spekulativ-olmayan metafizik sistem, ideoloji, hukuk nizâmı yahut fizik dünya hakkında bilgi sağlayan kaynak eser değildir. Bunlar, onun görev alanında yer almazlar. O, bunlarla birlikte bilcümle insan faaliyetlerine imkân veren kaynağın menbaıdır. Algılamaz kaynağın menbaıdır. İpuçlarını fizik dünyada bulamadığımız, ama tek mil işlerimizi, işlemlerimizi, etkinliklerimiz ile faaliyetlerimizi; kararlarımızı, tercihlerimizi, kabullerimiz ile redlerimizi, doğruluk ile yanlışlık, iyilik ile kötülük, güzellik ile çirkinlik belirlemelerimizi kendilerine ilk ve son tahlilde vurduğumuz temel ölçülerimizi tayîn ve tebcil eden kaynağın, yânî, Ahlâkın menbaıdır. Ahlâk yoksa, insanın, etkinlikte bulunmasının, faaliyet göstermesinin de imkânı ihtimâli yoktur. Ahlâkın ana ilkeleri ile genel örneklerini (Fr modêle) bizlere bildiren *Tebliğ*, yânî, *Kur'ân*'dır. Onların insan ile dünya şartlarına en düzgün biçimde nasıl uygulanması gerektiğini gösteren, öğretene adı sanı tanınmış olan, olmayan yerel, özellikle de evrensel *Peygâmbler* ve bunların sonuncusu Hz *Muhammed*'dir. Ahlâkı biçimselleştirilmiş mantık çerçevesinde işlemekten geçirerek sistemleştiren ve bunun bağlamında olayları değerlendirip anlamlandırmak suretiyle gerek sanat kurgularının gerekse bilgi binâlarının temellerini ve bilâhare sistemleştirilmiş bilgiler yapısı demek olan bilimin inşâ imkânlarını hazırlayan *filosof*dur. Gerek *Peygâmbler* gerekse *filosof*, *Allah*ın seçilmiş kullarıdır. Ne var ki, *Peygâmbler*, *kutsal* kişidir. O ve aktardığı İlahî ahlâk nizâmı, ilkece, eleştiriden vârestedir. Aktardığı *Tebliğ*, "Allah tektir, eşi benzeri bulunmaz" yahut "haksız yere insana kasdedemezsin; hayatın dokunulmazlığı vardır" diyorsa, bu, soru konusu kılınamaz. Ahlâkın temel ilkeleri aklaşıktır. Aklaşkın olanı eleştiri süzgecinden geçirmek, akla aykırıdır; saçmalamağa götürür. Filosof ise, kutsal-olmayan kişidir. Kurduğu sistem, ilkece, eleştirilmeğe açıktır. Akla – tecrübeye–dayalı her yapı zorunlulukla eleştiriye tâbidir. *Allah Tebliği Kur'ân*ın, ilkece, eleştiriden vâreste olması, İslâmı akıl – tecrübe – dünyasına sürmemizi imkânsız kılar. Ancak, İslâmın vazettiği temel Ahlâk ilkelerinden hareketle bir Dünyevî Gelenek – Görenek – Hukuk – Bilgi – Bilim – Toplum – Siyâset – İktisât Düzeni kurabiliriz; kurmalıyız da. İlhamını *Allah Tebliği Kur'ân*dan alan bu düzen, zorunlulukla İnsanşumûl Toplumcu - Paylaşmacı – Dayanışmacıdır; demekki Adâletcidir. Ne var ki, nice vurgulasak yeridir: Dünyevîdir; öyleyse, eleştiri ile değişmeye açıktır. İşte Maddi-

270 Bu bağlamda söz konusu olan *Hıristiyanlık*, özellikle de onun *Katoliklik* koludur.

yâtlı–İktisâdiyâtlı Bireycli *Çağdaş Küreselleştirilen İngiliz-Yahudî medeniyeti* ile onun temel ideolojisi *Sermâyeciliğe* görünür tek canlı seçenek *İslâmdan* esinlenmiş Manevîyâtlı *İnsanşumûl*²⁷¹ *Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Âdil Düzendir*. Bahse konu düzen, esastan, *Allah* yarattığı *İnsancıdır*. Bu manâda *insanın insana* kul köle kılınmasını öngören bütün düzenlemeleri temelden reddeder. Peki, nedir bunlar? Emeksiz gelir temînin gerektirdiği küçük ve büyük çapta sömürü, şirketlerin tekelleşmesi ile devletlerin imperyalistleşmesi; fennin, dur durak bilmez kazanç hırsı uğruna hayatın tüm vechelerine hâkim olup doğayı alabildiğine yıpratıp tüketmesi.

İnsan şeref ve haysiyetinin gerektirdiği maddî ile manevî yaşama seviyesinin altına düşmeğe *sefillik*; emeksiz, sömürü ve suiistimâl yoluyla aşırı zenginleşip ‘ahlâksızlık çukuru’nda debelenme durumuna da, *sefhlik* diyoruz. Emeğiyle geçinip edebiyatla yaşayan, üreten ve ürettiğine kısmen yahut tamamıyla mâlik olan bu iki aşırı ucun arasındaki insandır. O işte, *İnsanşumûl Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Düzenin Manevîyâtlı ödev insanıdır*. O, *beninin* değil, *men-subu* bulunduğu topluluğun hâdimidir. *Benci* değil, *bizcidir*.

Üretenin, ürettiğine tümüyle uzak kalması, yabancılaşılmaya yol açar. Tekelci – Sömürücü Sermâye düzeninin iki aşırı ucunda duran sefil de sefih de kendisine yabancılaştırmış kişidir. Kendisine yabancılaştırmış kişi, ya sefilde olduğu üzere, üretecek güc ile üretim araçlarından kısmen yahut tamamıyla yoksundur ya da sefihte gördüğümüz gibi, kendi üretmez, ama toplumdaki beşerî, mâlî ile maddî üretim araçlarını tekelinde tutmak suretiyle üretirir. İkisi de manevî yıkıma uğramış kişidir. Manevîyâtı çökmüş, özsaygısını yitirmiş kimsenin, değerlendirme ile anlam atfetme kâbiliyeti de kalmaz.

Kendi ektiğini biçen, biçtiğini kendisinkilerle birlikte tüketen *özbilincini* duyumlayabilip *özüne saygı* duyar. Böyle biri, mütediyyin, güvenilir, emekçi, hayırlı ödev insanıdır. *İnsanşumûl Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Âdil Düzenin* baş hedefi, mütediyyin, güvenilir, hayırlı ödev insanının yetişmesini sağlamaktır. Bu tür bir düzende haksız kazanç getiren fâiz, rant ile tekelleşme çeşidinden kötülöklere fırsat tanınmaz. *İnsanşumûl Toplumcu – Paylaşmacı – Dayanışmacı Âdil Düzen*, bir yandan mahvedici yoksulluğu, öbür taraftan da şatafatı, ‘ayranı kabarmış’ şımarıklığı önler. Zâten bu iki temel kötölük birbirini kaçınılmazcasına zorunlu kılar. Nerede sefilliğe rastgelinirse, orada sefhlikle de karşılaşmak mukadderdir.

İnsana ve dünyaya hizmetin gerektirdiği dirâyeti *Allaha* ibâdetin kişiye kazandırdığı nizâm ile intizâm tutumunda buluruz. Bu tutum, iç ile dış olmak üzere, iki çeşittir. İç nizâm ile intizâm duyuşunu bizlere ibâdet, dış tutumu da, askerî talim ile terbiye kazandırır. Ödev bilincini duymak yoluyla beşerden insana terfîi

olunur. Ödev bilincini duymak ve icâplarını yerine getirmek dirâyetli olmağı gerektirir. Söz konusu dirâyetin husûle getiricisi eğitimidir. Onun da, demekki iki neviinden biri, dinîyen, öbürüsü de askerîdir. Nasıl ki *dinin* suiistimâli bizi *Din devleti nizâmına* (Fr Théocratie) sürüklerse, *askerliğinkisi* de, *Askerciliğe* (Fr Militarisme) götürür. O, İmperyalizmin ilk basamakları arasındadır. Bu yüzden de, sakat ve gayrımeşrudur. Öyleyse askerlik ile Askercilik birbirlerinden seçikce ayırilmelidirler. Birincisi, beşer kılığındaki canlıyı insan kılan *ödev bilinci* ile bunu ifâ irâdesini tevlîd edip bileyen, *ibâdetle* birlikte, bir talîm terbiye — eğitim — işiyken, ikincisi bir siyâsî-iktisâdî düzendir. *Ödev bilincinin baş tâcı, haksızlığa karşı çıkmaktır. Başkaldıran insanın ise, çelikleşmiş bir irâdeyle mücehhez olması zorunludur. Çelikleşmiş irâdeyi kişiye dinî ile askerî eğitimler kazandırır. Çağımızın Küreselleştirilmiş İngiliz-Yahudî medeniyetinin en fazla korkup ürktüğü olay, başkaldıran insandır. İşte sekülerleştirme ile barışcılaştırma, kısacası, uyuşturma çabalarının nedeni. İslâm ahlâkının esası, zulm ile haksızlığa başkaldırı irâdesidir. Cihât. İşte İslâm düşmanlığının hikmetisebebi.*

Sonuc itibâriyle, *İslâm*, bir *başkaldırma hareketidir; Müslüman olmanın mânâsı da, haksızlığa, adâletsizliğe, suiistimâle, sömürüye, Sömürgecilik ile İmperyalizme, Irkçılık ile Kavimciliğe başkaldırma irâdesinde yatmaktadır.*

9

Önde gelen Ulemâdan — Müctehitlerden — olmuş bir heyetin gözetimi ile denetiminde belli birtakım usuller ile muamelâtta, çağın gerektirdiği ayarlamlarda bulunulması kaçınılmaz gözükmektedir. Müslümanlığın yayılmış olduğu toplumların örf ile âdetlerinden tarih boyunca bünyesine karışmış, onu kireçlendirip zararlı maddeler ile unsurlar curufundan arındırılmış İslâm, geleceğimizin ümidi genç nesillerin, '*Rahmânî insan*' olarak yetişmelerini sağlayacak şartları hazırlamak olan aslî görevine dönecek ve insanı '*homo economicus*' sapmışlığından '*vir Dei*' aslına rücû ettirecektir. İşte bu *mübârek Gazânın* baş mucâhidiyse, *kadıdır*. Yürürlükte olan Medeniyet ile kahredici İdeolojisinin zulmüne Yeryüzümüzün bir yerlerinde *İnsan* er yahut geç ayaklanacak, *başkaldıracaktır*. Bu ulu hareketin başınıysa, *Allahın Kendi Rabb, Rahmân ile Rahûm* vasıflarını kendisine bahşettiği ve her birimizin ilkaslî beşiği olan *Rahmin* taşıyıcısı ve esas eğitimci, terbiyecimiz — *mürebbiye*²⁷² — *Kadın* çekecek. Haddızâtında o, ne erkekten apayrı bir 'tür' müşcesine tecrîd olunmalı — işte, Tarihimizin 'kambur'u da

272 *RaBBe*(fiil): (1) Üstün geldi, mâlik, sâhip, efendi, hâkim oldu; (2) korudu, kolladı, yetiştirdi, baktı, büyüttü, besledi; (3) kaldı, yerleşti, mukîm oldu.

RABB(isim hâli): (1) Hâkim, efendi; (2) kollayıcı, koruyucu, düzenleyici, düzeltici, bakıcı, öğretici, besleyen, büyüten, bir varolanı aşama aşama geliştiren, mükemmelleştiren. *RaBBe*→*Rabb*, mürebbiye, terbiye... — bkz: E.W.Lane: "*Arabic – English Lexicon*", I.cilt, 1002 – 1006.

budur — ne de Hürriyetci Sermâyeciliğin sapıkca aşırı müsâadeci tarzının derpîş ettiği üzre,²⁷³ tüm tâkatını — siyâset, ticâret — işlerinde tüketmelidir. O, doğuran, şefkatle büyütüp yetiştiren insan olma keyfiyetiyle geleceğin mimarıdır. Evvele-mirde el verip kucak açan *annedir*. Kişi de kişilerden oluşan toplum da, *Rahim-de can* bulup o kucakta serpilecek — *Ümmet*: ‘Anne kucağı’. İşte bundan dolayı, “...rahme... saygı gösteriniz”! *Tanrı Buyruğudur*.²⁷⁴ Gelecek, *ümit*dir. Görüldüğü gibi, *Gelecek*, kaçınılmazcasına, *Annenin* kucağı ile elinde biçimlenecektir.

Erkek, genellikle maddî şartların belirleyicisi ve imkânların temîn edicisiy-ken, kadın, başta eğitim gelmek üzere, manevî hayatın biçimleyicisidir. Ancak, yi-ne genellikle toplumsal ile iktisâdî, yânî maddî durumların ana belirleyicisi *ma-neviyât* olduğuna göre, bilfiil yahut bilkuvve *anne* demek olan *kadının*, cinsiyet-lerarası ilişkideki âşîkâr üstünlüğü ona —erkeğe olduğu gibi— ağır ödevler ile sorumluluklar yüklemektedir.²⁷⁵

Ödev ile sorumluluktan tümüyle ârî olan, insanın dışında kalan canlılardır. Ödev ile sorumluluklarından muaf tutulduğundan, başta kadın olmak üzere, insa-

273 Her insanın bedeni ile terbiyevî hayatının menbaı ve bilfiil veya bilkuvve *anne* demek olan *kadının* maddî ile manevî değeri, hiçbir devirde *Sermâyeciliğin* yürürlükte kaldığı dönem-de ki kadar rencide edilmemiştir. *Kadın*, Dince *üstün tutulan* — Hz *Muhammed*’in indinde “an-ne, babaya ikiye bir oranda fâik” olup “Cennet” de, “annenin ayakları altında”dır — *biyolo-jik* yahut *genetik* bakımdan *mütecânis* (Fr homogene) *insandır* — erkeğin *X* ile *Y*erine karşı-lık, dışının *X X* kromosomları vardır.

Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin temel ideolojisi uyarınca, varolan her şey gibi, kadın da alım – satım metâdır. Erkeğin şehvetini tahrik maksadıyla açık saçık giyinişinden tutun da tüm hâl ve tavırlarına varıncaya dek o, cinsî münâsebetlere yönelik pazarlanmak üzere ‘came-kân’a çıkarılıp orada sergilenen ‘mal’ şeklinde kabul olunmaktadır. Arza da talep lâzımdır. Bununçinse, erkeğin cinsî arzusu ile kudretine ilâç neviinden sunî araçlarla yüklemeye bulu-nulmaktadır. Günümüzün en yaygın ve geçerakce ticâreti fuhuş ile uyuşturucu üzerine kuru-ludur. Bu, hem muazzam servetin yoludur hem de ‘*benimkisi*’ dışındaki toplumların yaşaya-bilirliklerini ortadan kaldıran. Bir toplumun yahut kültürün nihâî çöküşü, kadınının manen, so-nuçta da madden topyekûn çözülüşüne bağlıdır. Kadınının tam teslim oluşuna değin bir top-lum yahut kültür yasarlığını sürdürür. Toplumu yurda yahut çadıra benzetirsek, kadın, onun orta direğidir. Erkekse, onu ayakta tutan —doğa güçleri ile öteki erkeklerle karşı koruyan, ay-rica da hayatın belli dönemlerinde geçindiren— yan direklerle halatları andırır.

274 *Nisâ*, 4/1 — Abdullah *Yusuf Ali* tefsiri: “Cinsiyet, tabiatımızın en hârikûlâde sırlarındandır. Zuriyetsiz erkek, beden gücünün kendisinde husûle getirdiği kibirin etkisiyle gerek kendi hayatında gerekse insanların toplu yaşayışından doğan toplumsal ilişkilerde kadının merkezi önemini unutar. Bizi doğuran anne hümete lâyıktır. Aynı şekilde çocuklarımızın annesi say-gıdeğerdır. Beden hayatımızda böylesine ağırlığı bulunan ve duygularımız ile tabiatımızın daha üst seviyelerini bunca etkileyen cinsiyet, bizden ne ondan kaçınmamızı, ne onu hor gö-rüp küçümsememizi ne de zevkûsufâ metâımız olmağı bekler, daha doğrusu, hakkeder. O, en üst raddede tazîmimize hak kazanmıştır...”(506).

275 *Kur’ân* ile *Sünnetten* kaynaklanan kadına saygı fikri ile tavrı, *Yüksek Mutasavvıflarda* gör-düğümüz gibi, İslâmda esaslı bir mevki işgâl eder. Bahis konusu *Mutasavvıfların* başında da Ebu Bekir Muhyiddin *İbn Arabî* (1165 – 1240) ile *Mevlânâ Celâleddin Rumi* gelir:

nı, Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyeti, önünde sonunda diğer canlıların derekesi-ne, evrim varsayımının yanı sıra, bir de bu cihetten indirmiş oldu. Anlaşılabacağı üzere, kadının zulme uğraması, adâletsizliğin başıdır.²⁷⁶ Bu zulmün —baskı altında ezilme— karşı ucu, başıboşluk raddesine varan serbestliktir. İfrâta yahut zıddı olan tefrîde kayması hâlinde kadın, baş ödevi durumundaki eğitim, terbiye etme görevini yerine getiremez. Sonuçta temel eğitimden yoksun nesiller, manen,

“Erkek, Zâloğlu Rüstem olsa”, diyor *Mevlânâ*, “yiğitlikte *Hanza*’yı geçse, yine de, kendi kadının tutsağıdır... Heybet bakımından su, ateşten üstündür; ama su, bir kaba koyuldu mu, ateş, onu fokur fokur kaynatır. İkisinin arasına engel olarak tencere girdi mi, ateş, o suyu yok eder, hava hâline sokar; su, kaybolur gider. Görünüşte kadınına, su gibi, hükmedersin; fakat, işin iç yüzüne bakılırsa, sen, onun hükmünde olup sevgisine tâlipsin. (Sevgi) yalnızca insana mahsustur. Hayvan, sevgiden (muhabbetten) yoksundur. Onun bu yoksunluğu, insandan düşük olmasından ileri gelir... Peygâmbir, kadının, gönül ehline ve akıllıya ziyâdesiyle üstün geldiğini; buna karşılık, içlerinde hayvanca kabalığı taşıyan erkeklerin ise, kadını ezdiklerini, söylemiştir. Hayvanilik, tabiatlarının hâkim hassası olduğundan, böyleleri muhabbetten, şefkat ile incelikten mahrumdurlar. Muhabbet ile incelik insana; öfke ile şehvet hayvana has özelliklerdendirler.”

“Kadın, Tanrı nurudur. O, bir dünyevî sevgili değildir; onun için yaratılmamış, ama yaratıcıdır dahî diyebilirsin.”

“Erkeğin, geçimi temin etmesi gerektiği konusunda karısının ısrarına boyun eğmesi ve kadının, kendisine karşı çıkışı, ne kadar da İlahî bir işârettir” — *Celâleddin Rûmî*: “*Mesnevî*”, tercüme ile şerh: Abdülbâkî Gölpinarlı, I.cilt, 243.s, 2440.satır;

ayrıca: “*The Mathnawî of Jalâlu’d-dîn Rûmî*”, edited from the oldest manuscripts available; with critical notes, translation and commentary by Reynold *Nicholson*, I.cit, 132.&133.syflr, 2425., 2430.&2435.satırlar.

Kadının, yukarıda özellikle *Mevlânâ*’ya dayanarak anlattığımız üzere, *İslâm* dininde böylesine öncelikli ve üstün yer tutmasına karşılık, onun yayılmış olduğu — Güney doğu Asyadaki Malezya ile Indonesyanın Malay halklarının tersine— Batı ile Orta Asya toplumlarında, tarih boyunca, genellikle gadre ve ihmâle uğramış olduğu da bir gerçektir. Bu durumun Arap, Fars, Hint ve benzeri kültürlerinin kendi tarihi – toplumsal şartlarından kaynaklandığı, sonuçta, sâdece kadın değil, fakar birstürü başka konuda da Müslümanlığın bazı yanlarının yönlerinin, zaman içerisinde, bahsi geçen şartlar çerçevesinde yorumlanıp yeniden biçimlendirildikleri anlaşıyor. Bu söylediklerimizin en bâriz misâllerinden birini *çokzevcelilik* (Fr polygamie) teşkil etmektedir. Çokzevcelilik, *Kur’ân*’ın gelişine, yâni aşağı yukarı bin dört yüz yıl öncesine değin neredeyse dünya çapında bir hayat tarzıydı. Tarihleri bakımından nisbeten genc olan toplumların nüfusu azdı. Medeniyetin oluşması, nüfusun artmasına bağlıydı. Nâzil olduğu sıralarda yeryüzü yeterince kalabalıklaşmış, bundan dolayı çokzevceliliğe ilk sınırlamaları *Kur’ân* getirmiştir.

İnsan bireyinin, ‘anneden-olma *beşer*’ hâlinden ‘toplumsallaşma’ demek olan ‘insan-olma’ evresine geçişi öncelikle aile ortamı — eğitim —, daha sonra da okul — öğrenim — tayin eder. Aile ortamıysa, öteden beri — yâni, yalnızca birkaç on yahut yüzyıldan beri değil — ilkin ane, baba ile çocuklardan, ardından ancak akraba ile taallukâtan oluşur. Daha önce başka bir vesîleyle belirtilmiş olduğu üzere, ‘insan-olma’ sürecinde uğranılacak kaza, ‘beşerliliğ’i — insanın ‘dirimsel varlığı’ — dahî ya toptan çökertir ya da köttürümleştirebilir. Görülüyor ki, aile, insan bireyinin hem dirimsel varlık olarak içerisine doğduğu ortamdır hem de içerisinden toplum varlığı olarak yetiştiği çevredir. Sonuçta orası bütün sonraki toplum çevrelerinin de doğdukları ana pınardır. Bu nedenlerle insan yaşamasında hem dirimsel, hem kültürel açılarından

höylelikle de maddeten çözülür, toplum da soysuzlaşıp yozlaşır.

10

Toplumu yozlaştıran baş etken, kendisine vucut veren bireylerin göze batacak raddede çoğunun hayâsızlaşmasıdır. *Hayâ*, kelime olarak, *hayât*tan gelir.²⁷⁷ Canlı olan *beşer*le varoluş bütünlüğünü paylaşan, artık canlı olmaktan öte *hayat* sâhibi insandır. *Hayat* ise, *hayân*ın pınarıdır. *Hayâ* da, *edeb*in, dolayısıyla da, *ahlâk*ın ‘omurga’sıdır. İşte bu zikrettiğimiz belirlenim, İslâmî yaşayışın, Immanuel Kant’ın deyişine başvurursak, “temel kural”ı yahut ‘düstûr’udur. Nitekim bunu Hz *Muhammed*: “Her dinin ahlâk düzeni bulunur; İslâminkisiyse, hayâ üzerine kurulmuştur” şeklinde ifâde buyurmuştur.²⁷⁸ Bu yaşayışın baş düzenleyicisi, terbiye edici olan *kadın*dır. Yukarıda andığımız Hadîsin, bu bağlamda, mantıkca devâmı şudur: “Hayâ, güzeldir; kadınlar ise, bir başka güzeldir.”²⁷⁹ Nihâyet, sağlıklı olan ile çözülen, çözülmeye hükümlü toplumlar arasındaki çizgiyi Hz *Muhammed* bize şöyle özlü biçimde çekmektedir: “Mümîn, her davranışa yatkın özellikte yaratılmıştır; hıyânet ile yalan hâric”!²⁸⁰ *İlkaşî And*ını unutan yahut ondan sapan, hürriyeti tam *beşer*dir: “... Utanmadıktan sonra, istediğini yap”!²⁸¹

Seleserpe, serâzâd *Utanmaz adam* (L. Homo impudens), ömür boyunca hıyânet ile yalan batağında debelenen *Ümitsiz —Tragique— beşer*dir.

Bugün nitekim, dünya çapında insanlık olarak karşı karşıya kaldığımız ölümcül durum budur işte. Bu son derece tehlikeli gidişten kurtulmak, *Kur’ân* ile *Hadîs*lerin işâret ettikleri ve *hayân*ın kapsadığı değerler olarak kabul ettiğimiz, insançın *ölçülülüğü*, *olağanı*, *dengeli* ile *sağlıklı* olanı yakalamakla mümkündür.

“Bütün insanlar birdir;

Karşılıklı haklar gözetilmelidirler;

Karşı cinsiyetler, birbirlerini saymalıdırlar;

Evlilikten doğan aile bağları ve çocuk doğuran kadın kutsaldır.

Yetimlerin özellikle şefkate ihtiyâcı vardır.

Bütün mallar, güvenilir ellerde bulundurulurlar;

bakıldığında, aileden daha merkezî ve hayatî önem taşıyan başka bir mercinin bulunmadığını söyleyebiliriz. Kuralına uygun —normal—, sağlıklı biçimde yaşayacak bu merci, sevgi sebebile —hem cinsî, hem ruhî anlamda— biraraya gelip kenetlenmiş bir kadın ile erkekle hayat bulur. Beden ile ruh sağlığına sâhip kadın ile erkeğin ‘kurallı-biraradalığı’, yânî ‘evlilik’ ‘hayat dialektiği’nin ‘temel öncülü’dür. Din olarak İslâmın aslî hedefiye, bu ‘temel öncül’ü ortaya koyup gözler önüne sermektir.

276 Köleliğin en aşağılık, korkunç çeşidi, fâhişeliktir.

277 Bkz: Ali Yardım: “İslâmiyet Karşısında Türk Örf ve Âdetleri”, 115.s.

278 Bkz: Ali Yardım: A.g.e., 114.s.

279 Bkz: Ali Yardım: A.g.e., 115.s.

280 Bkz: Ali Yardım: A.g.y.

281 Bkz: Abdûlbakî Gölpinarlı: “Hz Muhammed ve Hadîsleri”, 143.s, 916.satır; ayrıca bkz: Ali Yardım: A.g.e., 114.s.

Ödevler ise, tam belirlenmişlerdir.

Bu dünya hayatımıza şefkatla ve hayırlı eylemleriyle ışık
Ve neşe saçanlara Ölümünden sonra hakkettikleri ödüller,
Hakkaniyet esasları gözetilerek dağıtılmalıdır.”²⁸²

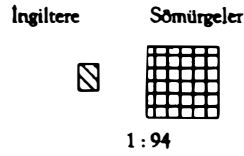
Hakktan yana olan Rahmânî insan (OrL vir Dei), Ümidin insanıdır (L Homo spes). *Hakktan* ümit kesilmez.

282 *Nisâ, 4 (1. – 5.) Âyetlerin, Abdullah Yusuf Ali tarafından yapılmış hülâsası.*

1- NÜFUS - 1909

YÜZÖLÇÜMÜ - 1909

2- YERYÜZÜ Nüfus

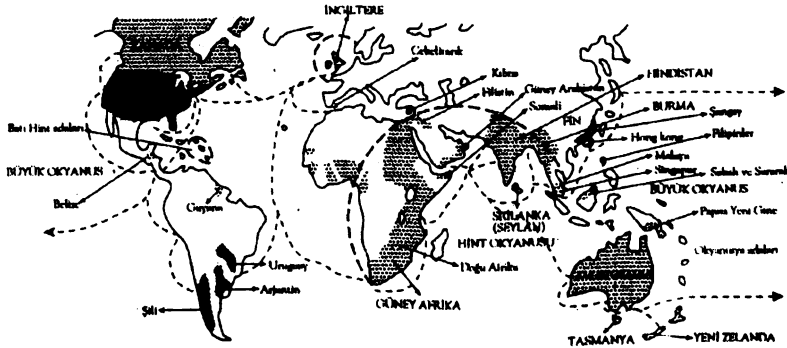
Yüzölçümü

İngiltere İmparatorluğu (Great Britain)

1- Anayurt İngilterenin, Denizaşırı topraklarına Oranı.

2- Denizaşırı topraklarıyla birlikte İngilterenin, Yeryüzünün Öbür Kuşaklarına Oranı (55).

İmparatorluk toprakları -dominyonlar dâhil:

Deniz ticaret yolları

İmparatorluğun hâkimiyet sahaları:

İngilterenin doğrudan erkisini almış ülkeler ile bölgeler:

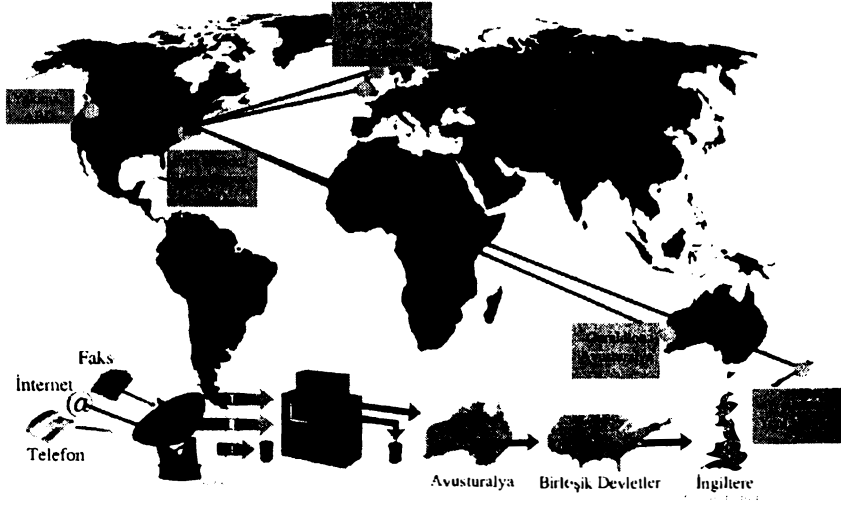
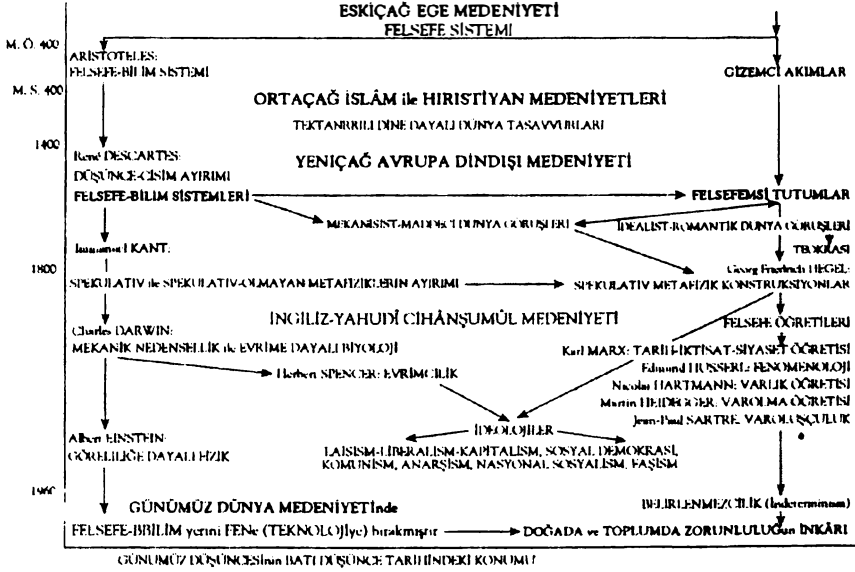

Felemenk: 33.812 km²
 Indonezya: 1.900.000 km²

Ters Orantılar

Kuzey İrlanda dışında İngiltere: 244.755 km²
 Hız kaası: Hindistan+Pakistan+Bangladeş+Burma+Srilanka= 4.740.446 km²

İngilterede, A. B. D. de, Kanadada, Avusturalya ile Yeni Zelandada kurulu İngi-
liz-Amerikan-kanada-Avusturalya-Yeni Zelandada ortak elektronik cihazlar din-
leme merkezleri — "Science et Vie" de, 103. s., 995. sayı. Ağustos 2000.

“Tarihte topyekûn insanlığa hükmetmiş bir ‘Büyük Birâder’ şekliyle hiç karşılaşmadık. Peki, bu ‘Büyük Birâder’, insanlığı, yine *Orwell* gibi, İngiliz olan Aldous Leonhard *Huxley*’in, son derece iç karartıcı ve kötümserlik aşıl原因 1932 baskısı ‘*Yiğit Yeni Dünya*’ uçurumuna mı sürüklemektedir? Günümüzdeki şartların da bunların sebep oldukları dev sorunların da müellifi İngiliz-Yahudî medeniyeti olduğuna göre, bunun tasvîrini sunup onu teşrih masasına yatıracak olan da İngiliz —ve/ya Yahudî— düşünürü olmalıdır. İşte, gerek George *Orwell* ile Aldous *Huxley*’de gerekse Karl *Marx*’da bu söylediklerimizin açık belgesini buluyoruz. Sonuçta, bu çalışmada nedenleriyle birlikte sergilemeğe çaba harcamış olduğumuz, bugün dünyayı ve insanlığı sarmış dev sorunların hâll edilmesi için elzem gözüken ‘Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetine seçenek oluşturabilecek yeni bir medeniyet biçimini ortaya çıkarmanın zihnî ile maddî zemini varmıdır?’ sorusunun cevabını kimden bekleyeceğiz?”

ISBN 975-7032-92-1

9 789757 032922